

GILBERT KEITH CHESTERTON

Páter Brown bölcsessége

GILBERT KEITH CHESTERTON
PÁTER BROWN BÖLCSESSÉGE

GILBERT KEITH CHESTERTON

Páter Brown bölcssége

SZENT ISTVÁN TÁRSULAT
AZ APOSTOLI SZENTSZÉK KÖNYVKIADÓJA
BUDAPEST, 1988

A MŰ EREDETI CÍME:
THE WISDOM OF FATHER BROWN
LONDON, 1914. ALLEN LANE

FORDÍTOTTA:

ARADI ZSOLT

*Minden jog fenntartva,
beleértve a bármilyen eljárással való
sokszorosítás jogát is*

MR. GLASS TÁVOLLÉTE

Dr. Orion Hood, kiváló kriminológus és bizonyos erkölcsi zavarok specialistája volt. Rendelője a scarborough-i kikötőre nézett, hatalmas, nagy világosságot árasztó ablakai földig értek. A láthatáron az Északi-tenger vég nélküli, kékeszöld, mintegy márványból faragott fala húzódott végig. Ilyen helyeken a tenger messziről olyan egyhangú, mint a girlanddíszítés a kerítéseken. S ez a kékeszöld hullámos csík éppen olyan volt, mint Orion Hood unalmasan, kínosan szabályos szobájának rendje. Ne higgyük azonban, hogy Hood dr. lakásából a fényűzést vagy a poézist kizárták volna. Ezek a dolgok is ott voltak a maguk „megfelelő” helyén, de úgy, mintha sose változtatnának helyükön. Hiszen volt itt luxus is: egy külön asztalkán nyolc-tíz doboz legkitűnőbb fajta szivar hevert, de olyan bántó tervszerűséggel elrendezve, hogy a legerősebb szivarok a fal felől, a gyengébbek pedig az ablak felől feküdtek. Ezen a fényűzést jelentő asztalkán ott volt mindig egy háromféle szeszes italt tartalmazó készlet is, erről azonban gúnyos nyelvek azt állították, hogy a whisky, a konyak és a rum mindig egy és ugyanazon szinten maradt az üvegekben. S ami azt illeti, volt itt költészet is: a szoba bal szögletében az angol klasszikusok teljes gyűjteményét találhattuk meg, a jobb sarokban pedig az angol és külföldi pszichológusok műveit. De ha az ember kivett egy Chaucert vagy egy Shelley-t, a kötet hiánya úgy hatott a polcon, mint a hézag egy ember elülső fogsorában. Nem

azért, mintha nem olvasták volna e könyveket. Bizonyára olvasták őket, csak éppen hogy úgy nehezedtek a helyükhöz, mint a régi templomokban az odaláncolt bibliák. Hood dr. úgy kezelte saját könyvespolcait, mintha nyilvános könyvtárhoz tartoztak volna. Elképzelhetjük már most, hogy micsoda pogány szentségek védték a többi polcot, melyen a specialista szakkönyvei álltak, vagy éppen asztalait, melyeken finom, szinte tündérmesébe illő kémiai és mechanikai műszerei voltak elhelyezve, ha a lírai költemények és balladák sorait meg a dohányos és italos asztalkákat is ilyen szigorú és tudományos érinthetetlenség vette körül.

Orion Hood dr. fel és alá járkált lakása hosszában, melyet az iskolás fiúk földrajzkönyvének nyelvén szólva: keleten az Északi-tenger, nyugaton pedig szociológiai és bűnügyi könyvtárának tömör sorai határoltak. Ruhája olyan bársonyból készült, mint amelyet festőművészek szoktak hordani, de a ruhát nem a művészek kedves hanyagságával viselte. Erősen szürkülő haja egészségesnek és dús növésűnek látszott. Sovány arca vérmességet és feszültséget fejezett ki. A lakáson, annak minden tárgyán és gazdájukon bizonyos merevség, de egyszersmind valami nyugtalanság is uralkodott, éppúgy, mint a nagy Északi-tengeren, amelynek partjára (kizárólag egészségügyi szempontokból) ezt az otthonát felépítette.

A sors aznap, úgy látszik, furcsa kedvében lehetett, mert hirtelen és váratlanul feltárta az ajtót és a hosszú, komor, tengertől határolt szobákba egy olyan ember lépett, aki a legmegdöbbenőbb ellentéte volt ennek az otthonnak és gazdájának. Úgy történt, hogy egy rövid, de udvarias felszólításra megnyílt az ajtó, s egy idétlen kis alak botlott be a szobába, aki úgy kapkodott kalapjával s esernyőjével, mint-ha súlyos és nagyszámú poggyásszal kellene megbirkóznia. Az ernyő tulajdonképpen nem volt egyéb, mint agyonfoltozott, hosszú fekete rongytekerecs; a kalap széles, hajlott szélfű, fekete, Angliában mindenesetre szokatlan alakú és olyan-

féle, amelyet papok hordanak. Az ember pedig maga volt a megtestesült gyámoltalanság és egyszerűség.

A doktor leplezett csodálkozással nézte a jövevényt, mint ha csak egy óriási, de szemmel láthatóan ártalmatlan tengeri szörny mászott volna be a szobába. A jövevény olyan ragyogó arccal és olyan lelkes jóindulattal nézett a doktorra, mint egy kövér takarítónő, abban a pillanatban, amikor sikerült egy túlsúfolt autóbuszba befurakodnia. Látszott rajta, hogy valamilyen fizikai bizonytalanságnak, zavartságnak és társadalmi önelégültségnek a keveréke. A jövevény kalapja a szőnyegre gurult, nehéz esernyője nagyot koppant és lecsúszott a két térd közé; ezt hamar elkapta, s lehajolt a másik után. A mosoly zavartalanul ragyogott kerek arcán.

– Nevem Brown – kezdte. – A MacNabék ügyében jöttem. Hallottam, hogy gyakran kisegített másokat ilyen bajból. De bocsásson meg, ha tévedtem volna.

Közben sikerült felemelnie kalapját a földről és úgy hajtotta meg magát fölötte, mintha ezzel az egész dolgot rendbe hozta volna.

– Nem értem önt – felelte a tudós hidegen. – Attól tartok, rossz helyre jött, eltévesztette az ajtót. Én Hood dr. vagyok, és majdnem kizárólag irodalmi és pedagógiai kérdésekkel foglalkozom. Igaz, hogy a rendőrség néha tanácsot kér tőlem. Különösen fontos és nehéz esetekben, de...

– Ó, hisz ez is nagyon fontos – szólt közbe a Brown nevű emberke –, hiszen arról van szó, hogy a leány anyja nem akar az eljegyzéshez hozzájárulni – és az elégedettség-től ragyogva dőlt hátra a széken.

Hood dr. sötéten összehúzta a szemöldökét, de szemében megvillant valami, ami lehetett ugyan harag, azonban derűtséget is jelenthetett.

– Nem egészen értem – felelte.

– Nézze, ezek meg akarnak esküdni – szólt most a papos kalapú kis ember. – Maggie MacNab és a fiatal Todhunter házasságot akarnak kötni. Ez csak elég fontos dolog!

A nagy Orion Hoodot tudományos diadalai sok mindentől megfosztották. Némelyek szerint egészségét, mások szerint Istent vesztette el, de annyira mégsem jutott, hogy a humor iránti érzékét is elvesztette volna. A pap utolsó szavainál önkéntelenül is elmosolyodott, és a konzultáló orvos ironikus fölényével az egyik karosszékre dobta magát.

– Brown úr – szólt ünnepélyesen –, éppen tizennégy és fél éve annak, hogy először szólítottak fel egy probléma megvizsgálására. Akkor egy merényletről volt szó; a francia köztársaság elnökét akarták megmérgezni a lordmajor bankettjén. Most, ha jól értem, arról van szó, hogy az ön Maggie nevű ismerőse megfelelő menyasszony-e egy bizonyos Todhunter úr számára. Nos, kedves Brown úr, én sportsman vagyok. Elvállalom az ügyet. A MacNab családot is el fogom látni tanácsaimmal. Mintha csak a francia köztársaságról vagy az angol királyról lenne szó. Sőt! még jobb tanácsokat fogok nekik adni. Tizennégy évvel jobbakat. Úgy sincs más dolgom ma délután. És most mondja el nekem az esetet.

A Brown nevű kis pap erre kétségtelenül melegen, de mégis valami különös egyszerűséggel mondott köszönetet. Úgy, mintha csak egy szál gyufát köszönt volna meg. Pedig olyasmiről volt szó, mintha a Kew Park* felügyelőjét arra kérte volna, hogy a mezőn egy négylevelű lóherét keressen meg vele. A szívélyes köszönet után a kis ember éppen hogy lélegzetet vett, és máris belekezdett mondókájába.

– Azt már megmondtam önnek, hogy Brown a nevem; nos, ez így is van. Annak a kis katolikus templomnak vagyok a papja, amelyet, azt hiszem, látott is már a zezugos utcákon túl, a város északi vége felé. A legutolsó és legtekervényesebb utcában, mely úgy szalad végig a tenger mentében, mint egy kerítés, nyájamnak egy nagyon becsületes, de meglehetősen heves természetű tagja lakik: bizonyos Mac-

* Anglia legnagyobb nyilvános parkja.

Nab nevű özvegyasszony. MacNabnének van egy lánya is, s az asszony bútorozott szobák kiadásából él. Az özvegy és a lány között, de meg az özvegy és a lakók közt is sok minden történik, amiről bizony mindkét felet illetően sokat lehetne felhozni. Jelenleg csak egy lakója van, ez a Todhunter nevű fiatalember, de ez az egy több bajt okozott már eddig, mint az összes régi lakók együttvéve. Ez ugyanis el akarja venni az özvegy lányát.

– És mit szól hozzá a leány? – kérdezte Hood dr. csendes derűtséggel. – Mit akar a lány?

– Nahát, mit akarhat? Hozzá akar menni – kiáltott Brown páter és feszülten előrehajolt. – Hát éppen ez a rettenetes komplikáció!

– Valóban szörnyű rejtély – felelte Hood dr.

– Ez a fiatal Todhunter – folytatta a pap –, ahogy én tudom, igen tisztességes ember, de ennél többet aztán senki sem tud róla. Élénk, barna fickó, olyan mozgékony, mint egy majom, borotvált képű, mint egy színész és szolgálatkész, mint egy született kalauz. Úgy látszik, hogy nincs pénzsűkében, de senki sem tudja, mi a mestersége. MacNabné, aki erősen pesszimista, bizonyos benne, hogy a mestersége valami dinamittal áll összefüggésben. Meg kell adni, félénk és nesztelen dinamit lehet ez, mert szegény fiú naponta alig egy-két órát zárkózik csak be szobájába, hogy csukott ajtóknak mögött tanulmányozzon valamit. Kijelentette azonban, hogy visszavonultsága csak ideiglenes és mindenképpen indokolt. Azt is megígérte, hogy esküvő előtt magyarázatot ad. Nos hát, ez az egész. Ennyi, amit a dologról bárki is határozottan tudhat, de MacNabné azért többet mond el, mint amennyiről megbizonyosodott. Hiszen ön tisztában van vele, hogy a mesék az ilyen bizonytalanság talajából úgy sarjadnak ki, akárcsak a fű. Rebesgetnek valamit arról is, hogy két hang hallatszik ki Todhunter szobájából, bár ha rányitják az ajtót, mindig csak egyedül találják. Hírek szállingóznak egy rejtélyes, magas, cilindres úrról is, aki állítólag a

tengeri ködből jött elő, látszólag egyenesen a tengerből. Azt mondják, hogy alkonyatkor történt ez, a férfi nesztelenül lépkedett a homokos földeken s a kis kerten át. Sokan még azt is hallották, amint a hátsó ablakon keresztül a lakóval beszélgetett. Azt is mondják, hogy a beszélgetés veszekedéssel végződött; Todhunter hevesen becsapta az ablakot, és a cilinderes ember ismét belemerült a ködbe. Ezt a históriát az egész család a legsötétebb titkolódzások közepette adja elő. Nekem azonban az a meggyőződésem, hogy MacNabné mégiscsak a saját külön történetkéjét részesíti előnyben, mely szerint a titokzatos hang tulajdonosa minden éjjel a sarokban álló, egész nap zárva tartott nagy ládából mászik elő. Ezekből most már ön is láthatja, hogy Todhunter lezárt ajtáját olyannak tekintik, mint az Ezeregyéjszaka szellemvilágának és borzalmainak kapuját. Pedig ez a derék fiatalember, tisztes fekete kabátjában olyan pontos és ártalmatlan, mint egy falióra. Lakbérét késés nélkül fizeti, s tartózkodik az italtól. Kisgyermekkel szemben kedvessége nem ismer határt, képes rá, hogy naphosszat fáradhatatlanul mulattassa őket. S végül, ami a legfontosabb, éppen így megkedveltette magát a leánnyal is, aki hajlandó akár holnap az ol-tár elé menni vele.

Az olyan ember, akit nagy elméletek foglalkoztatnak, mindig élvezettel alkalmazza azokat, még csekélységekkel szemben is. A nagy specialista, amikor leereszkedett a pap egyszerűségéhez, leereszkedésében sem kímélte a szót. Kényelmesen hátradőlt karosszékében, s bizonyos, kissé szórakozott előadói modorban beszélni kezdett:

– Még egészen jelentéktelen eseteknél is leghelyesebb, ha elsősorban a természet fő törekvéseire figyelünk. Akad ugyan virág, amely még nem pusztult el a kora tél fagyától, de a virágok mégis elhalnak. Találunk ugyan olyan kavicsot, amelyet a dagály sohasem nedvesít meg, de a dagály azért mégis mindig bekövetkezik. A tudományos szem számára az egész emberi történelem nem egyéb, mint kollektív mozgalmak,

pusztítások, vándorlások folyamata. Olyan, mint télen a legyek elhullása, vagy tavasszal a madarak visszatérése. Mármost szerintem minden történelem leggyökeresebb tényezője a faj. Nincs is kitűnőbb példa erre az állításomra, mint az a vad, még meg nem szelídült és ma már pusztuló fajta, melyet általában keltáknak nevezünk, s melyhez az ön két ismerőse, MacNabné és leánya is tartozik. Kicsinyek, tömzsik, álmodozók és zajló vérük könnyen elfogadtatja velük a babonás magyarázatokat, éppen úgy, mint ahogy elfogadják – bocsánatot kérek, hogy kimondom – a dolgok olyan magyarázatát is, amelyekre ön és egyháza tanítja őket. Nem csoda tehát, hogy az ilyen emberek, mögöttük a tenger sóhajtsaival – és ismét engedelmet kérek – előttük az egyház mormolásával, olyan eseményeket is fantasztikus vonásokkal ruháznak fel, amelyek egész egyszerűen magyarázhatók. Ön csak kis plébániájáért felelős, s csak ezt az egy MacNabnét látja, aki megrémült a két hangtól, s a tengerből előjött magas úrtól. A tudományos beállítottságú ember előtt azonban az egész világon szétszórt MacNabok valóságos nemzetsége virul, és általánosságban nézve őket, végeredményben olyan egyformák, mint egy madárfajta. A tudós ezer meg ezer MacNabnét lát, ezer meg ezer házban, kik beteges fel fogásuk apró cseppjeit barátaik teáscsészéjébe csöpögtetik; a tudós ember azt látja. . .

Mielőtt azonban a doktor befejezhette volna mondatát, odakint egy másik, türelmetlen hang szólalt meg. Hallatszott, amint egy suhogó szoknyás nőt sietve átkísérnek a folyosón, és az ajtó már meg is nyílt egy finoman öltözött, de most rendetlen s a sietségtől kipirult arcú leány előtt. A tengeri szél felborzolta szőke haját és tökéletes szépnek lehetett volna mondani, ha kiálló arccsontja és bőrének színe nem emelték volna ki túlságosan skót jellegét. Mentegetőzése csaknem parancsszerűen kurta volt.

– Sajnálom, hogy félbe kell szakítanom, de azonnal szükségem van Brown atyára. Élet és halálról van szó! . . .

Brown atya kicsit zavartan emelkedett fel a székből.

- De mi történt, Maggie? - kérdezte.

- Jamest meggyilkolták. Csak ennyit mondhatok - felelte a leány még mindig zihálva a rohanástól. - Az az ember, az a Glass megint nála volt. Az ajtón keresztül egész tisztán hallottam, amint beszéltek. Két különböző hangot hallottam, hiszen James halkán és mélyen beszélt, a másik hang pedig magas és rikácsoló volt.

- Glass nevű ember? - ismételte zavartan a pap.

- Tudom, hogy Glass a neve - felelte a lány nagyon türelmetlenül -, hallottam az ajtón keresztül, amint veszekedtek. Azt hiszem, pénzügyek miatt. Többször hallottam, hogy James ilyeneket mondott: „Jól van, Mr. Glass”, „Nem, Mr. Glass”. aztán meg: „Kettő meg három, Mr. Glass”. De máris túl sokat beszélünk. Rögtön jöjjön velem. Majd ott még lesz idő. .

- De mire lesz idő? - kérdezte Hood dr., aki nagy érdeklődéssel figyelte a fiatal nőt. - Mi lehet ott Glass úrral és pénzügyeivel, ami ilyen sietségre kényszerít?

- Megpróbáltam betörni az ajtót, de nem tudtam - felelt a lány röviden. - Aztán átszaladtam a hátsó udvarba, és sikerült felmásznom az ablakpárkányra, ahonnan benéztem a szobába. Homályos volt a szoba és üresnek látszott. De esküszöm, hogy egy sarokban ott láttam összekuporodva Jamest; úgy feküdt ott, mintha elkábították vagy megfojtották volna.

- Ez már komoly dolog - szólt Brown atya, felszedve nyughatatlan kalapját és esernyőjét -; ami azt illeti, én éppen most terjesztettem ezen úr elé az önök esetét és az ő nézete. . .

- Erősen megváltozott - szólt a tudós komolyan. - Nem hiszem, hogy ez a fiatal hölgy annyira kelta volna, mint ahogy feltételeztem. Mivel nincs egyéb dolgom, kalapot veszek és elballagok magukkal a városba.

Pár perc múlva mindhárman közel jártak a MacNabék

utcája kietlen végéhez, a lány a hegymászók kemény, lihegő lépteivel, a kriminológus hanyag gráciával (mely a leopárd gyorslábúságára emlékeztetett) és a pap minden előkelőséget nélkülöző, erélyes, szinte ügető lépésekkel. A város eme végének külseje némileg igazolta a doktor célzásait, a környezetet és vigasztalan hangulatot illetően. A szétszórt házak mind távolabb és távolabb álltak egymástól, mint az elszakadt lánc szemei a tengerpart mentén. A délután idő előtti, borongós esthomályban végződött, a tenger lila tinta színű volt és vészjóslóan mormolt. MacNabné morzsányi hátsó kertjében, mely a homokpart felé nyúlt el, két fekete, kopár fa úgy meredt az égnek, mint valami démon csodálkozva fölemelt két keze. S amint MacNabné eléjük szaladt az utcán lefelé, hasonló módon széttárt, csontos karjaival, árnyaktól sötét, szenvedélyes arcával, ő maga is kissé olyan volt, mint egy démon. Az orvos és a pap alig válaszoltak neki, mikor rikácsoló hangon megismételte leánya elbeszélését, persze még sok, saját maga által megfigyelt részlettel is tarkította. Nem figyeltek bosszúfogadkozásaira sem Glass úr ellen, amiért gyilkolt és Todhunter úr ellen, amiért hagyta magát meggyilkolni; ez utóbbi ellen még azért is, hogy oly merész volt, s leányát nőül akarta venni, no meg azért is, hogy nem maradt életben ezen szándéka keresztülvitelére. Átmentek az átvezető, keskeny folyosókon a ház elülső részén, és eljutottak a lakó ajtajához. Itt Hood doktor régi detektívfogással, vállával erősen nekidőlt az ajtónak és betörte.

Néma katasztrófa tárult elébük. Aki csak egy pillantást vetett befelé, nem kételkedhetett abban, hogy a szoba valami izgalmas összeütközés színhelye lehetett, két vagy talán több személy között. Kártyalapok heverték szétszórva az asztalon és szerteszét röpítve a padlón, mintha egy játszma hirtelen abbamaradt volna. Két borospohár állott oldalt egy asztalkán, egy harmadik összezúzva, kristálysillagként feküdt a szőnyegen. Néhány arasznyira tőle hevert valami,

ami hosszú késnek vagy rövid kardnak látszott, egyenes, de cifra díszítésű markolata volt. Tompa pengéje éppen egy, a hátulsó ablakon bevillanó fénysugarat fogott fel, ugyanazt, mely a fekete fák körvonalait is kiemelte a tenger olmos felszínéből. A szoba túlsó sarkában egy elgurult cilinderek feküdt, mintha csak az imént ütötték volna le egy úr fejéről; szinte még látszott, amint gurul. És hátul a szögletben, odahajítva, mint egy krumpliszás, összevissza kötözve, mint egy poggyász, hevert Todhunter James. Szája kendővel bekötve, könyökén és bokáján öt vagy hat, erősen áthurkolt kötél. Barna szeme elevenen mozgott ide-oda.

Hood dr. egy pillanatra megállt a lábtörlőn, szeme átfutotta a lefolyt dráma néma színhelyét. Majd hirtelen átsietett a szőnyegen, felemelte a cilindert és ünnepélyesen rátette a még megkötözött Todhunter fejére. Túl nagy volt neki, annyira, hogy csaknem a válláig csúszott le.

– Glass úr kalapja – szólt visszatérve vele, és egy zsebnagyítóval vizsgálgatni kezdte belsejét. – Hogyan magyarázható meg Glass úr távolléte és Glass úr kalapjának ittléte? Mert hiszen Glass úr nem öltözködik hanyagul. Ez a kalap divatos alakú, rendesen kefélt és ki van fényesítve, bár nem nagyon új. Úgy gondolom, egy vén gigerlié.

– De szentséges ég! – kiáltott fel MacNab kiasszony –, talán előbb az embert szabadítanak ki!

– Szántszándékkal mondtam, hogy vén, bár nem állíthatom teljes bizonyossággal – folytatta a fejtegetést a doktor. – Indokolásom erre vonatkozólag talán kissé keresettnek tűnik fel. Az emberi haj, különböző mértékben ugyan, de állandóan hull, legalábbis kis mennyiségben. Egy nemrég viselt kalapban, nagyítóüveggel, kis hajszálakat kellene látnom. De itt nincsenek. És ebből azt következtetem, hogy Glass úr kopasz. Ha már most ezt a körülményt egybevetjük azzal a magas, rikácsoló hanggal, melyet MacNab kisasszony olyan élénken írt le (türelem, kedves hölgyem, türelem!), ha ezt a kopasz fejet összefüggésbe hozzuk a jellemző

hangnimmel, úgy gondolnám, hogy előrehaladott korra következtethetünk. Mindazonáltal valószínűleg erőteljes ember lehetett és valószínű, hogy magas termetű. Bizonyos mértékben megtámaszthatnám ezeket a föltevéseket a minapi, ablakban való megjelenésének történetével, mely szerint magas termetű ember volt, de úgy hiszem, még pontosabb adataim is vannak. A borospohár szilánkjai az egész helyiségben szétszóródtak. Egy szilánk azonban a kandalló melletti magas, fali polcon fekszik. Egyetlen töredék sem kerülhetett volna oda fel, ha a pohár egy olyan alacsony termetű ember kezében tört volna el, mint amilyen Todhunter úr.

– Mellesleg – szólt közbe Brown atya – nem volna jó kioldozni Todhunter urat?

– Az ivópoharakból merített tanulság nem szűnik meg itt – folytatta a specialista –, hanem egyúttal azt is hozzáfűzhetném, hogy a Glass nevű ember inkább talán korhely volta miatt volt kopasz és ideges, mint kora miatt. Todhunter úr – amint az már megállapítást nyert – csendes, takarékos úriember és absztinens. A kártya és a borospoharak nem tartoznak szokásaihoz, azok csupán egy bizonyos vendég tiszteletére kerültek elő. Így történetesen tovább következtethetünk: ez a boroskészlet akár Todhunter úré, akár nem, semmi látszata sincs annak, hogy borral is rendelkezett volna. Mit tartalmazhattak tehát ezek az edények? Erre azt felelhetném, hogy valami drága konyakot vagy whiskyt, egy, a Glass úr zsebéből előkerült üvegből. Így előttünk áll egy ember, azaz legalábbis típusának képe: magas termetű, éltesebb, elegáns, de kissé kopott, minden bizonnyal kártyázásra és ivásra hajló..., sőt talán túlságosan is hajlamos erre. Glass úr azok közé az úriemberek közé tartozik, akiket inkább a jó társaságon kívül ismernek.

– Megálljon! – kiáltott ekkor a fiatal lány. – Ha nem ereszenek hozzá, hogy kioldozzam, akkor megyek és hívom a rendőrséget!

- Nem ajánlom önnek, miss MacNab, hogy elrohanjon a rendőrségért - szólta Hood dr. komolyan.

- Brown atya, a leghatározottabban felkérem önt, csillapítsa le nyáját, saját érdekükben. Nos tehát, Glass úr alakjából és lényéből valamit már láttunk, de melyek az ismert tények Todhunter úrral kapcsolatban? Három lényegeset tudunk, és pedig, hogy takarékos, többé-kevésbé jómódú és hogy valami titka van. Szembeötlő, hogy ezek a fő ismertetőjelei az olyan embernek, akit kizsarolnak. És bizonyos, hogy ugyanolyan szembeötlően viseli magán a zsaroló ismertetőjeleit a kopott eleganciájú, korhely természetű, ingerlékeny Glass úr. Íme, a hallgatási díj tragédiájának két tipikus alakja: egyik oldalon áll a tisztességes ember, gondosan őrzött titkával, a másik oldalon az aszfaltbetyár, aki a titkot kiszimatolta. Ez a két ember találkozott ma itt, és veszekedés közben ütlegekkel és kivont fegyverrel mentek egymásnak.

- Mikor veszi le már végre a köteleket? - szólta közbe a lány makacsul.

Hood dr. óvatosan visszahelyezte a cilindert az oldalt álló asztalra és átment a fogolyhoz. Behatóan tanulmányozta őt, kissé meg is mozgatta és vállánál fogva félig megfordította, de közben csak ennyit felelt:

- Úgy látom, ezek a kötelek nagyon megfelelők addig, míg az ön barátai, a rendőrök, elhozzák a kézbilincseket.

Brown atya, aki unottan nézegette a szőnyeget, most hirtelen felemelte kerek arcát:

- Hogy érti ezt?

A tudós lehajolt, s felvette a különös, törzszerű szerszámot a szőnyegről, tüzetesen vizsgálta és így felelt:

- Azért, mert Todhunter urat megkötözve találták, s ebből mindnyájan arra következtetnek, hogy Glass úr kötözte meg és aztán, úgy látszik, megszökött. Ez ellen négy ellenvetés szól: Miért hagyná hátra kalapját egy olyan, külsejére rátarti úriember, mint Glass barátunk, ha csakugyan saját

jószántából távozott? Másodszor – folytatta, mialatt az ablaknak tartott –, ez az egyetlen kijárat, és ez belülről van bezárva. Harmadszor, a penge hegyén parányi vérnyom van, de Todhunter úron nincs seb. Glass úr tehát önmagán vitte el ezt a sebet, élve vagy holtan. Mindehhez tegyük hozzá a legközelebb fekvő valószínűséget. Sokkal valószínűbb, hogy a megzsarolt egyén kísérli meg, hogy üldözőjét megölje, mintsem a zsaroló próbálja megölni a libát, mely neki aranytojásokat tojik. Íme – azt hiszem – ez elég összefüggő tényállás.

– De a kötelek? – tudakolta a pap, aki révedező bámulattal meresztette tágra a szemét.

– Á, a kötelek! – szólt a szakértő különös hangsúllyal. – MacNab kisasszony nagyon szerette volna tudni, miért nem szabadítottam meg Todhunter urat a kötelektől. Hát jó, megmondom: azért nem tettem, mert Todhunter úr bármely pillanatban ki tudja önmagát szabadítani. Amikor akarja.

– Hogyhogy? – tört ki a hallgatóságból a csodálkozás.

– Megnéztem Todhunter úron az összes csomókat – ismételte Hood dr. nyugodtan. – Véletlenül értek valamit a kötésekhez; a bűnügyi tudomány fontos ágazatát képezik. Minden egyes csomót saját kezűleg kötött meg és fel is tudná azokat oldani. Egyetlenegyét sem kötött rajta olyan elenség, aki bilincsbe akarta volna verni... Ez az egész kötéltűgy csak ügyes fogás, mely arra való, hogy őt tartsuk áldozatnak és ne a szerencsétlen Glasst, akinek teteme talán a kertben lehet elrejtve vagy a kéményben eldugva.

Nyomasztó csend következett ezután, a szobában besötétedett, a kerti fák vihartépte gallyai most még szikárabbaknak és feketébbeknek tűntek föl, és mintha lassan közeledtek volna az ablakhoz. Szinte tengeri szörnyeknek, polipoknak vagy csavarodó oktopusoknak látszottak, melyek azért kúsztak fel a tengerből, hogy meglássák, mint végződik ez a tragédia. Hiszen ő, a gonosztevő és az áldozat: a rettenetes cilinderes ember is közülük, a tengerből jött elő.

Az egész légkör telítve volt a zsarolás hangulatának beteges komorságával, mely egyike a legsötétebb emberi dolgoknak, mert egy büntényt egy másikkal tetőz be: fekete sebre tesz fekete tapaszt.

A kis katolikus pap arca, mely rendszerint előzékeny, sőt néha komikusan iparkodó volt, hirtelen összeráncolódott. Nem csupán az ártatlan ember üres kíváncsisága tükröződött rajta, hanem az az érdeklődés, amely akkor támad, ha valakiben új gondolat érlelődik.

– Kérem, ismételje még egyszer – szólt töprengő, együgyű modorban. – Úgy gondolja, hogy Todhunter úr önmagát meg tudja kötni és ki is tudja oldozni?

– Úgy van, ez a nézetem – szólt a doktor.

– Szentséges ég! – kiáltott fel Brown hirtelen –, vajon lehetséges ez? – Átsietett a szobán, akárcsak egy fürge mókus, és valami egészen új érdeklődéssel nézett a „rab” részben elfedett arcára. Aztán a saját, bolondos ábrázatát újra a társaság felé fordította és izgatottan kezdte kiáltozni: – Persze hogy így van! Nem látják ennek az embernek az arcán? Nézzék csak meg a szemét!

A professzor és a lány követték tekintetének irányát, és dacára annak, hogy a fekete kendő teljesen elfedte Todhunter arcának alsó részét, a felső részén feltűnt nekik a megfeszített vívódás kifejezése.

– A szeme igazán különös – kiáltott a fiatal nő erős felindulással. – Maguk hóhérok! Nem látják, hogy szenved?

– Nem hinném – szólt Hood dr. –, a szemeinek ugyan tényleg különös kifejezése van, de szerintem ezeket a keresztbe futó ráncokat inkább valami könnyű pszichológiai elváltozás okozza.

– Micsoda badarság! – kiáltott Brown –, hát nem látja, hogy nevet?

– Nevet! – ismételte a doktor meghökkenve –, de hát mi a csodán nevethet?

– Hát... – válaszolt a pap mentegetőzve – én a viláért

sem akarom önt megbántani, de... azt hiszem... *őnt* neveti! Sőt, most hogy tudom, miről van szó, hajlandó volnék önmagamat is kinevetni...

– Most, hogy mit tud? – kérdezte Hood ingerülten.

– Most... hogy már tudom, mi a foglalkozása Todhunter úrnak – felelt a pap.

Ide-oda csoszogott a szobában, látszólag bábész tekintettel nézegetve egyik tárgyat a másik után. Mindannyiszor nagy nevetésben tört ki, ami határozottan bosszantotta azokat, akik figyelték. Nagyot nevetett a kalapon, még nagyobb a törött poharakon, a kardhegyen látszó vér pedig éppenséggel görcsös nevetőrohamot váltott ki belőle. Aztán a dühöngő specialistához fordult:

– Dr. Hood – kiáltotta lelkesen –, ön nagy költő! Ön egy meg nem teremtetett lényt hívott életre a semmiből. Mennyivel istenibb ez, mintha csupán a pusztá tényállást fürkészte volna ki. Hiszen a tények magukban szinte köznapiak és komikusak, elméletéhez hasonlítva!

– Fogalmam sincs, miről beszél – szólt Hood meglehetősen gőgösen. – Az általam megállapított tények mind nélkülözhetetlenek, bár szükségképpen hiányosak. Helyet hagyhatnak ugyan az intuíciónak (vagy ha úgy tetszik, a költői elképzelésnek), de csak amennyiben még nem lehetett eddig megállapítani az összefüggés részleteit. Glass úr távollétében...

– Ez az! Ez az! – szólt a papocska sűrűn bólingatva. – Ez az első feltevés, melyet le kell szögezni: Glass úr távolléte. Annaira távol van, hogy feltételezem, soha senki még olyan távol nem volt, mint Glass úr.

– Úgy érti ezt, hogy nincs a városban? – kérdezte a doktor.

– Úgy értem, hogy mindenünnen távol van. De úgy is mondhatnám: a dolog természeténél fogva van távol.

– Komolyan úgy véli, hogy ilyen egyén nem is létezik? – tette fel a kérdést a specialista mosolyogva.

A pap igenlően bólintott:

- Majdnem kár érte! - szólt.

Orion Hood megvető nevetésben tört ki.

- Nos, mielőtt tovább mennénk a többi százegy bizonyítékkal, vegyük az első tényt, melybe belébotlottunk, mikor ebbe a szobába betörtünk. Ha nem létezik egy Glass úr, akkor kié ez a kalap?

- Todhunter úré - felelt Brown.

- De hiszen nem illik a fejére - kiáltott Hood türelmetlenül -, kizárt dolog, hogy viselhesse.

Brown atya leírhatatlan szelídséggel ingatta a fejét:

- Sohasem állítottam, hogy viselhetné - felelte -, azt mondtam, hogy az ő kalapja. Vagy ha ragaszkodik egy árnyalati különbséghez: e kalap az övé.

- És miben rejlik ez az árnyalatnyi különbség? - kérdezte a kriminológus gúnyos mosollyal.

- Uram - kiáltott fel a szelíd emberke, az első, türelmetlenségre valló mozdulattal -, ha ön lesétál az utcán a legközelebbi kalaposboltba, meglátja, hogy a szó valódi értelmében nagy különbség van valakinek a kalapja és a közt a kalap között, amely az övé.

- Egy kalapos - ellenkezett Hood - pénzzé tudja tenni kalapkészletét. De micsoda hasznot húzhatott volna Todhunter ebből a régi kalapból?

- Hogy micsodát? Hát házinyulakat - felelte tüstént Brown atya.

- Mit mond? - kiáltott Hood dr.

- Hát házinyulakat, szalagot, cukorkát, aranyhalat, tarka papírtekercseket - felelte a tisztelendő úr gyors egymásutánban. - Csodálom, hogy nem látta ezt meg mindjárt, mikor rájött arra, hogy a kötelek hamisítványok... Ugyanez áll fenn a kardra nézve is. Todhunter úron karcolásnak még nyoma sincsen - amint ön is mondja -, de belülről szenvedett egy kis horzsolást. Ha ugyan hajlandó elfogadni az én okoskodásomat...

- A ruhája alatt sérült meg? - kérdezősködött szigorúan MacNabné.

- Nem a ruhája alatt, hanem belsőleg kapott egy kis karcolást.

- Mi a csodát akar ezzel mondani?

- Todhunter úr - magyarázta tovább Brown úr nyájasan - most tanulja a bűvészmesterséget. A szemfényvesztést, hasbeszélést és a kötéltrükköt. A bűvészkedés megmagyarázza a kalapot. Nincs abban hajnak nyoma sem... Nem azért, mert a megkopaszkodott Glass úr viselte, hanem mert egyáltalán soha senki sem viselte. A zsonglörködés megmagyarázza a három poharat, melyekkel Todhunter úr éppen most gyakorolta, hogyan kell azokat a levegőbe feldobni és elkapni. De mivel még nem eléggé gyakorlott, az egyik poharat véletlenül hozzávágta a mennyezethez. A kard jelenléte szintén a zsonglörködéssel magyarázható. Todhunter úr hivatása és büszkesége a kardnyelés. De miután még nem eléggé gyakorlott, felhorzsolta a torkát a fegyverrel. Ennek következtében belső sebe van, mely - arckifejezése után ítélve - nem súlyos. Úgyszintén gyakorolta azt is, hogy kötélekeiből önmagát kioldozza - mint a Davenport testvérek -, és éppen akkor akarta magát kiszabadítani, mikor a szobába rontottunk. A kártyák persze kártyamutatványokra valóak, és azért hevernek szerteszét a padlón, mert a levegőbe röpítés trükkjét próbálgatta. Hivatását csak azért nem árulta el, mert fogásait titokban kellett gyakorolnia, mint bármely más bűvésznek. De az a pusztán tény, hogy valamikor egy cilinderes járókelő benézett a hátsó ablakán, akit nagy felháborodással elkergetett, elég volt ahhoz, hogy mindnyájunkat a romantika hamis ösvényére tereljen, és elképzeltesse velünk Glass urat mint fenyegető, cilinderes kísértetet.

- De hát a kétféle hang mit jelentett? - kérdezte Maggie bámészkodva.

- Sohasem hallott még hasbeszélőt? - kérdezte Brown atya. - Nem tudja, hogy ezek először természetes hangjukon

szólalnak meg és azután azon a rikácsoló, nyikorgó, mesterkéltséggel hangon felelgetnek önmaguknak, melyet maga is hallott?

Hosszú csönd volt ezután, és Hood dr. mély figyelemmel, mosolyogva tekintett a kis emberre.

– Ön valóban igen találékony ember, ezt egy regényíró sem eszelte volna ki jobban! S még csak éppen egy részlet áll fenn, mely kiderítetlen, s ez Glass úr neve. MacNab kisasszony tisztán hallotta, amint Todhunter úr így szólította meg.

Brown tisztelendő úr szinte gyermekes vihogásba tört ki:

– Az egész ostoba históriának ez a legostobább része! Zsonglőr barátunk felváltva dobálta a levegőbe a három poharat és hangosan számolt, amikor egymás után elkapkodta őket. És azt is fennhangon jelezte, ha nem sikerült elkapnia. A valóságban azt mondta: *One, two, three* – egy, kettő, három – *misses a glass* – egyet hibáztam; *one, two – misses a glass*. És így tovább.*

Pillanatnyi csönd lett a szobában, aztán mindnyájan nevetni kezdtek. Ezalatt a sarokbeli alak büszkén kioldotta és hirtelen lendülettel ledobta magáról a köteleket. Majd mély meghajlással a szoba közepére lépett. A zsebéből nagy plakátot szedett elő, melyen kék és piros betű hirdette, hogy Zaladin, a világ legnagyobb bűvésze és szemfényvesztője, hasbeszélő és valóságos „emberi kenguru” jövő hétfőn mutatja be teljesen újszerű trükkorozatát Scarborough-ban, az Empire-pavilonban, pontosan nyolc órákor.

* Angolul: *Misses a glass* úgy hangzik, mint *Mister Glass*.

A RABLÓK PARADICSOMA

Muscari, Toscana fiatal poétái közül a legnagyobb és legeredetibb tehetség, fürgén lépett be kedvenc vendéglőjébe, amely a Földközi-tengerre nézett. Ezt a vendéglőt nagy ponyva borította és apró citrom- és narancsfák vették körül. Fehér kötényes pincérek éppen az elegáns, korai villásreggeli kellékeit rakták ki a fehér asztalokra, és ez a tevékenység már-már a tetőpontig fokozta önelégültségüket. Muscarinak sasorra volt, mint Danténak, haja és nyakkendője sötét és lobogó, fekete köpenyt vitt karján és akár fekete álarcot is viselhetett volna, annyira magán hordta egy velencei melodráma hangulatát. Úgy viselkedett, mintha a trubadurnak még mindig olyan meghatározott társadalmi állása volna, akárcsak egy püspöknek. Dacára a XX. század modern társadalmi szokásainak, úgy járta a világot, mint Don Juan, tőrrel és gitárral.

Sohasem utazott el anélkül, hogy kardokat ne vitt volna magával, melyekkel számos, ragyogó párbajt vívott. S ritkán mozdult ki mandolinja nélkül, mellyel szerenádokat adott Harrogate Ethel kisasszonynak, egy körutazáson levő yorkshire-i bankár egyetlen leányának. Pedig nem volt sem szédelgő, sem gyerek, hanem egyszerűen izzón, logikus „latin”, aki kedvenc eszméjét gyakorlatban is megvalósította. Költségzete annyira egyenes, szókimondó volt, ahogy mások csak prózában mernek írni. S azzal a lángoló őszinteséggel vágyódott hírnév, bor vagy női szépség után, amely egyszerűen elképzelhetetlen volna Észak fátyolozott ideáljai és homályos megalkuvásai között; határozatlanabb népek fiai szinte már veszélyt vagy éppen bünt szimatolhattak benne.

Mint a tűz vagy a tenger, túlságosan egyszerű volt ahhoz, hogysem megbízható legyen.

Az étterem, ahol Muscari helyet foglalt, ahhoz a szállodához tartozott, melyben a bankár és a szép angol lány la-

kott; ezért volt ez a kedvenc vendéglője. Egy pillantást vett körül és megállapította, hogy az angol társaság még nem jött le. Az étterem ragyogó volt, de még kongott az ürességtől. A sarokban egy asztalnál két pap beszélgetett, de Muscari (buzgó katolikus létére) annyira sem vett róluk tudomást, mintha csak egy pár varjú ült volna ott. Egy távoli sarokasztalnál azonban, melyet részben elrejtett egy aranysárga narancsokkal megrakott törpe fácska, hirtelen felállt valaki és a költő felé közeledett.

Ez az alak pepitakockás tweedruhát viselt, és külseje tökéletes ellentétben állt Muscari öltözködési módjával. Rózsaszín nyakkendőt hordott, hegyes, kemény gallért és rikító sárga cipőt. A tengerpartra kiránduló londoni „cockney” ruházata ez, mely éppolyan feltűnő, mint közönséges. De amint a cockneyszerű jelenség közeledett, Muscari bámulva vette észre, hogy a fej feltűnően különbözik a testtől. Olasz fej volt, nagyon élénk, erősen fekete, borzas, mely váratlan meglepetésként hatott a keménypapírszerű gallér és a rózsaszín nyakkendő felett. Muscari rájött, hogy valahol már látta ezt a fejet. S csakhamar, az angol ünnepi díszutánzó szörnyű ruhatákolmány felett, megismerte egy rég elfelejtett, Ezza nevű barátja arcát. Ez a fiú az iskolában csodagyerek volt. Tizenöt éves korában európai hírnevet jósoltak neki. De mikor megjelent a nagyvilágban, először mint színműíró és demagóg, később mint utazó ügynök és újságíró, sorra megbukott mindenütt. Muscari legutoljára színházi körökben hallott róla. Állítólag túl nagy kedvelője volt a hivatásával járó izgalmaknak, és úgy hírlett, hogy valami morális kalamitás nyelte el.

- Ezza! - kiáltott fel a költő felemelkedve, és örvendező csodálkozással rázta meg a kezét. - Hát, mondhatom, sokféle jelmezben láttalak már a művészsobában, de sose hittem volna, hogy valaha mint „angolt” lássalak viszont!

- Ez - szólt Ezza ünnepélyesen - nem egy angol jelmeze, hanem az olaszok jövődöbeli öltözéke.

- No, akkor megvallom - jegyezte meg Muscari -, nekem jobban tetszenek a régi olaszok.

- Régi tévedésed ez, Muscari - jegyezte meg fejcsóválva a tweedruhás gentleman. - És egyúttal Olaszország tévedése is. A tizenhatodik században a haladás tőlünk, toscanaiaktól indult ki. Miénk volt mindig a legújabb acél, a legújabb kőfaragás, a legújabb kémiai vegyszer. Miért ne lehetnének ma is a mi tulajdonunkban a legújabb gyárok, a legújabb autótípusok, a legújabb pénzügyi-politikai műveletek - a legújabb ruhák?

- Nem volna nálunk semmi eredménye az ilyenfajta törekvésnek, mert az olaszokat nem lehetett valódi haladókká tenni. Túlságosan intelligensek ahhoz. Az olyan emberek, akik ismerik a kényelmes életmódhoz vezető legrövidebb ösvényt, sohasem fognak szélesen kanyargó új utakon haladni.

- Nos, az én szememben Marconi és nem D'Annunzio Itália csillaga - szólt a másik. - Ezért lettem különben futurista és idegenvezető.

- Idegenvezető! - kiáltott fel nevetve Muscari - ez a legújabb műsorszám foglalkozásaid sorrendjében? És kit vezetsz?

- Ó, egy Harrogate nevű urat, és úgy hiszem, családját is.

- Csak nem azt a bankárt, aki ebben a hotelben lakik? - tudakolta mohón a költő.

- De igen - felelte a vezető.

- Na és jól fizetnek az ilyesmiért? - kérdezte a trubadúr ártatlanul.

- Ezúttal, azt hiszem, megéri a fizetség a fáradságot - szólt Ezza rejtélyes mosollyal -, bár én kissé különös vezető vagyok. - Majd mintha más tárgyra térne át: - Van egy lánya és egy fia is.

- A lány isteni - állapította meg Muscari. - Az apa és a fiú pedig, feltételezem, hogy emberiek. Én ugyan elismerem ártalmatlan mivoltát, de valld be, nem úgy hat-e rád ez a bankár, mint előbbi okoskodásom ragyogó példája? Harro-

gate-nak milliók vannak a páncélszekrényében, nekem pedig lyukas a zsebem. De ne merd azt állítani – nem is állíthatod –, hogy ő nálam okosabb, bátrabb vagy erélyesebb. Bizony nem okos, olyan a szeme, mint valami kék gomb – nem is erélyes, mert úgy imbolyog egyik széktől a másikig, mint egy paralitikus. Lelkiismeretes, vén tökfek, de van pénze, egyszerűen azért, mert gyűjti a pénzt, mint fiúk gyűjtik a bélyeget. Ezza, te túlságosan erélyes vagy az üzleti élethez. Nem fogsz boldogulni. Ahhoz, hogy elég esze legyen az embernek sok pénz megszerzéséhez, eléggé butának is kell lennie, hogy megkívánja.

– Ó, ehhez én elég ostoba vagyok – szólta Ezza szomorúan. – De ajánlanám, hogy hagyd abba a bankár kritizálását, mert itt jön.

Mr. Harrogate, a nagy pénzember tényleg belépett a terembe, de senki sem nézett feléje. Tömzsi, öregedő ember volt, kidülledt, kék szemmel, fakuló, homokszürke bajuszsal. Erősen görnyedt tartásától eltekintve akár angol ezredes is lehetett volna. Kezében néhány kibontatlan levelet tartott. Vele jött fia is, Frank, aki nagyon csinos volt, göndör hajú, napbarnított és jóvágású, de felette is elsiklottak a tekintetek. Mint rendesen, most is minden szem Harrogate Ethelre irányult, aki görögös, aranyzőke fejével, hajnalpírhoz hasonló arcszínével úgy jelent meg a zafírkék tenger partján, mint egy istennő.

Muscari, a költő mély lélegzetet vett, mintha valamilyen mennyei italt szürcsölt volna. Valósággal szürcsölte azt a „klasszikus” lényegét, melyet ősapái alkottak. Ezza éppolyan feszült figyelemmel, de még mohóbb tekintettel bámulta a lányt.

Miss Harrogate ez alkalommal különösen sugárzó és beszédes kedvében volt. Családja, miután már behódolt a kontinentális szokásoknak, nem tett ellenvetést az ellen, hogy az idegen Muscari, sőt Ezza, a vezető is asztalukhoz telepedjenek és a társalgásban részt vegyenek. Ethel Harrogate-ban

a szokásokhoz való ragaszkodás, valami különös tökéletességgel, a tetőpontot érte el. Büszke volt apja jólétére, divatos kedvteléseknek hódolt, gyöngéd, jó gyermek volt és mi tagadás – szívesen flörtölt. Mindez benne olyan aranyos, jó kedéllyel párosult, hogy még büszkesége is vonzó és minden tartózkodása mellett is szívélyes volt.

A társalgás izgatottan folyt. Állítólag ugyanis valami veszély fenyegette azt a hegyi útvonalat, ahová a héten készültek. A veszély azonban ezúttal nem leomló sziklákban vagy lavinákban rejlett; sokkal vadregényesebb valami adott okot az izgalomra. Ethelt valaki komolyan figyelmeztette, hogy azon a hegyláncon még mindig útonálló kisértenek, a modern legendák hús-vér rablókősei, akik állítólag teljesen hatalmukban tartják az Appenninek szóban forgó hegyszorosát.

– Azt mondják – kiáltott fel iskolás lányos, tetszelgő borzalommal –, hogy az országnak abban a részében nem is az olasz király uralkodik, hanem a rablók királya. Kicsoda az a rablókirály?

– Nagy ember – felelte Muscari –, méltó a maguk Robin Hoodjához, signorina. Montanóról, a rablók királyáról, először körülbelül tíz évvel ezelőtt esett szó. Akkoriban pedig már azt állították, hogy teljesen kihaltak a zsványok. Vad tekintélye egy forradalom gyorsaságával terjedt. Minden hegyi faluban kiszégeztette proklamációit, őrei pedig, puskával kezükben, ott álltak minden hegyszakadéokban. Az olasz kormány hat ízben kísérelte meg, hogy kifüstölje, és hat szabályszerű csatában szenvedett vereséget, akárcsak ha Napóleonnal lett volna dolga.

– Hát ilyesmit – jegyezte meg nyomatékosan a bankár – sohasem tűrnének meg Angliában. Talán mégis jobb lenne más utat választanunk, bár a vezető minden veszélyt kizárt-nak tart.

– Nincs is semmi veszély arrafelé – szólt közbe a vezető fitymálva –, hússzor is megjártam már azt az utat. Lehet,

hogy nagyanyáink idejében volt azon a vidéken valami „király”-nak nevezett akasztófavirág, de az ma már csak a történelemben, vagy ami valószínűbb, a mondákban szerepel. Letűnt már a rablóvilág!

– Nálunk sohasem fog végképp letűnni – felelt Muscari. –, mert a fegyveres lázadás a délvidékiek természetes reakciója. Parasztjaink olyanok, mint a hegyek: zöld pázsitjuk üde bája elrejtí a mélyben forrongó tüzes lávát. Tetőfoka az emberi kétségbeesésnek, amikor észak szegényei ivásnak adják magukat, a mieink pedig fegyvert fognak.

– A költő kiváltságos lény – válaszolt Ezza gúnyos mosollyal. – Ha signor Muscari angol lenne, még Wandsworthban is útonálló után szimatolna. Higgyék el nekem, Olaszországban éppoly kevésbé fenyeget az a veszély, hogy elfogják az embert, mint hogy Bostonban megskalpoltják.

– Tehát azt javasolja, hogy mégis kíséreljük meg? – kérdezte Harrogate mogorván.

– Ó, mindez elég félelmetesen hangzik! – kiáltott fel a lány, ragyogó tekintetét Muscarira szegezve. – Igazán azt gondolja, hogy veszedelmes az átkelés a hegyszoroson?

Muscari hátravetette fekete sörényét.

– Biztos vagyok benne, hogy veszedelmes. Holnap magam is átmegyek rajta.

Amikor a szép lány ezüstösen csengő, csúfolódó nevetgélés közben az atyja, a vezető és a költő társaságában visszavonult, a fiatal Harrogate még néhány percig ott maradt. Egy pohár fehérbort rendelt, s cigarettára gyújtott. Ugyanakkor történt, hogy a sarokban ülő két pap felállt, s a magasabbik, egy ősz hajú olasz, elbúcsúzott. A kisebbik azonban visszafordult, s a bankár fia felé tartott, aki csodálkozva vette tudomásul, hogy római katolikus pap létére, angol. Homályosan úgy emlékezett, hogy ezzel a pappal már találkozott valamikor, egy katolikus barátja fogadóestélyén. De még mielőtt emlékeit összeszedhette volna, az illető már meg is szólította:

– Harrogate Frank úr, ugyebár? – kérdezte. – Mi már egy alkalommal ugyan bemutatkoztunk egymásnak, de szeretném, ha most ezt a tényt figyelmen kívül hagynánk. Annál is inkább, mert azt hiszem, könnyebb idegentől elfogadnia azt a különös tanácsot, amit adni akarok. Csak egy szót szeretnék mondani és már megyek is: vigyázzon a nővére, ha valami nagy szomorúság éri!

Franknek testvéri módon, teljesen közömbös volt, hogy nővére elbűvölő, enyelgő hangjával mindenkit meghódít. De most mintha az egész teremben visszhangja kelt volna annak a csillogó nevetésnek, mely még a kertből is felhallatszott. A fiatalember tűnődve bámult komor tanácsadójára.

– Az útonállókra céloz? – kérdezte, mert hirtelen saját homályos aggodalmai jutottak eszébe. – Vagy talán Muscarira gondol?

– Az ember sohasem gondol az igazi szerencsétlenségre – felelte a furcsa pap. – Pedig ha itt van a szomorúság, csak szelíden szabad fogadnunk.

Azzal hirtelen kiment a teremből; a másik tátott szájjal bámult utána.

Egy-két nappal később a kis társaságot szállító kocsi nehézkesen, ide-oda zökkenve kapaszkodott felfelé a veszélyes hegylánc egyik meredekén. Dacára annak, hogy Ezza vígan tagadta a veszélyt, Muscari pedig viharosan ellentmondott neki, a bankár család megmaradt eredeti terve mellett. Muscari pedig, akinek ügyis szándékában volt, hogy átkeljen a hegységen, szintén velük tartott. Meglepetést keltett azonban az étterembeli papocska megjelenése a tengerparti állomáson, aki azt állította, hogy ügyei szólították ezen a hegyi úton át, az ország belsejébe. De a fiatal Harrogate önkéntelenül is összefüggést látott a pap váratlan megjelenése és az előtte való napon tett titokzatos figyelmeztetése közt.

A kocsi kényelmes, nagy, fedetlen hintó volt, a találékony vezető egyik újító ötlete, aki különben az egész expedíciót hozzáértő buzgalommal és szellemes könnyedséggel ren-

dezte. A rablóveszély lehetőségét pedig egyszerűen száműzték gondolataikból és beszélgetéseikből. Mindössze csak anynyiban vetettek vele számot, hogy némi védőintézkedésről gondoskodtak. A vezetőnél és a fiatal bankárnál töltött revolver volt, míg Muscari valóságos gyermekes örömmel egy rövid kardot kötött fekete köpönyege alá. Ő ült az elbűvölő angol lány egyik oldalán; másik oldalán a Brown nevű pap foglalt helyet, aki szerencsére igen szótlan egyéniségnek bizonyult. Az apa és fia a hátulsó ülésen helyezkedtek el, a vezető társaságában. Muscari olyanokat mondott a lánynak, hogy az akár bolondnak is tarthatta volna. De volt valami abban a szédületes és fenséges emelkedésben, a csúcsokban végződő sziklaszirtek és gyümölcsöshöz hasonló erdőségek között, ami Ethel lelkét is magával ragadta a férfival együtt, a keringő és égő napokkal ékesített bíborszínű mennyekbe. A fehér út úgy kúszott felfelé, mint valami fehér macska. Árnyékos szakadékokat hidalt át, mint a megfeszített kötél, s lasszóként csavarodott távoli hegyfokok köré.

Bármily magasan jártak, a vadon buján viritott. A napfényben és szélben a mezőn szétszórt száz meg száz virág tarkasága a papagáj és a kolibri ezer színében tündöklött. Nincs gyönyörűbb látvány, mint az angol rétek és erdők. És sehol sincsenek fenségesebb hegygerincek és szakadékok, mint Snowdon és Glencoe vidékén. Ethel Harrogate azonban még sohasem látta a szakadozott északi csúcsokra boruló délvidéki parkokat, sem pedig a Kent gyümölcsével megrakott glencoe-i szorost. Ezen a helyen nyoma sem volt annak a borzongató hidegnek és elhagyatottságnak, mely Britanniában a magas és vad tájakat jellemzi. A táj inkább egy mozaikkal kirakott palotához hasonlított, melyet földrengés vetett széjjel, vagy pedig egy hollandi tulipánkerthez, melyet dinamittal röpítettek a csillagok felé.

– Olyan ez itt, mint a Kew-kertek, Beachy Headben – szólta Ethel.

- Ez a mi titkunk - felelt a férfi -, a tűzhányó titka, s ugyanakkor a forradalomé is. Példa arra, mint lehet valami nyugtalan és heves, de egyúttal termékeny is.

- Maga is éppen elég heves! - mosolygott rá a lány.

- És mégis elég terméketlen - jegyezte meg a férfi. - Ha ma este meghalok, nőtlen bolondként halok meg.

- Nem az én hibám, hogy eljött - szólalt meg a lány nyomasztó szünet után.

- Semmiképpen sem a maga hibája - felelt Muscari. - Trója sem a maga hibájából esett el.

Miközben ezt mondta, kiálló sziklák elé értek, melyek szárnyakhoz hasonlóan terjeszkedtek egy különösen veszedelmes sarok felett. A keskeny párkányra eső nagy árnyéktól a lovak megriadtak és hőkölve megálltak. A kocsis leugrott, hogy megragadja a zablát, de akkor egyszerre megbokrosodtak. Az egyik ló egész hosszában felágaskodott, a kétlábú ló titáni, ijesztő magasságára. Ez éppen elegendő volt arra, hogy az egyensúly felboruljon. A kocsi félredőlt, mint egy hajó és a bokrokon keresztül lefordult a meredeken. Muscari hirtelen védőleg nyújtotta ki karját Ethel felé, aki belékapaszkodott és hangosan kiáltozott. Az ilyen pillanatokért élt-halt a költő.

Ugyanabban a percben, amikor a fenséges sziklafalak úgy forogtak a költő feje fölött, mint valami biborszínű szélmalom, olyasmi történt, ami még sokkal megdöbbentőbb volt. Az öregedő, álmatag bankár talpra ugrott a kocsiban és átvetette magát a meredeken, mielőtt még a felboruló jármű odalódíthatta volna. Ez a mozdulat, első pillantásra, öngyilkosságnak látszott; a következő pillanatban azonban olyan józan dolognak bizonyult, mint egy jó befektetés. A yorkshire-i úriember nyilván több lélekjelenléttel rendelkezett, mint amennyit Muscari feltételezett róla. Mert egy olyan rétdarabra pottyant, melyet mintha csak külön az ő fogadására párnáztak volna ki, gyeppel és lóherével. Történetesen az egész társaság ugyanilyen szerencsésen járt, ha

kilódulásuk nem is sikerült méltóságteljesre. Közvetlenül az út hirtelen kanyarodója alatt ugyanis pázsitos, virágos mélyedés nyílt, mint egy elsüllyesztett rét; egy zöld bársonyzebe a dombok hosszú, lelógó, zöld köntösében. Ebbe potytyantak bele valamennyien, s egyéb kárt nem szenvedtek, mint hogy apró poggyászuk, sőt zsebeik tartalma is szerte-szét szóródott a fűben. A felborult kocsi még felettük függött, a sűrű sövénybe gabalyodva, és a lovak keservesen ágaskodtak a lejtőn. Az első, aki feltápáskodott, a papocska volt, s bambán csodálkozó ábrázattal vakarta a fejét. Frank Harrogate hallotta, amint így motyogott magában:

– Miért fordultunk fel éppen itt?

A körülötte szanaszét heverő holmira pislantott és visszaszerezte saját, otromba esernyőjét. Mögötte hevert a Muscari fejről leesett „sombbrero”, mellette egy lepecsételt üzleti levél, melyet egy, a címre vetett pillantás után, az idősebb Harrogate-nek nyújtott át. Nem messze tőle a fűvön egy különös, alig félarasznyi kis üveg hevert, melyet félig elrejtett Ethel napernyője. A pap észrevétlenül és gyorsan felemelte, kinyitotta, majd beleszagolt. Gondterhelt arca hamuszürke lett.

– Uram! Irgalmazz! – suttopta –, csak nem a lányé ez? Talán csak nem érte el még a szomorúság, a baj?! – Aztán hirtelen mellényzebébe csúsztotta. – Azt hiszem, jogom van hozzá, míg valamivel többet megtudok a dologról.

Szomorúan nézett a lányra, akit Muscari éppen akkor emelt fel a virágok közül. Közben a poeta így szólt:

– Az égbe estünk!... Jel volt ez! A halandók felfelé kapaszkodnak és lefelé esnek; csak istenek és istennők eshetnek felfelé!

A lány csakugyan olyan szép és boldog jelenésként emelkedett fel a színek tengeréből, hogy a pap úgy érezte, mintha gyanúja alaptalan lenne. „Elvégre – gondolta – hátha nem is az övé a mérge. Hátha csak Muscari színfalhasogató játékához kell.”

Muscari könnyedén talpra állította a fiatal hölgyet, komikus színpadi meghajlással köszöntötte, aztán kardot rántott és oly erősen vágott a lovak gyeplőjébe, hogy ezek felkapaszkodtak és reszketve megálltak a fűben. Ekkor azonban igen különös dolog történt. Egy szótlán, nagyon szegényesen öltözött, napbarnított ember lépett ki a bokrokból, és megfogta a lovak zabláját. Különös alakú, nagyon széles és görbe kés volt az övéhez erősítve; egyébként az egész emberen semmi feltűnő sem volt, kivéve váratlan megjelenését. A költő megkérdezte tőle, hogy kicsoda, de nem felelt.

Muscari körülnézett a zavart és megdöbbszent csoporton, s akkor észrevette, hogy egy másik barna arcú és lerongyolt ember szintén őket nézi az alattuk levő szirt felől. Rövid puskával karján, a gyeplő szélén könyökölt. Muscari aztán felnézett az útra, melyről lezuhantak. És itt is négy puska-csövet pillantott meg, s négy élénk, barna, mozdulatlan szemű arcot, mely fentről meredt le a társaságra.

– A zsványok! – kiáltotta szörnyű vidáman. – Csapdába kerültünk! Ezza, légy szíves, lödd le a kocsist, még keresztülvághatunk rajtuk. Csak hatan vannak!

– A kocsis – szólta Ezza, aki komoran, zsebre tett kezekkel állt ott – véletlenül éppen Mr. Harrogate cselédje.

– Akkor annál inkább lödd le – kiáltott a költő türelmetlenül –, mert megvesztegették, hogy felborítsa gazdáját. Aztán közrefogjuk a hölgyet, és hirtelen rohammal áttörjük a vonalat odafönn.

A vadvirágok és füvek közt gázolva, bátran haladt a négy puskás felé. De mikor látta, hogy a fiatal Harrogate-en kívül senki sem követi, felemelte kését és megfordult, hogy magához intse a többieket. Ezza, a vezető még mindig ott állt, egy helyben, szétterpesztett lábakkal és zsebre dugott kézzel. Keskeny, gúnyos arca az esti homályban mintha még hosszabbra nyúlt volna.

– Azt hitted, Muscari – szólalt meg –, hogy iskolatársaink közül én buktam el, s kettőnk közül te vagy a sikerült

egyénség. Pedig én sokkal többre vittem és a történelemben nagyobb helyet töltök be. Én eposzt éltem át, mialatt te csak írtál.

– Gyere már, ha mondom! – dörögte Muscari fentről. – Képes vagy arra, hogy megállj itt és badarságokat beszélj össze magadról, mikor arról van szó, hogy egy nőt kell megmenteni, három erős férfi segítségével! Hát mi vagy te?!

– Montano vagyok – kiáltott a különös vezető éppoly erős és telt hangon. – A rablók királya vagyok és üdvözlöm mindnyájukat nyári palotámban!

Mialatt beszélt, még öt hallgatag, felfegyverkezett férfi lépett ki a bokrokból, és parancsra várva néztek feléje. Az egyik terjedelmes iratot tartott kezében.

– Csinos ez a kis fészek, ahol pikniket tartunk majd – folytatta a rablóvezér könnyed, de vészjósló mosollyal. – Az alatta levő barlangokkal együtt a Rablók paradicsoma néven ismeretes. Itt a hegyekben, ez a fő erődöm, mert (amint bizonyára észrevették) a kis „fészek” nem látható sem a felette levő országról, sem az alatta fekvő völgyből. Jobb, mint bevehetetlen: *észrevehetetlen*. Többnyire itt lakom. S minden bizonnyal itt is fogok meghalni, ha a csendőrség fölfedez valaha. Nem vagyok olyan fajta gonosztevő, aki csak védekezik, hanem olyan jobbféle, aki utolsó golyóját önmagának is tartogatja.

Mindnyájan meghökkenve bámultak rá, kivéve Brown pátert, aki óriási megkönnyebbüléssel sóhajtott fel, és a zsebében levő kis üveggel játszott.

– Hála Istennek – mormogta –, ez sokkal valószínűbb. A méreg a rablóvezéré, aki magánál hordja, mint Cato, hogy elevenen el ne foghassák.

A rablók királya azonban ugyanolyan vészjósló udvariassággal folytatta:

– Még csupán az van hátra – szölt –, hogy megmagyarázzam önöknek a feltételeket, melyek alapján szerencsém van mindnyájukat vendégül látni. Nem szorul önök előtt bő-

vebb magyarázatra a váltságdíj különös, régi szokása, melyhez kényszerűségből ragaszkodnom kell, de ez csak a társaság egy részére vonatkozik. Brown atyát és a híres Muscari urat holnap hajnalban szabadlábra helyezem és elkísérem előőrsemig. Költőknek és papoknak – bocsássák meg szerény megjegyzésemet – soha sincsen pénzük. És így, miután lehetetlenség, hogy belőlük is kicsikarjunk valamit, ragadjuk meg az alkalmat, és juttassuk kifejezésre csodálatunkat a klasszikus irodalom és tiszteletünket a Szent Egyház iránt.

Kellemetlen mosollyal szakította félbe a beszédet, melyet Brown atya, aki közben többször tekingetett rá, látszólag nagy figyelemmel hallgatott. A rablókapitány átvette a terjedelmes iratot, átfutotta és tovább beszélt:

– Egyéb szándékaimat tisztán kifejtettem ebben a hirdetményben, melyet azonnal köröztetni fogok, és melyet kiszegtetek majd a völgy minden falujában és a hegyekben valamennyi útkereszteződésnél. Nem óhajtom önöket fárasztani annak szóról szóra való ismertetésével, miután nincs erejük, hogy megakadályozzák; hirdetményem lényege ez: Először is közhírré teszem, hogy elfogtam egy angol milliómost, a pénzvilág óriását, Samuel Harrogate urat. Közlöm továbbá, hogy 2000 font értékű bankjegyet és kötvényt találtam nála, melyeket átadott nekem. Mármint, miután erkölcszelenség lenne ilyesmit közölni a hiszékeny közönséggel, anélkül, hogy megtörtént volna, azt indítványozom, hogy ez további késedelem nélkül meg is történjék. Felkérem tehát Harrogate urat, hogy adja át nekem a zsebében levő kétezer fontot.

A bankár összeráncolt szemöldökkel állt ott, kivörösödött arccal, de látszólag megjuhászodva, mintha az a tény, hogy kiugrott a kocsiból, férfiúi bátorságának utolsó maradványától is megfosztotta volna. Amikor fia és Muscari vakmerően ki akartak törni a rablók csapdájából, akkor is alávaló módon, gyáván visszariadt.

Reszkető, vörös kezével kelletlenül nyúlt be belső zse-

bébe, kivett egy csomó bankót és értékpapírt, s átnyújtotta a rablónak.

– Kitűnő! – kiáltott fel a zsvány vidáman. – Ezzel tehát már megvolnánk. Most pedig térjünk újra vissza hirdetményem pontjaihoz, melyeket csakhamar közhírré tétetek egész Itáliában. A harmadik pont, a váltságdíj. A Harrogate család barátaitól mindössze 3000 fontot kérek. Szerintem ez a mérsékelt becslés szinte sértő a családra nézve. Különben is, ki ne fizetné meg szívesen ennek az összegnek akár háromszorosát, hogy legalább egy nappal tovább élvezhesse társaságukat?... Végül nem hallgathatom el önök előtt azt sem, hogy a hirdetmény bizonyos, törvényszabta frázisokkal végződik. De ezek a kellemetlen dolgok csak a váltságdíj elmaradása esetén következnek be. Egyelőre azonban, hölgyeim és uraim, engedjék meg, hogy felajánljam mindazt, ami kényelembe helyezkedésükhöz szükséges. Borban, cigarettában nincs hiány, és sportember módjára „Isten hozott”-tal köszöntöm mindnyájukat a rablók fényűzően berendezett paradicsomában!

Mialatt beszélt, kétes kinézésű emberek, kezükben puskával, elnyítt, piszkos kalapokban, egyre nagyobb számban gyülekeztek köréjük. A túlnyomó többség láttára még Muscari is kényszeredetten beismerte, hogy kardos kirohanása reménytelen lett volna. Körülnézett; a lány odament apjához, hogy vigasztalja és lecsillapítsa őt. Gyermeki, természetadta ragaszkodása éppoly erős, sőt még erősebb volt, mint apjának sikereivel szemben érzett, kissé sznob büszksége. Muscari bámulattal nézte ezt a gyermeki odaadást, mely azonban – tekintettel a szerelmesek következtelenségére – ingerelte is. Kardját hirtelen bevágta hüvelyébe, odébb állt és duzzogva leheveredett a zöld lejtőn. Tőle alig egy vagy két méterrel odébb telepedett le a pap, és Muscari hirtelen ingerültséggel feléje fordította sasszemét.

– Nos – szólalt meg fanyarul –, még mindig túl romanti-

kusnak tartanak engem? Úgy látszik, mégis vannak még rablók a hegyekben...!

– Lehet, hogy vannak – válaszolt a pap bizonytalanul.

– Hogy érti ezt? – kérdezte a másik élesen.

– Úgy értem, hogy valóban zavarban vagyok. Nem tudok kiokoskodni ezen az Ezzán, Montanón, vagy minekhívják. Mint rabló, még sokkal érthetlenebb előttem, mint amilyen vezető korában volt.

– Mit akar ezzel mondani? – faggatta a poéta. – Szűzanyám, hiszen elég világos, hogy rablóval van dolgunk.

– Három dolgot tartok különösnek – folytatta a pap csendesen –, melyekről szeretném az ön véleményét is tudni. Először is azt kell megmondanom, hogy ott ebédeltem a tengerparti étteremben. Amikor önök négyen elhagyták a helyiséget, ön és miss Harrogate nevetve és beszélgetve előrementek. A bankár és a vezető hátramaradtak és halkán, egymás közt tárgyaltak valamit. Akaratlanul is meghallottam, amint Ezza ezeket a szavakat mondta: – Legyen hát meg a lánynak ez a kis mulatsága; ön jól tudja, hogy a csapás úgyis minden pillanatban rászakadhat. – Mr. Harrogate erre nem felelt semmit, így hát a szavaknak bizonyára megvolt a megfelelő értelmük. A pillanat hatása alatt ösztönszerűleg figyelmeztettem a lány fivérét, hogy testvérét veszély fenyegeti, de hogy ez milyen természetű, arról nem szóltam, mert magam sem tudtam. De lehetetlenség, hogy a hegyi támadást jelentette volna. Mert hiszen a vezető miért figyelmeztette volna a bankárt a veszélyre – bármilyen enyhe célzással is –, ha az volt a célja, hogy ebbe a hegyi egérfogóba csalogassa? A megjegyzés tehát nem erre vonatkozhatott. Viszont akkor mi lehet az a másik szerencsétlenség, melyről mind a bankárnak, mind a vezetőnek egyaránt tudomása van?

– Miss Harrogate-et szerencsétlenség fenyegeti? – kiáltott fel Muscari, szinte dühösen s hirtelen felegyenesedve. – Beszéljen világosabban, mit akar ezzel mondani?

– Minden rejtély a rablóvezér köré csoportosul – folytatta

a pap elgondolkozva. – És ezek közül a második az, hogy miért hangsúlyozta olyan feltűnően a váltságdíjat követelő hirdetményben azt a tényt, hogy áldozatától már a helyszínen elszedett 2000 fontot. Ennek semmi befolyása sincs a váltságdíj előteremtésére. Épp ellenkezőleg. Barátai annál inkább aggódnának, ha azt kellene hinniök, hogy a zshiványok szegények és kétségbeesettek. És mégis a helyszínen történt kifosztást hangsúlyozta és első helyen szerepelt a követelésben is. Miért kell Ezza Montanónak egész Európában szétkürtölnie, hogy zsarolást követett el, mielőtt még váltságdíjat szedett volna?

– Fogalmam sincsen róla – szólt Muscari, és egyszerre minden színészkedés nélkül simogatni kezdte fekete haját. – Ön azt hitte, hogy felvilágosít engem, pedig a legmélyebb sötétségbe vezetett. Mi a harmadik kifogása a rablókirály ellen?

– Harmadik kifogásom – szólt páter Brown tovább elmélkedve – ez a töltés, amelyen ülünk. Miért nevezi a rablóvezér éppen ezt fő erődítményének és a Rablók Paradicsomának? Mindenesetre, így szemre kedves és veszélytelen, ha valaki idegurul. Az az állítása is igaz, hogy ez a völgy láthatatlan a csúcs felől, tehát rejtekhely. De nem erőd. Soha nem is válhatna azzá. Azt hiszem, a világ legrosszabb erődje lenne. Fölötte halad a hegyeken átvezető, rendes országút, éppen az az út, melyen sűrűn jár-ke-l a csendőrség. Hiszen csak másfél órája, hogy négy-öt rongyos puska tétlenségre kárhoztatott bennünket. Egy, akármilyen katonából álló századnak már a negyedrésze is elegendő volna, hogy onnét fentről lesöpörjön bennünket a szakadékba. Mit érhet mégis ez a kis furcsa, füves és virágos zug? Világos, hogy nem megerősített állás; tehát valami más – előttem érthetetlen – jelentősége van. Inkább olyan, mint valami rögtönzött színház, vagy holmi művészszoba a természetben. Vagy inkább egy regényes vígjáték díszlete, vagy pedig...

Mialatt a papocska beszédje elálmosítóan és unalmasan

hosszúra nyúlt, Muscari éber érzékei új, a hegyekből jövő neszre figyeltek föl. Egyelőre ugyan csak gyengén és tompán hallott valamit, de megesküdtött volna, hogy az esti szellő távoli kiáltozás és lódobogás hangjait hozza magával. Ugyanabban a pillanatban — de még mielőtt a zaj a kevésbé érzékeny angol füleket érintette volna, Montano, a rabló is felszaladt a partra, megállt az átszakított sövénynél, nekítámaszkodott egy fának és végigtekintett az országúton. Különös figura volt, amint ott állt, fején fantasztikus, félrecsapott kalap, oldalán cifra szíjon himbálódzó kard, mint rablóvezérhez illik, de mind e harcias kellék alól itt is, ott is kikandikált egy-egy tenyérnyi darab a hegyi vezető világos színű, prózaibb ruházatából.

A következő pillanatban csúfondáros arccal megfordult és intett a kezével. A zsványok erre szétszéledtek, de nem összevissza, hanem nyilván a gerillaharcosok fegyelmezett-ségével. Ahelyett, hogy az országutat szállották volna meg, oldalt a fák és a sövény mögött helyezkedtek el, mintha láthatatlanul leselkednének az ellenségre. A távoli zaj egyre növekedett, a lépések alatt döngött az országút, és tisztán hallatszott egy parancsokat osztogató hang. A rablók összefogódzkodva hajoltak ide-oda egymáshoz, suttogtak és káromkodni kezdtek. Az esti levegő tele lett apró, érces zörejekkel, amint föl húzták pisztolyaikat, késeik és kardjaik pedig csengve nekiütődtek a köveknek. Azután a két táborból származó zaj mintha fent az országúton egyesült volna, galylyak töredezték, lovak nyerítettek, emberek kiáltoztak.

– Itt a segítség! – kiáltott Muscari talpra ugorva, s lengetni kezdte a kalapját. – Rajtuk ütnek a csendőrök! Fel! a szabadságért! Most lázadjunk fel a zsványok ellen. Gyertek! Ne hagyjunk mindent a csendőrökre! Rettenetesen modern volna így! Támadjuk hátba a zsványokat! A csendőrök bennünket akarnak megszabadítani; gyertek, mi meg szabadítsuk meg a csendőröket!

Kalapját feldobta a magasba, még egyszer kardot rántott,

és nekirohant az országút felé emelkedő lejtőnek. Frank Harrogate is felugrott, és revolverrel a kezében utána futott, hogy segítsen neki. Ekkor azonban csodálkozva hallotta apja parancsoló, rekedt hangját, amint látható izgalommal visszahívta.

Elfojtottan szólalt meg a bankár:

– Maradj itt! Megparancsolom, hogy ne keverd be magad ebbe a dologba!

– De apám – felelte Frank hevesen –, egy olasz férfi utat mutatott, nos, nem akarod talán, hogy az angolokat gyávák-nak tartsák?!

– Hiábavaló volna – szölt az öreg, aki erősen reszketett –, teljesen hiábavaló. Bele kell törődnünk sorsunkba.

Brown páter ránézett a bankárra, aztán ösztönszerűleg a szívére tette kezét. A valóságban azonban a kis, méreggel telt üveget tapogatta meg, és olyan világosság áradt szét arcán, mint a halál megmutatkozásának fényessége.

Ezalatt Muscari nem várta meg, míg felér az útra, hanem egyszerűen hátba támadta a rablókirályt, úgyhogy az egy pillanatra megingott és megfordult. Montano töre is kint volt hüvelyéből és Muscari minden további nélkül lapos vágást mért feléje, melyet fel kellett fognia és kivédenie. De amint a két penge összecsapott, a rablókirály szándékosan elejtette törét és felnevetett:

– Mire való ez, öregem? – szólalt meg sebes, olasz tájszólással. – Ez az átkozott bohózat úgyis mindjárt véget ér.

– Mit kiabálsz, te képmutató? – lihegett a vérszomjas költő. – A bátorságod is olyan tettetés, mint a becsületesség?

– Nálam minden tettetés – felelt az exvezető ragyogó jókedvvel. – Én színész vagyok, és ha valaha volt is egyéni karakterem, már rég elfelejtettem. Éppoly kevésbé vagyok valódi rabló, mint igazi vezető. Rajtam minden csak maskara, velem nem lehet párbajozni. – Aztán vidám, fiús derűtséggel felnevetett és újra régi, szokott pózát vette fel, szétter-

pesztett lábbal állt meg, háttal az országúton folyó csatározásnak.

Lassan mély sötétség ereszkedett a hegyekre, és a küzdelem menetét alig lehetett kivenni. Csak azt lehetett látni, hogy hatalmas férfiak lovaikkal áttörtetnek a rablók kapaszkodó tömegén keresztül. A rablók inkább arra mutatnak hajlandóságot, hogy bosszantsák és taszigálják a támadókat, mint hogy megöljék őket. Az egész olyan volt, mint ha egy városi tömeg a csendőrség felvonulását akarná megakadályozni. De semmi esetre sem olyan, ahogy a költő képzelte az ilyen elítélt és kiközösített, vérszomjas férfiak utolsó ellenállását. És amint Muscari kerekre nyitott szemmel bámult, karján egy érintést érzett. A papocska állt ott, akár csak egy kis Noé, fején a nagy kalappal, és engedelmet kért, hogy néhány szót szólhasson.

– Signor Muscari – kezdte –, ilyen rendkívüli helyzetek közt megbocsátható a személyeskedés. Remélem, nem sértem meg, ha arra figyelmeztetem, milyen módon tehetne több jót, mintha a csendőröknek segít, akik előbb-utóbb mégiscsak győznek. Bocsássa meg tolakodó bizalmasságomat, de szereti-e ezt a leányt? Úgy értem, szereti-e eléggé ahhoz, hogy elvegye és jó férje legyen?

– Igen – felelt a költő egyszerűen.

– És ő szereti-e magát?

– Azt hiszem, igen – hangzott a válasz éppoly komolyan és egyszerűen.

– Akkor menjen oda és kérje meg. Ajánljon fel neki mindent, amiye csak van, ajánlja fel neki az eget és földet, amit csak tud. Az idő rövid.

– De miért? – kérdezte a csodálkozó író.

– Mert – szólott Brown páter – ott az úton a végzet közeledik feléje.

– Semmi sem közeledik az úton – okoskodott Muscari –, csupán a szabadítók.

– Nos hát, csak menjen oda – szólt tanácsadója és mentse meg őt felszabadítóitól.

Majdnem e szavakkal egyidejűleg, a szökő zsványok rohamára alatt beszakadt a parti sövény. Lebuktak a bokrokba és a sűrű fűbe, mint üldözött, megvert csapat és az összetört sövény mentében, nagy háromszögletű kalapokban, lovas csendőrök vonultak végig. Még egy parancs hangzott el, s ezt a leszállás zaja követte, majd abban a nyílásban, amely a Rablók Paradicsomának bejáratát képezte, egy magas termetű, szürke köpönyeges csendőrtiszt jelent meg, s kezében egy iratot tartott. Pillanatnyi csend támadt, melyet különös módon a bankár rekedt, kétségbeesett kiabálása szakított meg.

– Kifosztottak! Kifosztottak!

– De hiszen már órákkal ezelőtt történt – kiáltott fel a fia csodálkozva –, hogy a kétezer fontot elvették tőled.

– Nem kétezer fontot – szólalt meg a pénzember szörnyű nyugalommal –, hanem csak egy kis üveget.

A szürke kabátos csendőrtiszt átsietett a tisztáson. Útközben megállt a rablók királyával szemben, ráveregetett félig rosszálló, félig becéző mozdulattal a vállára, aztán úgy hátba vágta, hogy támoltyogva lódult odább:

– Hallod-e, te is bajba kerülsz – szólt –, ha ilyen csínyeket követsz el!

Mindez bizony Muscari művészszemében aligha tette azt a benyomást, hogy ez egy nagy gonosztevő elfogatása volt. A csendőrtiszt továbbment, megállt a Harrogate család előtt és így szólt:

– Harrogate Samuelt, a Hull és Huddersfield bank pénzének elsikkasztásáért a törvény nevében letartóztatom.

A nagy bankár üzletszerű jóváhagyással bólintott, egy pillanatig elgondolkozott és még mielőtt megakadályozhatták volna, egy fél fordulattal a külső sziklafal szélén termett. Kezeit a magasba emelte és mint ahogy az imént a kocsiból, úgy most is hirtelen leugrott. Ezúttal azonban nem valami

közeli kis gyepra esett, hanem ezer méter magasból zuhant le és mint összetört csonthalmaz ért le a völgybe. Az olasz csendőr bosszankodásába, melyet bőbeszédűen magyarázott el Brown páternek, jó adag bámulat is vegyült.

– Rávall, hogy a végén mégiscsak megmenekült előlünk. Ez aztán valóban nagy zsvány volt! Az utolsó csínyje pedig egyenesen példátlan. Leszökött a részvénytársaság pénzével Olaszországba és tényleg el is fogatta magát, egy, a saját zsoldjában álló rablócsapattal, hogy magyarázatot nyerjen saját személyének és a pénznek eltűnése. A váltságdíj-követelést a rendőrség nagy része pedig komolyan vette. De évek óta művelt már ilyeneket. Éppen ilyen jól sikerült dolgokat. Halála családjának súlyos veszteséget jelent.

Muscari elvezette a szerencsétlen lányt, aki beléje kapaszkodott, mint azután még sok esztendeig. De Muscari ebben a tragikus hajótörésben sem állhatta meg, hogy félig csúfolódva rá ne mosolyogjon és baráti jobbot ne nyújtson Ezza Montanónak.

– Hát maga hova indul legközelebb? – kérdezte.

– Birminghambe – felelte a színész, nagyot szippantva cigarettájából. – Nem megmondtam, hogy futurista vagyok? Ha egyáltalán hiszek valamiben, úgy csak ezekben a dolgokban hiszek: mozgalmasság, változatosság, újdonságok minden reggel. Előbb Manchesterbe, Liverpoolba, Leedsbe, Hullba megyek, aztán Huddersfieldbe, Glasgow-ba, Chicagóba, egyszóval felvilágosodott, civilizált, életrevaló társaságba.

– Egyszóval – szólt Muscari –, az igazi „Zsványok Paradicsomába”...

HIRSCH DOKTOR PÁRBAJA

Monsieur Maurice Brun és M. Armand Armagnac vidáman s öntelten haladtak át a napsütötte Champs-Élysées-n. Mindketten zömökek, fürgék és merészek voltak. Mindkettőjüknek fekete szakálla volt, amely olyannak tűnt, mintha nem tartozott volna arcukhoz, azon a különös, francia módon, amely még a természetes hajnak is műhaj látszatát adja. Brun úr sötét ék alakú, látszólag alsó ajkához erősített szakállt viselt. Armagnac úrnak pedig, a változatosság kedvéért, kettős szakálla volt. Jellegzetesen erős állán mindkét oldalon kiállt egy-egy. Mindketten fiatalok voltak, mindketten ateisták, a meggyőződés nyomasztó reménytelenségével is, de egyúttal a kiállás nagy mozgékonyásával is. Mind a ketten Hirsch doktornak, a nagy tudósnek, moralistának és publicistának voltak tanítványai.

M. Brun azzal az indítványával tűnt föl a közéletben, hogy a megszokott „adieu” kifejezést töröljék az összes francia klasszikusokból, a magánéletben való használatáért pedig fizessenek bírságot.

- Akkor legalább - mondta - a ti képzelt Isteneteknek még a neve is utoljára visszhangzik majd az emberi fülekben.

Armagnac a militarizmus elleni küzdelem szakértője volt. Egyik főtörekvése abból állt, hogy a Marseillaise refrénjét: a „Fegyverre, honfiak!”-at „Sztrájkra fel, honfiak”-ra! változtassa. De antimilitarizmusa azért különleges és gall ízfű maradt. Egy kiváló és igen gazdag angol kvéker, aki ellátogatott hozzá, hogy együtt szervezzék meg az egész földkerekség lefegyverzését, egyszerűen kétségbeesett, mikor meghallotta Armagnac indítványát, hogy a katonák (mindjárt a dolog kezdetén) lőjék agyon tisztjeiket.

Főleg ebben a tekintetben különbözött leginkább ez a két férfiú vezérüktől és szellemi atyjuktól. Hirsch dr. Franciaországban született, s osztozott a francia nevelés minden dia-

dalmas előnyében. Mégis egészen más volt a vérmérséklete; szelíd, álmodozó, emberséges és szkeptikus elvei ellenére sem hiányzott belőle a transzcendens hajlam. Egyszóval inkább német volt, mint francia, és bármennyire csodálta is őt ez a két gall, félig-meddig nehezteltek rá, amiért oly békés módon fáradozott a béke érdekében. De pártjuk Európaszerte hangoztatott véleménye szerint Paul Hirsch a tudomány szentje volt. Nagy és merész kozmikus elméletei híressé tették. Mértékletes életmódja és rideg erkölcsössége miatt úgy tisztelték, mint Darwint, megtetézve egy Tolsztoj nimbuszával. Egyébként nem volt sem anarchista, sem hazafiatalan. A lefegyverzésről mérsékelten haladó nézeteket vallott. A köztársasági kormány erősen bízott benne, és különféle találmányaihoz nagy reményeket fűzött. Legutóbb valami zajtalan robbantószerzt talált fel, amelynek titkát a kormány féltékenyen őrizte.

Háza a Champs-Elysées közelében, egy szép utcában állott. Ez az utca nyáron úgy megtelt zöld lombbal, akárcsak egy park. Árnyas gesztenyefasor fogta föl a nap forróságát, és csak egy helyen szakadt meg, ahol egy nagy kávéház terasza ugrott ki az utcára. Ezzel a kávéházzal majdnem szemben állt a tudós hófehér háza, zöld redőnyeivel és az első emeleten végigfutó, ugyanilyen zöldre festett vaserkélyével. Az erkély alatt nyílt a bejárat egy virító bokroktól és csempéktől tarka udvarba. Ide lépett be élénk beszélgetés közben a két francia.

Simon, a doktor vén szolgája nyitott nekik ajtót. Ünnepléses fekete öltönye, szemüvege, ősz haja és bizalmas modora miatt könnyen a doktornak lehetett volna tartani. Ami azt illeti, ő sokkal „mutatósbab” tudósnek látszott, mint gazdája. Hirsch doktor ugyanis inkább egy szétágazó retekgyökerhez hasonlított, amelyen éppen csak akkora gumó szolgált fej gyanánt, hogy teste jelentéktelennek tűnjön fel. Simon egy híres orvos kézírásának kijáró tisztelettel nyújtott át Armagnacnak egy levelet. A fiatalember pedig fájának jel-

legzetes türelmetlenségével szakította fel és gyorsan átfutotta a következő sorokat:

„Nem mehetek le, hogy beszéljek veletek. A házban egy olyan ember tartózkodik, akivel nem akarok találkozni. Egy sovíniszta tiszt, neve: Dubosc. Jelenleg a lépcsőn ül. A szobákban összevissza rugdosta a bútort. Bezárkóztam a kávéházzal szemben levő dolgozósobámba. Ha szerettek engem, menjetek oda és várjatok egy kinti asztalnál. Megpróbálom őt is odaküldeni hozzátok. Szeretném, ha megfelelnétek neki és elintéznék. Én nem akarok vele találkozni; nem bírok és nem is akarok!

Egy újabb Dreyfus-ügy van készülöben ebből.

P. Hirsch

M. Armagnac ránézett M. Brunre. Brun elkérte a levelet, elolvasta, aztán ránézett Armagnacra. Erre hirtelen megindultak, átmentek a gesztenyefák alatt és letelepedtek az egyik kis asztalnál. Abból a szörnyű zöld abszintből rendeltek két kis pohárral, melyet akár télen, akár nyáron, bármely időpontban szívesen fogyasztottak. A kávéház egyébként üresnek látszott, csak az egyik asztalnál kávézott egy katona, s egy másikinál egy magas úr szörpöt ivott. Egy pap is ült ott, aki azonban nem ivott semmit.

Maurice Brun megköszöörülte torkát és megszólalt: – Természetesen mindenképpen segítenünk kell a mesteren, de...

Hirtelen elhallgatott és Armagnac így szólt: – Alapos oka lehetett, hogy ne találkozzon azzal az emberrel, de...

Mielőtt még bármelyikük is befejezhette volna mondatát, a szemben levő házból szemmel láthatólag kidobták a betolakodót. A kapu alatti bokrok megmozdultak, kettéváltak és a hívatlan vendég úgy repült ki, akárcsak egy ágyúgolyó.

Tömzsi alak volt, kicsiny és félrecsapott tiroli kalapot viselt. Az egész embernek általában tiroli jellege volt. Válla erőteljes és széles volt, térdnadrágot hordott és kötött harisnyát, lábszára arányos és fürgé benyomást tett. Barna arcából kivillant két nyugtalan és dióbarna szeme, sötét haját fe-

szesen hátrasimította homlokából, hátul pedig kurtára nyírtatta. Hatalmas koponyájának körvonalai négyszöget mutattak. Óriási fekete bajusza bivaly szarvához hasonlított. Az ilyen erős fej rendszerint bikanyakon nyugszik, de ezt elrejtette egy köréje csavart kendő, mely körös-körül a füléig ért, és elől mint valami divatos mellény nyúlt be a kabátja alá. Tompa színekben játszó kendő volt ez, sötétvörös, arany és bíborszínű s valószínűleg keleti eredetű. Általában volt valami őserő ebben az emberben: inkább lehetett volna magyar földesúrnak tartani, mint közönséges francia katonatisztnek. Beszédéből ítélve nyilván született francia volt és olyan türelmetlenül hazafias, hogy az már szinte sok. Alighogy kiröpült a kapu alól, trombitaharsogáshoz hasonló hangon elordította magát: – Vannak-e itt franciák? – Mint ha csak Mekkában kiabálna keresztények után.

Armagnac és Brun azonnal felálltak, de elkéstek. Jobbról-balról, az utcasarkokról már összeszaladtak az emberek és egy folyton növekvő csődület keletkezett. Az utca politikája iránt igazi francia módon fogékony, fekete bajuszos ember egykettőre a kávéház sarkában termett, s felugrott az egyik asztalra. Belekapaszkodott egy lecsüngő gesztenyeágba, s úgy kiabált, mint egykor Camille Desmoulins, midőn cserfaleveleket szórt a nép közé.

– Franciák! – dörögte –, nem tudok beszélni. Isten engem úgy segéljen, hogy éppen ezért beszélek. Azok a piszok parlamentbeli fráterek, akik ott beszélni tanulnak, hallgatni is tanulnak. Mint ahogy hallgat az a kém, meglapulva, ott a szembenlevő házban. Most is hallgat, éppúgy, mint mikor hálósobájának ajtaját döngettem. Mint ahogy hallgat és reszket most is, hogy az utcáról hallja a hangomat. Ó, ékesszólóan tudnak hallgatni, ők, a politikusok, ha kell! De eljött az idő, hogy mi, akik nem tudunk beszélni, mi nyissuk ki a szánkat! Beszélünk kell! Elárultak benneteket a poroszoknak. Éppen most árultak el. Ez az ember árult el benneteket. Én Jules Dubosc vagyok, tüzér ezredes Belfortból. Tegnap a Vogézek-

ben elfogtunk egy német kémet és egy iratot találtunk nála. Ezt az iratot, melyet kezemben tartok! Ó, megpróbálták elhallgatni a dolgot, de én elhoztam ide, egyenesen ehhez az emberhez, aki ebben a házban lakik. Az ő keze írása. Aláírta nevének kezdőbetűit. Utasítás az új, zajtalan puskaapor titká-
nak megtalálására. Hirsch találta ezt fel és Hirsch írta ezt a jegyzetet, német nyelven, és egy német zsebében találtuk meg. „Mondja meg az illetőnek, hogy a lőpor vegyi összetétele egy
vörös tintával írott, sziürke borítékban található, a hadügy-
minisztérium titkári íróasztalának első, bal oldali fiókjában.
Legyen óvatos! P. H.”

Géppuskaszerűen ropogtatta a rövid mondatokat, és nyilvánvalóan olyan ember volt, aki vagy bolond, vagy igaza van. A tömeg nagy része nemzetiekből állott és a helyzet már-
már kirobbanással fenyegetett, mikor felzúgott egy ugyan-
olyan hangos szabadgondolkodó kisebbség hangja, amelyet
Armagnac és Brun vezényelt, és ez a többséget még harciasab-
bá tette.

– Ha ez katonai titok – ordította Brun –, akkor miért ki-
bálja ki az utcán?

– Megmondom, hogy miért – harsogta Dubosc a kiabáló
tömeg feje felett. – Elmentem az illetőhöz, egyenes, udvarias
módon. Ha lett volna bármi magyarázata, meg is mondhatta
volna, teljes bizalommal. De ő megtagadott minden felvilágo-
sítást. Két idegenhez utasított, mint két talpnyalójához. S ki-
dobott a házából, de én még visszamegyek – s mögöttem Pá-
rizs népe jön!

Egy kiáltás hangzott el, mely mintha megrázta volna a ház
falát, aztán két kő repült hirtelen, és az egyik betörte az er-
kély üvegajtáját. A felbőszült ezredes ismét behatolt a kapu-
aljba, s onnét hallatszott ki ordítása és tombolása. Az em-
beráradat pillanatról pillanatra nőtt, neki-nekizúdult az áruló
házának, kerítésének és lépcsőjének. S úgy látszott, hogy úgy
fognak oda betörni, mint hajdan a Bastille-ba. Ekkor a be-
zúzott üvegajtó megnyílt, és Hirsch doktor kilépett az erkély-

re. Egy pillanatra az általános düh majdnem kacagássá változott, annyira lehetetlen figura volt Hirsch, egy ilyen jelenet kellős közepén. Hosszú, csupasz nyakával és csapott vállai-val egy pezsgőspalackra hasonlított, s csak ez volt az egyedüli ünnepélyes rajta. Kabátja úgy lógott róla, mintha egy fogason csüngött volna, sárgarépaszínű haja hosszú és bozontos volt. Arcát és állát rojtos szakáll fődte, mely a szájától távol kezdődött. Nagyon sápadt volt és kék pápaszemet viselt.

Ónszínű arccal, kicsit erőltetett határozottsággal beszélt, úgyhogy a lármás csöcselék már a harmadik mondata közepén elhallgatott.

– Csak két mondanivalóm van. Egyik ellenfelemnek szól, másik barátaimnak. Ellenfelemnek azt mondom: Igaz, hogy Dubosc úrral nem akarok találkozni, bár éppen szobám előtt tombol. Igaz az is, hogy két másik urat kértem föl, hogy nevemben tárgyaljanak vele. De azt is megmondom önöknek, hogy miért. Mert nem akarom látni és nem is szabad látnom. Mert minden becsület és tekintély ellen volna, ha fogadnám. De mielőtt a törvényszéken igazságom diadalmasan tisztázódik, ez az úr még számadással tartozik nekem, mint úriembernek. S én őt ezennel segédeimhez utasítom; szigorúan...

Armagnac és Brun hevesen lengették kalapjaikat és még a tudós ellenségei is tetszésüket nyilvánították a váratlan kihívás fölött. A zajongás ismét elfojtotta a tudós néhány mondatát, de aztán hangja újra hallatszott:

– Barátaimhoz szólok! Én igazán tisztán csak szellemi eszközökkel harcolnék, mint ahogy valamikor egy fejlettebb emberiség is így fog majd tenni. De a mi igazságunk még mindig az anyagban rejlő erő és az átöröklés. Könyveimnek sikere van, elméleteim megcáfolatlanok, de a politikában van egy – mondhatnám alkati – hátrányom a francia nyelvvel szemben. Nem tudok úgy szónokolni, mint Clémenceau és Déroulède, mert az ő szavuk olyan, mintha pisztolyaik

visszhangja volna. A franciáknál éppúgy követelmény a párbajképesség, mint ahogy az angolok megkövetelik, hogy valaki jó sportsman legyen. Nos, én megállom a helyemet, meghajlok e barbár szokás előtt, de azután, életem végéig, ismét a józan ész parancsait akarom követni.

A tömegben azonnal akadt két ember, aki felajánlotta szolgálatait Duboscnak, aki elégedetten került elő újra. Egyikük az a kávézó közkatona volt, aki egyszerűen csak ennyit mondott:

– Uram, számíthat rám! Valognes herceg vagyok. – A másik jelentkező a magas termetű úr volt. Barátja, a pap előbb próbálta szándékáról lebeszélni, de aztán elsétált, egyedül.

Aznap estefelé könnyű ebédet szolgáltak fel a Café Charlemagne hátsó helyiségében. Aranyozott stukkó- vagy üvegtető helyett a vendégek fölé csipkeszerű lombsátor borult. A dísfákat ugyanis olyan sűrűn helyezték el az asztalok között, hogy ez az ott ülőkben egy elbűvölő gyümölcsöskert hús homályának benyomását keltette. A középső asztalok egyikénél egy alacsony kis pap ült, egyedül, és nagy élvezettel látott hozzá egy tál hering elfogyasztásához. Mindennapi élelme általában igen egyszerű volt, s most ínycenc módjára élvezte ezt a rendkívüli fényűzést. Csak akkor nézett fel tányérjáról, amely körül szigorú rendben sorakozott a paprika, a citrom, a barna kenyér és a vaj, mikor egy hosszú árnyék vetődött asztalára. Flambeau barátja ült le vele szemben. Flambeau arca komor volt.

– Attól tartok – szólalt meg –, fel kell adnom ezt az ügyet. Teljesen a Dubosc-fajta francia katonák pártján vagyok és ellenszenvesek nekem a Hirsch-féle francia ateisták. De úgy látszik, ezúttal tévedtünk. A herceg és én jónak láttuk, hogy behatóbban vizsgáljuk meg a vádat, és mondhatom, örülök, hogy megtettük.

– Az irat tehát hamisítvány? – kérdezte a pap.

– Éppen ez a különös a dologban – felelt Flambeau. – Az írás megegyezik Hirschével, senki sem fedezhet fel benne

semmiféle hibát. De mégsem Hirsch írta. Ha ő francia hazafi, akkor nem írhatta, mert ez az irat a németeknek ad információt. Ha pedig német kém, akkor sem írhatta ő, mert hát a németeknek ez a papír nem szolgál információval.

– Úgy érted, hogy az információ téves? – kérdezte Brown páter.

– Téves – válaszolt a másik. – És éppen abban a pontban téves, amelyben dr. Hirschnek igaza lett volna; mégpedig a saját titkos receptjének a hivatalos osztályban megjelölt rejtekhelyét illetően. Hirsch és a hivatalos közegek szívességből megengedték nekem és a hercegnek, hogy megvizsgáljuk azt a titkos fiókot, melyben Hirsch följegyzését őrzik. Mi vagyunk az egyedüliek a feltalálón és a hadügyminiszteren kívül, akik látták. S ezt a miniszter csak azért engedte meg, hogy megkímélje Hirschet a verekedéstől. Ezek után természetesen igazán nem támogathatjuk Duboscot, ha a leleplezése csak koholmány.

– De vajon tényleg az-e? – kérdezte Brown atya.

– Az – szolt barátja komoran. – Ügyetlen hamisítvány, melyet olyasvalaki csinált, akinek fogalma sem volt a valódi rejtekhelyről. Azt állítja, hogy az irat a minisztérium titkári íróasztalának jobbra eső fiókjában található. A valóságban azonban a titkot rejtő fiók az íróasztal bal oldalán van. Azt is állítja, hogy a szürke boríték hosszú, vörös tintával írott följegyzéseket tartalmaz. Nem írták ezt bizony piros tintával, hanem közönséges feketével. Tisztára lehetetlenség volna olyasmit feltételezni, hogy Hirsch egy olyan iratra vonatkozólag tévedett volna, melyről – rajta kívül – senki sem tudott. S ki van zárva az is, hogy egy idegen tolvajnak téves adatokkal lett volna segítségére. Azt hiszem, abba kell hagynunk ezt a dolgot és bocsánatot kell kérnünk a vén sárgarépatól.

Brown páter eltűnődött egy darabig, mialatt egy kis hevinget szúrt fel a villájára.

– Bizonyos, hogy a szürke boríték a bal oldali fiókban volt? – kérdezte.

– Bizonyos – válaszolt Flambeau. – A szürke boríték fehér volt ugyan, de ott volt a...

Brown páter leejtette villájáról a kis ezüstös halat és rábámult társára.

– Micsoda? – kérdezte megváltozott hangon.

– Hogy micsoda? – ismételte Flambeau evés közben.

– Hát nem szürke volt?... – szólt a pap. – Flambeau, te megijesztesz engem!

– De ugyan mitől ijedsz meg?

– A fehér borítéktól – szólt a másik komolyan –, melynek szürkének kellett volna lennie. De ha nem volt szürke, akkor ez az egész ügy fekete. A doktor mégiscsak rossz fát tett a tűzre.

– De már mondtam neked, hogy ilyen jegyzetet nem írhattott! – kiáltott fel Flambeau – a jegyzet teljesen hamis tényállást mutat. És dr. Hirsch, akár bűnös, akár ártatlan, mindenesetre ismerte a valódi tényállást.

– Az, aki ezt a jegyzetet írta, ismerte a tényállást – szólt a pap higgadtan. – Sohase tudta volna valaki azt annyira elferdíteni, ha nem ismerte volna. Igen sokat kell tudni valamiről annak, aki minden adatot hamisan akar összeállítani, akár csak az ördög szokta csinálni.

– Azt akarja ezzel mondani, hogy...

– Azt akarom mondani, hogy az, aki találomra hazudik, legtöbbször némi igazat is mond – szólt barátja határozottan. – Tegyük fel, hogy valaki elküld téged, hogy keress meg egy házat, melynek zöld kapuja, kék redőnye van, a kert előtt te terül el és nem mögötte, amelyben kutya van, de macska nincs, ahol kávé van, de teát nem. Ha nem találnád meg ezt a házat, azt mondanád, hogy ilyen ház nincs is. De ez nem áll! Mert ha úgy teszem fel a kérdést, hogy találtál-e egy házat, melynek kék a kapuja és zöld a redőnye, ahol hátul található a kert és nem elől, ahol sok a macska és a kutyákat

azonnal lelövik, ahol literszámra isszák a teát és tilos a kávé; akkor azonnal azt felelnéd, hogy találtálilyent. Annak az embernek ismernie kellett azt a házat, hogy ilyen pontosan állíthasson felőle hamis adatokat.

– De hát mit jelent ez? – kérdezősködött a szemben ülő.

– Fogalmam sincs róla. Egyáltalán nem értem ezt az egész Hirsch-ügyet. Addig, míg csak a bal fiók volt a jobb helyett, a vörös tinta a fekete helyett, azt gondoltam, hogy csak a hamisító véletlen tévedéséről van szó. Úgy, ahogy ezt te is állítottad. De a hármas egy misztikus szám; befejezi a dolgokat. Hogy a fiók aránya, a tinta színe és a boríték színe csupán *véletlenségből* lett volna helytelen, ez kizárt dolog. Mint ahogy nem is történt véletlenségből...

– Hát akkor mi volt ez? Árulás? – kérdezte Flambeau ebédjét folytatva.

– Ezt bizony nem tudom – felelt Brown elképedt, megzavarodott arccal. – Az egyedüli dolog, ami eszembe jut, hogy... Nos, én sohasem értettem meg a Dreyfus-pert. Mindig könnyebben tudom felfogni az erkölcsi bizonyítékokat, mint a többit. Jól tudod azt, hogy én mindig az emberek szemé és hangja után igazodom el. S aszerint, hogy családja boldog-e, aztán, hogy milyen tárgyról szeret beszélgetni és milyen témákat kerül. Bizony, a Dreyfus-peren sokat kellett törnöm a fejem. Nem annyira a mindkét oldalról felhozott szörnyű vádakon. Jól tudom – bár manapság nem szokás ezt így kimondani –, hogy az emberi természet, még a legmagasabb polcon is, mindig képes egy Borgia vagy egy Cenci bűneire. Ami engem megzavart, az nem mindkét párt őszintesége volt. Nem a politikai pártokat értem; az átlagember többnyire nagyjából becsületes és gyakran félrevezetik. Az összeesküvőkre gondolok, ha ugyan összeesküvők voltak. S az árulóra, ha ugyan áruló volt. Azokra, akiknek *tudniok kellett* az igazságot. Hiszen Dreyfus úgy viselkedett, mintha tudná, hogy méltatlanul bánnak így vele. És a francia államférfiak és katonák pedig úgy viselkedtek, mintha tudnák,

hogy egyszerűen gonosztevővel van dolguk. Nem mondom, hogy helyesen viselkedtek; azt mondom, hogy úgy viselkedtek, mint akik meg vannak arról győződve, hogy igazuk van. Nem tudom jobban megmagyarázni ezt a dolgot, de én tudom, hogy hogyan értem.

– Bár én is érteném – szólta barátja. – De mi köze ennek az öreg Hirschhez?

– Tegyük fel, hogy egy bizalmi állásban levő ember – folytatta a pap – hamis információkat szolgáltat az ellenségnek. Az illető azt hiszi, hogy használ hazájának azzal, ha az idegent félrevezeti. Tegyük fel, hogy ebből kifolyólag kémek közé keveredik, akik kis kölcsönöket nyújtanak neki, kis kötetelésekkel láncolják lassan magukhoz. Ellentmondásokkal zsúfolt pozícióját zavaros módon, úgy tartja fenn, hogy sohasem mondja meg az idegen kémeknek az igazat, de hagyja, hogy azok *kitalálják*. Jobbik énje (már amennyi megmaradt belőle) minden valószínűség szerint ezt mondogatja magában: „Nem segítettem az ellenséget, mert azt mondtam, hogy a bal fiókban van”. De énjének aljasabbik része már így okoskodik: „Csak lesz annyi eszük és megértik, hogy a jobb oldalról van szó.” Ezt lélektanilag lehetségesnek tartom a mai, felvilágosodott korban.

– Lélektanilag mindenestre megmagyarázható – felelte Flambeau. – Ilyenformán érthető Dreyfus is, akinek az volt a meggyőződése, hogy méltatlanul bánnak vele. És érthető bírónak eljárása is, akik biztosra vették, hogy a vádlott bűnös. De ez a magyarázat a történelemben nem állja meg helyét, mert Dreyfus okmánya (ha ugyan az ő okmánya volt), szó szerint megegyezett az eredetivel.

– Nem Dreyfusra gondoltam – szólta Brown atya.

Körülöttük csend támadt, az asztalok lassan elnéptelenedtek. Az idő már későre járt, bár a napfény még úgy tapadt hozzá mindenhez, mintha belegabalyodott volna a fák sűrűjébe. Flambeau a nagy csendben hirtelen fészkelődni kezdett és karját átvette a szék támláján.

– Nos – szólt nyersen –, ha ez a Hirsch nem egyéb félénk árulónál. . .

– Ne légy túl szigorú az ilyenekkel szemben – szólt Brown atya szelíden. – Nem egészen az ő hibájuk, hogy bizonyos ösztön hiányzik belőlük. Azt az ösztönt értem ezalatt, mely egy nőnek azt sugallja, hogy egy bizonyos férfival ne táncoljon, vagy pedig amely visszatart valakit egy üzleti vállalkozástól. Beléjük ivódott az a tudat, hogy milyen fokozatokról van szó.

– Akárhogy legyen is – kiáltott fel Flambeau türelmetlenül –, ez az ember nem homályosítja el az én alaptételemet. Majd végére járok én ennek a dolognak! Az öreg Dubosc lehet, hogy kissé bolondos, de elvégre mégiscsak jó hazafi.

Brown páter tovább eszegette halacskáit. Olyan kitartóan csinálta ezt, hogy végre is Flambeau marcona, két fekete szemével gyanakodva nézett rá. – Mi van veled? – kérdezősködött. – Dubosc kifogástalan e tekintetben. Csak nem kételkedsz benne?

– Barátom – szólt a papocska dermedt csüggedéssel, kését és villáját letéve –, én mindenben kételkedem. Már tudniillik, mindabban, ami ma történt. Kételkedem az egész históriában, bár a szemem előtt játszódott le. Ez az ügy lényegében különbözik egyéb bűnügyek rejtélyeitől, melyekben az egyik fél többé-kevésbé hazudik és a másik többé-kevésbé igazat mond. Itt mind a két ember. . . Nos, hiszen megmondtam neked az egyedüli magyarázatot, mely eszembe jutott, s mely bárkit is kielégíthet. De engem ugyan nem elégít ki.

– Engem sem – felelt Flambeau mogorván, mialatt a másik megadással ette tovább a halat. – Ha a te feltevéseid szerint tényleg képes valaki arra, hogy ellenkező tartalmú üzenettel szolgáltatson ki adatokat, hát én azt hihetetlenül ügyes dolognak tartanám. De minek neveznéd te az ilyesmit?

– Igen egyszerű dolognak – szólalt meg hirtelen a pap. – Rendkívül egyszerűnek. Hiszen éppen ez a különös az egész ügyben. Olyan világos hazugság ez, mint egy iskolás fiúé.

Csak három lehetőség van, éspedig: Duboscé, Hirsché vagy az enyém. Azt a jegyzetet vagy egy francia tiszt írta, hogy tönkretegyen vele egy hivatalnokot, vagy egy francia hivatalnok, hogy német tiszteket szolgáljon. S harmadszor, írhatta egy francia hivatalnok is, hogy német tiszteket vezessen vele félre. Rendben van. Elvárná azonban az ember, hogy e titkos irat, mely ilyen emberek kezén forog, egész másképp nézzon ki. Vagy legalábbis rövidítéseket és tudományos vagy szakszerű kifejezéseket használjanak benne. De ez olyan mesterkélt egyszerű, mint valami rémregényben. „Az aranykazetta a vörös barlangban található.” Úgy fest a dolog, mintha egyenesen olyan szándékkal írták volna, hogy azonnal átlássonak rajta.

Mielőtt meglepetésükből magukhoz térhetek volna, egy francia egyenruhás emberke szélesebben odalépett hozzájuk, és hirtelen leült az asztalhoz.

– Rendkívüli hírt hozok – szólalt meg Valognes herceg.

– Most jövök Dubosc ezredestől. Jelenleg csomagol, hogy elhagyja az országot, és arra kér bennünket, mentsük őt ki „sur le terrain”.

– Micsoda? – kiáltott fel Flambeau. – Talán bocsánatot kérjünk?

– Igen – szólt a herceg komoran. – Ott a helyszínen, a nyilvánosság előtt, mikor már kihúzták a kardokat. S nekünk kettőnknek kell ezt megtennünk, mialatt ő *elhagyja* az országot.

– De hát mit jelent ez? – kiáltotta Flambeau érthető dühvel. – Csak nem ijedt meg ettől a kis Hirschtől? Az ördögbe is, ilyen embertől csak nem ijed meg senki!

– Azt hiszem, az egész nem egyéb, mint összeesküvés. Valami zsidó vagy szabadkőműves összeesküvés, melynek az a célja, hogy Hirsch dicsőségét gyarapítsa.

Csak Brown atya arca maradt mindennapi, de most különlegesen elégedettnek látszott, ami éppúgy származhatott attól, hogy semmit, mint attól, hogy mindent tud. De min-

dig bekövetkezett egy pillanat, mikor ez az együgyű álarc le-
esett, s helyét a bölcs álarca foglalta el. Flambeau, aki jól is-
merte barátját, tudta, hogy a pap hirtelen megértette a dol-
got. Brown atya nem szólt semmit, hanem befejezte a hal-
evést.

– Hol láttad utoljára a mi drágalátos ezredesünket? – kér-
dezte Flambeau ingerülten.

– A Saint Louis szállodában van, a Champs-Élysées-n.
Együtt mentünk oda, kocsin. Mondtam már, hogy csoma-
gol.

– Mit gondoltok, vajon ott van-e még? – kérdezte Flam-
beau összeráncolva szemöldökét.

– Nem hinném, hogy már elindult volna – felelt a herceg.
– Hosszú útra készül...

– Nem – szólt Brown páter egyszerűen és hirtelen felállt.
– Nagyon is rövid útra készül. A legrövidebb utak egyikére.
De még talán sikerül elfognunk őt, ha taxival megyünk utá-
na.

Ennél többet harapófogóval sem lehetett volna kihúzni
belőle, egész addig, míg a bérautó oda nem kanyarodott a
Saint Louis szálloda elé. Kiszálltak, s a pap a társaságot egy
mellékutcába vezette, melyet mély, sötét árnyék és szürkület
borított. Mikor a herceg türelmetlenül megkérdezte tőle,
hogy Hirsch áruló volt-e vagy sem, Brown atya szórakozot-
tan felelt: – Nem, csak éppen ambiciózus, mint Cézár. – Majd
látszólag minden összefüggés nélkül hozzátette: – Magányos
életet él, s mindent magának kell megcsinálnia.

– Nohát, ha ambiciózus, akkor most meg lehet elégedve –
szólt Flambeau keserűn. – Egész Párizs ünnepelni fogja, mi-
után ez az átkozott ezredes kereket oldott.

– Ne beszélj olyan hangosan! – szólt rá Brown páter hal-
kan. – A te átkozott ezredesed éppen ott megy előttünk.

A másik kettő összerezzen és visszabújt a fal árnyékába.
A szökevény zömök alakja tényleg föltűnt előttük. Mindkét
kezében egy-egy táskát cipelt, s ott csoszogott előttük az al-

konyatban. Körülbelül ugyanúgy nézett ki, mint mikor először látták, csak festői hegyászó térdnadrágját cserélte fel rendes, hosszú nadrággal. Nyilvánvaló volt, hogy megszökött a szállodából.

Követni kezdték a keskeny utcán. Ez a kis sötét utca egyike volt azoknak, melyek a dolgok háta mögött húzódnak meg és a színfalak visszájához hasonlítanak. Egyik oldalán hosszú, színtelen fal nyúlt végig. Ezt helyenként megfakult színű, piszkos ajtók szakították meg, melyek legnagyobb része zárva volt és az arra menő utcakölykök krétával firkálták őket össze. Itt-ott szomorú külsejű, örökzöld fák állottak a fal mentében. Mögöttük, a bíbor alkonyatban, magas párizsi házak hátsó frontjai emelkedtek. Aránylag olyan közzel voltak, s valahogy mégis olyan megközelíthetetleneknek látszottak, mint valami márványhegyek. Az utca másik oldalán egy sötét park magas, aranyozott vasrácsa vonult végig.

Flambeau különös arccal nézett körül.

– Tudjátok – szólt –, van valami ezen a helyen... ami...

– Halló! – kiáltott fel a herceg hirtelen. – Ez az ember eltűnt. Elenyészett, mint valami elátkozott tündér.

– Kulcs van nála – magyarázta a pap. – Bement itt az egyik kertajtón. – Amint ezt kimondta, egy faajtó csapódása hallatszott.

Flambeau odalépett az ajtóhoz, amely majdnem az orra előtt csukódott be, egy pillanatig megállt előtte és dühös kíváncsisággal harapdálta bajuszát. Aztán felemelte hosszú karját, nekilendült és mint egy majom, fenn termett a kerítés tetején. Fent megállott, óriási fekete alakja úgy rajzolódott a vörös alkonyati égre, mint a sötét fák körvonalai.

A herceg ránézett a papra.

– Dubosc szökése körülményesebb, mint gondoltuk – szólt –, de feltételezem, hogy Franciaországból menekül.

– Mindenünnét menekül – felelt páter Brown.

Valognes szeme megvillant és a hangját letompította.

- Öngyilkosságra gondol? - kérdezte.

- Nem fogják megtalálni a holttestét - válaszolt a másik.

A fal tetejéről Flambeau hangja hallatszott:

- Istenem - kiáltotta franciául -, most már tudom, mi-csoda hely ez! Hiszen ez annak az utcának a mellékutcája, melyben az öreg Hirsch lakik. Rögtön ismerősnek látszott, egy házat éppúgy fölismerek hátulról, mint egy embert.

- És Dubosc ide ment be! - kiáltotta a herceg, térdére csapva. - Ejnye, ezek mégis találkozni fognak! - Gall élénkséggel hirtelen felugrott a falra, leült Flambeau mellé és izgatottan lóbálta a lábát. Már csak a pap maradt lenn, aki a falhoz támaszkodott, háttal az események színhelyének. Tűnődve nézte a szemben levő park kerítését és az alkonyban csillogó fákat.

A herceg, bármennyire is erőt vett rajta az izgalom, arisztokrata ösztönénél fogva csak bámulni akarta a házat, nem pedig kémkedni körülötte. Flambeau azonban, akinek betörő (és detektív) ösztönei voltak, egykettőre átdobta magát egy terebélyes fa elágazó gallyaira, amelyről egészen közel juthatott a magas, sötét ház egyetlen kivilágított ablakáig. A lámpa világossága elé piros ellenzőt húztak, de oly ferdén, hogy az egyik oldalon nagy rés nyílt. Flambeau nem törődött azzal, hogy a nyakát kockáztatja, s egy vékony gallyra telepedve bebámult a résen, ahol megpillantotta Dubosc ezredést, aki egy nagy fényűzéssel berendezett, fényesen kivilágított hálósobában járkált fel s alá. De bármily közel volt Flambeau a házhoz, önkéntelenül is hallotta a fal mellől, amint kollégái beszélgettek. Magában halkán megismételte szavait:

- Igen, most mégiscsak találkozni fognak.

- Sohasem fognak találkozni - szolt Brown atya. - Hirschnek igaza volt, mikor azt mondta, hogy ilyen esetben a felek nem találkozhatnak. Olvasta-e Henry James különös, pszichológiai elbeszélését, melyben két ember bárhogy akart, a véletlen folytán sohasem tudott találkozni. Később

emiatt gyűlölni kezdték egymást, és azt hitték, hogy ez a sors akaratából történik így. Ez az eset is ilyesvalami, de még sokkal különösebb.

– Vannak olyan emberek Párizsban, akik kigyógyítják majd őket az ilyen beteges képzelődésből – szólt Valognes bosszúsan. – Majd találkoznak, ha elfogjuk és arra kényszerítjük őket, hogy verekedjenek meg.

– Ezek még ítéletnapkor sem fognak találkozni – szólt a pap. – Ha a mindenható Isten tartaná is fölöttük jobbját, ha Gábor arkangyal fújna nekik riadót, hogy szálljanak szembe egymással, még akkor is, csak az egyik állna készen és a másik – nem jelenne meg.

– Mi a csodát jelent ez az egész? – szólt közbe a herceg türelmetlenül. – Már miért ne találkozhatnak, mint ahogy más emberek is találkoznak?

– Mert tökéletes ellentétei egymásnak – szólt Brown atya különös mosollyal. – Mert ezek ellentmondanak egymásnak, s ezért ügyszólván megsemmisítik egymást.

Tovább bámult a szemben levő sötét fákra, de Valognes hirtelen felkapta a fejét; Flambeau kiáltására lett figyelmes. Ez ugyanis mikor benézett a szobába, azt látta, hogy az ezredes néhány pillanat elteltével levetette a kabátját. Flambeau-nak első gondolata az volt, hogy verekedésre készül, de csakhamar megváltoztatta a véleményét. Dubosc hatalmas melle és széles válla nem volt egyéb, mint vattázás, melyet levetett a kabátjával együtt. Ingujjban és nadrágban inkább sovány embernek tűnt. S mikor a hálósobából egyenesen benyitott a fürdőszobába, úgy látszott, hogy nincs más veszedelmes szándéka, mint hogy – megmosakodjon. Előbb a mosdótál fölé hajolt, aztán törülközővel megszárította víztől csöpögő arcát és kezét. Majd véletlenül úgy állt meg, hogy a lámpa világossága arcába esett. Barna archőre és fekete bajusza eltűnt, arca simára beretvált és nagyon sápadt volt. Semmi sem maradt meg az ezredesből, csak fénylő, barna, sólyomhoz hasonló szeme. A fal tövében Brown

atya, mintegy saját magának, tovább folytatta komor elmélkedését.

– Éppen olyan ez, mint ahogy ezt ma Flambeau-nak magyaráztam. Ezek az ellentétek nem is állanak fönn. És így nem kerülnek összeütközésbe egymással. Ha valami fehér, ahelyett, hogy fekete legyen, tömör a folyékony helyett és így tovább, akkor, uram, valami nincs rendben. Valami nincs rendben. Ezek közül az urak közül, az egyik szőke, a másik sötét hajú. Egyikük kövér, a másik sovány. Az egyik erőteljes, a másik gyenge. Az egyiknek van bajusza, de nincs szakálla, úgy, hogy látszik az álla. A másiknak szakálla van, de bajusza nincs, úgy, hogy nem látszik az álla. Az egyiknek rövidre nyírott a haja, de a nyakát kendő takarja. A másiknak alacsony a gallérja, de hosszú a haja, hogy befedje a koponyáját. Túlságosan rendben van itt minden, uram, és épp ezért valami nincs rendjén. Ennyire ellentétes dolgok nem veszekedhetnek egymással. Ahol az egyik domború, ott a másik homorú. Mint egy kulcs és egy zár, vagy mint egy arc és egy álarc...

Flambeau krétafehér ábrázattal bámult a házra. A szoba gazdája háttal állt feléje, de szemben egy tükörrel és valami vad, vörös hajú keretfélét erősített álla köré. A rendetlenül lelógó, állkapcsához és állához tapadó szakáll szabadon hagyta csúfondáros száját. A tükörben olyan volt ez az arc, mint Júdásé, szörnyű, nevetéstől eltorzult és mintha a pokol lángjai nyaldosták volna körül. Flambeau látta, amint a szenvedélyes barna szemek egy pillanatra nevetéstől csillogtak, majd elfedte őket egy kék pápaszem. Az alak aztán könnyű fekete kabátot vett magára és eltűnt, a ház eleje felé. Néhány pillanattal később, az utcáról felhangzó taps és éljenzés jelezte, hogy Hirsch doktor ismét megjelent az erkélyen.

AZ ALAK A FOLYOSÓ VÉGÉN

Két férfi jelent meg egyszerre az adelphi* Apolló Színház mögött végigfutó, fedett átjáró két végén. Készülődött már az este, a napfény opálos csillogással áttetszően ragyogott az utcák felett. Az átjárófolyosó meglehetősen hosszú és sötét volt. Egyik férfi a másikat csak mint fekete árnyékot pillanthatta meg a folyosó túlsó végén. Mégis fölismerték egymást, sötét körvonalaik ellenére is, mert mindketten feltűnő külsejük voltak és gyűlölték egymást.

A fedett átjárófolyosó egyik vége Adelphi egyik meredek utcájába torkollott. A másik vége pedig egy teraszra nézett, melyről a naplementét visszatükröző folyóra nyílt kilátás. Az átjárófolyosó egyik oldala kopár fal volt, mely tulajdonképpen egy tönkrement, bezárt vendéglő épületét támasztotta meg. A folyosó másik falából két ajtó nyílt, de egyik sem olyan, mint amit rendszerint „színpadi bejárat”-nak szokás nevezni. Különös és magánjellegű színpadi bejáratok voltak ezek, egészen kiváló szereplők részére. Ebben az esetben az aznapi Shakespeare-előadás sztár színésze és színésznője használták. Ilyen kiváló személyiségek többnyire rendelkeznek ilyen külön ki- és bejáratokkal, hogy barátaikkal összejöhessenek, vagy hogy kikerüljék azokat.

Az említett két úr mindenesetre ilyen barát volt. Látszott, hogy ismerik ezeket a bejáratokat, tudják, hogy megnyílnak számukra és mindketten egyforma nyugalommal és biztossággal közeledtek. Miután a folyosó távolabbi végéről jövő férfi gyorsabban lépkedett, úgyszólván mind a ketten egyszerre érkeztek meg a titkos színpadi bejárat elé. Udvariasan köszöntek egymásnak, vártak egy pillanatig, azután aki gyorsabban járt és látszólag kevesebb türelemmel rendelkezett, bekopogtatott az ajtón.

* Adelphi: londoni városrész

Ebben és minden egyéb vonatkozásban a két férfi tökéletes ellentéte volt egymásnak. De egyik sem volt kevésbé értékes a másiknál. Mint magánemberek mindketten csinosak, tehetségesek és népszerűek voltak. A nyilvánosság előtt mindketten első sorban szerepeltek. De egyéniségük – jó külsejüktől a dicsőségükig – más-más, szinte összehasonlíthatatlan volt. Sir Wilson Seymour, köztudomás szerint, számos vonatkozásban nagy fontosságú szerepet játszott. Minél többet jelent meg valaki különféle hivatásbeli szakmák legbelsőbb, vezető köreiben, annál többet találkozott Sir Wilson Seymourral. Ő volt az egyetlen értelmes ember húsféle értelmetlen bizottságban, bármely tárgy megvitatására ült is az össze, kezdve a Királyi Akadémia reformjától a bi-metalлизмusig. Különösen művészeti kérdésekben volt mindenható. Annyira páratlan volt a maga nemében, hogy senki sem tudta volna eldönteni, arisztokrata-e inkább, aki felkarolta a művészetet, vagy pedig nagy művész, akit arisztokraták karoltak fel. A legtöbb ember, ha csak öt percig beszélgetett is vele, egész életére befolyása alá került.

Megjelenése a szó szoros értelmében disztíngvált volt, konvencionális, de egyéni jellegű. Magas cilindere tökéletesen megfelelt a legújabb divatnak, mégis teljesen különbözött más emberek kalapjától. Talán valamivel magasabb volt, ami egyúttal alakjának magasságát is növelte. Karcsú termete kissé hajlott volt, de azért nem látszott gyengének. Haja ezüstszőrkén csillogott, mégsem nézett ki öregnek, hosszabb haját viselt, mint szokás, mégsem hatott nőiesnek, göndör volt ez a haj, mégsem tűnt fel úgy, mintha kigöndörítették volna. Hegyesre nyírt szakálla férfiasabbá és daliásabbá tette. Ez a szakáll éppolyan volt, mint amilyeneket Velasquez festett azokra az öreg admirálisokat ábrázoló sötét tónusú arcképekre, melyekkel Sir Wilson Seymour teleaggatta házának falait. Szürke kesztyűje egy árnyalattal kékesebb, ezüstgombos sétapálcája egy árnyalattal hosszabb

volt azoknál a kesztyűknél és sétatálcáknál, melyeket színházakban, éttermekben ide-oda csapkodnak és forgatnak.

A másik úr nem volt olyan magas, de alacsony sem volt. Csinos és tekintélyes férfi benyomását keltette. Az ő haja is göndör volt, de szőke és rövidre nyírott. Ez a haj olyan kemény koponyát takart, amilyenről Chaucer állította, hogy ajtók betörésére is alkalmas. Egész testtartása és bajusza katonáemberre vallott. Tekintete azonban tengerészeket jellemző, különösen nyílt és átható tekintet volt. Arca meglehetősen négyszögletes, állkapcsa négyszögletes, válla négyszögletes, sőt még kabátja is négyszögletes volt. Úgyhogy, az akkori karikatúrarajzolás vad stílusában, Mr. Max Beerbohm* mint Eukleidész negyedik könyvének megtestesítőjét ábrázolta.

Ő is közéleti szerepet játszott, bár teljesen másfajta sikerei voltak. Ha nem is tartozott valaki a legjobb társasághoz, azal mégis tisztában volt, kicsoda Cutler kapitány, kinek nevéhez Hongkong ostroma és a nagy átkeles Kínán keresztül elválaszthatatlanul hozzáfűződött. Elkerülhetetlen volt, hogy az ember hírére ne hallja; minden levelezőlapon ott díszelgett az arcképe. Minden második képes újság közölte térképeit és csataleírásait. Minden második varietében énekelték a tiszteletére szerzett dalokat és minden kintornás azokat nyekergette. Hírneve bár mulandóbb, mégis tiszszerte elterjedtebb, népszerűbb és közvetlenebb volt, mint a másiké. Pedig a valóságban sokkal kevesebb hatalma volt Angliában, mint Sir Wilson Seymournak.

Egy idős szolgál, vagy „kellékes”, nyitott nekik ajtót, akinek fonnyadt, letört arca, alakja, kopott fekete kabátja és nadrágja különös ellentétben állt a nagy színésznő öltözőszobájának ragyogó berendezésével. Rengeteg tükör volt itt elhelyezve, melyek különféle visszaverődési szög alatt tükrözték vissza a valóságot. Úgy csillogtak ezek a tükörlapok,

* Híres angol karikatúrarajzoló a század elején.

mint egy óriási gyémánt csiszolt lapjai, és a belépőben azt a benyomást keltették, mintha egy gyémánt belsejébe lépett volna be, ha ez ugyan egyáltalán lehetséges volna. A fényűzést néhány virág, néhány színes párna és néhány színes jelmezdarab képviselte. Mindez a tükrökben megsokszorozódott, s az Ezeregyéjszaka meséinek szertelenségéhez hasonlított, folytonosan táncolt és helyet változtatott aszerint, amint a csoszogó szolga elhúzott a faltól egy tükröt vagy pedig visszatolt egyet.

Mindketten nevén, Parkinsonnak szólították a kopott szolgát, és Miss Aurora Rome néven kérdezősködtek a hölgy felől. Parkinson azt felelte, hogy a másik szobában van, de majd előhívja. Mindkét látogató arca elborult, mert a másik szoba annak a színésznek volt a különszobája, akivel Miss Aurora Rome együtt lépett fel. Márpedig a színésznő abból a fajtából való volt, aki nem kelt égő bámulatot anélkül, hogy égő féltékenységet ne ébresztene. Körülbelül fél perc múlva megnyílt a belső ajtó és úgy lépett be rajta, ahogy a magánéletben szokott; még a hallgatása is jól megérdemelt tapsviharként hatott. Különös, zöldesben játszó, pávakék ruhát viselt. A ruha selyme úgy fénylett, mint azok a kék és zöld fémlapocskák, melyekben gyermekek és esztétikusok szoktak gyönyörködni. Nehéz, barna hajjal körülvett bűbajos, vonzó arcocskája nagy veszedelmet jelentett a férfiaknak, de elsősorban fiúknak és öszülő uraknak. Kollégájával, a nagy amerikai színésszel a „Szentivánéji álom” különlegesen költői és fantasztikus előadásával remekeltek, melyben természetesen ők játszották a főszerepeket: Titániát és Oberont. Ez a zöld jelmez, az álomszerű tüneményes díszletek közt, a mesebeli tánclépésekben közeledő tündérkirálynő egész kivételes egyéniségét kifejezésre juttatta. De ha fényes napvilágnál állt valaki ezzel a nővel szemben, minden férfi csak az arcát nézte.

Mindkét férfit ugyanazzal a ragyogó és ígésző mosollyal üdvözölte, amellyel minden férfit ugyanolyan veszedelmes tá-

voltságban tartott magától. Cutlertől néhány szál virágot kaptott, mely ugyanolyan tropikus és drága volt, akárcsak gyözelmei. Sir Wilson Seymour másfajta ajándékot hozott, amelyet ez az úr bizonyos hanyag megtörődéssel ajánlott fel neki, miután nevelésével ellenkezett volna, hogy túlzott buzgalmat mutasson. Különc voltával nem fért volna össze, hogy valami olyan kézenfekvő dolgot ajándékozzon, mint például egy virágcsokor. Egy kis csekélységet szedett fel – így fejezte ki magát –, mely meglehetősen különleges. Antik görög tör volt ez, a mükénéi korból, Thézeusz és Hippolyté idejéből. Mint minden hősi fegyver, ez is rézből készült, és még mindig elég éles volt ahhoz, hogy bárkit is megsebezzen. Neki tulajdonképpen levélszerű formája tetszett meg, amely oly tökéletes volt, mint valami görög váza. Ha miss Romét bármily kevésbé is érdekelné, vagy ha hasznát vehetné a színdarabban, reméli, hogy...

A belső ajtó megnyílt és egy hatalmas alak jelent meg, aki a lehető legnagyobb ellentétben állt nemcsak a magyarázkodó Seymourral, hanem Cutler kapitánnyal is. Közel hat láb magas volt és több mint színpadias izomzattal rendelkezett. Isidore Bruno Oberon pompás, párdúc bőr jelmezében és aranybarna ruházatában úgy festett, mint valami barbár istenség. Egy vadászlándzsára támaszkodott, amely a nézőtérről vékony ezüstös pálcának látszott, de a kicsi és túlsúfolt szobában veszedelmesen egyszerű és fenyegető fegyvernek tűnt. Élénk fekete szemei tüzesen villantak ki bronzarcából. Minden szépsége ellenére, kiálló pofacsontjai és elővillanó fehér fogai bizonyos dél-amerikai, ültetvényekről való származásra engedtek következtetni.

– Aurora – kezdte azon a mély hangon, mely a színpadon, mint valami szenvedélyes dobszó, mindig annyira meghatotta a közönséget – akar-e...

Hirtelen elakadt a szava, mert abban a pillanatban egy hatodik alak jelent meg az ajtónyílásban. Ez az alak annyira nem illett a környezethez, hogy már szinte komikus volt.

Igen alacsony emberke volt az a kis római katolikus pap, aki fekete reverendájában (tekintettel Aurora és Bruno jellemzésére) olyannak tűnt, mint valami fából faragott Noé, a bárkából. Ő azonban, úgy látszott, nem vette észre ezt az ellentétet, hanem közömbös udvariassággal megszólalt.

– Úgy hiszem, értem küldött Miss Aurora?

Éles eszű megfigyelő észrevehette volna, hogy a szobában uralkodó ideges feszültség fokozódott ettől a váratlan megszakitástól. A pap megjelenése azokban a férfiakban, akik a szerelmes vetélytársak gyűlöletével állták körül a nőt, azt az érzést keltette, mint mikor egy ember zúzmarás kabátban lép be egy túlfűtött szobába, és a szoba egyszerre izzó kemencéhez hasonlónak tűnik fel. Annak az egy embernek jelenléte, aki nem volt bele szerelmes, növelte Miss Roméban azt a tudatot, hogy a többiek mind szerelmesek bele, és pedig elég veszedelmes módon: a színész az elkényeztetett gyermek és egy vadember étvágyával, a katona az akaratember egész egyszerű önzésével, Sir Wilson Seymour, egy öreg hedonista napról napra kitartóbb, megmakacsodott szenvedélyével. Sőt még a nyomorult Parkinson is, aki már diadalai előtt is ismerte, szemével és lépteivel egy kutya néma hűségéhez hasonlóan követte őt a szobán keresztül. Ugyanez az éles megfigyelő azonban még valami mást, ennél sokkal érdekesebbet is megfigyelhetett volna. Ugyanazt, amit a kis fekete Noé (akiből úgy látszik, nem hiányzott a furfang) meglehetősen, de elfojtott derűtséggel vett tudomásul. Nyilvánvaló volt, hogy a híres Aurora, aki bár egyáltalán nem fogadta közömbösen a másik nem hódolatát, ebben a pillanatban összes tisztelőitől szabadulni szeretett volna. Egyedül akart maradni azzal az egy férfival, aki nem tartozott bámulói közé, vagy legalábbis nem abban az értelemben, ahogy a többiek. Mert tagadhatatlan, hogy a papocska ugyancsak élvezte és bámulta azt a határozott női diplomáciát, mellyel feladatához fogott. Talán csak egyetlen dolog volt, melyhez miss Aurora igazán értett, és ez az emberi

nem fele volt – a másik fele. A papocska megfigyelte annak a napóleoni hadjáratnak szabatos gyorsaságát, mellyel mindenkit eltávolított, anélkül, hogy bárkit is „kitett” volna. Bruno, a nagy színész, annyira gyerekes volt, hogy nem volt nehéz őt elküldeni, bár duzzogva és ajtót csapkodva ment el. Cutlernek, a brit katonának, vastag bőre volt, ami a szellemieket illeti, de sokat adott a jó modorra. Célzásokat ugyan általában nem vett tudomásul, de inkább meghalt volna, semhogy egy nő óhajainak ellentmondjon. Ami az öreg Seymourt illeti, ő más bánásmódot igényelt; ő maradt legutoljára. Elmozdítására csak egyetlen mód volt, mint régi baráttal, bizalmasan sejtetni vele az eltávolítás indítókait. A pap őszintén bámulta miss Rome-t, amint ezt a három célt ügyesen, egy-egy jól megválasztott cselekedettel el is érte.

Odalépett Cutler kapitányhoz és legelbűvölőbb hangján így szólt:

– Ezek bizonyára az ön kedvenc virágai. Éppen azért nagy becsben fogom őket tartani. De ugyebár, nem teljes ez a csokor az én kedvenc virágom nélkül?... Kérem, menjen át a legközelebbi sarkon levő virágüzletbe és hozzon nekem gyöngyvirágot. Akkor aztán ez a csokor igazán remek lesz...

Ezzel diplomáciájának első tárgya, a dühöngő Bruno kidobása, hamarosan sikerült. A művész ugyanis lándzsáját, mint valami jogart, fejedelmi mozdulattal éppen átnyújtotta a szájalmas Parkinsonnak, hogy aztán egy párnázott karoresszéban helyezkedjék el, akárcsak egy trónusban. De a vetélytársához intézett nyílt felszólítás hallatára opál szemgolyóján egy rabszolga érzékeny szemtelensége villant fel. Egy pillanatra összeszorította hatalmas barna öklét, majd hirtelen kinyitotta az ajtót és eltűnt saját lakosztályában. Ezalatt azonban Miss Rome-nak a brit hadsereg mozgósítására tett kísérlete nem ment olyan könnyen, mint ahogy remélni lehetett. Cutler feszesen, gyors mozdulattal és kalap nélkül az ajtó felé indult, mintegy parancsszóra. De talán Seymour-

nak az egyik tükörhöz támaszkodó alakjában és hanyag tartásában volt valami, ami Cutlert megállásra kényszerítette. Ide-oda forgatta fejét, mint valami tétovázó buldog.

– Meg kell mutatnom annak az együgyű embernek, merre menjen – suttogetta Seymournak Miss Aurora. Ezzel kiszaladt a küszöbre, hogy a távozó vendéget siettesse.

Seymour elegáns és hanyag tartása dacára is erősen odafigyelt. Megkönnyebbülést érzett, mikor hallotta, hogy a hölgy még néhány utasítást kiált a kapitány után. Akkor azonban hirtelen megfordult és nevetve végigszaladt a folyosó másik vége felé, arra, amely a Temzére nyílt. Egy-két perc múlva Seymour homloka újra elborult. Egy olyan embernek, mint ő, annyi a vetélytársa, és eszébe jutott, hogy a folyosó végéről ajtó nyílik Bruno magánlakásába. De azért nem feledkezett meg méltóságáról. Brown atyának néhány udvarias szóval kifejtette véleményét a westminsteri katedrális bizánci építőstílusának felelevenítéséről, aztán egészen természetes tartással kísértelt a folyosó végére. Brown és Parkinson magukra maradtak. Egyik sem volt a felesleges beszélgetések híve. A szolga járt-kelt a szobában, tükröket húzogatót elő és megint visszatolta őket. Kopott sötét kabátjával és viseltes nadrágjával éles ellentétben állt Oberon csillogó tündérlándzsája, melyet még mindig a kezében tartott. Valahányszor kihúzott egy másik tükröt, a fantasztikus szobában mindig egy újabb Brown páter kis, fekete alakja jelent meg. A szoba megtelt apró Brown atyákkal, melyek bukfencezve vagy fejükre állva, angyal módra lebegtek a levegőben és nevetlenül mindenkinek hátat fordítottak.

Brown atya mintha egyáltalán nem is vett volna tudomást erről a bűvészkedésről. Figyelmes szemmel követte Parkinsont, míg az el nem kotródott lehetetlen lándzsájával együtt, Bruno távolabbi szobájába. Brown atya aztán olyan elvont elmélkedésbe kezdett, melyet mindig különösen szeretett. A tükörsugarak visszaverődési szögeit számítgatta, meg azt,

hogy a tükrök milyen szög alatt illeszkednek a falba, mikor váratlanul egy elfojtott kiáltást hallott.

Felugrott és feszülten hallgatózott. Ugyanabban a pillanatban Seymour berontott a szobába, halálsápadt arccal:

– Ki az az ember a folyosón? – kiáltotta –, hol a töröm?

Mielőtt Brown atya nehéz talpú cipőiben megfordulhatott volna, Seymour körülrohant a szobában, a fegyvert keresve. De még mielőtt azt vagy valami más fegyvert találhatott volna, a folyosó kőkockáin siető léptek hangzottak és az ajtóban Cutler négyyszögletes feje jelent meg. A kezében, groteszk módon, egy csokor gyöngyvirágot szorongatott.

– Mi ez? – kiáltozta –, miféle lény az ott a folyosón? Talán ön talált ki ilyen trükköt?

– Igenis, én találtam ki! – sziszegte sápadt riválisa és nagyot lépett feléje.

A néhány pillanat alatt, míg ez lejátszódott, Brown atya kilépett a folyosóra, végignézett rajta; a földön meglátott valamit és gyorsan odasietett. Erre a két férfi is hirtelen abbahagyta a veszekedést és utánairamodtak. Cutler közben kiabálni kezdett:

– Mit csinál ön? Kicsoda ön?

– Nevem Brown – szólalt meg a pap szomorúan, mialatt valami fölé hajolt, aztán lassan újra felegyenesedett. – Miss Rome elküldött értem, és én amilyen gyorsan csak tehettem, eljöttem. De mégis későn érkeztem...

A három férfi lenézett, és egyikükben hirtelen kihalt az élet ebben a késő délutáni világosságban. A napsugár végigsurrant a folyosón, mint valami arany ösvény, melynek közepén ott feküdt, csillogó kékeszöld ruhájában, felfelé fordított, halott arccal, miss Aurora.

Ruháját mintha erőszakkal tépték volna le, jobb válla meztelen volt, a seb azonban, amelyből patakzott a vér, a másik oldalán tátongott. A réztör alig egy-két méternyire tőle, ott hevert a földön.

Dermesztő csend támadt, melyben számolni lehetett volna

a perceket. Kintről behallatszott egy virágáruslány nevetése a Charing Crossról és amint valaki dühösen taxiért füttyült a Strand egyik külső utcáján. Akkor a kapitány váratlan mozdulattal, mely éppúgy lehetett szenvedély, mint színészkedés is, torkon ragadta Seymourt.

Seymour mereven nézett rá, minden ellenállás és félelem nélkül.

– Szükségtelen, hogy megöljön. Elintézem én azt magam is. . .

A kapitány lassan, tétovázva leengedte kezét. A másik ugyanazzal a fagyos őszinteséggel tette hozzá:

– Ha nem merem majd ezzel a törrel megtenni, ugyanazt elérhetem egy hónapi ivással is.

– Nekem nem elég az ivás – válaszolt Cutler –, én ezért vért követelek, mielőtt meghalnék. Nem az önét, hanem már, azt hiszem, *tudom*, hogy kiét.

És még mielőtt a többiek szándékát ésszel felfoghatták volna, hirtelen felkapta a törst, nekiugrott a másik ajtónak, mindenestül betörte és megállt Bruno előtt. Ugyanakkor Parkinson tétovázva kitántorgott az ajtón, és meglátta a folyosón fekvő holttestet. Reszketve lépett melléje, feldúlt arccal, erőtlenül nézett le rá, majd fogvacogva visszament az öltözőbe és hirtelen leült az egyik dúsan párnázott székbe. Brown atya azonnal odaszaladt hozzá, rá sem hederített Cutlerre és a hatalmas színészre, akik a törért viaskodtak, s ütlegeiktől rengett a szoba. Seymour, kinek még maradt némi józan esze, a folyosó végén rendőrért füttyentett.

A rendőrök még jókor érkeztek, hogy szétválasszák a két férfit, akik, mint két majom, dulakodtak egymással. Némi szabályszerű kérdezősködés után Isidore Brunót gyilkosság vádjával, melyet dühös ellenfele hozott fel ellene, letartóztatták. A rendőrökre, akikből általában nem hiányoznak újságírói tulajdonságok, bizonyára nagy hatást gyakorolt, hogy a nagy nemzeti hős saját kezűleg tartóztatott le egy gonosztevőt. Cutler iránt bizonyos ünnepélyes figyelmet ta-

núsíttak és figyelmeztették, hogy könnyű horzsolás van a kezén. Ugyanis éppen, mikor Cutler visszanyomta Brunót a felborított asztalon és széken keresztül, Bruno kicsavarta kezéből a tört és közvetlenül csuklója alatt, harcképtelenné tette a kapitányt. A sérülés könnyű volt ugyan, de amíg a foglyot elszállították a szobából, Cutler rendületlenül mosolyogva meresztette szemét a sebre.

– Ez a legény is alighanem a kannibálok fajtájából való? – kérdezte Cutlertől a rendőr bizalmasan. Cutler nem válaszolt, de a következő pillanatban hevesen ennyit mondott:

– Foglalkoznunk kell a... halálessettel – és a hangja megtört.

– A két halálessettel – szólalt meg a pap hangja a szoba túlsó sarkából. – Ez a szegény ember már halott volt, mire ideértem hozzá. – Ott állt és nézte a szegény öreg Parkinsont, aki fekete, mozdulatlan masszaként ült a díszes székben. – Ő is elég ékesszólóan fejezte ki hódolatát a halott asszony iránt...

A csendet Cutler törte meg, akin önkéntelenül is valami darabos meghatottság vett erőt.

– Szeretnék az ő helyében lenni – szolt rekedten. – Emlekszem, hogy szemével mindenhova követte őt, bármerre járt; sokkal inkább, mint bárki más. Ő volt az élető levegője, s nélküle nem tudott tovább élni. Most már halott...

– Mindnyájan halottak vagyunk – szólalt meg Seymour különös hangon, és lenézett az utcára.

Brown atyától az utcasarkon búcsúztak el. Találomra mentegetőzni kezdtek és elnézését kérték, ha valami gorombasággal megbántották volna. Mindkettőjük arca tragikus, de egyúttal titokzatos is volt.

A papocska fejében általában úgy száguldoztak a vad gondolatok, mint nyulak a réten. De többnyire túl gyorsan ugrándoztak ahhoz, hogy megfoghassa őket. Most azonban mint egy fehér nyúl farka, úgy villant föl előtte az a gondolat, hogy bánatuk valóságában nem kételkedik ugyan, de ártatlanságukban annál inkább.

– Jobb lesz, ha mindnyájan elmegyünk – szólta Seymour tompán. – Mindent megtettünk, amit csak lehetett, hogy segítsünk.

– Nem tudom, megértik-e – szólta Brown atya csendesen –, ha én viszont úgy fejezném ki magam, hogy önök mindent megtettek, hogy ártsanak.

Mindketten összereztek, mintha vétkesek lettek volna. Cutler hevesen kérdezte:

– De kinek ártunk?

– Saját maguknak – felelt a pap. – Nem akarom ilyesmivel amúgy is nehéz helyzetüket súlyosbítani, ha nem tartanám a legelemibb kötelességemnek, hogy önöket figyelmeztessem. Önök majdnem mindent megtettek, hogy akasztófára kerüljenek, ha ezt a színszt esetleg fölmentik a vád alól. Egész biztos, hogy engem is kivallatnak majd. S nekem meg kell majd mondanom, hogy alighogy elhangzott a kiáltás, önök mindketten izgatott állapotban rontottak be a szobába és veszekedni kezdtek egy tör miatt. Amennyire én eskü alatt vallhatom, bármelyikük elkövethette ezt a tettet. Ezzel önmaguknak ártottak, mint ahogy Cutler kapitány is magának ártott, mikor a törrel megsebezte magát.

– Hogy én megsebeztem magamat?! – kiáltott fel a kapitány megvetéssel. – Egy ilyen ostoba kis karcolás...

– Mely azonban vért fakasztott – felelt a pap. – Tudjuk, hogy most véres a tör. De sohasem fogjuk megtudni, hogy volt-e rajta már azelőtt is vér.

Hallgatás következett. Aztán Seymour, rendes beszédmodorától eltérő nyomatékkal jegyezte meg:

– De én egy embert láttam a folyosón...

– Tudom, hogy látott – felelte közömbösen páter Brown.

– Cutler kapitány is látott. Ez az, ami nekem olyan valószínűtlennek tűnik.

Mielőtt még bármelyikük is felfoghatta volna ennek értelmét, vagy egyáltalán válaszolhatott volna, Brown atya ud-

variasan elkészített és ócska esernyőjét hóna alá csapva, elbaktatott.

A mai, modern napilapokban a legnevezetesebb és legmegbízhatóbb hírek mindig a rendőri rovatban találhatók. Ha igaz az, hogy a huszadik században több helyet foglal el egy gyilkosság, mint a politika, az csak azért történik, mert a gyilkosság komolyabb tárgy. De még ez a tény sem indokolná azt a rengeteg feltűnést keltő és terjengős tudósítást, mely a londoni és a vidéki sajtóban a „Bruno-eset”, illetve „A folyosó titka” néven híressé lett bűnper tárgyalásakor megjelent. Akkor volt az izgalom, hogy a sajtó pár hétig tényleg csak az igazat írta. A vallatásokról és keresztkérdésekről szóló tudósítások vég nélküliek, de legalább hűek voltak. A fő izgalmat természetesen az okozta, hogy közismert személyek állottak az események központjában. Az áldozat népszerű színésznő volt, a vádlott népszerű színész. A vádlottat úgyszólván tetten érte a hazafias időszak legnépszerűbb katonája. Ezek a rendkívüli körülmények a sajtót becsületességre és pontosságra kényszerítették, úgyhogy az ügy további fejleményeire és a főtárgyalásra vonatkozó adatokat feljegyezhetjük a lapok beszámolóíja szerint.

A tárgyaláson Monkhouse bíró elnökölt. Tréfás kedélye miatt sokat gúnyolták, pedig a valóságban a komoly bíráknál is komolyabb volt. A tréfálkozó bírák könnyedsége rendszerint a hivatalos ünnepélyességgel szemben érzett türelmetlenségből származik. A komoly bíró legtöbbször frivol, mert alapjában telve van hiúsággal. Minthogy az ügy összes szereplője igen tekintélyes s híres egyéniségek voltak, az ügyvédek egyformán jól választották meg. A fővádló Sir Walter Cowdray, egy nehézkes, de nagy tekintélyű jogász volt, ki angol és megbízható látszatot keltett és ékesen szóló volt akkor is, mikor nem szívesen beszélt valamiről. A vádlottat Mr. Patrick Butler, K. C.* védte, akit azok, akik félreis-

* Királyi tanácsos (King's Counsel rövid.).

merték az ír jellemet és azok, akiket nem fogadott kihallgatáson, élesen „flaneur”*-nek gúnyoltak. Az orvosi lelet nem tartalmazott ellentmondásokat. Az az orvos, akit Seymour hívott a helyszínre, egy véleményen volt azzal a kiváló sebésszel, aki később vizsgálta meg a holttestet. Miss Aurorát valami éles szerszámmal, késsel vagy törrel szúrták agyon, de mindenesetre olyan szerszámmal, melynek rövid volt a pengéje. A szúrás éppen a szívét érte és azonnal meghalt. Mikor az első orvos vizsgálta meg, körülbelül húsz perce lehetett halott. Eszerint legfeljebb három perccel azelőtt halhatott meg, hogy Brown atya megtalálta.

Ezek után néhány hivatalos detektív szakvéleménye következett. Ezek főképp valami küzdelem bizonyítékát keresték, de egyúttal tagadták is. A gyanút ugyanis az elszakadt ruha szolgáltatta, de ez a föltevés nem egyezett meg a vágás irányával és végzettségével. Miután ismertették a részleteket, anélkül hogy sikerült volna azokat megmagyarázni, előhívták az első, fontos tanút.

Sir Wilson Seymour úgy vallott, mint ahogy mindig mindent csinált, amibe belefogott. Nemcsak jól, hanem tökéletesen. Minthogy ő maga sokkal kiválóbb közéleti ember volt, mint a bíró, alkalma nyílt, hogy szerénységét és a Király Igazságszolgáltatásával szemben tanúsított feltétlen meghajlását megfelelő finom árnyalatok segítségével, kifejezésre juttassa. S bár mindenki úgy tekintett rá, akárcsak a miniszterelnökre vagy Canterbury érsekére, szereplése nem volt egyéb, mint egy privát úriember egyéni véleménye. Beszéde olyan világosan és üdítően hatott, mint a különféle bizottságokban. Elmondta, hogy miss Rome-nál látogatást tett a színházban, ott találkozott Cutler kapitánnyal. Rövid időre a vádlott is csatlakozott a társasághoz, aki később visszavonult saját öltözőjébe. Majd egy római katolikus pap érkezett, aki az elhunyt hölgy felől kérdezősködött és Brown-

* Kószáló.

nak nevezte magát. Nem sok idővel ezután Miss Rome kiment a színházból a folyosó bejáratához, hogy Cutler kapitánynak megmutasson egy virágkereskedést, ahonnan – arra kérte – még néhány virágot hozzon neki. A tanú ezalatt a szobában maradt és pár szót váltott a pappal. Tisztán emlékezik arra, hogy az elhunyt, miután útbaigazítást adott a kapitánynak, nevetve megfordult és leszaladt a folyosó másik vége felé, ahol a vádlott öltözője volt. Barátainak gyors mozdulatai kíváncsivá tették, s ő maga is kísértelt a folyosó végére és a vádlott ajtaja felé nézett. – Hogy látott-e valamit a folyosón? – Igenis, látott.

Sir Wilson Seymour a hatás kedvéért itt egy kis szünetet tartott. Ezalatt a tanú maga elé tekintett és szokott higgadsága dacára is sápadtabbnak látszott, mint máskor. Az ügyész halkán, megértően, de egyúttal hátborzongató hangon megkérdezte tőle:

– Tisztán látta?

Sir Wilson Seymour, bármennyire meg volt hatva, agya kitűnően működött.

– Ami a körvonalat illeti, teljesen tisztán láttam, de egyáltalán nem láttam jól a körvonalon belüli részleteket. A folyosó olyan hosszú, hogy a közepén bárki is feketének látszik a túloldalról jövő világosságban. – A tanú újra lesütötte szemét és aztán hozzátette: – Ezt a tényt már előbb is észrevettem, akkor, amikor Cutler kapitány belépett. – Megint hallgatás következett, s a bíró előrehajolt és feljegyzett valamit.

– Nos – szólta Sir Walter türelmesen –, milyen körvonal volt az? Olyan volt-e például, mint a meggyilkolt nőé?

– Egyáltalán nem – válaszolt Seymour csendesen.

– Mihez hasonlított?

– Olyan volt – felelte a tanú –, mint egy magas férfié.

A tárgyalóteremben mindenki lesütötte szemét; egyik az ernyője nyelét, másik a könyvét, harmadik a cipője orrát bámulta. Mindnyájan azon iparkodtak, hogy tekintetüket

távol tartsák a fogolytól, mégis folyton maguk előtt látták a vádlottak padján ülő Bruno hatalmas alakját. Bruno különben is feltűnően magas volt, de most, hogy valamennyi szem elfordult tőle, úgy tűnt, hogy alakja óriássá nőtt.

Cowdray visszaült helyére, s ünnepélyes arccal simogatta fekete selyempalástját és fehér, selymes pofaszakállát. Sir Wilson Seymour néhány más, végső részlet elmondása után éppen elhagyta helyét, amikor az ügyész felugrott és megáldította.

- Csak még egy pillanatra kérem! - szólt Butler, aki fiatalos kinézésű ember volt, vörös szemöldökkel és álmagag arkifejezéssel. - Meg tudná-e mondani őlordságának, honét tudta, hogy férfi volt?

- Kétségtől a nadrágjáról - felelte Seymour és finom mosoly suhant át arcán. - Mikor a hosszú lábszárak közt napvilágot láttam, mindjárt tudtam, hogy férfi.

Butler álmos szeme egy csöndes robbanás gyorsaságával nyílt ki.

- Hát mégis... - ismételte lassan -, először mégiscsak nőnek tartotta?

Seymour, most először, kissé zavartnak látszott.

- Ez nemigen tartozik a tényálláshoz - szólt -, de ha őlordsága kívánja, természetesen készséggel elmondom benyomásaimat. Volt valami azon az alakon, ami nem volt éppen nőies, de férfias sem volt. Valahogyan mások voltak a vonalak. És volt rajta valami, amit hosszú hajnak is lehetett nézni.

- Köszönöm - szólt Butler és hirtelen leült, mintha elérte volna, amit akart.

Cutler kapitány kevésbé volt meggyőző és higgadt tanú, mint Sir Wilson Seymour, de a bevezető incidensről lényegében ugyanazokat a dolgokat mondotta. Elmondta Bruno visszavonulását öltözőjébe, saját küldetését a gyöngyvirágcsokorért, visszatérését a folyosó végére, aztán a folyosón látott dologgal kapcsolatban támadt Seymour elleni gyanú-

ját és Brunóval való küzdelmét is. De nem sok felvilágosítást tudott nyújtani arra a fekete alakra vonatkozólag, melyet mindketten láttak. Mikor az alak körvonalai iránt érdeklődtek, Seymourra vetett, szembeszökő gúnyos tekintettel azt felelte, hogy nem műértő. Arra a kérdésre, hogy férfi volt-e inkább vagy nő, azt mondta: – Inkább úgy nézett ki, mint egy állat – s egy csúfolódó pillantást vetett a fogoly felé. Egyébként azonban Cutleren annyira meglátszott őszinte bánata és felháborodása, hogy Cowdray gyorsan felmentette a már amúgy is tisztázott tények megerősítése alól.

A védő szintén röviden végzett keresztkérdéseivel, bár szokása szerint, még ha kurtán végzett is, sok időt vett igénybe.

– Ön elég különös kifejezést használt – szólt álmosan nézve Cutlerre. – Mit ért az alatt, hogy inkább úgy nézett ki, mintha állat volna és nem férfi vagy nő?

Cutler komolyan izgatottnak látszott.

– Talán nem kellett volna elmondanom – szólt –, de mikor a bestiának hatalmas, púpos válla volt, mint egy csimpánznak és sörte állt ki a fején, mint egy disznóén...

Butler hirtelen félbeszakította türelmetlen és izgatott beszédét.

– Ne törődjön azzal, hogy a haja olyan volt-e, mint egy disznóé – szólt. – Olyan volt-e, mint egy nőé?

– Egy nőé?! – kiáltotta. – Szó sincs róla!

– Az előző tanú pedig azt mondta – kommentálta az ügyész lelkiismeretlen gyorsasággal –, hogy olyan volt. És olyan kígyószerű és félig nőies körvonalai voltak-e annak az alaknak, amilyenekre az előbb olyan ékesen szóló célzás történt? Voltak-e nőies vonalai? Ha jól értettem, az előbb azt mondta, hogy inkább nehézkes és szögletes volt?

– Meglehet, hogy előrehajolt – szólt Cutler rekedt, halk hangon.

– De az is lehet, hogy nem – vágott közbe hirtelen Butler és másodszor is, éppoly gyorsan, leült.

A Sir Walter Cowdray által előszólitott harmadik tanú a

kis katolikus pap volt. A többiekhez hasonlítva olyan kicsi volt, hogy a feje alig látszott ki a farács mögül. Mintha csak egy gyermeket vizsgáztattak volna. Szerencsétlenségére azonban Sir Walter fejébe vette (leginkább talán családjának valósi előítéletei miatt), hogy Brown atya a vádlott pártján áll, minthogy a fogoly gonosz, idegen és java részben néger eredetű volt. Ezért mindannyiszor élesen közbevágott, valahányszor a „büszke egyházfejedelem” valamit meg akart magyarázni. Utasította, hogy csak igennel vagy nemmel feleljen, és csupán a puszta tényeket mondja el, minden jezsuitáskodás nélkül. Mikor Brown atya szokott együgyű modorában el akarta mondani, hogy kinek tartja a folyosóbeli embert, az ügyész kijelentette, hogy nem kellenek neki az ő elméletei.

– A folyosón egy fekete alakot láttak. Ön is azt mondja, hogy látta ezt az alakot. Nos, hát milyen volt?

Brown atya úgy hunyorgatott, mintha megfeddték volna, de régóta ismerte már az engedelmesség szó szerinti értelmét.

– Az alak – szólt –, alacsony és tömzsi volt és két, hegyes, fekete, kiálló valami csavarodott felfelé hajának mindkét oldalán, akárcsak ha szarvak lettek volna...

– Ó, bizonyára maga az ördög volt – kiáltott fel Cowdray ujjongó derűtséggel és újra leült. – Persze hogy az ördög volt, aki eljött, hogy felfalja a protestánsokat...

– Nem – válaszolt a pap nyugodtan. – Tudom, ki volt.

Az összes jelenlevők, felcsigázott izgalmukban, valami képtelen szörnyűségre készültek elő. Megfeledkeztek a vádlottak padján ülő alakról és csak a folyosóbeli alakra gondoltak. De az a folyosóbeli alak, melyet mind a három tiszteletre méltó ember látott és leírt, váltakozó agyrém volt. Az egyik nőnek mondta, a másik állatnak, a harmadik ördögnek.

A bíró Brown atyára nézett, nyugodt és fürkésző tekintettel. – Ön csakugyan rendkívüli tanú, de van önben valami,

ami arra késztet, hogy elhiggyem, amit mond. Nos hát, ki volt az a férfi, akit a folyosón látott?

– Én voltam – szólt Brown atya.

A beállott különös csendben Butler, K. C. felugrott és nyugodtan megszólalt: – Lordságod megengedi, hogy keresztkérdéseket tegyek fel? Majd egymás után, látszólag összefüggés nélküli kérdéseket zúdított Brownra.

– Ön hallott arról a törőről, s tudja-e, hogy a szakértők véleménye szerint a gyilkosságot rövid pengével követték el?

– Rövid pengével – bólintott Brown atya –, de igen hosszú nyele volt annak a pengének.

Még mielőtt a hallgatóság letehetett volna arról, hogy a pap saját magát látta a folyosón, amint gyilkolt egy hosszú nyelű, rövid törrel (ami még valahogy sokkal borzalmasabb volt), Brown atya sietett a magyarázattal.

– Úgy értem, hogy nemcsak törnek lehet rövid pengéje, hanem lándzsának is. És egy lándzsa is éppúgy megáll a célban, mint egy tör, még ha olyan álfegyver is az, amelyet színházi előadásoknál használnak. Mint amilyen színházi lándzsa volt az, mellyel a szegény öreg Parkinson megölte a feleségét, éppen akkor, mikor az értem küldött, hogy rendezzem családi perpatvarukat. Sajnos azonban – Isten bocsássa meg –, későn érkeztem... De az a szegény ember bűnbánóan halt meg, belehalt bűnbánatába. Nem bírta elviselni azt, amit elkövetett.

Az egész hallgatóságnak az volt a benyomása, hogy a kis pap, aki egyfolytában hadart – a szó szoros értelmében –, megbolondult. De a bíró még mindig élénk érdeklődéssel nézett rá és az ügyész higgadtan folytatta kérdéseit:

– Ha Parkinson azzal a színházi lándzsával ölte meg – kérdezte Butler –, akkor négy yardnyi távolságról kellett hogy beledöfje. Mivel magyarázza meg akkor a küzdelem jeleit, a vállról letépett ruhát? – Úgy beszélt az egyszerű tanúval, mint egy szakértővel, de senki sem vette ezt észre.

– A szegény hölgy ruhája azért szakadt el, mert megakadt a faburkolat táblájában, mely mögötte csukódott be. Próbál-

ta magát kiszabadítani, de éppen, amint ezzel bíbelődött, Parkinson kijött a vádlott szobájából és nekihajította a lándzsát.

- Faburkolat? - ismételte az ügyész csodálkozó hangon.

- A másik oldalán tükör volt ennek a faburkolatnak - magyarázta Brown atya. - Mikor az öltözőben voltam, észrevettem, hogy némelyik tükröt valószínűleg ki lehetett tolni a folyosóra.

Ismét hosszú, természetellenes csend uralkodott és ezúttal a bíró szólalt meg:

- Tehát tulajdonképpen azt akarja mondani, hogy mikor kinézett a folyosóra, az az ember, akit látott, az ön tükörképe volt?

- Igenis, Mylord, és ezt próbáltam megmagyarázni - szólt Brown -, de engem az alakra vonatkozólag kérdeztek és kalapjainknak olyan szögletei vannak, melyek szarvakhoz hasonlítanak... Így hát én...

A bíró előrehajolt, öreg szemei még tisztábban fénylettek és lassan, hangsúlyozottan szólalt meg.

- Igazán azt akarja mondani, hogy amikor Sir Wilson Seymour azt a vad minekhijákat látta, női hajjal, hajlott vonalakkal és férfinadrágban, az Sir Wilson Seymour volt?

- Igenis, lord - szólt Brown atya.

- És azt is állítja, hogy amikor Cutler kapitány azt a csimpánzt látta, púpos vállal és vaddisznósörtével, egyszerűen saját magát látta?

- Igenis, lord.

A bíró olyan élvezettel dőlt hátra székében, melyben nehéz volt megkülönböztetni a cinizmust a csodálattól.

- És még azt is meg tudja nekünk mondani, hogyan lehetséges, hogy ön megismerte saját alakját a tükörben, amikor két ilyen előkelő úriember nem ismert magára?

Brown atya még kínosabban hunyorgatott, mint azelőtt.

- Mylord, ezt én igazán nem tudom... - dadogta -, ez talán csak azért történt, mert nem nézek olyan gyakran a tükörbe...

A GÉP TÉVEDÉSE

Flambeau és barátja, a pap, naplementekor a Temple* parkjában üldögéltek. Talán a környezet vagy valami véletlen öntudatlan hatása alatt, a peres eljárásokról beszélgettek. A keresztkérdéseknél szokásos kegyetlen szigor problémájáról a római és középkori kínzásokra tértek át, majd a francia vizsgálóbírókra és az amerikai „Harmadik Fokozat”-ra.

– Mostanában olvastam – szölt Flambeau – a pszichometrikus módszerről, melyről manapság annyi szó esik, kivált Amerikában. Tudja, mire gondolok: egy ütőérmérőt tesznek a vádlott csuklójára és aszerint ítélnék, hogy a szíve hogyan ver bizonyos szavak kiejtésénél. Mi a véleménye erről?

– Roppant érdekesnek találom – felelt Brown atya. – S arra a sötét középkori tévhitre emlékeztet engem, mely szerint a gyilkos érintésétől állítólag megindul a holttest vére.

– Igazán azt gondolja – kérdezte barátja –, hogy a két módszer ugyanannyit ér?

– Éppoly értéktelennek tartom az egyiket, akárcsak a másikat – felelt Brown. – Vér folyik – gyorsan vagy lassan – élőkben és holtakban, millió titokzatos oknál fogva, melyeket mi még csak nem is sejtünk. Mondhatom, igen furcsán kellene folynia annak a vérnek, például fel, egyenesen a Matterhornra, hogy én ezt egy gyilkosság tanúbizonyságának ismerjem el és ezért valakit kivégeztessek.

– Pedig ezért a módszerért – jegyezte meg a másik – számos kiváló amerikai tudós is felelősséget vállalt.

– Milyen szentimentálisak a tudósok! – kiáltott fel Brown atya –, hát még milyen szentimentálisak az amerikai tudósok. Egy jenkin kívül ki gondolna arra, hogy szívveréssel bizonyítson be valamit? Éppoly szentimentálisak, mint egy férfi,

* Régi, londoni városrész, melyben ügyvédek laktak.

aki azt hiszi, hogy egy nő szerelmes bele, ha elpirul. Ez a vérkeringési próba, melyet a halhatatlan Harvey fedezett fel, meglehetősen gyenge dolog.

– De mégiscsak – erősködött Flambeau –, elég egyenesen kimutathatna egyet-mást. . .

– Csakhogy egy egyenesen mutató bottal is van ám baj – felelt a másik. – Hogy mi? Nos, hogy a bot másik vége mindig az ellenkező irányba mutat. Minden attól függ, hogy a botot melyik végén sikerül megfogni. Egyszer láttam egy ilyenfajta kísérletet, s azóta nem hiszek benne. – És elmondta csalódása történetét.

Körülbelül húsz évvel ezelőtt történt, amikor egy chicagói börtönnek volt a káplánja. Az ír rabok egyaránt erős hajlamot mutattak a bűnözésre és a büntudatra, úgyhogy éppen elég dolga akadt. A kormányzó után következő rangú parancsnokot Greywood Ushernek hívták. Detektívből lett parancsnokká, egyébként beteges jenki filozófus volt, aki hol nagyon rideg, hol bocsánatkérő arcot mutatott. Kissé leereszkedő módon szerette Brown atyát és Brown atya is szerette őt, bár teóriáit ugyancsak elítélte. Ezek a teóriák rendkívül bonyolultak voltak és rendkívüli együgyűséggel ragaszkodott hozzájuk.

Egy este elküldött a papért, aki szokása szerint hallgatagon foglalt helyet az iratokkal megrakott és teleszórt íróasztalnál és várakozott. A hivatalnok egy újságból kivágott cikket keresett elő az iratok közül, odaadta a papnak, aki komolyan átolvasta. Úgy látszott, hogy az amerikai társasági folyóiratok egyik legrózsaszínűbb fajtájából vágta ki és tartalma a következő volt: „A társaság legragyogóbb özvegyembere ismét megjelenik a szezon legszenzációsabb estélyén, a nagyszabású »Szeszélyek Lakomája«-n. Exkluzív polgártársaink még mindnyájan emlékezni fognak a »Gyerekkocsi parádé«-ra, melyen Last-Trick Todd a Pilgrim-tónál levő palotájában annyi előkelő *debütánsnak* alkalmat nyújtott, hogy még koruknál is fiatalabbaknak tűnjenek föl. Ugyanolyan

elegáns, de még változatosabb volt társadalmi szempontból Last-Trick tavalyi, nagy sikerű »Kannibál löncs«-e, melyhez a felszolgált édességeket tréfásan emberi kar és láb formájára mintázták. Az étkezés alatt nem egy szellemi akrobata felajánlotta, hogy megeszi partnerét. A szellemes ötlet, mely a következő estély hangulatát adja majd meg, mind ez ideig Mr. Todd titka, és a beavatottak, városunk társadalmának legvidámabb vezetői is hallgatnak róla. Rebesgetnek ugyan valamit, hogy ez az estély modorban és szokásokban hű paródiája lesz a társadalom másik végétének, az »alvilág«-nak.

Ez annál találóbbr volna, mert Todd vendégszerető házában látja Lord Falconroy-t, a híres utazót s valódi kékvérű arisztokratát, aki most érkezett Anglia tölgyeseiből. Lord Falconroy utazásait régebben kezdte, még mielőtt régi, nemmes címét felújította volna. Fiatal korában köztársaságunkban is járt és a nagyvilág azt suttogja, hogy visszatérése titkos okokra vezethető vissza. Miss Etta Todd egyike New York fennkölt lelkű leányainak, és ezerkétszázmillió dollár jövedelmének örököse”.

– Nos – kérdezte Usher –, érdekli ez önt?

– Hogyne, még a lélegzetem is eláll – felelt Brown –, pillanatnyilag nincs még valami a világon, ami *kevésbé* érdekelne. Én csak azt nem értem egészen, hogyan érdeklődhetik ön ilyesmi iránt? Kivéve azt az egyetlen esetet, ha a köztársaság, igazságos felháborodásában, villamosszékre ítélné azt az újságíró, aki ilyeneket ír.

– Úgy?! – szolt Usher szárazon és egy másik újságkivágást nyújtott át. – Hát ez érdekli-e?

„Kegyetlenül meggyilkoltak egy börtönőrt – a fegyenc megszökött”, ez volt a címe s a következőket tartalmazta: „Ma reggel, virradat előtt Sequah-ban, az állami fegyenctelepen segélykiáltások hallatszottak. A hivatalos közegek a kiáltás irányába rohantak és megtalálták annak a börtönőrnek a holttestét, aki a fogház északi falát őrizte. A fogháznak ez volt a legmeredekebb és a szökésre legkevésbé alkalmas he-

lye, melynek őrzésére egy őr is mindig elegendőnek látszott. A szerencsétlen őröt bűnös kezek ledobták a falról, agyát mint-ha bunkóval roncolták volna széjjel és a puskája hiányzott. A további nyomozás kiderítette, hogy egyik cellából megszökött egy ugyancsak konok zsvány, ki magát Oscar Rian-nak nevezte. Csupán rövid időre csukták le, valami kisebb támadás miatt, de mindenkiben olyan benyomást keltett, hogy sötét múltú és veszedelmes jövőjű ember. Végül, mikor teljes fény derült a gyilkosság színhelyére is, a falon kusza irkafirkát találtak, melyet a gyilkos, látszólag vérbe mártott ujjával írt: »...ez önvédelem volt, mert nála volt a puska. Nem akartam rosszat se neki, se másnak, kivéve egy embernek. A golyót Pilgrim's Pond részére őrzöm meg. O. R.« Ördögi leleményesség, vagy a legvadabb és legképtelenebb vakmerőség kellett ahhoz, hogy az illető egy akkora falnak nekirohanjon, a fegyveres őr dacára.”

– Nos, az irodalmi stílus némi javulást mutat – szólalt meg a pap derülten –, de még mindig nem tudom, mivel lehetnék az ön segítségére. Azt hiszem, nevetséges figura volnék, ha államunkban kurta lábammal összevissza szaladgálnék egy ilyen atléta gyilkos után. Kétlem, hogy bárki is megtalálhatná őt. A sequah-i fegyenctelep harminc mérföldnyire van innét, a közbeeső vidék vad és bozótos, a másik irányban pedig, ahova bizonyára elmenekült, valóságos „senki országa” terül el, mely a prérire vezet. Akármelyik gödörben vagy fa tetején elbújhatott.

– Nincs az bizony semmiféle gödörben, de még fa tetején sem – szólta a kormányzó.

– Ugyan?! Hát ezt honnan tudja? – kérdezte Brown atya nagyot pislantva.

– Szeretne vele beszélni? – kérdezte Usher.

Brown atya tágra meresztette ártatlan szemét:

– Hát itt van?... Hogyan fogták el az ön emberei?

– Magam fogtam el – szólta vontatottan az amerikai fel-emelkedve és lustán kinyújtotta lábait a kandalló irányába. –

Én fogtam el, egy sétatbot kampójával. Ne vágjon olyan meglepett arcot! Igazán elfogtam! Tudja, hogy néha sétálok egyet a külső mezei utakon, ezen a szomorú, sivár, városi környéken. Nos, ma korán este is felsétáltam egy meredek úton, melyet sűrű sövény szegélyezett. Kétoldalt szürkének látszó szántóföldek terültek el és az újhold ezüsttel borította be a vidéket. A holdvilágnál megláttam egy embert, amint a földeken át az országút felé szaladt, görnyedt háttal és jó távfutó tempóban. Nagyon kimerültnek látszott, de mikor a sövényhez ért, úgy keresztültört rajta, mintha az pókháló, vagy ő maga kőből lett volna. Hallottam az erős gallyak recsegését és töredezését. Abban a pillanatban, mikor alakja a holdfényben újra előbukkant és átszaladt az úton, kampós botomat lábának hajítottam, mire megbotlott és elbukott. Aztán erősen és hosszan belefűjtam sípomba, mire embereim ott termettek és megkötözték.

– Kellemetlen lett volna – jegyezte meg páter Brown –, ha kiderül, hogy egy népszerű atlétát fogott el, aki éppen a három kilométeres síkfutásban gyakorolta magát.

– Nem volt az bizony atléta – szólt Usher komoran. – Csakhamar rájöttünk, hogy kicsoda. De én már az első pillanatban, ott a holdfényben, kitaláltam.

– Őn a megszökött fegyencnek tartotta – jegyezte meg a pap egyszerűen –, mert reggel az újságban olvasott róla.

– Valamivel alaposabb okaim voltak erre a föltevésre – válaszolt a kormányzó. – Az előbbi megjegyzésével kapcsolatban felesleges hangsúlyoznom, hogy előkelő atléták nem szaladgálnak szántóföldeken át és tüskés sövényekkel sem kapartatják ki szemüket. De meggörnyedten sem szaladnak, mint a meglapuló kutyák. A gyakorlott szem azonban ennél sokkal döntőbb bizonyítékot is felfedezhetett. Az illető silány és rongyos ruhában volt, de ez a ruha annyira feltűnően rosszul állt rajta, hogy körvonalai szinte groteszknak hatottak a holdfényben. Kabátgallérja, melyben a feje rejtőzött, púposnak mutatta és a hosszú ujjak úgy lógtak le karján, mintha

nem is lett volna keze. Azonnal eszembe jutott, hogy valahogyan sikerülhetett neki fegyencruháját egyik bűntársának ruhájával felcserélnie, mely természetesen rosszul áll rajta. Másodszor: meglehetősen erős szél ellen szaladt, úgyhogy látnom kellett volna lobogó hajtincseit, ha nem lett volna nagyon rövid haja. Aztán meg arra is emlékeztem, hogy a földek mögött, melyeken keresztűlszaladt, a Pilgrim's terület. A fegyenc – amint bizonyára emlékezni fog – ennek tartogatta golyóját. Így hát én utánalódítottam hotomat.

– Ez fényes példája a gyors következtetésnek – szólalt meg Brown atya –, de volt-e nála puská?

Amint Usher le és fel jártában hirtelen megállt, a pap engesztelően hozzátette:

– Úgy tudom, hogy töltény, puská nélkül, nem sokat ér...

– Nem volt puskája – szólt a másik ünnepélyesen –, de bizonyára csak valami balszerencse, vagy tervei megváltoztatása következtében. Valószínűleg ugyanaz az okoskodás, mely a ruhacserére készítette, vette rá arra is, hogy fegyverét eldobja. Úgy látszik, megbánta, hogy kabátját ott hagyta áldozatának vérével bemocskolva.

– Hát ez nagyon valószínű – felelt a pap.

– És nemigen érdemes tűnődni rajta – folytatta Usher –, hiszen most már tudjuk, hogy ki az illető.

Pap barátja halkán kérdezte:

– De hogyhogy? – Greywood Usher ledobta az újságokat, és ismét előszedte a két kivágott cikket.

– Hát jó. Miután ön olyan csökönyös – szólt –, kezdjük a dolgot a legelején. Észrevehette, hogy ennek a két cikknek csak egy közös vonatkozása van, és ez Pilgrim's Pond, Ireton Todd milliomos birtoka. Azt is tudjuk, hogy ő kiváló egyéniség, egyike azoknak, akik fokról fokra emelkedtek fel.

– Holt énjükből, magasabb célok felé – hagyta rá a pap. – Igen, tudom; úgy hiszem, petróleum...

– Akármilyen volt is – szólt Usher –, Last-Trick Toddnak nagyon fontos szerepe van ebben a furcsa ügyben. – Ismét nyúj-

tózkodott egyet a kandalló tűzénél és ragyogóan magyarázó, terjengős modorában, tovább folytatta:

– Mindenekelőtt, itt nincs semmiféle rejtély. Ha szembenézünk a dologgal, egyáltalán nem titokzatos, még csak nem is különös, hogy egy akasztófavirág, puskával kezében, Pilgrim's Pond felé tart. A mi népünk nem olyan, mint az angol, mely megbocsátja a gazdagoknak, ha pénzüket kórházakra vagy lovakra dobják ki. Todd saját, egyéni képességei által lett naggyá, és kétségtelen, hogy azok közt, kiken kipróbálta képességeit, akad néhány olyan is, aki a maga képességét, egy lövéssel, most meg rajta szeretné kipróbálni. Megtörténhetik, hogy Todd-dal olyasvalaki végez, akiről ő sose hallott, valami munkás, akit kizárt, vagy egy olyan vállalat írnoka, melyet ő tett tönkre. Last-Trick kiváló szellemi képességekkel rendelkező ember és a nyilvánosság előtt nagy tekintélye van. De országunkban a munkaadók és alkalmazottaik közt meglehetősen feszült a viszony. Így fest ez az egész dolog, feltéve, hogy Rian azért igyekezett Pilgrim's Pond felé, hogy Toddot megölje. És így láttam én is az egészet, míg egy másik kis felfedezés fel nem ébresztette bennem a szunnyadó detektívhajlamot. Amint foglyomat biztonságba helyeztettem, felszedtem botomat és elsétáltam ugyanannak a mezei útnak második vagy harmadik kanyarulatáig. Ez az út Todd birtokának egyik oldalbejáratához vezetett, s közel van ahhoz a tavacskához, melyről a birtok nevét kapta. Körülbelül két órával ezelőtt volt ez, hét óra tájban. A hold még sokkal erősebben sütött, s én láttam, amint hosszú, fehér sávjai végignyúltak a titokzatos ingoványon. Láttam a tavat szürke, zsiros, félig folyékony partjaival, melyeken a mendemonda szerint atyáink boszorkányokat kergettek, míg azok el nem sülyledtek a mélybe. Elfelejtettem a monda részleteit, de azt hiszem, tudja, melyik helyről beszélek; Todd házától északra fekszik, a vadon felé. Két különös, összeaszott fa áll ott, s mindkettő olyan borzalmas látvány, hogy inkább óriási gombáknak tűnnek, mint tisztességes fáknak. Amint ott álltam és néztem azt a

titokzatos pocsolyát, mintha egy homályos férfialakot látnék a ház irányából arrafelé tartani. Mindez azonban olyan távoli és elmosódott volt, hogy nem voltam biztos benne, a részleteket természetesen még kevésbé láthattam. Különben is, hirtelen, sokkal közelebbi dologra figyeltem föl. A kerítés mögé kuporodtam, mely a nagy ház egyik szárnyától legfeljebb kétszáz yardnyi távolságban húzódott végig. A kerítés némely helyen szerencsére ki volt törve, szinte abból a célból, hogy óvatosan benézessen rajta az ember. A bal szárny sötét tömegében kinyílt egy ajtó, s kilépett rajta egy alak: körvonalai feketén rajzolódtak ki a bentről jövő világosságban. A beburkolt alak előrehajolt, s látszólag a sötétséget kémlelte. Becsukta maga mögött az ajtót és láttam, hogy lámpást vitt, mely homályos fényt vetett alakjára és ruházatára. Rongyos köpenybe burkolt nőnek látszott, de minden valószínűség szerint *álsruha* volt ez, melyet az illető azért vett magára, hogy ne ismerjék föl. Határozottan különös volt, hogy valaki ilyen rongyokban és ilyen lopva jött ki az arannyal dúsan megrakott szobákból. Óvatosan lépkedett a tekergő kerti ösvényen, s már körülbelül ötvenyardnyira lehetett tőlem, a posványos tó felé néző gyepterazon, mikor egy pillanatra felegyenesedett. Világító lámpását feje fölé emelte, s háromszor – mintegy jeladásképpen – meglóbálta. Közben a fény megvillant arcán, s rájöttem, hogy én ezt az arcot *ismerem*. Feltűnően sápadt volt, s bár fejét bebugyolálta a kölcsönvett szegényes kendőbe, bizonyos vagyok benne, hogy Etta Todd, a milliomos lánya volt. Aztán ugyanolyan titokzatosan visszalopódzott és az ajtó becsukódott mögötte. Éppen át akartam mászni a kerítésen, hogy kövessem, mikor tudatára jöttem annak, hogy a detektívláz mostani állásomhoz egyáltalán nem illő kalandba csalt. S mivel már úgyszemint tartottam a rejtélyes szálakat, visszafordultam. Ekkor azonban új zaj verte föl az éjszaka csendjét. A sarkon túl, ahová már nem láthattam, valamelyik felső emeleten kitárult egy ablak. Éles, határozott hang kiáltott ki a sötétségbe, hogy

hová lett Lord Falconroy, mert a ház egyik szobájában sem találják. Félreismerhetetlen volt ez a hang, számos politikai összejövetelen és igazgatósági gyűlésen hallottam már, és bárhol megismertem volna *Ireton Todd* hangját. A földszinti ablakoknál vagy a lépcsőkön többen lehettek és visszakiabáltak, hogy Falconroy egy órával ezelőtt egy kis sétára indult a Pilgrim's Pondhoz, és azóta nyoma veszett. Erre Todd felkiáltott: „Nagy ég, csak nem gyilkolták meg?” Azzal becsapta az ablakot és hallottam, amint a ház belsejében lerothant a lépcsőn. Én meg visszaemlékeztem előbbi megfontolásomra és újra hazafelé indultam. Nem sokkal nyolc óra után már vissza is érkeztem ide.

Mármost, kérem, gondoljon vissza arra a társasági lapból kivágott kis cikkre, mely iránt ön olyan kevés érdeklődést tanúsított. Ha a fegyenc – amint kiderült – a golyót nem Todd-nak szánta, legvalószínűbb, hogy Lord Falconroy számára tartogatta. És a dolog jelenleg azt a látszatot kelti, hogy már be is váltotta ígéretét. Arra, hogy lelőjön valakit, keresve sem találhatott volna alkalmasabb helyet, mint annak a tónak a geológiai környékét, ahol egy bedobott holttest a vastag iszapban ismeretlen mélységbe süllyed. Tegyük fel tehát, hogy lenyírt hajú barátunk azért jött, hogy Falconroyt ölje meg és nem Toddot. Amint azonban már megjegyeztem, Amerikában több embernek volna oka rá, hogy Toddot eltegye láb alól. De nincs ok arra, hogy Amerikában bárki is egy Angliából újonnan érkezett angol lordot akarjon megölni. Kivéve abban az egy esetben, melyre a rózsaszínű újság is céloz, hogy a lord a milliomos lányának udvarol. Nyírott hajú barátunk, rosszul álló öltönye dacára is, lehet, hogy szerelmes.

– Tudom, hogy ez a feltevés ön előtt lehetetlennek, sőt komikusnak tűnik, de csak azért, mert ön angol. Éppúgy, mintha azt mondanám, hogy a canterburyi érsek lánya a Szent György-kápolnában örök hűséget esküszik egy szabad-ságolt utcaseprőnek. Ön nem méltányolja eléggé kiváló pol-

gártársainak fölfelé törtető és kapaszkodó energiáját. Lát egy jó kinézésű, ősz hajú urat estélyi ruhában, aki nagy tekintélynek örvend. Tudja róla, hogy az állam egyik oszlopa, és azt hiszi, hogy már az apjának is ilyen pozíciója volt. Pedig ön téved. Nincs tisztában azzal, hogy az illető néhány évvel ezelőtt még valami munkástanyának, vagy ami valószínűbb, egy fogháznak volt a lakója. Ön nem számol nemzeti lendületünkkel és rugalmasságunkkal. Számos befolyásos honpolgárunk nemcsak hogy nemrég, hanem aránylag előrehaladott korban emelkedett magas polcra. Todd leánya tizennyolc éves volt, mikor az apja meggazdagodott. Így hát nem lehetetlen, hogy volt egy alsóbb rétegekből származó udvarlója, aki mellett ki is tartott. A lámpásügy is ezt bizonyítja. S ha ez így van, az a kéz, mely a lámpást tartotta, összefüggésben áll azzal a kézzel, mely a puskát tartotta. Ez az eset még nagy feltűnést fog kelteni.

– Nos – szólta a pap türelmesen –, ön ezek után mit csinált?

– Fogadni mernék, hogy meg fog botránkozni – válaszolt Usher –, mivel tudom, hogy ilyen esetekben nem ért egyet a tudomány haladásával. Nekem itt meglehetősen nagy cselekvési szabadságom van és még kissé többet is veszek magamnak, mint amit adnak. S úgy gondoltam, hogy ez kitűnő alkalom volna annak a pszichometrikus gépnek kipróbálására, melyet már említettem önnek. Az a meggyőződésem, hogy a gép nem hazudhat.

– A gép nem hazudhat – szólta Brown atya –, és igazat sem mondhat.

– Ebben az esetben igazat mondott, amint azt be is fogom bizonyítani – folytatta Usher határozottan. – Az illető embert leültettem egy kényelmes székre és egyszerűen szavakat írtam fel egy falitáblára. A gép pontosan jelezte érverésének változásait, én pedig megfigyeltem a viselkedését. A próba abból áll, hogy a teljesen közömbös szavak sorában minden feltűnés nélkül olyan szavak is előfordulnak, melyek összefüggésben állnak a kérdéses bűntettel. Így azt írtam: daru,

sas, bagoly... és mikor a sólyom – (angolul *falcon*) – szóhoz érkeztem, roppant izgatott lett. És mikor a szó végére egy „r” betűt is írtam, a gép csak úgy ugrált. Ugyan kinek volna oka itt a köztársaságban arra, hogy az újonnan érkezett angol Lord Falconroy neve hallatára összeressenjen, hacsak nem annak, aki agyonlőtte? Egy csomó tanú fecsegésénél nem jobb-e egy megbízható gép tanúbizonysága?

– Megfeledkezik arról – jegyezte meg a pap –, hogy a megbízható gépet mindig egy megbízhatatlan gép irányítja.

– Mit ért ezalatt? – kérdezte a detektív.

– Az Embert értem – szólta Brown atya –, mely a világ legmegbízhatatlanabb gépje. Nem akarok udvariatlan lenni és az Ember megjelölés alatt nem kizárólag önt értem. Ön azt mondja, hogy megfigyelte viselkedését. De honnan tudja, hogy helyesen figyelte meg? Azt mondja, hogy a szavaknak minden feltűnést kizáróan kell követniök egymást. De honnét tudja, hogy természetesen írta-e fel őket? Honnét tudja, hogy ő nem figyelte meg az ön viselkedését? Ki tudná megmondani, hogy ön nem volt-e nagyon izgatott? Az ön csuklóján nem volt gép.

– Mondtam már – kiáltott fel az amerikai a legnagyobb izgalommal –, olyan hűvösen közömbös voltam, akár egy ecetes uborka.

– Gonosztevők is lehetnek olyan hűvösek, mint egy ecetes uborka – szólta Brown atya mosolyogva. – És olyan nyugodtak is, akárcsak ön.

– Nos hát, nem volt nyugodt – szólta Usher széjjeldobálva a lapokat –, ön már igazán kihoz a sodromból!

– Sajnálom – szólta a másik –, csupán arra akarom felhívni a figyelmét, ami egyszerű lehetőségnek látszik. Ha ő az ön viselkedésén észrevehette, hogy mikor fordul elő az a szó, mely őt akasztófára viheti, miért ne láthatta volna meg az ön modorán, hogy most az a szó következik? Ami engem illet, én nem elégednék meg ilyen szavakkal ahhoz, hogy valakit fölakasztassak.

Usher az asztalra csapott, és fölényes haraggal állt fel.

– Ez az éppen, amit most akarok önnek bebizonyítani – kiáltotta. – Először csak a géppel próbálkoztam, hogy aztán más módon próbáljam ki a dolgot. S a gépnek, uram: igaza van!

Egy pillanatra abbahagyta és kevésbé izgatottan folytatta:

– Ami azt illeti, le kell szögezmem, hogy mind ez ideig igen kevés bizonyítékom volt vele szemben, kivéve a tudományos kísérletet. Sőt azt lehet mondani, hogy semmit sem hozhattam fel ellene. Ruhája rosszul állt ugyan, de jobb volt, mint azé a lecsúszott osztályé, melyhez nyilván tartozott. És eltekintve attól, hogy a szántóföldeken való átszaladástól és a sövényen való keresztültöréstől kissé poros, piszkos lett, az illető aránylag tiszta volt. Ez jelenthette azt is, hogy most szökött ki a börtönből; egyébként tisztasága a szemérmes szegények kényszeredett illemtudására is emlékeztetett. Viselkedése is – meg kell vallanom –, megegyezett az ilyenekével, hallgatott és méltóságteljes volt. Úgy látszott, mintha neki is, mint azoknak, valami nagy, de rejtett sérelme volna. Úgy tett, mintha az egész büntettről semmit sem tudna és nem mutatott semmi felindulást, kivéve durcás türelmetlenséget, hogy egyszer már valami okos dolog is történjék, mely őt kiszabadítja a pácból. Ismételten megkérdezett, hogy nem telefonálhatna-e egy ügyvédnek, aki valamikor üzleti ügyben segített rajta, szóval minden tekintetben úgy viselkedett, ahogy az ember egy ártatlantól elvárja. A világon semmi sem szólt ellene, kivéve azt a kis mutatót, mely pulzusa változását jelezte. S ekkor, uram, a gép megállta a próbát, igaza volt. Mert mire kijöttem az illetővel különszobámból az előcsarnokba, ahol mindenféle más népség várt ügyének elintézésére, úgy hiszem, elszánta magát, hogy vallomást tegyen. Hozzám fordult és halkán beszélni kezdett: – Ó, ezt már nem bírom ki tovább... Ha mindenáron, mindent meg akar rólam tudni...

Ugyanabban a percben a padon ülő szegény asszonyok

közül az egyik hirtelen felállt, hangosan kiabálni kezdett és ujjával rámutatott. Soha életemben nem láttam olyan ördögi határozottságot; a nő úgy irányította aszott ujját a férfinak, mintha parittyá volna. Bár üvöltötte a szavakat, minden szótag olyan tisztán hangzott, akár egy óraütés:

– Drugger Davis! – kiáltotta. – Elfogták Drugger Davist!

A szerencsétlen nők (többnyire utcalányok és tolvajok) kárörömmel, bámészkodva és gyűlölettel néztek feléje. Ha soha nem is hallottam volna azokat a szavakat, megrémült arcáról leolvashattam volna, hogy az úgynevezett Oscar Rian ezúttal igazi nevét hallotta.

De én mégsem vagyok annyira tudatlan, mint ahogy ön gondolja. Drugger Davis egyike volt a legrettenetesebb és legromlottabb gonosztevőknek, akik valaha a rendőrség törekvéseit megghiúsították. Bizonyos, hogy már régebben is nem egy gyilkosságot követett el, még a börtönőrrel véghezvitt gaztette előtt. De különösképpen sohasem tudtak ilyesmit rábizonyítani, mert ugyanazon a módon követte el azokat, mint az enyhébb és kisebb büntetteket, melyekért gyakran lecsukták. Csinos, jó külsejű vadállat volt – bizonyos tekintetben még ma is az –, többnyire pincérnőkkel vagy boltoslányokkal járt, és elverte a pénzüket. De gyakran még ezen is túltett. A szegény nőket csokoládéval vagy cigarettaival elkábította és teljesen kifosztotta. Előfordult, hogy egy lányt halva találtak, de nem tudták rábizonyítani, hogy előre megfontoltan ő követte el a gyilkosságot, és ami a fő: a tettest nem találták meg soha. Hallottam róla olyasvalamit is, hogy ismét megjelent, ezúttal azonban ellenkező minőségben: most ő adott pénzt kölcsön, csupa olyan szegény özvegynek, akikkel előbb megkedveltette magát, aztán pedig éppoly gyalázatosan bánt el velük, mint az előbbiekkal. Hát tessék! Itt van az ön ártatlan embere, és itt vannak ártatlanságának bizonyítékai! Azóta még négy fegyenc és három börtönőr is megállapította személyazonosságát. Hát ezek után mi a véleménye az én kis masinámról? Most csak vilá-

gos, hogy a gép végzett vele! Vagy csak nem akarja még most is azt mondani, hogy én és az asszony derítettük ki a valóságot?

– Ami az ön szerepét illeti – felelte Brown atya felkelve s dobbantván rázva egyet magán –, hát ön megmentette a vilamosszéktől. Mert nem hiszem, hogy Drugger Davist kivégezhetnék a régi, mérgezési história alapján. Ami pedig azt a fegyencet illeti, aki az őrt megölte, azt hiszem, most már elég világos, hogy ön *nem azt* fogta el. Drugger, legalábbis ebben az esetben, ártatlan.

– Hogy érti ezt? – kérdezte a másik. – Miért ártatlan ebben az esetben?

– Ugyan! Az Isten áldja meg! – kiáltott fel az emberke, nála szokatlan élénkséggel. – Hát azért, mert a többi bűntettet ő követte el! Nem értem, hogy önök miből vannak. Azt hiszik, hogy az összes gaztettek egy zsákba vannak belegyömöszölve. Úgy gondolják, hogy aki hétfőn fösvény, az pénteken mindig tékozló. Ön azt mondja nekem, hogy ez az ember heteket és hónapokat töltött azzal, hogy szegény asszonyoktól kis pénzösszegeket csikart ki. Később mint uzsorás lépett fel, és a legjobb esetben kábítószer, legrosszabb esetben mérget alkalmazott. És mindig több és több szegény teremtetést csalt meg ugyanolyan türelmes és békés módon. Hagyjuk rá, ismerjük el az argumentum kedvéért, hogy mind ezt elkövette. Ha ez így van, akkor megmondom önnek, mi az, amit *nem* követett el. Nem rohant neki egy fegyveres őr által őrzött meredek falnak. Nem írta fel saját kezűleg a falra, hogy mit követett el. Nem magyarázta meg, hogy önvédelemből tette. Nem magyarázta meg, hogy nem dulakodott a szegény őrrel. Nem nevezte meg a gazdag ember házáat, ahová a puskával iparkodott. Nem írta oda saját nevének kezdőbetűit egy másik ember vérével. Szent ég, hát nem látja, hogy az egész jelleme jóban és rosszban más?! Ön úgy látszik, cseppet sem hasonlít hozzám! Azt hihetné az ember, hogy sohase voltak rossz hajlamai!

A megdöbbenet amerikai már éppen kinyitotta a száját, hogy egy ellenvetéssel feleljen, mikor hivatalos szobájának ajtaját teljesen szokatlan és meglepő módon rángatni és döngetni kezdték.

Az ajtó kinyílt. Egy pillanattal azelőtt Greywood Usher azt hitte, hogy Brown atya bolond. A rákövetkező pillanatban azonban azt kezdte hinni, hogy ő maga bolondult meg. Berontott szobájába egy ember, akin a legpiszkosabb rongyok lógtak, fején félrecsapott, zsíros puhakalap, homlokán félretolt, ronda, zöld ellenző. Mindkét szeme úgy villogott, mint egy tigrisé, arcának legnagyobb részét sűrű bozontos szakáll fedte, melyből alig látszott ki az orra. Ez az orr különben is egy szennyes, vörös zsebkendőbe volt beletemetve. Usher büszke volt arra, hogy az állam összes csirkefogóit ismerte látásból. De most úgy rémlett neki, hogy ilyen madárijesztőnek öltözött páviánt még sohasem látott. Főleg azonban egész csendes, tudományos karrierje alatt senki sem szólította meg ilyenformán:

– Hallja csak, öregem – kiabált a vörös zsebkendős alak –, kezdem már unni a dolgot! Ne játsszék bűjőcskát az én bőrömre, engem nem lehet lóvá tenni. Eressze el a vendégemet, mert különben felrobbantom itt ezt az egész vacakot! Ha még egy szempillantásig itt tartja, jaj magának! Nagyobb a hatalmam, mintsem gondolja!

Usher úgy bámult az ordító szörnyetegre, hogy minden más érzés elnémult benne. A szemét ért megütközés oly nagy volt, hogy a füle már nem is hallotta meg a szavak értelmét. Végre, egy erőszakos mozdulattal, megrázta a csengőt. Mialatt a csengő élesen, kitartóan szólt, Brown atya nyugodtan, halkan beszélni kezdett:

– Volna egy indítványom, bár kissé zavarosnak tűnik... Nem ismerem ezt az urat, de... de azt hiszem, mégis ismerem. Ellenben ön biztosan ismeri, csak nem ismeri föl, természetesen... Ez paradoxonnak hangzik, tudom...

- Úgy látom, az egész világ megbolondult! - kiáltott fel Usher, kerek irodaszékére roskadva.

- Hát ide nézzen! - kiáltott fel az idegen, az asztalra ütve. Szavai voltaképpen egyszerűek voltak és mégis titokzatosan hangzottak. - Én nem fogom becsapni önt. Azt akarom...

- De az ördögbe, hát ki maga? - ordította Usher, hirtelen felegyenesedve.

- Azt hiszem, az úr neve Todd - szólt a pap. Aztán föl-emelte a rózsaszín újságkivágást. - Attól tartok, hogy nem kíséri kellő figyelemmel a társaságbeli lapokat - és monoton hangon olvasni kezdte: - „...a szellemes ötlet, mely a következő estély hangulatát adja meg, mind ez ideig Mr. Todd titka és a beavatottak, városunk társadalmának legvidámabb vezetői is hallgatnak róla. Rebesgetnek ugyan valamit, hogy ez az estély, modorban és szokásban hű paródiája lesz a társadalom másik végletének, az »alvilág«-nak...” Ma este a Pilgrim-tónál - folytatta az újságkivágást letéve páter Brown -, nagy „apacsestély” volt és egy úr, az egyik vendég, eltűnt. Mr. Ireton Todd, a házigazda keresni kezdte, s ki-nyomozta, hova került. Mindezt azonban anélkül, hogy jellemét levette volna.

- Micsoda úrra gondol?

- Arra az emberre, akit furcsa, rosszul álló öltözetben látott a szántóföldeken keresztülszaladni. Utána kellene néznie! Bizonyára türelmetlenül várja, hogy visszakerüljön pezs-gőzni, ahonnét olyan sietve menekült el, mikor a fegyenc, puskával kezében megjelent.

- Komolyan azt akarja mondani, hogy... - kérdezte a hivatalnok.

- Hát nézze, Mr. Usher - szólt Brown atya csendesen -, ön azt mondta, hogy a gép nem tévedhet. És bizonyos értelemben valóban nem is tévedett. De tévedett a másik „gép”, az, amelyik működésbe helyezte. Ön azt hitte, hogy a rongyos ember Lord Falconroy nevéért rezzent össze, mert

ő volt Lord Falconroy gyilkosa. Azért rezzent össze, mert ő maga volt Lord Falconroy.

– De hát akkor mi a csodának nem mondta meg? – kérdezte a bámuló Usher.

– Mert úgy érezte, hogy előző viselkedése, s pánikszerű menekülése nem volt patríciushoz méltó – felelte a pap. – De éppen meg akarta mondani, amikor egy nő más nevet talált ki rá... – és Brown atya buzgón a cipője orrát nézte.

– De csak nem akar olyan bolondot mondani – szólalt meg Usher elsápadva –, hogy Lord Falconroy volna Drugger Davis?

A pap igen komolyan nézett rá, olyan arccal, melyre rá volt írva a lesújtó felelet.

– Nem mondok erről semmit – szolt –, s a többit önre bízom. Rózsaszínű lapja azt írja, hogy címét nemrég újította fel, de ezek az újságok igen megbízhatatlanok. Azt írják, hogy fiatalkorában járt már az Egyesült Államokban, de ez az egész história igen különösnek látszik. Davis és Falconroy meglehetősen gyáva alakok, de ilyen a legtöbb ember. Nem adnék saját véleményemre, ebben az ügyben, egy fabatkát sem. De azt hiszem – folytatta –, hogy önök, amerikaiak, túlságosan szerények. Attól tartok, idealizálják az angol arisztokráciát, különösen, ha nagyon előkelő. Látnak egy jóképű angolt, esti öltözetben, tudják róla, hogy tagja a lordok házának, és azt képzelik, már az apja is az volt. Ön nem számol nemzeti lendületünkkel és rugalmasságunkkal. Számos befolyásos állampolgárunk csak nemrég emelkedett magas polcra...

– Ugyan hagyja már! – kiáltotta Greywood Usher, sovány kezeit türelmetlenül tördelve, míg a másik kicsit ironikus arcot vágott.

– Ne beszéljen már ezzel a bolonddal – kiáltott fel Todd brutálisan –, vezessen inkább a barátomhoz.

Másnap reggel Brown atya ugyanazzal a szerény arckifeje-

zessel jelent meg, s kezében egy rózsaszínű lapból kivágott, újabb cikket tartott.

– Attól félek, hogy elhanyagolja a nagyvilági sajtót, de talán ez a cikk majd érdekli...

Usher elolvasta a címét: „Last-Trick Todd csavargó vendégei. – Mulatságos incidens Pilgrim’s Pond közelében” – aztán folytatta az olvasást: „Mulatságos eset történt tegnap este a Wilkinson autógarázsnál. A szolgálatban levő rendőrt figyelemztette egy utcakölyök, hogy egy fegyencruhába öltözött ember a legnagyobb lelki nyugalommal ült be egy igen elegáns Panhard kocsi vezetőülésébe, egy rongyos kendőkbe burkolt lány kíséretében. A rendőr közbelépésére a fiatal nő félrehúzta kendőjét, és mindenki ráismert Todd milliomos lányára, aki éppen a tóparti »apacsest«-ről jött, ahol az előkelő vendégek hasonló jelmezekben jelentek meg. Ő és az az úr, aki fegyencruhát viselt, a szokásos sétakocsizásra indultak.”

A rózsaszínű újságkivágás alatt Usher még egy másik, későbbi napilapból származó cikket is talált, ezzel a címmel: „Milliomoslány csodálatos szökése egy fegyencsel. A lány szervezte meg az »apacsest«-et. Most már biztonságban vannak...”

Mr. Greywood Usher fölneézett, de Brown atya már nem volt a szobában.

CAESAR FEJE

Bromptonban vagy Kensingtonban* van az a véget nem érő utca, mely magas és előkelő, de többnyire lakatlan házai-val egy temető kriptasorához hasonlít. A sötét kapukhoz fel-

* Londoni városrészek

vezető lépcsők olyan meredekeknek látszanak, mint a piramisok oldalfalai. Az ember, ha bekopogtat egy ajtón, attól fél, hogy egy múmia nyit majd ajtót. De még a szürke házfalaknál is nyomasztóbban hat az utca beláthatatlan hossza és vég nélküli egyformasága. Ha valaki végigzarándokol rajta, azt gondolhatja, hogy már sohasem ér el valami váratlan fordulóhoz vagy utcasarokhoz. De egy kivételt – bár nagyon kis kivételt –, mégiscsak talál a zarándok, melyet azután annál nagyobb örömmel üdvözl. Egy elkerített kis köz ez, két hatalmas palota közé ékelve. Az utcához képest csak akkora, mint egy repedés az ajtón. De ahhoz éppen elég nagy, hogy a sarkában egy kis söröző- vagy étteremféle elférjen. Valószínűleg a környékbeli gazdag háztulajdonosok engedélyezték ezt, személyzetük részére. Van valami kedélyes és fesztelen a kis, pizskos söröző hangulatában és valami meseszerű a jelentéktelenségében. A szürke kőóriások lábánál olyan, mint törpék kivilágított házikója.

Aki azon a bizonyos, mesébe illő, szép őszi estén arrafelé sétált, észrevehette azt a piros vászonredőnyt, amely az ablaküvegre pingált nagy, fehér betűs felírással együtt félig-meddig eltakarta a helyiség belsejét, úgyhogy az utcáról nemigen lehetett belátni. Az arra sétáló észrevehette azt a kezet is, mely kissé félrehúzta a redőnyt és a nyíláson előtűnt egy arc, mely egy ártatlan manóéra emlékeztetett. A szó szoros értelmében ártatlan volt ennek a kis papnak arca, aki ezelőtt Cobhole-ban lelkészkedett, és most Londonban működött. Szemben vele barátja, Flambeau, a félhivatalos nyomozó ült, aki éppen jegyzeteit szedte össze, melyek valami környékbeli esetre vonatkoztak. Az ablakhoz közel, egy kis asztalnál ültek, mikor a pap elhúzta a függönyt és kinézett. Megvárta, míg az utcán valaki elment az ablak előtt, és akkor újra helyére engedte a függönyt. Aztán kerek szemével föltekintett a feje fölött levő ablak fehér feliratára, majd a szomszéd asztalra tévedt a pillantása. Ennél az asztalnál csak egy munkás

ült, aki sört és sajtot fogyasztott, és egy vörös hajú lány, aki egy pohár tejet ivott.

A pap, mikor látta, hogy barátja félretette jegyzőkönyvét, halkan így szólt hozzá:

– Volna néhány szabad perced? Szeretném, ha azt a hamis orrú embert követnéd.

Flambeau meglepetve nézett föl, de a vörös hajú lány is fölkapta a fejét; arcán váratlan csodálkozás tükröződött. Bár egyszerű, szinte már elhanyagolt, világos nyersvászon ruhát viselt, úrileány volt, sőt közelről nézve, elég gőgös hölgynek látszott.

– A hamis orrú embert? – ismételte Flambeau. – Ki az?

– Fogalmam sincs róla – felelt Brown atya. – De szeretném, ha kiderítenéd; szívességet tennél nekem ezzel. Arrafelé ment – s határozatlan mozdulattal hüvelykujját hátrafelé bökte –, de még nem juthatott messzebb a harmadik utcai lámpánál. Csak azt szeretném tudni, merre megy.

Flambeau egy ideig félig töprengő, félig derült arckifejezéssel nézte barátját, majd felkelt az asztal mellől, óriási alakjával átbújt a kocsma kis ajtaján és eltűnt a szürkületben.

Brown atya kihúzott a zsebéből egy kis könyvet és figyelmesen olvasni kezdett. Látszólag nem vett tudomást arról, hogy a vörös hajú hölgy elhagyta saját asztalát, és vele szemben telepedett le. Végül is előrehajolt és halk, mély hangon megkérdezte:

– Miért mondta *azt*? Honnét tudja, hogy hamis?

A pap felemelte szempilláit, melyekkel meglehetősen zavartan hunyorgatott. Tekintete ismét a vendéglőablak üvegén ékeskedő fehér betűkre tévedt. A fiatal nő szeme is követte az irányt és eltűnődve állt meg a betűknél.

– Nem... – szólalt meg Brown atya, mintegy a lány gondolataira válaszolva –, nem „SELA” áll ott, bár magam is így olvastam az előbb, hanem „ALES”*.

* „Ales” angolul „sörök”.

- Nos - kérdezte a bámuló fiatal hölgy -, miért fontos az, hogy mit írtak oda?

A pap tűnődő szeme a lány ruhájának világos vászon ujjára esett, melyet a csukló fölött könnyű, művészi hímzés díszített. Ez a csekélység éppen elég volt ahhoz, hogy ne egy munkásnő zubbonyának, hanem egy úrilány festőköpenyének nézze. Mintha gondolatai ebben a tényben elegendő anyagot találtak volna a tűnődéshez, válasza nagyon lassú és elgondolkozó volt.

- Látja kérem, kívülről ez a helyiség elég tisztességesnek látszik. De azért... olyan fiatal úrihölgyek, mint maga... nemigen szoktak ide járni. Nem szoktak ilyen helyre egyedül bemenni, kivéve...

- Nos? - faggatta a leány.

- Kivéve azt a pár szerencsétlen teremtetést, akik nem a tejivás kedvéért térnek be.

- Ön igen különös ember - szólalt meg a fiatal lány. - De mit akar mindezzel mondani?

- Semmi esetre sem célom, hogy zaklassam ilyesmikkel - felelte igen szelíden. - Csak szeretnék egyet-mást megtudni, hogy ezzel segítségére lehessenek, ha bármikor - szabad akaratából - segítségemet kérné.

- De miért kellene nekem segítség?

A pap tűnődve folytatta monológját.

- Maga valószínűleg nem azért jött ide, hogy egy pártfogoltjával vagy valami más szegény védencével beszéljen. Akkor különben is átment volna a különterembe. És azt sem hiszem, hogy azért jött ide, mert rosszul lett; ez esetben bizonyára a vendéglősnéhez fordult volna, aki nyilvánvalóan tisztességes asszony. Maga különben sem néz ki betegnek, inkább szerencsétlennek. Ez az utca egy hosszú, kétoldalt házak közé ékelt zsákutca. S feltételezem, hogy magával olyasvalaki jött szembe, akivel nem akart találkozni és úgy gondolta, hogy ez a kocsma az egyedüli menedék ebben a kőrengtegben. Nem hiszem, hogy túlléptem az idegennek megen-

gedhető határt azáltal, hogy közvetlen azután kinéztem az egyetlen emberre, aki erre ment. És mivel úgy vettem észre, „gyanús” külsejű – maga pedig jó, megbízható külsejű –, máris készen álltam, hogy a segítségére legyek. Ennyi az egész. Ami a barátomat illeti, mindjárt itt lesz. Hanem ha így botorkál az utcán, akkor bizonyos, hogy semmit sem fog kutatni... Sejtettem én ezt!

– Hát akkor miért küldte ki? – kérdezte a lány, még élénkebb kíváncsisággal hajolva a pap felé. Olyan büszke és indulatos arca volt, amilyen vörös hajhoz és római orrhoz illik; Marie Antoinette-nek is ilyen volt.

A pap most először nézett rá határozottan és így szólt:

– Mert reméltem, hogy megszólít.

A lány egy darabig bosszúságtól piros, égő arccal nézett rá vissza, de aztán aggodalmai ellenére, szemében és szájszögletében mosoly villant föl és majdnem morcosan felelt:

– Hát ha annyira akar velem beszélgetni, akkor előbb válasszon a kérdésekre. – Majd kis szünet után hozzátette: – Már egyszer megkérdeztem önt, miből gondolja, hogy hamis annak az embernek az orra?

– A viasz ilyen időben mindig foltos egy kissé, mint ez is – felelt Brown atya egyszerűen.

– De hát miért tenne fel valaki olyan görbe orrot, mint ez is volt! – ellenkezett a vörös hajú lány.

A pap most mosolyogni kezdett.

– Nem is olyan orr ez, melyet valaki hiúságból viselne – hagyta rá –, az illető, azt hiszem, azért viseli, mert a valódi orra sokkal szebb.

– De miért? – erősködött a lány.

– Hogy is szól az a mese? – válaszolt a pap szórakozottan. – „Volt egyszer egy görbe orrú ember, aki görbe úton járt.” Ez az ember is, úgy látom, ugyancsak görbe úton jár, ha az orra után indult...

– De hát mit csinált? – kérdezte a lány remegő hangon.

– Nem akarom kierőszakolni a bizalmát – szólt Brown

atya csendesesen –, de azt hiszem, hogy maga többet tudna nekem erről mondani, mint amennyit én mondhatnék.

A lány felugrott és ökölbe szorított kézzel, némán állt, mint olyasvalaki, aki el akar szökni. Azután lassan, habozva leengedte kezét és megint leült.

– Ön még nagyobb rejtély, mint a többi – szólt kétségbeesetten –, de érzem, hogy szív is van a rejtélyessége mögött. Mindnyájan egy olyan útvesztőtől félünk legjobban, melynek nincs közepe. Az ateizmus is ezért olyan, mint egy lidércnyomás. Mindent elmondok önnek – szólt a vörös hajú lány elszántan –, kivéve azt, hogy miért mondom el. Mert azt magam sem tudom...

S miközben idegesen babrált a foltozott abroszon, így folytatta:

– Ön bizonyára meg fogja érteni, hogy nem hencegésből teszem, ha azt mondom, hogy régi jó családból származom. Meg fogja érteni azt is, hogy ez a kijelentés hozzátartozik elbeszélésemhez. Ugyan a legnagyobb veszély rám nézve éppen bátyám előkelően rideg nézete a noblesse oblige-ről, meg ilyenekről. Nos, nevem Christabel Carstairs, és atyám az a Carstairs ezredes volt, akiről valószínűleg hallott már; ő létesítette római érmekből a híres Carstairs-gyűjteményt. Képtelen vagyok leírni atyámat; csupán annyit mondhatok róla, hogy ő maga is olyan volt, mint egy római érem. Olyan szép volt, annyira valódi és értékes, színarany és régimódi. Gyűjteményére büszkébb volt, mint címerére. Ennél többet senki sem mondhat róla. Rendkívüli jelleme leginkább végrendeletében nyilatkozott meg. Két fia volt és egy leánya. Egyik fiával, Giles testvéremmel összeveszett és csekély apanázssal Ausztráliába küldte. Azután csinálta meg végrendeletét, melyben a Carstairs-gyűjteményt Arthur testvéremnek hagyta, s még valami kisebb évjáradékot is. Jutalomnak szánta, a legnagyobb elismerésként, melyet csak adhatott, Arthur becsületességéért és Cambridge-ben elnyert kitüntetéseiért.

Ügyszólván egész nagy vagyonát viszont reám hagyta – valószínűleg megvetése jeléül.

Őn azt mondhatná, hogy Arthur jogosan panaszt emelhetett volna ez ellen, de ő hú mása atyámnak. Bár fiatalabb korában voltak közte és atyám között nézeteltérések, amint átvette a gyűjteményt, olyan lett, mint egy templomnak szentelt pogány pap. Ugyanolyan bálványimádó módon azonosította ezeket a római piculákat a Carstairs-család becsületével, mint annak idején atyám. Úgy tett, mintha a római pénzeket római erényekkel kellene őrizni. Semmiféle mulatságot nem engedett meg magának, nem költött magára semmit, csak a gyűjteményéért élt. Gyakran még annyi fáradságot sem vett magának, hogy étkezéseihez felöltözzék, hanem egy kopott, barna házikabátban lézengett az összekötözött barna papírcsomagok között, melyekhez senki más nem nyúlhatott. Dereka körül kötéllel és sápadt, keskeny, finom arcával olyan volt, mint valami aszkéta szerzetes. Ha néha-néha mégis megjelent előkelő úriemberhez illő öltözetben, ez csak olyankor történt, amikor felment a londoni aukciókra, hogy a Carstairs-gyűjteményt gyarapítsa.

Nos, ön bizonyára ismeri a fiatalságot, s nem botránkozik meg azon, ha megmondom, hogy ezek miatt néha elég nyomott kedélyállapotban voltam. Olyan kedélyállapotban, melyben az ember azt mondja, hogy könnyű volt a régi rómaiaknak! Én nem vagyok olyan, mint Arthur testvérem, nem tehetek róla, hogy szeretem a szórakozást. Sok romantikát és haszontalanságot kaptam onnan, ahonnan a vörös hajamat örököltem – a család másik oldaláról. Szegény Giles is ilyen volt, és azt hiszem, hogy azt az „érem-légkört” mentségül lehetne felhozni, bár ő valóban rossz fát tett a tűzre és majdnem börtönbe került. De én sem viselkedtem jobban, amint hallani fogja.

Most a történet ostoba részéhez értem. Azt hiszem, egy olyan okos ember, mint ön, kitalálhatja, hogy mi enyhítené egy ilyen helyzetben levő fegyelmezetlen, tizenhét éves leány

életének egyhangúságát. De közben más, sokkal rettenetesebb dolgok zaklattak fel, úgyhogy magam sem tudom, szerelem-e, amit érzek. Nemrégiben egy dél-wales-i kis tengeri fürdőben laktunk, és egy nyugalmazott tengerészkapitánynak, aki néhány házzal odébb lakott, volt egy nálamnál körülbelül öt évvel idősebb fia. Ez a fiú barátja volt Gilesnek, mielőtt az a gyarmatokra ment volna. Semmi köze sincs nevének elbeszélésemhez, de megmondom, hogy Philip Hawkernek hívták, mert önnek mindent elmondok. Gyakran mentünk együtt rákászni és úgy mondtuk és gondoltuk, hogy szerelmesek vagyunk egymásba. Legalábbis azt hittük. Philipnek göndör, bronzszínű haja és sólyomhoz hasonló arca volt, melyet a tengeri levegő szintén bronzszínűvé festett. Hogy ezt is elmondtam, nem az ő kedvéért tettem, hanem a történet miatt, mert ez a tény igen különös véletlennek lett okozója.

Megígértem Philipnek, hogy egy nyári délutánra rákászni megyek vele a homokpartra. Meglehetősen türelmetlenül álltam otthon a nappaliban, és várakoztam. Arthur ugyanis néhány újonnan szerzett, éremmel telt csomagot egyenként vett a kezébe és úgy vitte át a ház hátsó részén levő dolgozószobájába és múzeumába. Amint hallottam, hogy végre bezáródott mögötte a nehéz ajtó, rohantam a hálóimért és a sapkámért. Éppen el akartam illanni, amikor észrevettem, hogy fivérem otthagytott egy érmet, mely csillogva feküdt az ablak előtti hosszú padon. A bronzérem színe s a rajta levő Caesar-fej, római orrával és hosszú, izmos nyakával, úgyszólván Philip pontos képmása volt. Ekkor eszembe jutott, hogy Giles beszélt Philipnek egy éremről, mely hozzá hasonlított és emlékeztem, hogy Philip nagyon vágyott erre az éremre. El tudja talán képzelni, milyen vad, bolond gondolatok fordultak meg fejemben; úgy éreztem, mintha a tündérektől kaptam volna ajándékot. Úgy képzeltem, hogyha elszökhetnék ezzel és Philipnek adhatnám, mint valami titokzatos jegygyűrűt, az örökre egymáshoz kötne bennünket.

Ezer ilyen gondolat cikázott át agyamon. Majd egyszerre mély, tátongó szakadéknak éreztem azt a szörnyűséget, amit el akartam követni. És mindenekfelett, mint az izzó vas érintése, olyan elviselhetetlen volt számomra az a gondolat, hogy Arthur mit szólna hozzá: egy Carstairs, mint tolvaj, és ráadásul a Carstairs-kincs tolvaja! Azt hiszem, egy ilyen tettért elégettetett volna, mint egy boszorkányt! De a fantasztikus kegyetlenségnek ez a gondolata még csak fokozta régi gyűlöletemet piszkos, régi gyújtószenvédelye és fontoskodása ellen és annál inkább vágytam a tenger felől hívogató fiatal-ságra és szabadságra. Künn erős napfény és szél volt; a kertből egy cirok vagy rekettye sárga feje megkoppant az ablaküvegen. Arra az élő aranyra gondoltam, mely a mezőkről integetett felém és aztán testvérem holt, elfakult aranyai és bronzérmei jutottak eszembe, melyeket egyre jobban belepett a por, amint telt, múlt az élet. A természet és a Carstairs-gyűjtemény végre birokra keltek.

És a természet régibb, mint a Carstairs-gyűjtemény... Amint az utcán a tenger felé szaladtam, markomban szorongattam az érmet. De nemcsak az egész római Impériumot éreztem a nyomomban, hanem a Carstairs-családfát is. Nemcsak az öreg ezüstoroszlán üvöltött fülembe, hanem az összes Caesar-sasok ott keringtek és vijjogtak körülöttem. És mégis a szívem olyan magasra szárnyalt örömében, mint egy papírsárkány, mikor eljutottam a száraz, laza homokbukákön át a nedves partig. Philip már ott állt a csillogó, sekély vízben, körülbelül százyardnyira a parttól. Gyönyörű bíborszínű naplemente volt, és a bokáig érő hosszú, sekély víz rubintengernek látszott. Csak mikor már ledobtam a cipőmet és a harisnyámat és odagázoltam, ahol ő állt, akkor fordultam meg és néztem körül. Jó messze voltunk a szárazföldtől, egyedül álltunk a sekély víz és a nedves homok közepén és én odaadtam neki a Caesar-érmet.

Abban a pillanatban megijedtem: a távoli homokdombokon egy férfi állt, és engem nézett. Rögtön utána megállapí-

tottam, hogy ez csak fölcsigázott idegeim képzelődése lehetett, mert az ember a távolban csak egy kis pontnak látszott. S mást nem is láthattam belőle, csak hogy csendesen állt és kissé félrebillent fejjel bámult. Semmiféle logikus bizonyítékom nem volt arra, hogy engem nézett. Éppúgy nézhetett egy hajót vagy a naplementét; a sirályokat, vagy pedig valamelyik embert azok közül, akik a parton barangoltak. De megdöbbenésemnek és rossz előérzetemnek úgy látszik, mégis volt némi alapja, mert amint szememet abba az irányba meresztettem, az ember elindult és sebesen nekiiramodott a széles, nedves homokpartnak. Amint közelebb ért, láttam, hogy sötét haja és szakála volt, szemét sötét pápaszem fedte. Szegényesen, de tisztességesen volt öltözve, a fején levő ócska, fekete keménykalaptól egész a lábán levő erős, fekete cipőig. Mégis minden habozás nélkül belelépett a sekély tengerbe, és mint egy kilőtt ágyúgolyó, egyenesen felénk tartott.

Képtelen vagyok arra, hogy elmondjam azt az elszörnyedést és iszonyatot, mely elfogott, mikor ilyen némán áttörtetett a víz és szárazföld határán. Mintha egyszerűen lelépett volna egy szikláról és még mindig a levegőben járna. Olyan volt ez, mintha egy ház légbe repült volna, vagy egy embernek leesett volna a feje. Tulajdonképpen csak a cipője lett vizes, de nekem mégis az volt az érzésem, hogy egy démon jön felém, aki túlteszi magát a természet törvényein. Ha csak egy pillanatig habozott volna a víz szélén, mindez nem jutott volna eszembe. De olyan erősen nézett engem, hogy a tengert már észre sem vette. Philip néhány yarddal odébb volt és hálói fölé hajolt. Az idegen közelebb jött, egész addig, míg már csak kétyardnyira állott tőlem, a víz itt már jóval bokáján fölül ért. Majd meglehetősen mesterkéltnak, de csengő hangon így szólt:

- Más föliratú pénzdarab nem is volna jó ahhoz, hogy elajándékozza?...

Egyetlen dolog kivételével semmi határozottan természetellenes nem volt rajta. Közönséges, kék szemüvege kissé ho-

mályos volt, de a mögötte levő szemek minden nyugtalanság nélkül, erősen néztek rám. Sötét szakála igazán nem volt sem hosszú, sem bozontos, arca meglehetősen szőrösnek tűnt, mert a szakála nagyon magasan, közvetlenül a pofacsontja felett kezdődött. Arcbőre sem volt sárgás vagy ólom-szürke, sőt ellenkezőleg, üde és fiatalos, de ez a bőr valahogy rózsaszín viaszhoz hasonlított, ami még fokozta iszonyatomat. Az egyetlen megállapítható furcsaság rajta csak az orra volt, mely elég formás volt ugyan, de hegye kissé oldalt görbült, mintha lágy állapotban, játék kalapáccsal ráütöttek volna. Alig észrevehető eltorzulás volt ez és mégis kimondhatatlan iszonyattal töltött el. Amint ott állt a naplementétől bíborszínű vízben, úgy tűnt nekem, mint valami pokoli tengeri szörny, mely éppen akkor bukkant fel a vérszínű hullámokból. Nem tudom, hogy képzeletemre az az elgörbült orr miért gyakorolt olyan szörnyű benyomást. Az volt az érzésem, hogy orrát éppen úgy tudná mozgatni, akárcsak egyik ujját. És mintha abban a pillanatban tényleg mozgatta volna.

– Bármilyen csekély anyagi segély – folytatta ugyanolyan külföldös, mesterkélt hangon – elegendő volna ahhoz, hogy családjával ne lépjek összeköttetésbe.

Akkor jöttem rá, hogy a bronzérem lopása miatt zsarolni akar engem, és ennek a gyakorlati ténynek megállapítására minden babonás félelmem és kétségem szertefoszlott. De hogyan jöhetett rá tettemre? Hirtelen támadt belső ösztönzésre loptam el az érmet és bizonyos, hogy egyedül voltam. Óvatosan meggyőződtem arról, hogy senki sem figyel és úgy szöktem ki Philip után. Azt sem vettem észre, hogy az utcán valaki követett volna. De ha követett is, nem láthatta a kezemben szorongatott pénzdarabot. A homokbuckán álló férfi pedig éppoly kevésbé láthatta, mit adtam Philipnek, mintha a mesebeli emberhez hasonlóan egy legyet akart volna szemem találni.

– Philip! – kiáltottam tehetetlenül –, kérdezd meg ettől az embertől, mit akar.

Philip végre felemelte a fejét. A hálójavitástól, vagy a hajlodozástól meglehetősen kipirult az arca, de mintha durcás lett volna, vagy szégyellné magát, legalábbis én olyannak láttam. Lehet azonban, hogy ezt csak a vörös esti fény tette, vagy pedig én képzelődtem megint. Mogorva hangon csak ennyit mondott: – Hordja el magát innét! – Azzal intett nekem, hogy kövessem és megindult a part felé gázolva anélkül, hogy további tudomást vett volna róla. Aztán rálépett egy kőgátra, mely a homokbuckákon keresztül vezetett és hazafelé tartott; talán azt gondolta, hogy ez a lidércszerű ember nem tud majd olyan könnyen lépkedni a zöld és csúszós, hínáros köveken, mint mi, akik fiatalok voltunk és semmibe se vettük ezt az akadályt. De üldözőm éppolyan vigyázva lépkedett, mint ahogy beszélt, még mindig követett és gyűlöletes vékony hangját egyre hallottam a hátam mögött; folyton követelődözött. Amikor végre fölértünk a homokdombokra, Philip, aki más alkalmakkor sem volt valami túlságosan türelmes, most hirtelen megunt a dolgot. Megfordult és azt mondta: – Menjen vissza, nem beszélhetek most magával! – De mivel az ember habozott és válasza nyitotta száját, Philip olyan ütést mért rá, hogy a legmagasabb homokbucka tetejéről az aljáig gurult. Láttam, amint lent, homokkal ellepve, föltápaszkodott.

Ez az ütés, bár fokozta a felettem lebegő veszélyt, valamennyire megvigasztalt. Philip azonban nem örült úgy saját vitézségének, mint máskor. Szeretetteljes volt ugyan, mint mindig, de levertnek látszott, és még mielőtt kikérdezhettem volna, házuk kapujánál elbúcsúzott tőlem. Közben két megjegyzést tett, mind a kettőt különösnek találtam. Azt mondta, hogy mindenesetre vissza kellene tennem azt az érmet a gyűjteménybe, de egyelőre magánál tartja. Majd hirtelen és látszólag összefüggés nélkül hozzátette: – Tudja-e, hogy Giles visszajött Ausztráliából?

A söröző ajtaja megnyílt és Flambeau detektív óriási árnyéka vetődött rá az asztalra. Brown atya bemutatta őt a

hölgynek és sajátságos, megnyerő beszédmodorában megemlítette, hogy Flambeau ilyen esetekben milyen szaktudással és megértéssel rendelkezik. S a lány, szinte öntudatlanul, csakhamar mind a két hallgatónak megismételte elbeszélését. Flambeau, amikor meghajtotta magát és leült, egy kis darab papírt nyújtott át a papnak. Brown atya meglepetéssel vette át és ezt olvasta le róla: „Bérkocsin Wagga-Wagga 379-be, Mafeking Avenue, Putney”. A lány folytatta elbeszélését.

– Zúgott a fejem, amint felmentem a meredek utcán házunkhoz és még jóformán véleményt sem alkothattam a dologról, mikor a küszöbhez értem, és ott egy tejeskannát találtam és a görbe orrú embert. A tejeskanna azt mutatta, hogy a cselédek nem voltak otthon, Arthur pedig, aki rendszerint gondolatokba merülve tötyögött ide-oda, barna házikabátjában, persze nem hallhatia meg a csöngetést. Így hát a házból senki sem jöhetett segítségemre, kivéve fivéremet, akinek segítsége viszont a vesztemet jelentette volna. Kétségbeesésemben két shillinget nyomtam az undok alak markába azzal a kijelentéssel, hogy pár nap múlva jöjjön vissza és addigra kigondolok valamit. Mogorván, de bambábban távozott, mint ahogy vártam, talán az esés volt rá hatással. Mikor lefelé ment, csúnya kárörömmel láttam, hogy a homok csillag alakú foltokban tapadt a hátára. Hat házzal odébb befordult az utcasarkon.

Amikor bementem a házba, megteáztam és próbáltam tisztába jönni a dologgal. A nappaliban annál az ablaknál ültem, mely a piros esti fényben úszó kertre nézett. De túlságosan kétségbeesett és elgondolkozó voltam ahhoz, hogy a pázsitot és virágágyakat szemlélgessem. Így hát annál inkább megdöbbenett, mikor lassan tudatára ébredtem a valóságnak.

Ez az ember vagy szörnyeteg, akit elküldtem, ott állt csendben a kert közepén. Ó, mindnyájan olvastunk a sötétben megjelenő, sápadt arcú kísértetekről, de ez bármilyen fantomnál borzalmasabb volt! Talán azért, mert hosszú árnyé-

kot vetett, amint ott állt a napfényben. Vagy mert arca nem sápadt volt, hanem olyan viruló, mint egy borbély viaszbábjáé. Egész csendesen, arccal felém fordulva állt, és ki sem mondhatom, milyen undorítóan hatott a tulipánok és a mindenféle magas, tarka melegházi virágok között. Olyan volt, mintha valami viaszfigurát állítottak volna a kert közepébe, szobor helyett.

Amint észrevette, hogy megmozdulok, megfordult és kiszaladt a kertből a hátsó kapun. Ez a kapu nyitva állt és bizonyára ezen át jött be. Félenk távozása erősen különbözött attól a szemtelenségtől, amellyel egész a tengerbe utánam jött; és akkor valahogy megnyugodtam. Azt gondoltam, hogy a valóságban talán mégiscsak félt, hogy Arthur szeme elé kerül. Szóval megnyugodtam és csendben megebédeltem (a szabályok ellen lett volna, ha Arthurt megzavarom, mikor a múzeumában dolgozik), és gondolataim megkönnyebbülten Philiphez menekültek. Kellemes álmodozás közben, akaratlanul is egy másik ablak felé néztem, mely nem volt lefüggönyözve és koromfekete volt már a leszálló éjszakától. Úgy tetszett nekem, hogy valami csigaféle tapadt oda az ablaktábla külső oldalára. De mikor jobban odanéztem, inkább egy emberi hüvelykujjhoz hasonlított. Félelmem és bátorságom egyszerre ébredt fel, felugrottam és az ablakhoz rohantam. De olyan fojtott kiáltással rettentem vissza, melyet mindenkinek meg kellett volna hallania – Arthur kivételével.

Mert sem csiga nem volt, sem hüvelykujj, hanem egy görbe orr hegye, mely az ablakhoz tapadt és fehér volt a nyomástól. A mögötte levő szemek eleinte láthatatlanok voltak, majd szürkék, mint egy kísérteté. Úgy-ahogy becsaptam a fatáblát, felszaladtam a szobámba és bezárkóztam. De mialatt kimentem, megesküdtem volna, hogy egy másik fekete ablaknál is láttam azt a csigaszerű valamit.

Talán mégiscsak legjobb volna, ha lemennék Arthurhoz. Ha az a rém macska módra körülmászott a házon, talán még sötétebb céljai is lehetnek, mint a zsarolás. Arthur kidobhat

és mindörökre elátkozhat, de mégiscsak úriember és megvédelmez. Tízpercnyi gondolkozás után lementem, kopogtatam az ajtaján és beléptem a szobájába, hol a legvégső és legrémeesebb látvány fogadott.

Bátyám széke üres volt, ő nyilván nem volt otthon. De ott ült a görbe orrú ember, mintegy visszatérésemre várva, kihívóan, fejre tett kalappal, és bátyám asztali lámpájánál, bátyám egyik könyvét olvasta. Arca nyugodt volt és elgondolkozó, de orra hegye még mindig arca legmozgékonyabb részének tűnt fel. Mintha ez az orr csak az imént fordult volna el jobbról balra, akárcsak egy elefánt ormánya. Amíg üldözött és figyelt, elég vészjóslónak találtam. De most, hogy szinte tudomást sem vett jelenlétemről, még ijesztőbb volt.

Azt hiszem, hogy hangosan és hosszan kiáltoztam, de ez nem fontos. Csak az számít, amit azután tettem: odaadtam neki összes pénzemet. Sőt még értékpapírokat is, melyekhez, bár enyémekek voltak, talán nem is lett volna szabad hozzányúlnom. Végre elment, utálatos gyöngéd szavakkal, hosszadalmasan sajnálkozását fejezte ki és én leültem, de mondhatom, úgy éreztem, hogy teljesen tönkre vagyok téve. Pedig még aznap éjjel, tiszta véletlen folytán, megmenekültem. Arthur ugyanis Londonba utazott, váratlanul, ahogy azt gyakran tette, valami alkalmi vétel miatt és csak későn, de ragyogó jókedvvel tért haza. Majdnem sikerült lefoglalnia egy kincset, mely a családi gyűjtemény becsét ugyancsak gyarapította volna. Olyan pompás kedvében volt, hogy majdnem nekibátorodtam és be akartam vallani a kevésbé értékes kincs eltulajdonítását. De ő minden egyéb tárgyat lehurrogott, csak nagy tervei foglalkoztatták. Mivel az üzlet még mindig függőben volt, követelte, hogy azonnal csomagoljak össze és kísérem el abba a fulhami bútorozott lakásba, melyet ideiglenesen azért bérelt ki, hogy annak a régiségkereskedésnek közelében legyen. Így hát, akaratomon kívül, éjnek idején megszöktem ellenségemtől, de Philiptől is távol essem... Bátyám sokat járt a kensingtoni múzeumba és én,

hogy valamivel agyonüsssem az időt, beiratkoztam az ottani iparművészeti iskola néhány tanfolyamára. Onnan jöttem ma este hazafelé, mikor megpillantottam a szörnyek szörnyét, amint ezen a hosszú, egyenes utcán ment; és a többi úgy történt, ahogy az az úr elmondta.

– Csak egyet akarok még mondani. Nem érdelek segítséget és nem panaszkodom, hogy büntetésem jogosult-e, ez egyszerűen igazságos, meg kellett lennie. De pattanásig feszült idegekkel folyton azon töprengek, hogy miképpen történhetett ez? Csoda történt volna? Mert különben hogyan tudhatná rajtam és Philipen kívül még valaki, hogy a tenger közepén egy kis érmet adtam át neki...?

– Hát bizony, ez egy rendkívüli probléma – hagyta rá Flambeau.

– Nem annyira rendkívüli, mint a megoldása – jegyezte meg a pap sötéten. – Miss Carstairs odahaza lesz-e, ha fulhami lakásán másfél óra múlva felkeressük?

A lány ránézett, majd felkelt és felhúzta kesztyűjét.

– Igen, otthon leszek! – szólt és eltávozott.

Aznap este, amikor a pap és a detektív a fulhami házhoz közeledtek (mely a Carstairs család részére még ideiglenes lakóhelynek is feltűnően szegényes bérkaszárnya volt), még mindig erről az ügyről beszélgettek.

– Mindent megfontolva – szólt Flambeau –, a felületes szemlélő persze először is az ausztráliai testvérré gondolhatna, aki már egyszer rossz fát tett a tűzre, aki oly hirtelen tért vissza, és aki éppen abból a fajtából való, hogy ilyen cinkostársat válasszon magának. De én nem értem, hogyan kerülhetett bele ebbe a dologba, kivéve ha...

– Nos? – kérdezte társa türelmesen.

Flambeau halkabban folytatta:

– Kivéve, ha a lány udvarlója is benne van. És ez esetben ő volna a sötétebbik gonosztevő. Az ausztráliai fiú esetleg tudta, hogy Hawker vágyott az éremre... De nem értem, honnét tudhatta, hogy meg is kapta az érmet? Legfeljebb

úgy, ha Hawker neki vagy megbízottjának valami jelt adott onnan a partról.

- Ez igaz - hagyta rá a pap elismerően.

- De nem tűnt fel neked még valami? - folytatta Flambeau mohón -, hogy csak akkor ütötte le a másikat, mikor már a puha homokra értek, ahol színlelt verekezésben legyőzhette. Ha a sziklák közt a vízben ütötte volna le, megsebesíthette volna szövetségését.

- Ez is igaz - szólt Brown atya bólintva.

- Na, most vegyük előről a dolgot: kevesen vannak benne, de legalább hárman. Öngyilkossághoz csak egy személy kell, gyilkossághoz kettő, de a zsaroláshoz legalább három.

- Hogyhogy? - kérdezte a pap halkán.

- Nos - kiáltott fel barátja -, mert egy az, akit lelepleznek, egy, aki a leleplezéssel fenyegetődzik és a harmadik, aki a leleplezésen elszörnyülködik.

Hosszas gondolkozás után megszólalt a pap:

- Egy logikus lépést azonban kihagytál. Éspedig: három személy kell hozzá elméletben, de a kivitelhez csak kettő.

- Hogy lehet az? - kérdezte a másik.

- Miért ne fenyegethetné meg a zsaroló áldozatát - kérdezte Brown atya halkán - saját magával? Tegyük fel, hogy egy feleség szigorú antialkoholista. Épp ezért férjét is rákényszeríti, hogy eltitkolja, ha iszik. A feleség zsaroló leveleket ír neki, elferdített írással és megfenyegeti, hogy elárulja a feleségének! Ilyesmi könnyen lehetséges! Vagy tegyük fel például, hogy egy apa megtiltja fiának a kártyázást. Azután pedig álruhába öltözve megfenyegeti saját atyai szigorával... De megérkeztünk, barátom!

- Istenem, csak nem akarod azt mondani, hogy...

A ház lépcsőjén eleven, fiatal alak szaladt le és a lámpás arany fénykörében csakhamar megjelent bronzszínű feje, mely a római éremre hasonlított.

- Miss Carstairs - szólalt meg Hawker minden teketória

nélkül – nem akart addig bemenni, míg önök meg nem érkeztek.

– Nos – jegyezte meg Brown atya bizalmasan –, nem is tehetett annál okosabbat, hogy kint maradt, mikor maga itt van és vigyáz rá. . . Látja, én úgy sejtem, hogy maga kitalálta az egészet.

– Igen – szólt a fiatalember suttogva –, már a parton kitaláltam és most mindent tudok. Azért vigyáztam, hogy puhára essen.

Miután a pap a lánytól átvette a lakáskulcsot és Hawkertől az érmet, Flambeau barátjával benyitott a házba, és belépett a nappaliba. Az az ember, akit Brown atya a vendéglő előtt látott, ott állt a falnál, mint egy üldözött vad, azon módon, kivéve, hogy fekete kabátját egy barna házikabáttal cserélte fel. . .

– Eljöttünk – szólt Brown atya udvariasan –, hogy visszaadjuk az érmet tulajdonosának. – És átnyújtotta az érmet a furcsa orrú embernek.

Flambeau szeme szikrázott.

– És ez az ember éremgyűjtő? – kérdezte.

– Ez az ember Mr. Arthur Carstairs – szólt a pap határozottan – és elég különös éremgyűjtő.

Az ember annyira elsápadt, hogy görbe orra úgy állt ki arcán, mint valami különálló és komikus csökevény. Ettől eltekintve, mégis valami kétségbeesett méltósággal szólalt meg.

– Majd megmutatom, hogy mégsem vesztettem el egészen a családi tulajdonságokat. – Azzal hirtelen sarkon fordult, bement a belső szobába és becsapta maga mögött az ajtót.

– Állítsa meg! – kiáltott Brown atya, aki fölugrott és megbotlott egy székben. Flambeau egyet-kettőt rántott az ajtón és sikerült kinyitnia. De már késő volt. Flambeau halotti csendben lépett be, s orvosért és rendőrségért telefonált.

Egy üres orvosságos üveg hevert a földön. Az asztalra borulva feküdt a barna kabátos ember holtteste. Körös-körül

felszakítva heverték barna papírcsomagjai, melyekből nem római, hanem valódi, vadonatúj, angol pénzdarabok ömlöttek és gurultak szerteszét.

A pap felemelte a bronz Caesar-fejet és így szólt:

– Ez a Carstairs-gyűjtemény egyetlen maradványa...

Majd rövid hallgatás után a szokottnál is gyöngédebb hangon folytatta.

– Kegyetlen végrendelet volt az apjáé. És úgy látszik, kicsit zokon vette. Meggyűlölte a ráhagyott római érmeket és megszerette a valódi pénzt, melytől elesett. Nemcsak hogy apránként eladogatta a gyűjteményt, hanem odáig süllyedt, hogy a legaljasabb módon akart pénzhez jutni: saját családját zsarolta meg. Megzsarolta Ausztráliából hazatért öccsét, elfelejtett bűnéért (ezért ment kocsin Wagga Waggába) és megzsarolta hűgát is, azért a lopásért, melyről csak ő tudhatott. És ez volt az oka a lány különös, öntudatlan sejtelmének is, amikor a homokbuckákon állott. A testalkat és a testtartás, bármilyen távolról, jobban emlékeztet bennünket valakire, mint egy közlről nézett, jól kikészített arc.

Ismét elhallgattak.

– Hát akkor – mormogta a detektív – a híres numizmatikus és éremgyűjtő nem volt egyéb, mint közönséges fősvény?

– Hát olyan nagy a különbség a kettő között? – kérdezte Brown atya, ugyanazon a különös, türelmes hangon. – Ami kifogásolható a fősvényben, ugyanaz kifogásolható a gyűjtőben is. Hogy mi a rossz benne? Hát... „Ne csináljatok magatoknak faragott képeket és ne imádjátok azokat...” ...de mennünk kell, hogy lássuk, mit csinálnak azok a szegény fiatalok.

– Ó, azt hiszem – szölt Flambeau –, mindezek ellenére is egészen jól érzik magukat.

A VÖRÖS PARÓKA

Mr. Edward Nutt, a „The Daily Reformer” szorgalmas szerkesztője, íróasztalánál ült, leveleket bontott fel és kefele-nyomatokat javított. A vígan kattogó írógép mellett egy erélyes fiatal hölgy működött.

A kövéres, szőke, ingujjra vetkőzött szerkesztő mozdulatai határozottak voltak, szája erőteljes, hangja pedig ellentmondást nem tűrő. De minderre rácáfolt kerek, kék szemének gyermekes, sóvár és bizonytalan tekintete. Ez a tekintet igazán nem volt megtévesztő. Mint annyi tekintélyes újság-íróról, róla is joggal el lehetett mondani, hogy legállandóbb érzelme a folytonos félelem volt. Félelem a rágalmazási perek-től, elmulasztott hirdetésektől, nyomdahibáktól és a fel-mondástól.

Élete a megalkuvások sorozata volt. A lapnak (és egyszer-smind az ő személyének is) egy elaggott szappanfőző volt a tulajdonosa, kinek elméjét három kiirthatatlan tévedés ter-helte. A ragyogó képességű alkalmazottak közt, kiket a lap köré gyűjtött, néhány kiválóan tehetséges és tapasztalt mun-katárs is volt, akik (ami még nagyobb baj!) őszintén lelkesed-tek a lap politikai célkitűzéseiért.

Az egyik ilyen munkatárs levele hevert most előtte, de gyorsasága és határozottsága dacára habozott, mielőtt fel-bontotta volna. Helyette egy kefelelenyomatot kapott fel, kék szemével és kék ceruzájával átfutotta, s a „házasságtörés” szót „illetlenség”-re, a „zsidó” szót „idegen”-re változtatta. Aztán csengetett és sietve felküldte a nyomdába.

Majd elgondolkozva felvágta a kiváló munkatárs De-vonshire-ből keltezett levelét, mely következőképpen szólt:

„Kedves Nutt! Mivel látom, hogy mostanában vadregé-nyes kísértethistóriákkal foglalkozik – mit szólna egy cikk-hez, mely az exmoori Eyre család különös esetéről, vagy ahogy az itteni vénasszonyok mondják: »Az Eyre család

ördögfülé«-ről szólna? A családfő, mint tudja, Exmoor hercege, egyike a még megmaradt kemény nyakú, régi arisztokratáknak. Igazi, megátalkodott, vén zsarnok, akit leleplezni: nekünk való feladat! Ezúttal, azt hiszem, olyan história nyomára bukkantam, amely nagy feltűnést fog kelteni.

Természetesen, egy szót sem hiszek az I. James korabeli legendából. Ami pedig Önt illeti, Ön egyáltalán semmiben sem hisz, még az újságírásban sem. A legenda tárgya – talán még emlékszik rá – az angol történelem egyik legsötétebb esete. Oberburyról szól, akit egy Howard Franciska nevezetű boszorkány mérgezett meg, és a királyt valami titokzatos rémület arra kényszerítette, hogy megkegyelmezzon a gyilkosoknak. Állítólag boszorkányság játszott itt közre, s úgy hírlett, hogy egy lakáj, aki a kulcslyuknál hallgatózott, a király és Carr beszélgetéséből megtudta az igazságot. De oly szörnyű volt az a titok, hogy a lakáj füle, mellyel hallgatózott, valami bűvös erőtől megnőtt és eltorzult. S bár arannyal, birtokokkal halmozták el hallgatásáért, sőt hercegi rangot is kapott, a manó alakú fület családja is örökölte. Nos, ön nem hisz a fekete mágiában. De ha hinne is, akkor sem használhatná fel cikktémául. Ha a szerkesztőségben valami csoda történne, hallgatni kellene róla, hiszen manapság már annyi püspök is agnosztikus. De nem erről van szó. A fontos csak az, hogy valóban van valami rendellenes Exmoor és a hercegi család körül. Olyasvalamiről van szó, ami nem természetfölötti ugyan, de merem állítani, hogy abnormis. És ott kísért a »fül« is, de úgy képzelem, hogy ez talán valami betegség vagy tévhit jelképe. Egy másik monda szerint a James utáni korokban a lovagok csak azért kezdtek hosszú haját viselni, hogy az első Lord Exmoor fülét senki meg ne lássa. Kétségtelenül ez is csak mendemonda.

Hogy mindezt mégis felemlítettem, annak oka az, hogy úgy hiszem, tévedünk, ha az arisztokráciát csupán gyé-

mántjai és pezsgőzései miatt támadjuk. A legtöbb ember azért bámulja a nagyurakat, mert olyan jól élnek. De azt hiszem, túlságosan engedékenyek vagyunk, ha ellentmondás nélkül tudomásul vesszük, hogy az arisztokrácia akár csak magukat az arisztokratákat is boldoggá teszi. Azt indítványozom, közöljünk egy cikksorozatot, amely leleplezné azt, hogy milyen komor, embertelen, sőt néha kétségtelenül gonosz némely nagyúri ház légköre. Példa éppen elég akad erre, de jobbal már nem is kezdhetnénk, mint az »Eyre család fülének« históriájával. E hét végéig úgy hiszem, sikerül erről a dologról megtudnom az igazat. Mindig kész híve: *Francis Finn.*”

Mr. Nutt egy pillanatig elgondolkozott, szemét bal cipőjére meresztette, aztán erős, magas hangon, melyben minden szótag egyformán gépiesen hangzott, megszólalt:

– Miss Barlow, kérem, kopogtasson le egy levelet Mr. Finn-nek!

„*Kedves Finn! Azt hiszem, megfelelne; a cikknek szombaton, a második postával itt kellene lennie. Híve E. Nutt.*”

Ezt a körülményes levelet úgy diktálta, mintha az egész egyetlen szó lett volna, és Miss Barlow is úgy pörgette le, mintha tényleg csak egy szóból állt volna. Majd ismét egy kék ceruza és egy másik kefélenyomat után nyúlt, és a „természetfölötti” szó helyébe „csodálatos”-t írt és a „lelőni” kifejezést „elnyomni” kifejezéssel helyettesítette.

A rákövetkező szombaton ugyanazon íróasztalnál ült, ugyanilyen boldog, egészséges tevékenységben gyakorolta magát, ugyanannak a gépirónőnek diktált és ugyanazt a kék ceruzát használta, mikor Mr. Finn leleplező cikkeinek első részletét át kellett néznie. A bevezetés egynémely herceg gonosz titkainak irgalmatlan ostromozása volt, és a világot kormányzó nagyokból kiábrándult olvasók megértésére szá-

mított. Bár nagy hévvel és kitűnő stílusban volt megírva, a szerkesztő – mint rendesen – másvalakire bízta, hogy fejezetekre ossza fel. Így aztán a fejezetek ilyen és ehhez hasonló hangzatos alcímeket kaptak: „Arisztokrata hölgy mint méregkeverő”. „Titokzatos fül az Eyre családban” és így tovább, százféle változatban. Azután következett Finn első levelének bővített kiadásában a *Fül legendája*, majd későbbi fölfedezéseinek lényege, ilyenformán:

„Az újságírók általában a történet végét cikkük fölé szokták írni és ezt nevezik főcímnek. Tudom, hogy az újságírás nagyrészt abból áll, hogy pl. Lord Jones halálát tudomására hozzák olyan embereknek, akik nem is tudtak Lord Jones létezéséről. E lap tudósítója az ilyesmit, sok más, újságírói rossz szokással együtt elítéli és az a véleménye, hogy a »Daily Reformer«-nek e tekintetben is jó példával kell előljárnia. Szándéka az, hogy elbeszélését lépésről lépésre úgy adja elő, ahogy az megtörtént. Valódi nevükön fogja megnevezni a szereplőket, akik a legtöbb esetben készek arra, hogy állításait igazolják. Ami a szenzációs fő- és alcímeket illeti – ezek majd a végén következnek.

Devonshire-ben, egy hatalmas gyümölcsösön át, kanyargó ösvényen sétálgattam. Ez a gyümölcsös önkéntelenül is a devonshire-i almabort juttatta eszembe, midőn egyszerre csak arra a helyre lyukadtam ki, hova az ösvény vezetett. Hosszú, alacsony vendéglő volt ez, mely voltaképpen egy parasztházból és két színből állt. Zsúppal volt fedve, mely valami őskori, barnásszürke hajhoz hasonlított. Az ajtó felett *Kék sárkány* föliratú cégér lógott, s alatta hosszú, falusi asztal állt. Valaha a legtöbb szabad angol vendégfogadó előtt ilyen húzódott végig, mikor még az antialkoholisták és a serfőzők egymás közti szövetkezése be nem szüntette a szabadságot. Ennél az asztalnál három úr ült, akik mintha csak a múlt század maradványai lettek volna.

Most, miután jobban ismerem őket, nem okoz nehézséget,

hogy leírjam benyomásaimat. De akkor három kézzelfogható kísértethez hasonlítottak. Az asztal közepén, velem szemben ült valaki, aki mindhárom dimenziót tekintve a legnagyobb s legfeltűnőbb volt közöttük. Feketébe öltözött, magas termetű, kövér ember volt, vérmes, vöröses arccal, kopasz és meglehetősen gondterhelt homlokkal. Fehér, papi nyakkendőjének szabásától és a homlokán keresztül-kasul húzódó ráncoktól eltekintve, hirtelen magam sem tudtam volna megmondani, mi az, ami rajta olyan ósdi benyomást kelt.

Ez a benyomás még kevésbé volt indokolt a jobboldalt ülő urat illetően, aki úgyszólván bárhol látható, mindennapi külsővel rendelkezett. Barna haja, gömbölyű feje és kerek, pisze orra volt, de szintén szigorú szabású, fekete papi ruhát viselt. Csak mikor az asztalon mellette heverő széles és hajlított karimájú kalapját megláttam, akkor ébredtem tudatára, hogy miért hatott olyan divatjaműlnak. Római katolikus pap volt.

Talán a harmadik, az asztal másik végén ülő alak szolgáltatott erre legtöbb okot, bár mind testileg, mind ruházatában jelentéktelennek látszott. Sovány tagjai igen szűk, szürke ujjakba és nadrágszárakba voltak bújtatva, hosszú, kiaszott sasorra annál mogorvábbnak látszott, mert beesett arcát régimódi vadásznyakkendő és gallér zárta körül. Hajának tulajdonképpen sötétbarnának kellett volna lennie, de különös, fénytelen vörös színe volt, mely sárga arca mellett inkább bíborszínűnek látszott. Feltűnő és szokatlan színű haja szinte természetellenesen dús és göndör volt, s meglehetősen hosszú. De azt hiszem, hogy a régimódi benyomást elsősorban az elavult formájú, magas borospoharak keltették bennem, melyek mellett két citrom és két hosszú szárú pipa hevert. És talán az, hogy céloim régi dolgok felkutatása volt.

Gyakorlott riporter létemre, nem kellett nagy biztatás – különben is nyilvános vendéglő volt –, egyszerűen leültem a hosszú asztalhoz és almabort rendeltem. A hatalmas, feke-

te ruhás férfi igen nagy tudásúnak látszott, különösen a helybeli régiségeket illetően. A kis feketeruhás, bár keveset beszélt, még nagyobb és sokoldalúbb műveltségével lepett meg. Így hát igen jól megfértünk együtt, bár a harmadik, a szűk pantallós öregúr, meglehetősen gőgös és tartózkodó volt. És olyan is maradt egészen addig, míg a beszélgetést Exmoor hercegére és őseire nem tereltem.

Úgy vettem észre, hogy ez a téma a másik kettőt kicsit feszélyezte, de a harmadik hallgatását sikerült ezáltal megtörnöm. Tartózkodva és igen jól nevelt ember modorában beszélt, s mialatt egy-egy nagyot szippantott hosszú pipájából, a legrémesebb históriákat mondta el, melyeket csak valaha hallottam. Hogy miként akasztatta fel apját az egyik Eyre a régi időkben, egy másik meg hogyan kergette végig feleségét korbáccsal a falun keresztül. Egy harmadik hogyan gyűjtatott fel egy gyermekekkel telt templomot, és így tovább...

Elbeszélései közül egyik-másik nem alkalmas közlésre, mint például a vörös apácák története, a tarka kutya ocsmány históriája, vagy az, ami a kőfejtőben történt. Ezek a véres szörnyűségek szinte szemérmesen peregtek vékony, finom ajkáról, miközben magas, karcsú poharából a bort szüröcsölgette.

Láttam, hogy a velem szemben ülő hatalmas ember azon igyekezett, hogy megállítsa elbeszéléseiben. De valószínűleg igen nagy tiszteletben tartotta az öregurat, mert nem merte félbeszakítani. A kis pap, aki az asztal másik végén ült, bár semmi ilyen aggodalom vagy megütközés nem látszott rajta, állandóan az asztalra szegezte tekintetét. A rémtettek felsorolásakor arca fájdalmasnak látszott.

– Ön – szóltam az elbeszélőhöz – úgy látszik, nem nagyon szíveli az Exmoor nemzetség családfáját.

Egy pillanatra rám nézett, összeszorított ajkai elfehéredtek, majd pipáját és poharát szántszándékkal összetörte az asztalon. Azzal felállt, mint egy sátáni vérmérsékletű perfekt gentleman.

– Ezek az urak – szólt – majd megmondják önnek, van-e okom, hogy szeressem. A régi Eyre-ket sújtó átok a környékre is ránehezedett és sokan szenvedtek miatta. De ezek az urak tudják, hogy senki sem szenvedett miatta többet, mint én. – Ezzel lábával összezúzott még egy leesett üvegdarabot és eltávozott az alkonyatban csillogó almafák zöldellő lombjai között.

– Különös öregúr ez – szóltam a másik kettőhöz. – Nem tudják véletlenül, hogy kicsoda és mit vétett neki az Exmoor család?

A hatalmas, fekete kabátos ember egy felingerelt bika vad tekintetével bámult rám. Eleinte úgy látszott, mintha nem értené kérdésemet. Végül is megszólalt:

– Ön igazán nem tudja, hogy kicsoda?

Intettem, hogy nem tudom, és erre újabb hallgatás következett. Végül a kis pap, aki még mindig az asztalt nézegette, megszólalt:

– Ő Exmoor hercege.

S mielőtt még eszemet összeszedhettem volna, csendesen, mintegy a helyzet tisztázására, hozzátette:

– Ez itt barátom, dr. Mull, a herceg könyvtárosa. Nevem Brown.

– De hát... – hebegtem – ha ő a herceg, akkor mért átkozza úgy a régi hercegeket?

– Úgy látszik – válaszolta a Brown nevű pap – valóban azt hiszi, hogy átkot hagytak rá. – Majd, mint oda nem tartozó dolgot hozzátette: – Azért visel parókát.

Percekig tartott, míg szavainak jelentőségét felfogtam.

– Csak nem a fantasztikus fül regéjére céloz? – kérdeztem. – Hallottam róla, természetesen, de ez bizonyára csak valami babona, melynek igen egyszerű dolog lehet az alapja. Arra is gondoltam már, hogy talán nem más, mint egy megcsonkításról szóló történet vad változata. A tizenhatodik században szokásban volt, hogy a gonosztevők füleit megnyirbálták.

– Nemigen hiszem, hogy az lett volna – felelte az emberke elgondolkozva –, de nem ellenkezik a természet törvényeivel sem az a tudományosan is ismert tény, hogy egy családban gyakran ismétlődik valami eltorzulás. Ilyen például, ha az egyik fül nagyobb a másiknál.

A hatalmas könyvtáros nagy, vörös kezébe temette homlokát, mint olyasvalaki, aki tisztába akar jönni kötelességével.

– Nem – sóhajtott –, mégiscsak igazságtalanok a herceggel szemben. Értsék meg, nincs okom arra, hogy megvédelmezzem, vagy hogy hű legyek iránta. Velem szemben is, akárcsak mindenkiel, zsarnok volt. De ne higgyék azt, hogy amiért itt egyszerűen leült közénk, nem lenne nagyúr, a szó legroszszabb értelmében. Egy mérföldnyiről hív el egy inast, hogy egy tőle pár méternyire levő csengőt meghúzzon, hogy azzal előszólitson egy három mérföldnyire levő inast, azért, hogy egy tőle háromméternyire heverő gyufaskatulyát átnyújtson neki. Külön inas kell neki, aki a sétatotját vigye, egy komornyik, aki színházi látcsövét tartsa. . .

– De egyre sincs szüksége, hogy a ruháját kikefélje – szakította félbe a pap szárazon. – Mert az a komornyik a parókáját is meg akarná kefélni.

A könyvtáros hirtelen feléje fordult, és jelenlétemről úgyszólván megfélemedezett. Nagyon feldúlt és bortól felhevült volt, mikor megszólalt:

– Nem tudom, honnét tudja ezt Brown atya, de igaza van. Mindent mások végeznek el helyette, kivéve az öltözködést. Szigorúan ragaszkodik ahhoz, hogy ezt a műveletet teljes magányban, önmaga végezze. Aki csak öltözőszobájának közelébe férközik, azt azonnal kirúgja a házból, bizonyítvány nélkül.

– Kellemes öreg bácsi lehet! – jegyeztem meg.

– Nem mondhatnám – válaszolt dr. Mull egyszerűen. – És mégis azt mondom, hogy igazságtalanok vele szemben. Uraim, a herceget igazán elkeseríti az az átok, amint ezt az

imént ki is mutatta. Őszinte szégyenkezéssel és félelemmel rejteget valamit a vörös paróka alatt, aminek látásától – szerintem – megrémülnének az emberek. Tudom, hogy ez így van, és ez nem valami természetes eltorzulás, mely megcsonkítás-tól vagy örökléstől ered. Tudom, hogy ennél sokkal rettentesebb, mert egy olyan ember mondta ezt nekem, aki jelen volt annál a jelenetnél, amikor egy valamennyiünknel erősebb ember próbált szembeszállni a titokkal és elszörnyedt attól. Olyan jelenet volt ez, melyet önmagától senki sem találhatott ki.

Felelni akartam, de Mull megfélemedezett rólam. Összekulcsolt kezei mögül beszélve, folytatta:

– Hát nem bánom, elmondom önnek, atyám, mert ezzel inkább megvédelmezem a szegény herceget, mintsem elárulom. Sosem hallott még arról az időről, mikor majdnem elvesztette összes birtokait?

A pap tagadólag rázta fejét, és a könyvtáros úgy beszélt el ezt a történetet, ahogy elődjétől hallotta, aki patrónusa és tanítója volt, és akinek vakon hitt. Egy bizonyos pontig mindennapos történet volt ez, egy nagy család anyagi hanyatlásáról: a családi ügyvéd története. Ennek az ügyvédnek azonban volt annyi esze, hogy becsületesen csalt. Ahelyett, hogy a reá bízott vagyont felhasználta volna, a herceg gondatlanságát használta ki. És a családot olyan helyzetbe hozta, melyben szükségessé válhatott, hogy a herceg mindent átadjon neki.

Az ügyvéd neve Green Izsák volt, de a herceg mindig »Elisha«-nak nevezte. Valószínűleg azért, mert kopasz volt, bár nem lehetett több harmincévesnél. Pályája kezdetén előbb besúgó, majd uzsorás volt, de igen gyorsan boldogult, úgyhogy csakhamar az Eyre-birtokok jogtanácsosa lett. Amint mondtam, volt annyi esze, hogy megmaradt az egyenes úton, míg rá nem került a sor, hogy a végső csapást mérje rájuk. Ez a végső csapás ebédnél történt. Az öreg könyvtáros úgy mondta, hogy sose fogja elfelejteni a lámpaernyők és boros-

kancsók állapotát, amikor a kis ügyvéd változatlanul mosolyogva azt indítványozta a nagyúrnak, hogy felezzék meg egymással a birtokokat. Ami azután következett, az megbotcsáthatatlan volt, mert a herceg halotti csendben ugyanolyan hirtelen tört össze egy borospalackot annak az embernek a fején, mint ahogy az előbb itt összezúzta a poharát. Háromszögletű, vörös sebhely maradt tőle az ügyvéd fejbőrén, kinek tekintete megváltozott ugyan, de mosolya nem. Tántorogva kelt fel és úgy vágott vissza, ahogy ilyen ember szokott:

– Határozottan örülök ennek – szólt –, mert most már az egész birtokot elvehetem. A törvény nekem fogja ítélni.

Exmoor krétafehér lett, de a szeme még mindig villogott.

– A törvény magának ítélni lehet – szólt –, de nem fogja átvenni... Hogy miért nem? Mert ez tönkrementésemat jelentené, és ha mégis átveszi – én *leveszem a parókámat*. Maga szárnalmas, megkopasztott madár, akárki láthatja azt a kopasz fejét. De senki sem éli túl, ha az enyémet meglátja.

Nos, mindenki mondhat, amit akar és gondolhat, amit akar. De Mull megesküszik, mint holtbiztos tényre, hogy az ügyvéd, miután megrázta öklét a levegőben, egyszerűen kiszaladt a szobából és soha többé nem mutatkozott a vidéken. Azóta pedig az emberek jobban félnek Exmoortól, a »várászló«-tól, mint a lordtól és a földesúrtól.

Dr. Mull vad, színpadias mozdulatokkal, szenvedélyesen adta elő a történetet. Meggyőződése az volt, hogy ez az egész csak egy vén, kérkedő külön pletykája lehetett. De mielőtt bevégezném felfedezéseim első felét, úgy hiszem, tartozom dr. Mullnak azzal a kijelentéssel, hogy utólagos tudakozódásom eredménye igazolta elbeszélését. Ugyanis a falubeli öreg patikustól megtudtam, hogy egy magát Greennek nevező kopasz ember estélyi öltözékben eljött hozzá egy este, hogy tapaszt tétessen a homlokán levő, háromszögű vágásra. Hivatalos iratokból és régi újságokból pedig azt tudtam meg, hogy valami Green perrel fenyegette meg Exmoor herceget és a pört meg is indította ellene.”

Mr. Nutt, a „Daily Reformer” szerkesztője néhány egészen oda nem illő szót írt a kézirat fölé, néhány egészen titokzatos megjegyzést firkált a margójára és a szokott, monoton hangon szólt oda Miss Barlow-nak:

– Kopogjon le egy levelet Mr. Finn-nek!

„*Kedves Finn! Kézirata megfelel, de alcímekkel kellett ellátnom. Egyébként: közönségünk nem tűrne meg egy pápista papot az elbeszélésben; legyen tekintettel a külvárosra is! Brown atyát »egy spiritisztá«-ra változtattam át. Híve: E. Nutt.*”

Egy-két nappal később a tevékeny és kitűnő szerkesztő mind kerekrebbre nyíló kék szemmel vizsgálgatta Mr. Finn főúri körökben lejátszódó, titokzatos elbeszélésének második folytatását.

„Megdöbbenő felfedezést tettem. Őszintén bevallom, hogy egészen mást, mint amit vártam, de így talán még nagyobb meglepetés lesz a közönség számára. Minden hiúság nélkül merem állítani, hogy amit most leírok, egész Európában és Amerikában, sőt a gyarmatokon is olvasni fogják. És mégis, mindent, amit el kell mondanom, ott tudtam meg, egy ültő helyemben, annál a kis faasztalnál, abban a kis almafaerdőben.

Az egészet a Brown nevű papocskának köszönhetem, aki rendkívüli ember. A természetes könyvtáros elhagyta az asztalt, talán szégyellte bőbeszédűségét, vagy aggasztotta a viharos hangulat, melyben gazdája eltávozott. Bárhogy is volt, nehéz léptekkel elindult arra, amerre a herceg eltűnt a fák közt. Brown atya kezébe vette az egyik citromot, és gyönyörködve nézegette.

– Milyen gyönyörű a színe ennek a citromnak! – szólt. – Valami nem tetszik nekem a herceg parókáján, s ez a színe.

– Nemigen értem ezt a dolgot – feleltem.

– Bizonyára alapos oka van rá, hogy eltakarja a fülét, akárcsak Midas király – folytatta a pap derűs egyszerűséggel, mely a körülményekhez képest kicsit furcsának tűnt fel. – Azt teljesen megértem, hogy jobb, ha azokat hajjal takarja el, mintha rézlemezekkel vagy bőrdarabokkal tenné. De ha már hajat használ erre a célra, miért nem vesz olyat, ami hasonlít a saját hajához. Ilyen színű haj egyáltalán nem létezik. Hiszen ez úgy néz ki, mint egy naplementi felleg, mely itt, a fák fölött úszik. Miért nem rejtí el jobban a családi átkot, ha annyira restelli? Megmonddjam? Azért, mert *nem szégyelli*. Sőt. Büszke rá.

– Hát ugyancsak csúnya paróka ez, amire büszke. És csúnya história is – feleltem.

– Gondolkozzék csak egy kicsit, hogy mi a véleménye az ilyen dolgokról? Nem akarom azt mondani, hogy ön nagyobb vagy betegesebb bármelyikünkénél. De vajon tesszene-e önnek, vagy szép dolognak tartana-e egy ilyen valódi, régi, családi átkot? Szégyellné-e magát, vagy büszke volna-e rá, ha a glamisi rém örököse önt barátjának nevezné, vagy ha a Byron család bizalmasan közölné önnel – de csakis önnel – fajtájuk gonosz kalandjait? Ne ítélje el túlságosan az arisztokratákat, ha fejük éppoly gyenge, mint a miénk, és a saját bajaikkal még kérkednek is.

– Becsületszavamra! – kiáltottam –, ez már igaz. Anyám családjában volt egy terhelt különc, és most utólag eszembe jut, hogy ez a tény sok nehéz órában megvigasztalt.

– Emlékezzék csak vissza – folytatta –, hogy elöntötte a vér és hogyan áradt keskeny ajakáról a méreg, mikor ön csupán célzást tett őseire. Miért tárná fel idegenek előtt a családi borzalmak kamráját, ha nem volna rá büszke? Nem titkolja el a parókáját, nem titkolja el származását éppúgy, mint ahogy a családi átkot és a családi büntetteket sem titkolja. Hanem...

Az emberke hangja szinte villámcsapás hirtelenségével vál-

tozott meg, kezét összecsapta, és szeme olyan gömbölyű és csillogó lett, mint egy ébredező bagolyé.

– Hanem... – tette hozzá – *eltitkolja az öltözködését.*

Ideges borzongásomat betetőzte, hogy e pillanatban a herceg ismét megjelent, hallgatagon, a csillogó fák közt. Haja naplementéhez hasonlóan vöröslött, mikor halk léptekkel, könyvtárosa társaságában befordult a ház sarkán. Mielőtt közelünkbe ért volna, Brown atya nyugodtan hozzátette:

– Megmondjam, miért titkolja el, hogy mi a célja a vörös parókával? Mert ez nem olyanfajta titok, amelyre mi gondolunk.

A herceg közelebb jött és veleszületett méltósággal ismét elfoglalta helyét az asztalfőn. A könyvtáros zavarában állva maradt, mint egy medve a hátsó lábán. A herceg komoly arccal fordult a pap felé.

– Dr. Mull értesített arról, hogy ön egy kéréssel jött ide. Bár nem tartom atyáim vallását, de az ő emlékükért és előbbi találkozásainkra való tekintettel hajlandó vagyok önt meghallgatni. De feltételezem, hogy szívesebben beszélne velem négy szemközt.

Valami mégis maradt bennem az úriemberből, mely felállásra kényszerített, viszont a bennem levő újságírónak eszé ágában sem volt odébbállni. De még mielőtt bámulatomból magamhoz tértem volna, a pap marasztaló mozdulatot tett és így szólt:

– Ha főméltóságod megengedi, azt szeretném, hogy kéresemet minél több ember jelenlétében mondhassam el. Köröskörül itt az egész vidéken százával akadnak olyanok a hívőim között, kiknek képzeletét valósággal megmérgezte valami igézet. Ennek az igézetnek megtörését kérem most öntől. Bár egész Devonshire itt lehetne, hogy lássa, amit tesz.

– ...Hogy lássa, amit teszek? – kérdezte a herceg szemöldökét összeráncolva.

– Hogy lássa, amint leveti parókáját – szólt Brown atya.

A herceg arca meg sem rándult, de oly fagyos tekintettel

meredt a kérelmezőre, melynél rettenetesebbb kifejezést még sohasem láttam emberi arcon. A könyvtáros hatalmas láb-szárai meginogtak, mint a víz tükrében a fatörzsek. Nem bírtam elhessegetni magamtól azt a képzelődést, hogy a fák körülöttünk, a néma csendben, ördögökkel népesedtek be, madarak helyett.

– Megkímélem – szólt a herceg embertelen könyörülettel –, s megtagadom kérésének teljesítését. Ha csak leghalványabb sejtelmét is adnám annak a szörnyű tehernek, melyet egyedül kell viselnem, ordítva feküdnének lábamnál és könyörögnének, hogy ne tudjanak meg többet. Egyetlen betűt sem árulok el önöknek abból, ami az Ismeretlen Isten oltárára van írva.

– Ismerem ezt az Ismeretlen Istent – szólalt meg a papocská önkéntelen méltósággal és egy gránitoszlop szilárdságával. – Tudom a nevét is: a SÁTÁN. Az igaz Isten testté lőn és miköztünk lakozék. Mindenütt találunk embereket, akiket titokzatosság vesz körül, de ez legtöbbször a bűnt palástoló titokzatosság. Ha az ördög azt sugallja az embereknek, hogy ez vagy az a titok túl rémes ahhoz, hogy meghallják: hallgassák meg! Ha azt sugallja, hogy valami túl szörnyű ahhoz, hogy megnézzék: nézzék meg! Ha valami igazságot elviselhetetlennek gondolnak: viseljék el! Könyörgöm főméltóságodnak, vessen véget ennek a lidércnyomásnak, most, azonnal.

– Ha megtenném – szólt a herceg fojtott hangon –, önök és minden, amiben hisznek és ami által élnek, szörnyű módon, nyomban megsemmisülne. Egy pillanatuk volna ahhoz, hogy a nagy Semmit megismerjék, mielőtt meghalnának.

– Krisztus keresztye legyen köztem és a gonosz közt – szólt Brown atya. – Kérem, vegye le a parókáját!

Legyőzhetetlen izgalommal hajoltam előre a rendkívüli párbaj hallatára, s egy gondolat villant át agyamon.

– Főméltóságú uram! – kiáltottam. – Ne ámitson bennünket! Vegye le a parókáját, vagy én veszem le!

Joggal érhet a tettegesség vádja, de nagyon örülök, hogy megtettem. Mert amikor ugyanolyan kemény hangon azt válaszolta: „Nem teszem”, egyszerűen rávettem magamat. Három hosszú másodpercig ellenállt, olyan erővel, mintha az egész pokol segítené. De hátraszorítottam a fejét mindaddig, míg le nem esett róla a hajas sapka. Beismerem, hogy mikor a viaskodás közben leesett, behunytam a szemem.

Mull kiáltása térített magamhoz, aki ekkor már szintén a herceg mellett volt. Mindketten a herceg kopasz feje fölé hajoltunk. A hallgatást a könyvtáros szakította félbe, aki felkiáltott.

– Mit jelent ez? Hiszen ennek az embernek nem volt mit elrejtene! A füle csak olyan, mint bárki másé.

– Igen – szolt Brown atya –, ez az, amit el kellett rejtene.

A pap egyenesen odament hozzá, de különösképpen még csak rá sem pillantott a fülére. Szinte komikus komolysággal kopasz fejét bámulta, és egy régen begyógyult, de még mindig tisztán látható, háromszögű forradásra mutatva, udvariasan így szolt:

– Úgy hiszem, Green úr, mégiscsak megkapta az egész birtokot!

És most hadd mondjam el olvasóimnak, ami ebben az egész ügyben a legérdekesebb. Ez az egész átváltozás, mely csaknem olyan kalandos és színes, mint valami keleti mese, kezdettől fogva (az én támadásom kivételével) szigorúan törvényes volt. Ez a normális fülű és fején a különös forradást viselő ember nem csaló. Bár, bizonyos értelemben, másvalaki parókáját viseli és másvalaki fülét bitorolja, nem lopta sem a címét, sem a rangját. Valóban ő az igazi és egyetlen exmoori herceg. A dolog ugyanis következőképpen történt: Az öreg hercegnek valamennyire tényleg abnormis füle volt, mely többé-kevésbé tényleg öröklődött a családban. Tényleg búskomor volt miatta és nagyon valószínű, hogy abban a bizonyos heves és valóban lejátszódott jelenetben, mikor Greent a palackkal fejbe vágta, fenyegető átkozódásra fakadt. A küz-

delem azonban másképp végződött. Green beadta keresetét és megkapta a birtokot, a tönkrement arisztokrata főbe lőtte magát, és utód nélkül halt el. Illő várakozás után a dicső angol kormány felújította a »kihalt« exmoori hercegi címet, és szokás szerint arra a legfontosabb személyre ruházta, akinek a kezében volt a birtok.

Ez az ember felhasználta a régi regéket, melyeket sznob lelke mélyén valóban bámult és irigyelt. Úgyhogy ma ezer és ezer szegény angol reszket egy titokzatos nagyúrtól, családjának ősi végzetétől és rossz csillagzatától. Pedig a valóságban egy csirkefogótól reszketnek, aki csekély tizenkét évvel ezelőtt még zugügyvéd és uzsorás volt. Tipikus eset ez, mely a mai arisztokrácia tekintélyét aláássa, és ilyen esetek, úgy hiszem, előfordulhatnak mindaddig, míg Isten bátrabb embereket nem küld nekünk.”

Mr. Nutt letette a kéziratot, és szokatlanul élesen szólalt meg:

– Miss Barlow, kérem, írjon egy levelet Mr. Finn-nek!

„*Kedves Finn!* Úgy látszik, megbolondult –, ehhez az ügghöz nem nyúlhatunk! Nekem vámpírokra volt szükségem, a régi rossz időkre és a babonával szövetkezett arisztokratákra. Az olvasók az ilyesmit szeretik. De tudhatná, hogy Exmoorék sohasem bocsátanak meg, amit maga írt. És mit szólnának ehhez embereink? Hiszen Sir Simon Exmoor tönkretenné bradfordi jelöltünket, aki rokona az Eyre családnak. Különben is, a mi öreg szappanfőzőnknek már úgyis felkopott az álla, mikor tavaly nem kapta meg a nemességét. Sürgönyileg adná ki az utamat, ha ilyen örülséggel elrontanám neki. Hát Duffey? aki dörgedelmes cikkeket gyárt nekünk a »Normannok sarkáról« és hogyan írjon normannokról, ha az az ember csak egy ügyvéd! Legyen esze! Híve: *E. Nutt.*”

Míg Miss Barlow vígan kopogott a gépen, összegyúrta a kéziratot és a papírkosárba dobta. De előbb még, szinte gépiesen és szokásszerűen az „Isten” szót a „körülmények” szóval helyettesítette.

A PENDRAGON CSALÁD PUSZTULÁSA

Brown atya éppen nem volt kalandvágyó kedvében. Nemrég belebetegedett a túlságos munkába, és mikor lábadozni kezdett, Flambeau barátja elvitte egy kis jachtkirándulásra. Velük tartott Sir Cecil Fanshaw is, aki fiatal cornwalli földbirtokos és a cornwalli partvidék rajongója volt. De Brown atya még igen rossz bőrben volt, könnyen kapott tengeribetegséget, és bár nem tartozott azok közé, akik panaszkodnak vagy letörnek, hangulata az udvariasság és türelem által szabott határnál nem emelkedett feljebb. Ha Flambeau felhívta figyelmét egy sárkányszerű sziklára, elismerte, hogy valóban olyan, mint egy sárkány. Ha Fanshaw lelkesedve mutatott egy másik sziklára, mely olyan volt, mint Merlin varázsló, odanézett és bólintott. Mikor Flambeau megkérdezte, hogy a kanyargó folyó sziklakapuja nem olyan-e, mintha meseország kapuja volna, annyit mondott, hogy: „igen”. A legfontosabb és legjelentéktelenebb dolgokat is ugyanolyan egykedvűen vette tudomásul. Hallotta, hogy a part halálos veszélyt jelent minden könnyelmű tengerészre, és hallotta azt is, hogy a hajó macskája alszik. Elnézte, hogy, Fanshaw kereste és sehol sem lelte cigarettaszípkáját. Azt is hallotta, amint a révkalauz dodonai kijelentéseket tett: „Két fényes szem – így minden jó; ha egyik pislog – volt, nincs: hajó”. Hallotta, amint Flambeau Fanshaw-nak azt mondta, hogy ez bizonyára annyit tesz, hogy mindkét szemét nyitva kell tartania és óvatosnak kell lennie. És hallotta, hogy

Fanshaw szerint ez nem azt jelenti, hanem hogy két jelzőlámpát láttak a parton. Ha egyiket közel, a másikat távol, de egymás mellett látták, akkor a helyes úton voltak a folyóhoz vezető csatornán. De ha az egyik lámpást elfödte a másik, akkor a szikláknak tartottak. Hallotta, amint Fanshaw hozzátette, hogy szűkebb hazája tele van ilyen különös mondásokkal és valóságos fészke a romantikának. Azután dicsekedett, hogy Cornwall még Devonshire előtt érdemelte ki az Erzsébet korabeli tengerészeti babérokat. Szerinte ezekben az öblökben és szigetekskék között olyan kapitányok jártak, kik mellett Drake legfeljebb csak hajópincér lehetett. Hallotta, hogy Flambeau mosolygott ezen, és azt kérdezte, hogy a „Westward Ho!”* kalandos címe azt jelezte-e, hogy minden devonshire-i ember Cornwallba szeretett volna jutni. Fanshaw azzal vágott vissza, hogy kár bolondságokat beszélni, mert a cornwalli kapitányok nemcsak a régi időkben voltak hősök, hanem még mindig azok. Elmondta, hogy éppen ott a közelben lakik egy öreg, nyugdíjas kapitány, aki magán viseli kalandos utazásainak sebhelyeit. Ő fedezte fel fiatal korában a Csendes-óceánon azt a nyolc szigetből álló csoportot, melyet legutóbb rajzoltak bele a világ térképébe.

Ez a Fanshaw Cecil egyszerű és kedves, fiatal egyéniség volt, aki nagyon lelkesedett az ilyen dolgokért. Világos haja, pirosas arca volt, lelkes vonásain fiús merészség tükröződött, emellett arcvonásai és arcszíne mégis leányosan finom benyomást keltett. Flambeau, széles vállával, fekete szemöldökével és testőrkapitányra emlékeztető tartásával, tökéletes ellentéte volt.

Mindezt a sok apró, jelentéktelen dolgot látta és hallotta Brown atya, de csupán annyira hallotta, mint fáradt ember a vonatkerekek zakatolását, és úgy látta, mint beteg ember a tapéta mintáját. Senki sem számíthatja ki a lábadozó hangulatváltozásait, de Brown atya levertsége mindenesetre ösz-

* Kingsley hires regénye.

szefüggött azzal, hogy nem szokta meg a tengert. Mert amint a folyótorkolat összébb szorult, mint egy palack nyaka, a víz mindinkább lecsendesedett, a levegő pedig melegebb és szárazföldibb lett, egyszerre mintha felébredt és figyelgetett volna, akárcsak egy kisgyerek. Ez éppen a naplementét követő órákban történt, mikor a levegő és a víz csillog a fénytől, de a föld és minden, ami rajta van, majdnem fekete már. Ezen az estén azonban valami kivételes volt a levegőben. Mintha egy füstös üveglapot állítottak volna a természet és a hajó közé, úgy, hogy még a sötét színek is pompásabbnak tündek föl, mint borús napon a legélénkebbek. A folyópart összetaposott földje és a pocsolyák színe nem fakónak, hanem izzó vörösesbarnának látszott. S a szellőben mozgó sötét erdők most nem homályosnak és kéknek tündek a távolságon át, hanem élénk ibolyaszínű virágok összevissza dobált tömegéhez hasonlítottak. Az erős színek bűbajos varázsa és a tájkép regényessége, sőt titokzatossága is feltétlenül élénkítő hatással volt Brown atya hangulatára.

A folyó még elég széles és mély volt itt az ő kis luxusjachtjuk részére. A partok kanyarodói azonban jelezték, hogy mindkét oldalon egyre szűkül a medre. Kétoldalt az erdők, mintegy repülve, át akarták hidalni a köztük levő távolságot. A hajó a vadregényes völgyből látszólag egy alagút titokzatossága felé közeledett. A dolgok külső képén, ezen a látszaton kívül nem volt ott semmi, ami Brown atya ébredő képzeletét táplálhatta volna. Emberi lényt nem is látott, kivéve néhány cigányt, akik az erdőben vágott rőzse- és fűzfavesszőcsomókat cipeltek a part mentén. Valamit azért mégis látott, ami nem volt ugyan szokatlan, de ilyen Isten háta megetté vidéken mégis feltűnő volt: egy sötét hajú, fiatal nő, hajadonfővel, egymaga evezett felfelé egy csónakban. Ha Brown atya tulajdonított is némi fontosságot ezeknek a dolgoknak, mindenesetre elfelejtette őket a folyó legközelebbi kanyarulatánál, ahol különös jelenség tűnt föl.

A víz mintha kiszélesedett és kettévált volna; egy hal ala-

kú, erdős szigetecske sötét éke hasította ketté. Amint haladtak, úgy tűnt, mintha a szigetecske hajó módjára feléjük úszna; igen magas, jobban mondva magas kéménnyel ellátott hajónak látszott. A hozzájuk legközelebb eső pontján ugyanis különös épület meredt égnek, melyről nehéz lett volna megállapítani, hogy milyen célt szolgál. Nem volt túl magas, de szélességéhez képest mégis toronynak látszott. Az egész fából épült és még hozzá igen szokatlan módon. A deszkák és gerendák nagy része nehéz, száraz tölgyfa volt, de volt közöttük nyers és frissen vágott fa is. Némelyik gerenda fehér, ezüstös fenyőfából készült, a torony legnagyobb része azonban kátránnyal feketére mázolt gerendákból állt. Ezek a fekete gerendák keresztül-kasul, összevissza illeszkedtek egymáshoz, úgy, hogy az egész toronynak összetákolt, foltozott és nyugtalanító jelleget adtak. Egy-két régimódi, ólomba foglalt, színes ablak is látszott rajta. Az utasok olyan ellentmondó érzésekkel nézték, mely akkor fog el bennünket, ha egy tárgy emlékeztet minket valamire, és mégis tudjuk, hogy teljesen különbözik attól.

Brown atya, még ha nagyon elcsodálkozott valamin, akkor is elemezni tudta saját ámulatát. És azon gondolkodott, hogy a különös formájú torony azért látszott egyenetlennek, mert egymáshoz nem illő anyagból építették, úgy, mintha egy cilindert bádogból, vagy egy frakkot skót kockás kelméből csináltak volna. Határozottan tudta, hogy látott már valahol ilyen elrendezésű, különböző árnyalatú faanyagot, de sohasem ilyen építészeti formában. A következő fordulónál pillantása a fák közé esett. Ez a pillantás mindent elárult neki, amit tudni akart és – elnevette magát. A lombozat egy részén egy olyan fekete gerendázatú, régi faház tűnt elő, amilyen már csak itt-ott található Angliában. Az ilyeneket a legtöbb ember a „Régi London”-ról, vagy „Shakespeare Angliájá”-ról tartott előadásokból ismeri. Éppen csak annyi ideig látszott, hogy a pap szemügyre vehette a régimódi, mégis kényelmes és jó karban tartott vidéki úrilakot, mely előtt

virágágyak kerültek el. A háznak nem volt meg az a tarka és bolondos jellege, mint a toronynak, mely mintha maradványaiból készült volna.

– Mi a csoda lehet ez? – szólt Flambeau, aki még mindig a toronyra bámult.

Fanshaw szeme ragyogott és diadalmasan szólalt meg:

– Ahá, ilyen helyet még úgysem láttatok soha! Ezért is hoztalak ide benneteket. Most majd meglátjátok, hogy túloztam-e, amikor a cornwalli tengerészekről beszéltem! Ez a ház az öreg Pendragoné, akit tengeragnak nevezünk, bár előbb vonult nyugalomba, mint hogy azzá lett volna. Raleigh és Hawkins szelleme a devonbelieknek csak emlék, de Pendragonéknál élő valóság. Ha Erzsébet királynő feltámadna sírjából és aranyozott bárkában érkezne ide a folyón, az admirális szakasztott olyan házban fogadná, amelyet a királynő életében megszokott, minden saroktól és erkélytől kezdve, minden faburkolatig és az asztalon levő tányérig. És egy olyan angol kapitányt találna itt, aki még mindig olyan vidékekről regél, melyeket kis hajókkal kellene felfedezni.

– De bizony a kertben – szólt Brown atya – furcsa valamit találna, ami nemigen tetszene renaissance-hoz szokott szemének. Az Erzsébet korabeli építkezés a maga nemében igen bájos, de teljesen természetellenes, hogy tornyokban tombolja ki magát.

– Pedig mégis – felelt Fanshaw – ez a legregényesebb és leginkább Erzsébet korabeli része az egésznek. A spanyol háborúk idején építették a Pendragonok, és bár azóta sokszor szorult javításra – sőt más okokból újjá is kellett építeni –, mindig a régi módon építették fel. Egy monda szerint Sir Peter Pendragon felesége építtette erre a helyre és oly magasra, hogy a tetejéről látni lehessen azt a fokot, ahol a hajók befordulnak a folyó torkolatába. Ő akarta először meglátni férje hajóját, amint hazatér a spanyol tengerről.

– No, és mi a másik ok, ami miatt újjáépítették? – kérdezte Brown atya.

– Ó, erről is szól egy érdekes történet – szólta a fiatalember lelkesedéssel. – Most valóban a különös történetek hazájában vagyunk, mert Arthur király járt erre és Merlin, előttük pedig a tündérek. A monda szerint Sir Peter Pendragon, aki állítólag nemcsak a tengerészek erényeivel, hanem a kalózok hibáival is rendelkezett, három spanyol nagyurat is foglyul ejtett, akiket magával hozott. Szándéka az volt, hogy Erzsébet királynő udvarához kísérje őket. De hirtelen fellobbanó tigristermészete miatt egyikükkel szóváltásba keveredett, torokon ragadta és véletlenül, vagy szándékosan, a tengerbe röpítette. Egy másik spanyol, aki testvére volt az elsőnek, azonnal kardot rántott és Pendragonra vetette magát. Rövid, dühös küzdelem után, melyben pár perc alatt mindegyikük három sebet kapott, Pendragon keresztüldöfte rajta kardját. Ezzel el volt intézve a második spanyol. A harmadik leugrott a hajóról, a part felé úszott, és csakhamar olyan közel ért, hogy derékig felállhatott a vízben. A hajó felé fordult, két karját égnek emelte, mint egy próféta, aki átkot szór valami gonosz városra. Rettentő hangon odakiáltott Pendragonnak, hogy ő még él és életben is fog maradni. Örökké élni fog, bár a Pendragonok nemzedékei sohasem fogják őt vagy övéit meglátni. De biztos jelekből felismerik majd, hogy bosszúja él! Ezzel a víz alá bukott és vagy belefulladt, vagy ki tudja, milyen messze úszott a víz alatt, mert sohasem látták többé.

– Megint itt van az a lány a csónakkal – szólalt meg Flambeau váratlanul, akinek figyelmét egy csinos, fiatal nő megjelenése bármilyen tárgyról el tudta terelni. – Úgy látszik, őt éppúgy érdekli a torony, mint bennünket.

Csakugyan, a fekete hajú fiatal hölgy lassan és csendesén siklott el csónakjával a különös szigetekske mellett, és mereven nézett fel a furcsa toronyra. Hosszúkás, barna arcán erős kíváncsiság tükröződött.

– Ugyan, hagyd a lányokat! – szólta Fanshaw türelmetlenül –, éppen elég van belőlük a világon. De kevés olyan dolog van, mint a Pendragon-torony. Elképzelhetitek, hogy a spa-

nyol átka nyomán a babonák és botrányok egész sora keletkezett. Kétségtelen – ahogy te is mondanád –, minden szerencsétlenséget, mely ezt a cornwalli családot érte, a vidék hiúságossága az átokkal hozott összefüggésbe. De annyi tény, hogy a torony kétszer vagy háromszor leégett, és hogy a család nem nevezhető szerencsésnek. Az admirális két legközelebbi rokona hajótörés alkalmával pusztult el, és pedig tudtommal ugyanazon a helyen, ahol Sir Peter a spanyolt vízbe dobta.

– Milyen kár – kiáltott fel Flambeau, a lány után nézve –, hogy már el is megy...

– Mikor mondta el neked admirális barátod ezt a családi történetet? – kérdezte Brown atya, amint a lány elevezett, és semmi szándékot sem mutatott arra, hogy érdeklődését a toronyról a jachtra is kiterjessze, melyet Fanshaw már oda-kormányzott a sziget partjához.

– Sok éve már annak – felelt Fanshaw. – Már régen nem járt a tengeren, bár mindig sóvárog utána. Azt hiszem, hogy valami megegyezés vagy valami ilyesmi van a családban. Nos, itt a kikötőhíd, szálljunk partra és látogassuk meg az öreget.

Átmentek a szigetre és követték Fanshaw-t, aki a torony irányába indult. Brown atya, talán azért, hogy ismét szárazföldet érzett a talpa alatt, vagy a túlsó parton látott valamit, ami lekötötte az érdeklődését (és amire néhány pillanatig erősen odabámult), egyszerre sokkal élénkebb lett. Egy fasorba léptek, mely két olyan vékony, szürke palánk közt vezetett, amilyen gyakran vesz körül parkokat és kerteket. A palánkok felett sötét fák bólogattak, mint fekete tollbokréta egy óriási halottaskocsin. Mikor elhaladtak a torony mellett, közletről még különösebbnek látszott, mert az ilyen bejáratoknál rendszerint két torony szokott lenni, ez pedig egészen egyedül állt. Ezt az egy dolgot kivéve, a fasor éppen olyan benyomást keltett, mint más, úrilakhoz vezető út. S mivel úgy kanyarodott, hogy a ház nem látszott, a park nagyobbak tűnt, mint amilyen a szigeten egyáltalán elfért.

Lehet, hogy Brown atya fáradtsága miatt kissé képzelődött, de úgy tetszett neki, hogy az egész hely folyton nagyobbra nő, ahogy rossz álmokban történni szokott. Menetelésüknek mindenesetre titokzatosan egyhangú jellege volt, míg Fanshaw meg nem állt és rá nem mutatott valamire. Ez a valami a szürke palánkból úgy állt ki, mint egy állat bennakadt szarva. Amikor jobban odanéztek, kitűnt, hogy egy kissé hajlott acélpenge volt ez, mely alig észrevehetően villogott a szürkületben.

Flambeau, aki mint minden francia, született katona volt, fölője hajolt és meglepett hangon szólalt meg:

– Hiszen ez egy kard! Úgy hiszem, ismerem ezt a fajtát; nehéz és hajlított, de rövidebb, mint a lovassági, régen a tüzéségnél használtak ilyet és...

Amint beszélt, a pengét egy láthatatlan kéz kirántotta a résből, nagy zörejjel újra lecsapott rá, és az összevissza repe-dezett palánkot, egész az aljáig, végighasította. Majd néhány lábbal odébb ismét megcsillant a penge a kerítés fölött, lecsapott rá, de ezúttal csak félig hasította szét. A túlsó oldalról sűrű káromkodás hallatszott, a penge ide-oda rángatózott, hogy kiszabaduljon, de aztán egy második vágással végig is szelte a palánkot. Ekkor valaki, szinte ördögi erővel, megrúgta a vékony deszkákat, melyek kiröpültek az útra, és a lyukon keresztül nagy darab sötét bozót tűnt elő.

Fanshaw benézett a sötét nyíláson és meglepetve kiáltott fel:

– Kedves admirális uram, mindig új kaput vág magának, mikor sétálni megy?

A homályból ismét káromkodás, de aztán vidám nevetés hallatszott.

– Nem – szólalt meg a hang –, de igazán le kell bontanom ezt a kerítést, tönkreteszi a növényeket és nincs más, aki elvégezze. De már csak egy darabkát faragok le, aztán kijövök és fogadom önöket.

Azzal tényleg újra felemelte fegyverét és két vágással leha-

sított egy akkora darab palánkot, hogy a nyílás most már vagy tizennégy láb széles lehetett. Majd ezen a megnagyított erdei kapun át kilépett az esti világításba, kardja élén egy szürke faszilánkkal.

Éppen olyan volt, amilyennek Fanshaw leírta; régi kalózevezérhez hasonlított, bár ezt a hasonlóságot pusztán véletlennek is gondolhatta az ember. Mert például közönséges, széles karimájú kalapot viselt a nap ellen, de elejét felhajtott, két sarkát lehúzta a füle alá, úgy, hogy az egész félhódszerűen állt homlokán, mint Nelson régi háromszögletű tengerészkalapja. Közönséges sötétkék kabátja volt, rendes gombokkal, de a fehér vászon pantallóval együtt tengerészhajónak nézett ki. Magas termetű és szabad mozgású férfi volt, és járása a matrózokéra emlékeztetett. Kezében tartotta a rövid kardot, mely inkább olyan volt, mint egy tengerészkés, csak kétszer akkora. A kalap karimája alatt sas arca lelkesedést tükrözött, egyébként simára borotvált volt és a szemöldöke hiányzott. Arca valószínűleg azért vált olyan csupássá, mert sokat viaskodott az elemekkel. Szeme kiálló, tekintete átható volt. Különös, félig tropikus arcszíne homályosan emlékeztetett a vérpiros narancsra. Mert bár piros-pozsgás volt, egy kis sárgás árnyalat is vegyült bele. De ez a sárgaság nem volt beteges jellegű, hanem inkább izzó, mint a Hesperidák aranyalmája. Brown atyának úgy tűnt, hogy még sohasem látott valakit, aki ennyire beillett volna a keleti mesékbe.

Miután Fanshaw bemutatta két barátját a házigazdának, az utóbbit újra tréfásan csúfolni kezdte, káromkodása és a kerítés pusztítása miatt. A tengernagy eleinte nevetett a dologon, hogy ez csak unalmas, bár szükséges kerti munka. De aztán nevetésébe visszatért hatalmas energiájának megnyilvánulása és türelmetlenséggel vegyes jókedvvel így szólt:

- Hát hiszen lehet, hogy kissé erőszakosan megyek neki és bizonyos öröömöm telik abban, hogy valamit összezúzzak. De ön is így tenne, ha egyetlen öröme az lett volna, hogy új,

emberevők lakta szigetek után kutasson, és ahelyett itt kelle-
ne vesztegelnie ezen a sáros kis sziklakerten, egy tócsa közepén. Ha visszagondolok, hogy vágtam ki másfél mérföld hosszú, gyilkos zöldellő dzsungelt egy félig sem ilyen éles késsel, és aztán eszembe jut, hogy most itt kell ülnöm és ezt a gyufaszálat hasogatnom, valami átkozott egyezség miatt, melyet egy régi családi bibliába firkáltak... akkor én...

Ismét felemelte a nehéz acélpengét, és ezúttal egy csapással végighasította a fapalánkot.

– ...akkor én így érzek! – szolt nevetve, de közben dühösen hajította el a kardot néhány yardnyira. – Most azonban gyerünk a házba, ebédelniök kell.

A ház előtti, félkör alakú gyepet három kerek virágágy tarkította. Egyikben piros, a másikban sárga tulipán volt, a harmadikban pedig valami fehér, viaszos kinézésű virág, melyet a látogatók nem ismertek és egzotikusnak gondoltak. Egy hatalmas termetű, esetlen, bozontos hajú és mogorva külsejű kertész éppen egy nagy tekercs kerti fecskendőcsövet akasztott fel. A lenyugvó nap utolsó sugarai még itt-ott a házhoz tapadtak, és a távolabbi virágágyak üde színpompáját is megvilágították. A ház túlsó, folyó felé eső oldalán, egy fátlan térségen, magas, háromlábú állványon nagy, sárgaréz távcső meredezett. Közvetlenül a veranda lépcsője mellett, egy kis zöldre festett kerti asztalon mintha éppen az imént teázott volna valaki. A bejárattól jobbra-balra durván faragott kőszobrok álltak, szemük helyén lyukak voltak; a déli szigetekeken istenségeknek nevezik az ilyeneket.

A főbejáratnál az ajtó gerendáját zavaros faragványok ékesítették, melyeknek valósággal barbár formáik voltak.

Amint beléptek, Brown atya hirtelen felugrott az asztalra, és szemüvegével vizsgálgatni kezdte a tölgyfán látható dom-borművet. Pendragon admirális nem bosszankodott ezen különösen, inkább csodálkozott. Fanshaw-t annyira mulattatta a kis pap, aki olyan volt, mint egy vásári törpe a pódiumon, hogy nem bírta megállni nevetés nélkül. De Brown atya, szo-

kása szerint, sem a csodálkozásról, sem a nevetésről nem vett tudomást.

Három faragott jelképre bámult, melyek bár igen kopottak és érthetetlenek voltak, látszólag mégis jelentettek valamit. Az elsőn valami torony vagy egyéb épület látszott, apró, csavarodó hullámvonalakkal díszítve. A második tisztább volt: egy régi, Erzsébet korabeli gálya látszott rajta, dekoratív hullámokon. Középen valami különös, csipkézett sziklaféle emelkedett, mely vagy hiba volt a fában, vagy a beömlő víz kezdetleges ábrázolása. A harmadik egy emberi alak felső-részt ábrázolta, hullámszerű vonal fölött. Az arc lekopott már, vonásai nem látszottak, az alak mindkét karja mereven égne állt.

– Nos – mormogta Brown atya –, ez bizonyára a spanyol legendája. Itt van, amint felemelt karral átkozódik a tengerben, és itt a két beteljesült átok is; az elmerülő hajó és az égő Pendragon-torony.

Pendragon jókedvűen rázta a fejét.

– És még mi minden lehetne? – szólt. – Nem tudja, hogy az a félig ember, félig szarvas és félig oroszlán, nagyon gyakori a heraldikában? Az a vonal a hajón keresztül, úgy hiszem, éppúgy lehetne egy úgynevezett „parti per pale” vonal is, vagy rovátka, azt hiszem, így hívják? És bár a harmadik ábra nem olyan nagyon címerszerű, címerszerűbb volna, ha babérrel körülfont, lángban álló toronynak tartanánk, és aztán: olyan is az valóban.

– De azért nagyon különös, mert mintha megerősítené a régi mondát – szólt Flambeau.

– Ó – felelte a szkeptikus, öreg utazó –, egyáltalában nem lehet tudni, hogy nem a régi mondát állították-e össze a régi faragványok alapján. Különben, ez nem is az egyetlen monda. Fanshaw, aki nagyon lelkesedik az ilyesmiért, megmondhatja, hogy még más, sokkal rémesebb változatai is vannak ennek a történetnek. Egyik szerint ősem kettévágta a spanyolt – ez is egyezik a csinos képpel. Egy másik ráfogja család-

domra, hogy kígyókkal telt torony volt a birtokában, és így magyarázza meg azokat a kis tekergő valamiket. A harmadik magyarázat azt tartja, hogy az a görbe vonal a hajón egy villámcsapást ábrázol. De már magában ez, ha komolyan vizsgáljuk, azt mutatja, mennyire nem fontosak ezek a szerencsétlen véletlenek.

– Hogy érti ezt? – kérdezte Fanshaw.

– Úgy – válaszolt a házigazda nyugodtan –, hogy annál a két vagy három hajótörésnél, mely a családban előfordult, nem szerepelt se mennydörgés, se villámcsapás.

Újra csend lett, s ezalatt csak a folyó állandó mormolása hallatszott. Majd Fanshaw szólalt meg kétkedő és kissé csalódott hangon:

– Akkor nem is hiszi, hogy volna valami igaz a lángban álló torony meséjében?

– Sok mindent beszélnek – szólt az admirális vállvonogatva –, köztük olyat is, amiben tagadhatatlanul van annyi valószínűség, amennyit ilyesmitől várni lehet. Valaki, az erdőn keresztül hazafelé menet, látott errefelé valami tüzet lobogni. Valaki, aki a magaslatokon juhokat őrzött, látott egy lángot lebegni a Pendragon-torony felett. Nos, az ilyen nyirkos sárfolt, amilyen ez a sziget is, igazán az utolsó hely, ahol az ember tűzre gondolna.

– Ugyan, mi az a tűz odaát? – szólt közbe szelíden Brown atya, a bal part melletti erdők felé mutatva.

Mindnyájan kissé zavarodottan néztek abba az irányba, és megláttak egy hosszú, keskeny, kék fűstsávot, mely csendeszen szállt felfelé az esthomályban. A könnyen képzelődő Fanshaw tért legnehezebben magához ámulatából.

Ekkor Pendragon ismét gúnyos nevetésben tört ki:

– Cigányok! Egy hét óta tanyáznak itt. Uraim, gyerünk ebédelni! – szólt és be akart fordulni a házba.

De Fanshaw-nak még mindig a régi babona járt az eszében.

– De tengernagy úr, mi az a sziszegő zaj a sziget közelében? Mintha tűz volna...

– Valószínűleg csak egy elhaladó csónak – nevetett az admirális és előrement, hogy utat mutasson. Közben a komornyik, egy sovány ember, feketében, nagyon fekete hajjal és igen hosszú sárga arccal, megjelent az ajtóban és jelentette, hogy tálalva van.

Az ebédlő egy hajó kabinjához hasonlított. De nem Erzsébet korabeli, hanem modern tengerészkabinhoz. Volt ott ugyan három ósdi tőr a kandalló felett, és egy barna, tizenhatodik századbeli térkép, melyen tritonok és apró hajók nyüzsögtek a hullámvonalakkal jelzett tengerben. De ezek nem voltak olyan szembetűnők a fehér faburkolaton, mint az a néhány üvegszekrény, melyekben sok színes, szakszerűen kitömött dél-amerikai madár ékeskedett. Volt ott egy csomó fantasztikus kagyló is a Csendes-óceánból, és néhány különös alakú, faragatlan szerszám, melyeket vadak használhattak ellenségeik legyilkolására és megsütésére. De az idegenszerűséget főleg az adta meg, hogy a komornyikon kívül az admirálisnak két szerecsen inasa is volt, akik különös, testhezálló, sárga libériát viseltek. Brown atya, aki szokása szerint boncolgatta érzéseit, a szerecsenek színe és frakkjuk szabása láttán ösztönszerűleg a kanári szóra gondolt, és a délvidéki utazásokkal hozta őket összefüggésbe. Az ebéd vége felé sárga öltözetük és fekete arcuk eltűnt a szobából. Csupán a komornyik fekete öltözete és sárga arca maradt ott.

– Igazán sajnálom, hogy ennyire félvállról veszi mindezt – szólt Fanshaw a házigazdához –, mert az igazat megvallva, azért hoztam ide barátaimat, hogy segítsenek önnek, mivel ők sokat tudnak effélékről. Egyáltalán nem hisz a családi mondában?

– Semmiben sem hiszek – felelt Pendragon élénken, szemét egy vörös, tropikus madárra szegezve –, tudományos kérdésekkel foglalkozó ember vagyok.

Flambeau meglepetésére a pap, aki szemmel láthatólag teljesen fölélnékvült, áttért a fölmerült témára és a természet-tudományról vitatkozott a házigazdával. Nagy bőbeszédű-

séggel és sok, váratlan hozzáértéssel szólt hozzá a tárgyhoz, egész addig, míg oda nem állították a gyümölcsöt és a borospalackokat, és az utolsó inas is el nem tűnt. Akkor, anélkül, hogy hangján változtatott volna, így szólt:

– Kérem, admirális úr, ne tartson szemtelennek. Nem kíváncsiságból kérdem, csak saját miheztartásom végett és az ön kedvéért. Azt hiszem, nem tévedek, ha föltételezem, hogy ezeket a régi dolgokat nem óhajtja komornyikja előtt tárgyalni?

Az admirális kerekre nyitotta szemét és felkiáltott:

– Hát nem tudom, honnan veszi, de tény, hogy ki nem állhatom azt az embert, bár nincs okom, hogy elbocsássam, mert régi szolga. A képzelődő Fanshaw erre azt mondaná, hogy a vérem lázad az ilyen spanyol kinézésű, fekete hajú ember ellen.

Flambeau öklével váratlanul lecsapott az asztalra:

– Szavamra, annak a lánynak is ilyen külseje volt.

– Remélem, hogy ma este mindez megszűnik – folytatta az admirális –, amikor unokaöcsém szerencsésen visszakerül majd hajójáról. Ugye, meglepődött? Nem értené meg a dolgot, ha nem mondanám el történetünket. Atyámnak két fia volt. Én agglegény maradtam, de bátyám megházasodott. Fia született, aki – mint mi mindnyájan – tengerész lett, és a birtokot ő fogja örökölni. Nos, apám különös ember volt. Fanshaw babonás hajlama egyesült benne az én szkepticizmusommal, s ez a két elem örökké harcban állott egymással. Első tengeri utam után egy terv érlelődött meg benne, melynek segítségével úgy gondolta, végleg tisztázhatja, hogy az átok valóság-e vagy sületlenség. Úgy gondolta, ha az összes Pendragon egyszerre járja a tengert, akkor igen sok lehetőség nyílik természetes katasztrófákra. Ez esetben persze semmit sem lehetne bebizonyítani. De ha mindig csak egyikünk jár a tengeren, az örökösödés szigorú sorrendjében, úgy gondolta, majd csak bebizonyosodik, hogy valóban üldözi-e a családot valami következetes balsors. Szerintem ostoba ötlet volt ez,

kemény harcot vívtam miatta atyámmal. Megvolt bennem a nagyravágyás, de minthogy unokaöcsém után öröklök, a sorban utolsónak maradtam.

– Apja és bátyja – szólt a pap gyöngéden – a tengeren haltak meg?

– Igen – sóhajtotta az admirális. – Mindketten hajótörést szenvedtek, olyan brutális véletlen következtében, amelyen minden hazug emberi mitológia alapszik. Atyám, az Atlanti-óceán felől hazatérőben, itt, a cornwalli szirteknél zátonyra futott. Testvérem hajója, Tasmaniából hazajövet, elmerült, nem tudjuk, hol. Holttestét nem találták meg. Mondhatom önöknek, hogy egészen természetes baleset következtében, rengeteg más ember is fulladt a tengerbe, nemcsak a Pendragonok. Mindkét szerencsétlenséget mint egész természetes, véletlen esetet tárgyalták meg a hajósok. De persze ez a babonát nagyra növesztette és az emberek mindenütt csak az égő tornyot látták. Ezért mondom, hogy jó lesz, ha Walter megjön. A menyasszonyának is ma kellett volna jönnie, de annyira féltem, hogy valami véletlen késlekedés megijeszthetné, hogy sürgönyöztem neki. Arra kértem, hogy csak akkor jöjjön, amikor értesítem. De minden valószínűség szerint Walter ma este megérkezik, és akkor az egész ostoba história végképp füsbe megy – pipafüstbe. Megtörjük azt a régi hazugságot, mint ahogy feltörjük ezt a régi borral telt palackot.

– Nagyon jó bor ez – szólt Brown atya, ünnepélyesen megemelve poharát –, de amint látja, ügyetlen borivó vagyok. – S bocsánatot kért, mert egy kis foltot cseppentett az abroszra. Ivott egyet és letette a poharat, de a keze megrezzent, amikor észrevette, hogy egy arc benéz a kert felőli ablakon, az admirális háta mögött. Egy fiatal női arc volt ez, sötét, délvidéki hajjal és szemmel; mintha egy tragédia álarca lett volna.

Kis szünet után a pap szokott, szelíd modorában ismét megszólalt:

– Admirális úr, akar-e nekem egy szívességet tenni? En-

gedje meg, hogy én és – ha kedvük van – barátaim is, csak éppen ma éjszakára, abban a toronyban szálljunk meg. Tudja-e, hogy az én hivatásommal, majdnem mindenek előtt, együtt jár az ördögűzés?

Pendragon felugrott és sebesen járt fel s alá az ablak előtt, mely mögül az arc azonnal eltűnt.

– Mondhatom önnek, hogy semmi sincs az egészben – kiáltott hevesen. – Egyet tudok. Ateistának nevezhet, mert az is vagyok.

Megfordult és tekintetét fenyegetően Brown atyára szegezte.

– Ez a dolog egészen természetes. Semmi köze sincs az átokhoz.

Brown atya mosolygott:

– Ebben az esetben meg éppen nem lehet kifogása az ellen, hogy kellemes, kerti filagóriájában aludjunk.

– Nevetséges gondolat – felelt az admirális, ujjával a szék hátán dobolva.

Kérem, bocsásson meg mindezt! – szólt Brown atya, legrészvevőbb hangján. – A borpecsétért is. De úgy érzem, hogy ön mégsem veszi annyira semmibe a lángoló tornyot, mint ahogy mutatja.

Pendragon admirális éppoly hirtelen ült le megint, mint ahogy felkelt. Kis idő múlva nyugodtan, halk hangon tette hozzá:

– Saját magát teszi ki veszélynek – szólt –, de vajon nem lenne-e ön is ateista, csakhogy bele ne bolonduljon ebbe az ördögösségbe?

Körülbelül három órával ezután Fanshaw, Flambeau és a pap még mindig a kertben, a sötétben őgylegtek. A másik kettő már olyanforma célzásokat tett, hogy Brown atya úgy látszik, nem szándékozik lefeküdni, se a toronyban, se a házban.

– Úgy látom – szólt elmerengve a papocska –, hogy a gye-

pet meg kellene gyomlálni. Ha találnék egy kapát vagy valamit, magam is nekifognék.

Félig ellenkezve és nevetve követték, de ő a legnagyobb ünnepélyességgel egy kis prédikációt tartott, melyben kijelentette, hogy az ember mindig találhat valami kis foglalatosságot, mellyel másoknak segíthet. Kapát nem talált ugyan, de talált egy régi vesszőseprűt, s ezzel nekilátott, hogy lesöpörje a fűről a száraz leveleket.

– Mindig akad valami kis munkája az embernek – szolt társai számára kissé ostoba jókedvvel. – Amint George Herbert mondja: Aki egy admirális kertjét söpri Cornwallban, a Te törvényedért, széppé teszi azt és a cselekedetet. És most – szolt félredobva a seprűt – gyerünk, öntözzük meg a virágokat!

Vegyes érzelmek közt figyelték, hogy csavart le egy jó hosszú darab kerti tömlőt, és mintegy tűnődve így szolt:

– Előbb a piros tulipánokat, aztán a sárgákat, ugye? Kissé szárazak; nincs igazam?

Kinyitotta a csapot és a víz egyenes, vastag sugárban lövellt ki, mint valami hosszú, csillogó acélrúd.

– Vigyázz, Sámson! – kiáltott Flambeau –, hiszen levágtad a tulipán fejét.

Brown atya bánatosan nézte a lefejezett virágot.

– Az én öntözésem megöl vagy meggyógyít – hagyta rá, fejét vakarva. – Igazán kár, hogy nem találtam meg a kapát. Láttatok volna csak azzal! De ha már szerszámról beszélünk, nálad van-e, Flambeau, az a kardbot, melyet mindig magaddal viszel? Rendben van, Sir Cecil meg azt a kardot vehetné magához, melyet az admirális dobott el, ott a palánknál. Milyen szürke minden!

– A köd száll fel a folyóról – szolt a bámészkodó Flambeau.

Amíg beszélt, a kertész hatalmas alakja jelent meg a gyep-terasz felső párkányán. Felemelte a vasgereblyét és csúnyán ordítózza fenyegette őket:

- Tegye le azt a tömlőt – kiabált –, tegye le a kezéből és menjen a...

- Borzasztóan ügyetlen vagyok – felelt a tisztelendő úr erőtellenül –, képzelje, az asztalnál is felborítottam a bort.

Ingadozva, félig bocsánatkérően a kertész felé fordult és a még csurgó tömlő vízsugarával úgy arcon találta a kertészt, akár egy ágyúlövés. A kertész megtántorodott, elcsúszott és elvágódott, hogy lába az égnek állt.

- Milyen szörnyű! – szolt Brown atya és csodálkozva nézett körül. – Hiszen leütöttem egy embert!

Fölemelt fejjel állt meg egy pillanatig, mintha figyelne, vagy hallgatózna, azután rövid futással nekiindult a toronynak, a tömlőt még most is maga után húzva. A torony egészen közel volt, de körvonalai jóformán elmosódtak.

- Ennek a ködnek – mondta – furcsa szaga van.

- Bizony Isten... furcsa – kiáltott Fanshaw elsápadva –, csak nem akarja azt mondani...

- Azt mondom – szolt Brown atya –, hogy az admirális egyik tudományos jóslata ma este beteljesül. Ez a história ma a szó szoros értelmében „füstbe megy”.

Amint beszélt, egyszerre gyönyörű piros fény gyulladt ki, mint valami óriási róza, de olyan ropogás és pattogás közt, ami az ördögök nevetésére emlékeztetett.

- Istenem, mi ez? – kiáltott Sir Cecil Fanshaw.

- Ez a lángban álló torony jele – szolt Brown atya, és tömlőjéből vizet lövellt a piros folt közepébe.

- Szerencse, hogy nem feküdtünk le! – kiáltott Fanshaw.

- Csak nem csap át a házra?

- Talán emlékeztek rá, hogy a fakerítést, melyen átcsapott volna, lebontották – szolt a pap csöndesen.

Flambeau hirtelen barátja felé fordult, de Fanshaw oda-szolt:

- Legalább senki sem fog elpusztulni.

- Ez bizony elég különös torony – jegyezte meg Brown

atya. – Mikor embereket pusztít, mindig olyanokat pusztít, akik másutt vannak.

Ugyanabban a pillanatban a felső párkányon ismét a kertész idomtalan, hosszú szakállas alakja jelent meg. Körvonalai élesen rajzolódtak a sötét égre, amint másokat oda-integetett, de kezében már nem gereblyét, hanem kést fogatott.

Mögötte jött a két szerecsen, szintén régimódi, görbe késekkel. A vérvörös fényben fekete arcukkal és sárga alakjukkal olyanok voltak, mint valami ördögök, akik kínzószerszámokkal közelednek. Mögöttük a sötét kertben egy távoli hang kurta parancsszavakat kiáltott feléjük. Amikor a pap ezt a hangot meghallotta, rettenetesen elváltozott az ábrázata.

De nyugodt maradt és a szemét nem vette le a lángoszlopról, mely az előbb folyton terjedt, de most a hosszú, ezüst vízsugár özönében egyre összébb zsugorodott. Ujját a tömlő nyílásánál tartotta, hogy célját el ne tévessze, és semmi másral nem törődött. Csupán a lármából hallhatta meg és szeme sarkából láthatta félig-meddig, hogy a sziget kertjében micsoda izgalmas események kavarogtak. Barátainak két rövid utasítást adott. Az egyik így szólt:

– Üssétek le valahogy azokat a fickókat és kötözzétek meg; ott a farakásnál van kötél. El akarják venni az én kedves locsolószerszámomat.

A másik:

– Mihelyt tehetitek, kiáltsatok annak a csónakos lánynak, odaát van a cigányokkal. Kérjétek meg, hogy kerítsen vedreket és töltesse meg a folyóban.

Azután ugyanolyan kíméletlenül öntözte tovább a vörös virágot, mint ahogy a piros tulipánágyat öntözte.

Meg se fordította a fejét, hogy megfigyelje a különös viadalt, mely a titokzatos tűzvész barátai és ellenfelei közt folyt le. De szinte érezte, hogy rázkódott meg a sziget, amikor Flambeau összecsapott az óriás kertésszel, és elképzelte, mi-

lyen forgószél kerekedett, amint viaskodtak. Hallott egy nagy zuhanást is, és barátja diadalkiáltását, ahogy nekirontott az egyik négernek. Hallotta a két szerecsen kiáltozását, amint Fanshaw és Flambeau megkötözték őket. Flambeau hatalmas ereje nemcsak kiegyenlítette, hanem erősen meghaladta a számbeli fölényt. A negyedik ember azonban láthatatlanul még mindig a ház körül ólálkodott, de nem volt egyéb, csupán egy árny és egy hang. Azt is hallotta Brown atya, hogy evezőcsapások közelednek, hallotta a lány parancsokat osztogató hangját, a cigányok válaszát, a vízbe eresztett üres vedrek csobbanását. És végül hallotta a tűzvész körül forgoló sok láb dobogását. De mindezzel nem törődött annyit, mint azzal, hogy a vörös folt, mely közben fellángolt, most ismét leapadt.

Ekkor egy kiáltás hangzott, mely majdnem rávette, hogy hátraforduljon. Flambeau és Fanshaw néhány cigánnyal együtt a titokzatos ember után rohant a ház felé. Aztán a kert másik végéről áthallatszott a francia rémült és megdöbben kiáltása. Emberinek nem mondható ordítás válaszolt rá, amint az üldözött kiszabadította magát üldözőinek karjaiból és keresztülszaladt a kerten. Legalábbis háromszor rohant körül az egész szigeten, ami oly rémesen hatott, mintha egy őrültet hajszolnának. Az üldözött azért is ordított, mert az üldözők köteleket hajítottak utána, s annál rettenetesebb volt ez, mivel gyermekek fogócskajátékára emlékeztetett. Mikor látta, hogy minden oldalról körülzárják, felugrott a magas partra és egy loccsanással eltűnt a sötét, rohanó folyóban.

– Most már attól tartok, semmit sem lehet tenni – szólt Brown atya fájdalomtól elváltozott hangon. – Azóta már őt is azokra a sziklákra sodorta az ár, ahova annyi mást dobattott. Jól fel tudta használni a családi mondát...

– Ugyan ne beszélj hasonlatokban! – kiáltott Flambeau türelmetlenül. – Nem mondhatnád el ugyanazt egyszerű szavakkal?

– De igen – felelt Brown atya a tömlőt nézve. – „Két fényes szem, így minden jó; Ha egyik pislog, volt, nincs hajó...”

A tűz egyre jobban sistergett és süvített, mintha fojtogatták volna. A láng mind kisebb lett a tömlő és a vedrek vízáradatától. De Brown atya még mindig szemmel tartotta, mialatt így folytatta:

– Mivel most már hajnalodik, megkérem ezt a fiatal hölgyet, hogy nézzen azon a messzelátón át a folyó torkolata felé. Talán lát majd valamit, ami érdeklí; esetleg egy hajót láthat arra, vagy a hazatérő Pendragon Walter urat, sőt talán annak a félelbernek a jelét, aki, hogy most már biztonságban van, meglehet, hogy a partra is gázolt. A fiatal tengerészt hajszál választotta el a hajótöréstől és nem menekülhetett volna meg, ha a fiatal hölgynek nem lett volna annyi esze, hogy gyanúba fogja az admirálist sürgönye miatt, és nem jött volna ide, hogy megfigyelje. De ne beszéljünk többet az öreg admirálisról. Legjobb, ha minderről nem beszélünk. Még csak annyit akarok mondani, hogy valahányszor ez a szurokba és gyantába mártott torony kigyulladt, a fénye mindig úgy lobogott a láthatáron, mintha a tengerparti világítótorony ikerfénye volna.

– És így pusztult el az apa és a testvér. A legendás hírfü gonosz nagybácsi majdnem megkapta a birtokot! – szölt Flambeau.

Brown atya nem válaszolt, sőt néhány udvarias szótól eltekintve, nem is beszélt többet, míg biztonságban újra le nem ültek a jacht dohányszójában. Láta, hogy a meghíúsított tűzvész végképp elaludt, és Brown atya nem akart tovább ott vesztegelni már. Hallotta azt is, hogy a fiatal Pendragon, lelkes embertömeg kíséretében, feljött a partról, és ha regényes kíváncsiság hajtotta volna, részesülhetett volna a tengerész és a fiatal lány hálálkodásában. De ismét erőt vett rajta a fáradtság és csak akkor rezzent össze, mikor Flambeau figyelmeztette, hogy szivarja hamuját ruhájára ejtette.

– Ez nem szivarhamu – szólt bágyadtan. – Ez a tűztől származik, de ez nem jut eszetekbe, mert szivaroztok. Éppen így jöttem rá, hogy gyanús a térkép.

– Pendragon csendes-óceáni szigettérképéről beszélsz?

– Azt hitték, hogy a csendes-óceáni szigetek térképe – felelt Brown. – Ha egy tollat egy darab kőzethez és egy korallhoz teszünk, mindenki azt hiszi, hogy lelet. Ha ugyanazt a tollat egy szalaggal és művirággal kötjük össze, mindenki azt fogja hinni, hogy női kalapra való. Ha mármost azt a tollat egy tintatartóra tesszük, melléje pedig egy könyvet, és egy rakás levélpapírt, a legtöbb ember megesküszik, hogy író-tollat lát. Ti a térképet tropikus madarak és kagylók közt láttátok és feltételeztétek, hogy a csendes-óceáni szigetek mappája. Pedig ennek a folyónak a térképe volt.

– De honnan tudod ezt? – kérdezte Fanshaw.

– Láttam rajta azt a sziklát, mely olyan, mint egy sárkány és azt, mely olyan, mint Merlin és... .

– Úgy látszik, sok mindent megfigyelt, amint bejöttünk – szólt Fanshaw. – Nekünk úgy tetszett, nagyon szórakozott volt.

– Tengeribeteg voltam – szólt Brown atya. – Borzasztó rosszul éreztem magam. De annak semmi köze ahhoz, hogy mit lát az ember. – És behunyta szemét.

– És azt hiszed, hogy mások, sokan meglátták volna ugyanazt?... . – kérdezte Flambeau.

Nem kapott választ. Brown atya már aludt.

A GONGOK ISTENSÉGE

Fagyos és rideg, kora téli délután volt, amikor a napvilág inkább ezüsthöz hasonlít, azaz inkább cinhez, mint ezüsthöz. S ha ez a napsugár vigasztalan sok száz kopár irodában és

ásítózó nappaliban, még vigasztalanabb a lapos essexi part mentén. Itt az egyhangúság annál szörnyűbb, mert hosszú közökben egy-egy lámpaoszlop szakítja meg. Ezek az oszlopok csupaszabbak voltak, mint egy kopár fa; vagy inkább hasonlítottak olyan fához, amely csúnyább egy ilyen lámpaoszlopnál. Könnyű hó esett, mely félig sávokra olvadt, és ezek a sávok is inkább ólomszínűnek, mint ezüstösnek látszottak, mikor a fagy megint földhöz rögzítette őket. Friss hó nem esett, de a part legszélén még a régi hó szalagja húzódott végig, párhuzamosan a habok halvány szalagjával.

A tenger vonala élénk liláskék volt, mint egy megfagyott ujj ere. Körös-körül mérföldekre nem látszott egy élő ember, kivéve két gyalogost, akik sebesen haladtak, bár egyiknek sokkal hosszabb lába volt és sokkal hosszabbakat lépett, mint a másik.

Igazán nem volt vakációra alkalmas hely vagy idő, de Brown atyának ritkán volt vakációja. Akkor kellett szabad-ságra mennie, amikor éppen lehetett, de mindig azon volt, hogy régi barátja, Flambeau, exgonosztevő és exdetektív is vele tarthasson. A papnak kedve kerekedett, hogy régi egyházközségét Cobhole-ban meglátogassa, és ezért észak-kelet felé haladtak a tengerpart mentén.

Egy-két mérföld után a part valóságos kiépített tengerparti sétánnyá szélesedett. A rút lámpások kevésbé ritkán állottak és díszesebbek, bár nem kevésbé csúfak lettek.

Fél mérfölddel odébb Brown atya valami kertféle területet vett észre, mely olyan volt, mint egy kockás mintájú padlózat. Virág nélküli, szőnyegnövényes cserepek labirintusa közt sétautak kanyarogtak, melyeken hajlított vasszékek és padok álltak. Mindez bizonyos fajta – az ő számára ellenszenves – mondén tengeri fürdőt majmoló kisváros légkörére emlékeztetett. Amint végignézett a sétányon, meglátott valamit, ami kétségtelenné tette, hogy valóban ilyen helyre jutottak. A szürkés távolban nagy zenepavilon ágaskodott, hat lábon, mint valami óriás gomba.

– Úgy látszik – szólta Brown atya kabátgallérját feltűrve és kötött sálját szorosabbra tekerve nyaka köré –, hogy valami üdülőhelyhez közeledünk.

– Attól tartok – felelt Flambeau –, olyan üdülőhely ez, ahol most kevesen üdülnek. Manapság ugyancsak igyekeznék az ilyen helyeket télen is életre kelteni, de Brighton és a legrégebbiek kivételével sohasem sikerült. Ez, azt hiszem, Seawood, Lord Pooley vállalata. Karácsonykor szicíliai énekeseket hozatott ide, és arról van szó, hogy egy nagyobb bokszmérkőzést is rendeznek. De legokosabb volna, ha ezt az egész ronda fészket a tengerbe dobnák, olyan szomorú és elhagyatott, mint egy lemaradt vasúti kocsi.

Közben a nagy zenepavilon alá értek, s a pap fejét kissé oldalt fordítva, különös kíváncsisággal nézegette, mint egy madárka. A szokásos cifra, ízléstelen alkotmány volt; lapos, itt-ott aranyozott teteje hat vékony, befestett faoszlopon állt. A kerek, dobszerű pódium körülbelül ötlábnyira emelkedett a sétány fölé. De volt valami fantasztikus a hó és a mester-séges aranyozás együttes hatásában, ami olyasvalamire emlékeztetett, amit se Flambeau, se barátja nem tudtak hirtelen megmagyarázni. De annyit tudtak, hogy ez a hatás idegenszerű, s ugyanakkor művészi.

– Megvan! – szólta végre Flambeau. – Japán karaktere van. Olyan, mint egy képzelt tájat ábrázoló japán fametszet, melyen a hó a hegyeken cukorporhoz hasonlít és az aranyozás a pagodákon a mézeskalács díszítésére emlékeztet. Éppen úgy fest, mint valami kis pogány templom.

– Igen – szólta Brown atya –, de nézzük csak meg az istenséget! – és nála szokatlan fürgeséggel felugrott a pódiumra.

– Hát jó – szólta Flambeau nevetve, és a következő percben az ő toronymagas alakja is fent termett a különleges emelvényen.

Bármily csekély volt tulajdonképpen ennek az emelvénynek a magassága, a rajta állóban mégis azt az érzést keltette, hogy onnan messzebb és még messzebb is el lehet látni, végig

a tengeren és a szárazföldön. A parttól befelé a télies kis kertek beleolvadtak egy homályos, szürke cserjésbe. Mögötte a távolban egy magányos major hosszú, alacsony épületei látszottak, és azon túl már semmi; csak a hosszú, kelet-angliai síkság. A tenger irányában sem vitorla, sem egyéb életjel nem látszott, mindössze néhány sirály. De még ezek is olyanok voltak, mint az utolsó hópelyhek, úgy látszott, hogy nem is repdesnek, csak lebegnek a szürke ég alatt.

Flambeau hirtelen megfordult, mert kiáltást hallott. Ez a kiáltás szokatlanul alacsonyról jött és inkább a lábának szólt, mint a fejének. Azonnal kinyújtotta kezét, de nem állta meg, hogy ne nevéssen azon, amit látott. Ugyanis a dobogó valami okból beszakadt Brown atya alatt és a szerencsétlen emberke átesett rajta a sétányra. Éppen olyan nagy, azaz inkább olyan kicsi volt, hogy csak a feje látszott ki a lyukból, az összetörött fadarabok közül. Mint Keresztelő Szent János feje a tálon, olyan volt. Arcának – akárcsak valószínűleg Keresztelő Szent Jánosénak is – zavarodott kifejezése volt.

Csakhamar azonban nevetni kezdett.

– Ez a fa úgy látszik, korhadt – szólt Flambeau –, bár különös, hogy engem elbírjon és éppen alattad szakadjon be.

A papocska kíváncsian nézegette az állítólag korhadt deszka szélét és végeit, s aggódva ráncolta össze a homlokát.

– Gyere már! – kiáltott Flambeau türelmetlenül, és még mindig kinyújtva tartotta nagy, barna kezét. – Nem akarsz onnét kijutni?

A pap egy letörött faszilánkot tartott két ujjá közt és nem felelt azonnal. Végre elgondolkozva mondta:

– Hogy ki akarok-e innét jutni? Nem bizony. Inkább azt hiszem, hogy be akarok jutni. – És olyan hirtelen bukott le a sötétbe, a fapadló alá, hogy nagy, felhajtott szélű papi kalapja leesett és ott maradt a deszkákon fej nélkül.

Flambeau most újra a vidéket és a tengert nézte, és megint nem látott egyebet a haboknál, melyek hóra emlékeztettek, és a havas síkságot, mely olyan sima volt, mint a tenger.

Akkor háta mögött olyan neszt hallott, mintha valaki nagyon sietne. A kis páter volt, aki mindenesetre gyorsabban evickélt ki a lyukból, mint ahogy beleesett. Arckifejezése már nem volt zavarodott, hanem igen határozott volt, és talán a hó rásugárzó világítása tette, hogy halványabbnak látszott, mint rendesen.

– Nos – kérdezte hatalmas barátja –, megtaláltad a templom istenségét?

– Nem – felelt Brown atya –, azt találtam meg, ami néha fontosabb: az áldozatot.

– Mi az ördögöt beszélsz? – kiáltotta Flambeau riadtan.

Brown atya nem felelt. Összeráncolt homlokkal bámult a vidékre és hirtelen kinyújtotta mutatóujját.

– Milyen ház az odaát? – kérdezte.

Flambeau, amint a pap uja irányát követte, csak most vett észre egy épületet, mely közelebb feküdt a majornál, és legnagyobb részét elfedte egy faszor. Nem volt nagy épület, és elég távol állt a parttól. De volt rajta valami cifraság, mely valószínűvé tette, hogy ugyanahhoz az üdülőhelyhez tartozik, mint a zenepavilon, a park és a vaspadok.

Brown atya leugrott az emelvényről; barátja követte. Amint a megjelölt irányba haladtak, jobbról-balról a fák elmaradoztak, és megpillantottak egy meglehetősen ízléstelen külsejű kis szállodát. Afféle „Szalon-bár”-ral kérkedő kis szálloda volt ez, amilyen gyakori az üdülőhelyeken. Jóformán egész homlokzata aranyozott vakolatból és színes üvegből állott, és talmi eleganciája valósággal búskomor hangulatot váltott ki a szürke, kísérteties fák között, a mögötte elterülő szürke háttérrel. Mindketten úgy érezték, hogy ha ebben a vendéglőben valamit fogyasztásra kínálnának, az csak olyasmi lenne, mint a színpadi papírmasé sonka és üres bögre.

Ez a feltevés egyáltalán nem vált be. Mert amint közelebb jutottak az épülethez, a nyilvánvalóan zárt étkezőhelyiség előtt olyan vaspadot láttak, amilyen a sétányt is ékesítette.

De ez itt sokkal hosszabb volt, végignyúlt az egész fronton. Valószínűleg azért állították oda, hogy a vendégek rajta ülve, gyönyörködhesse a tengerben. De nemigen várhatta az ember, hogy ebben az időben bárki is kiüljön oda.

A feltevéssel ellentétben a pad legvégénél kis kerek, éttermi asztal állott, rajta egy palack Chablis, egy tányér mandula és malagaszőlő. Az asztal mögött pedig egy sötét hajú fiatalember ült, fedetlen fővel, és csodálatos mozdulatlansággal bámult a tengerre. Még négyyardnyi távolságból is valószínűleg viaszfigurának látszott, de mikor még közelebb értek, egyszerre úgy ugrott fel, mintha puskából lőtték volna ki. Tiszteletteljes, de azért nem tolakodó hangon szólalt meg:

– Uraim, tessék befáradni! Jelenleg nincs itt ugyan a személyzetem, de valami egyszerű frissítőt magam is elhozhatok.

– Nagyon lekötelez – szólt Flambeau. – Ön tehát a tulajdonos?

– Igen – szólt a sötét hajú ember, s visszaesett előbbi me-rev tartásába. – Tetszik tudni, pincéireim mind olaszok, és igazságosnak találtam, hogy lássák, mint győzi le honfitársuk a néget, ha ugyan sikerül neki. Tudják, ugyebár, hogy még-iscsak megtartják a nagy mérkőzést Malvoli és Nigger Ned között?

– Attól tartok, nem maradhatunk olyan sokáig, hogy vendégszeretetét komolyan igénybe vegyük – szólt Brown atya. – De barátom bizonyára szívesen megiszik egy pohár sherryt a hideg ellen és a latin bajnok egészségére.

Flambeau nem értette, mire való a sherry, de egyáltalán nem ellenezte. Csakis azt mondhatta barátságosan:

– Ó, nagyon köszönöm.

– Sherry, uram, hogyne... – szólt a szállodás, s megfordult az épület felé. – Engedelmet kérek, hogy pár percig meg kell váratnom az urakat, de amint mondtam, nincs itt a személyzetem. – Azzal a sötét, lezárt redőnyű szálloda fekete ablaka felé ment.

– Ó, hiszen tulajdonképpen nem is olyan szükséges... – kezdte Flambeau, de a vendéglős megfordult, hogy megnyugtassa.

– Nálam vannak a kulcsok, és sötétben is tudom az utat.

– Nem akartam... – kezdte Brown atya, de ordító ember hang szakította félbe, mely a lakatlan szálloda belsejéből jött. Hangosan, de érthetetlenül dörgött valami idegen nevet, és a tulajdonos szaporábban indult utána, mint Flambeau sherryje után. Mint tüstént kiderült, a tulajdonos igazat mondott. De mind Flambeau, mind Brown atya később gyakran bevallották, hogy kalandjaik során sohasem fagyasztotta meg bennük valami annyira a vért, mint ennek az emberevő óriásnak a hangja, mely oly váratlanul támadt a csendes, üres szálloda belsejében.

– A szakácsom! – kiáltott fel a tulajdonos. – Megfeledektem a szakácsról! Azonnal indul ő is. Egy sherryt, uram?

S az ajtóban tényleg egy nagy fehér massa jelent meg, szakáchoz illő fehér kötényben és sapkában, de fekete arccal. Flambeau gyakran hallotta, hogy a négerék jól főznek. De most valahogy megütközött azon, hogy dacára a két faj és kaszt közt fennálló különbségnek, a szálloda tulajdonosa követi a szakács hívását, nem pedig megfordítva. Eszébe jutott az is, hogy a főszakácsok általában arrogánsak; ekkor azonban a tulajdonos megjött a sherryvel és ez volt a lényeg.

– Csodálom – szólott Brown atya –, hogy olyan kevés ember jár a tengerparton, mikor mégis megtartják azt a nagy mérközést. Mi mérföldek óta csak eggyel találkoztunk.

A fogadó tulajdonosa vállat vont:

– A város másik végéről jönnek, az állomás felől, három mérföldnyire innét. Csak a sport érdekli őket, és éppen csak meghálnak a szállodákban. Elvégre is, nem olyan az idő, hogy érdemes lenne a parton sütkérezni.

– Vagy azon a padon – szólott Flambeau, s a kis asztal felé mutatott.

– Örködnöm kell – szólott a szállodás mozdulatlan arccal.

Rendes, jóképű, kissé sápadt ember volt. Sötét öltönyén semmi feltűnő, kivéve azt, hogy fekete nyakkendője elég magasan, plasztromszerűen volt megkötve és egy arany tű díszítette, melyen valami groteszk fej ékeskedett. Az arcán sem volt semmi különös, eltekintve valamitől, ami idegesség is lehetett. Az volt a szokása, hogy egyik szemét tágra nyitotta a másiknál, ami azt a benyomást keltette, hogy az egyik szeme nagyobb, vagy talán éppen üvegszeme van.

A hallgatást a vendéglős törte meg:

– Merrefelé találkoztak azzal az egy emberrel? – kérdezte csendesen.

– Különösképpen – felelt a pap – itt, egészen a közelben, a zenepavilonnál.

Flambeau, aki leült a padra, hogy a sherryt megigya, letette poharát, felállt és barátjára bámolt. Beszédre nyitotta a száját, de azután befogta.

– Különös – szolt a sötét hajú ember elgondolkozva –, milyen volt?

– A sötétben nem láthattam olyan jól – kezdte Brown atya –, de...

Amint már említettük, a vendéglősről bebizonyosodott, hogy igazat mond. Az az állítása, hogy a szakács éppen indulóban van, szó szerint beteljesült, mert mialatt beszéltek, kijött és a kesztyűjét húzta.

De most ugyancsak másképp nézett ki, mint mikor fekete-fehér tömegként jelent meg az ajtóban. Tetőtől talpig elegáns volt. Széles, fekete fején magas fekete cilinderkalap, abból a fajtából, melyet a francia humor nyolc tükörhöz hasonlít. De az ember maga is olyan volt, mint egy kalap. Ő is fekete volt és fényes bőre nyolcszorosan vagy még többszörösen vetítette vissza a fényt. Mondanunk sem kell, hogy fehér kamáslit és fehér mellényt viselt. Gomblyukában piros virág díszelgett, mintha csak hirtelen nőtt volna ki. S abban a jellegzetes mozdulatban, ahogyan egyik kezében pálcáját, a másikban szivarját tartotta, volt valami szemérem s ugyan-

akkor valami szemérmertlenség, valami, amit mindig szem előtt kellene tartanunk, ha faji előítéletről beszélünk – a „cake-walk”*.

– Néha – szólt Flambeau, amint utána nézett – igazán nem csodálom, hogy meglincselik őket.

– Én sohasem csodálkozom semmiféle pokoli dolgon – szólalt meg Brown atya. – De amint már mondtam – kezdte újból, mikor a néger sárga kesztyűjével tüntetően babrálva a fürdőhely felé iramodott –, ahogy mondtam, nem tudnám nagyon részletesen leírni azt az embert. Annyi tény, hogy régimódi fekete vagy festett pofaszakállal és bajusza volt, olyan, amelyet külföldi bankárok képein látni. Nyaka köré hosszú vörös sál volt tekerve, melynek vége járás közben ide-oda lengett. Ez a sál úgy volt a nyakára erősítve, ahogy dadák szokták a gyerekek sáljait megerősíteni, egy biztosítótűvel. Csakhogy ez nem biztosítótű volt – tette hozzá egykedvűen, miközben a tengerre bámult.

A padon ülő ember szintén a tengert bámulta. Most, hogy újra nyugodtan ült, Flambeau egész biztosra vette, hogy egyik szeme nagyobb a másiknál. Mindkettő nyitva volt, de mintha a bal szeme tágabbra nyílt volna a béméskodásban.

– Igen hosszú aranytű volt ez és egy faragott majomfej vagy micsoda volt rajta. Szemüveget viselt és széles fekete...

A mozdulatlan ember tovább bámult a tengerre, két szeme mintha két különböző emberé lett volna. De egyszerre villámgyors mozdulatot tett.

Brown atya háttal ült neki és e mozdulattól abban a pillanatban holtan rogyhatott volna össze. Flambeau-nak nem volt fegyvere, de széles barna tenyere a hosszú pad karján pihent. Hirtelen megrándult a válla és az egész hatalmas vasalkotmányt magasan a feje fölé emelte, mint egy hóhérbárdot. Amint így függőlegesen tartotta, a pad hossza megnyúlt, mint valami vaslétra, mely a csillagok felé vezet. Flambeau

* Század eleji, amerikai néger tánc.

hosszú árnyéka az esti világításban olyan óriás árnyékához hasonlított, aki az Eiffel-tornyot forgatja. Ez az óriási árnyék volt az, amitől (még a vas lecsapása előtt) az idegen megrettent, kitért és szállodájába rohant. S a lapos, fényes tört, amit elejtett, ott hagyta, ahova leesett.

– Azonnal mennünk kell innét – kiáltott Flambeau és dühös nemtörődomséggel röpítette le a padot a partra. Megfogta a kis páter karját és húzta magával a kopár hátsó kert szürkességén át, melynek végén csukott ajtót találtak. Flambeau egy pillanatra félelmetes csendben az ajtó felé hajolt, majd így szólt:

– Be van zárva.

Ugyanakkor egy fekete toll esett le az egyik díszfenyőről és meglegyintette kalapkarimáját. Ettől jobban összerезzent, mint a megelőző távoli és kisebb durranástól. De ekkor még egy durranás hallatszott a távolból és az ajtó – amelynek éppen a zárját próbálgatta –, megrázkódott a beléje fúródott golyótól. Három sarokvas és egy zár egyszerre repült ki, mikor Flambeau válla nekifeszült az ajtónak, s egyszerűen magával ragadta, mint Sámson Gath kapuját. Aztán kilépett a hátsó útra, és az ajtót átdobta a kert falán, éppen amikor egy harmadik lövés egy kis havat és sárt vert fel a sarkánál. Minden további teketória nélkül felemelte a kis pátert, kalimpáló lábaival vállára vetette és Seawood felé szaladt, amilyen gyorsan csak bírt. Csak két mérfölddel odébb tette le kis termetű társát. Anchises klasszikus példája ellenére nem volt éppen méltóságteljes menekülés, de Brown atya csak mosolygott rajta.

– Nos – szólalt meg Flambeau türelmetlen hallgatás után, amint a város külső utcáin haladtak, ahol már nem kellett támadástól tartani –, nem tudom, mit jelent mindez, de ha saját szememben bízhatok, fogadok, hogy sohase találkozál azzal az emberrel, akit olyan részletesen írtál le.

– De igen, tulajdonképpen találkoztam vele – szólt Brown, s idegesen harapdálta az ujját –, igazán találkoztam. Ámbár

sötét volt és nem láthattam tisztán, ott, a zenekari emelvény alatt. De bevallom, hogy mégsem egészen pontosan írtam le, mert szemüvege eltörve hevert alatta, és a hosszú aranytű nem a sáljába volt szúrva, hanem a szívébe.

- És én azt hiszem - szólt a másik halkabban -, hogy annak az üvegszemű alaknak meglehetősen sok köze volt hozzá.

- Remélem ugyan, hogy nem sok - felelt Brown egyre izgatottabb hangon -, s talán nem jól tettem, hogy beszéltem róla. De ösztönszerűleg tettem. Attól félek, hogy ennek az ügynök sötét és mély háttere van.

Csendben mentek át néhány utcán. A kékes, hideg alkonyatban már kigyulladt néhány lámpás, és nyilvánvaló volt, hogy a város központjához közeledtek. A falakon rikító színű plakátok hirdették a Malvoli és Nigger Ned közötti bokszmérkőzést.

- Én bizony - szólt Flambeau - sohasem gyilkoltam meg senkit, még gonosztevő koromban sem. De majdnem meg tudom érteni azt, aki ilyen szomorú helyen ilyet tett. A világ minden magányos szemétládája közt számomra mindig az olyan hely a legszomorúbb, mely - mint az a zenepavilon is - eredetileg vigalom célját szolgálja és szívszaggatóan elhagyatott. El tudom képzelni, hogy egy búskomor embernek az az érzése, hogy vetélytársát ilyen helyen kell megölnie. Emlékszem, egyszer Surrey gyönyörű dombvidékén bandukoltam, s nem gondoltam másra, mint a rekettyére meg a pacsirtákra, mikor egy tágas, hatalmas térségre lyukadtam ki. Elöttem egy magas, néma építmény meredt az égnek, melyen egymás fölött üres ülések sorakoztak, mint valami óriási római amfiteátrumban. Üres volt, mint egy vadonatúj ruhafogas. Egy madár repült el fölötte. Az epsomi nagy tribün volt ez. És úgy éreztem, hogy ott senki sem lehet többé boldog.

- Különös, hogy Epsomot említed - szólt a pap. - Emlékszel-e az úgynevezett suttoni rejtélyre, melyben két fagy-

laltárus szerepelt, akik történetesen Suttonban laktak? Vég-eredményben felmentették őket. Azon a vidéken egy megfojtott embert találtak a homokdombok közt. Egy ír rendőrtől (aki barátom) tudom, hogy az epsomi nagy tribün tövében találták meg, az egyik ajtó mögé rejtve.

– Különös – hagyta rá Flambeau. – De megerősíti azt a nézetemet, hogy ilyen hely a holt szezonban borzasztó magányos. Különbözik nem gyilkolták volna meg éppen ott azt az embert.

– Nem vagyok egészen bizonyos benne, hogy... – kezdte Brown atya és elhallgatott.

– Nem vagy bizonyos benne, hogy meggyilkolták? – kérdezősködött barátja.

– Abban nem vagyok bizonyos, hogy a holt szezonban gyilkolták meg – felelt a papocska egyszerűen. – Nem gondolod, Flambeau, hogy valami sajátságos van ebben a magányosságban? Meg vagy győződve arról, hogy egy óvatos gyilkos mindig magányos helyet akar választani tetteinek színhelyéül? Nagyon-nagyon ritkán van egy ember egészen egyedül. És ettől eltekintve, minél inkább egyedül van, annál biztosabb, hogy meglátják. De lám, itt vagyunk a Pavilonnál, vagy Palace-nál, vagy minek is hívják.

Fényesen kivilágított térre értek, melynek főépületét dús aranyozás borította. Kétoldalt tarka plakátokkal volt tele, köztük ott díszelgett Malvoli és Nigger Ned óriási képe.

– Halló! – kiáltott Flambeau meglepetve, amint pap barátja egyenesen felbotorkált a széles lépcsőn. – Nem tudtam, hogy az ökölvívás a legújabb vesszőparipád. Talán bizony látni akarsz a mérkőzést?

– Nem hiszem, hogy megtartják – felelt Brown atya.

Gyorsan átmentek az előcsarnokon és az első helyiségeken. Átmentek a díjbirkózócsarnokon is, ahol megszámlálhatatlan ülés és páholy közepén már kifeszítették a köteleket a dobogó körül. De a pap meg sem állt, körül sem nézett, amíg egy „Bizottság” felírású ajtóhoz nem értek, mely előtt

egy írnok ült íróasztalánál. Ott megállt és arra kérte, jelentsek be Lord Pooley-nak.

Az írnok megjegyezte, hogy Lord Pooley nagyon el van foglalva, mert mindjárt kezdődik a verseny. De Brown atya addig ismételte kérését, jókedvűen és mosolyogva, hogy végül is az írnok nem utasíthatta vissza. Néhány perc múlva az elképedt Flambeau egy úrral találta magát szemközt, aki egy kifelé igyekvő ember után utasításokat kiáltott:

- Vigyázzon a kötelekre, tudja, a negyedik... No és önök, ugyan mit akarnak?

Lord Pooley úriember volt és mint fajunk ezen ritka maradványai közül a legtöbben, állandóan aggodalmaskodott, főleg anyagi helyzete miatt. Félig ősz, félig szőke volt, szeme lázasan csillogott és előkelő, hajlott orrán fagyás nyoma látszott.

- Csak egy szóra – szólt Brown atya. – Azért jöttem, hogy megakadályozzam egy ember megölését.

Lord Pooley úgy ugrott fel székéről, mintha rugó dobta volna le róla.

- Kárhozzam el, ha eltűröm az ilyesmit – kiáltott. – Örökre a maguk bizottságai, papok és kérvények! A régi időkben, mikor kesztyű nélkül vívtak, nem voltak papok? Most az előírt kesztyűben vívnak és még csak a lehetősége sincs meg annak, hogy valamelyik bokszolót megöljék.

- Nem a versenyzőkről beszélek – szólt a kis páter.

- Jól van, jól – szólt az arisztokrata fagyos humorral. – Hát kit fognak megölni? A döntőbíró?

- Nem tudom, kit fognak megölni – válaszolt Brown atya és elgondolkozva nézett maga elé. – Ha tudnám, akkor nem tartanám szükségesnek, hogy elrontsam a mulatságukat. Egyszerűen szökéshez segíteném. Egyáltalán nem ellenzem a bokszolást. De olyanok a körülmények, hogy arra kell kérnem, hirdesse ki az ökölvívó-mérkőzés elhalasztását.

- Hát még mit nem! – csúfolódott az úriember, lázban

égő szemekkel. – Mit szólna ehhez a kétezer ember, aki itt egybegyűlt, hogy lássa a viadalt?

– Egyszerűen azt, hogy ezerkilencszázkilencvenkilenc marad köztük élve, mire végignézték – szólt Brown atya.

Lord Pooley Flambeau-ra nézett.

– Bolond a barátja? – kérdezte.

– Szó sincs róla – hangzott a válasz.

– Nézze – folytatta Pooley nyugtalanul –, van ennél még rosszabb eset is. Egy egész csapat olasz is megjelent, hogy Malvolinak drukkoljon. Mindenesetre sötét, vad fickók, valami idegen országból. Tudja, hogy milyenek ezek a délvidéki emberek. Ha kiüzenek, hogy nem lesz viadal, Malvoli ránk tör az egész korzikai törzs élén.

– Mylord, ez élet és halál kérdése – szólt a pap. – Csöngetsen, s adjon utasítást, és meglátja, hogy előáll-e Malvoli vagy sem.

A lordban felébredt a kíváncsiság, megnyomta az asztalán álló csengőt, és így szólt az ajtóban azonnal megjelenő őrökhez:

– Rövidesen komoly nyilatkozatot kell tennem a nézőközönség előtt. Addig is arra kérem, értesítse a két bajnokot, hogy a viadalt elhalasztjuk.

Az őrök pár pillanatig elképedve bámult, majd eltűnt.

– Micsoda tekintélyre hivatkozhat állítása megerősítésére – kérdezte Pooley röviden –, kivel tanácskozott?

– Egy zenepavilonnal – szólt Brown atya és megvakarta a fejét. – Azazhogy... tévedek, mert egy könyvtől is tanácsot kértem. Egy londoni könyvesbódéban szedtem fel, nagyon olcsón.

Azzal kihúzott zsebéből egy vastag, bőrkötésű kis könyvet. Flambeau, amint a vállán keresztülnézett, látta, hogy valami régi útleírás és hogy egyik lapja be van hajtvva.

– Az egyetlen mód, mely szerint Voodoo... – kezdte Brown atya a felolvasást.

– Mely szerint micsoda? – kérdezte a lord.

- Mely szerint Voodoo - ismételte a felolvasó szinte élvezettel - Jamaikán kívül meg van szervezve, mint „A Majom vagy a Gongok istensége” ismeretes. Nagy hatalmat gyakorol a két amerikai kontinens több részében, különösen a félvérek közt, akik közül sokan fehér ember látszatát keltik. Ez az emberáldozattal összekötött ördögimádás anynyiban különbözik más, szokott formáitól, amennyiben az áldozat vérét nem a szertartásos módon, az oltáron ontják ki, hanem a tömegben gyilkolják le az áldozatot. A gongokat fülsiketítően verik, amint a szentély ajtaja megnyílik és a majom-istenség megmutatkozik. Az egész gyülekezet eksztatikusan néz feléje. De azután...

A szoba ajtaja hirtelen megnyílt és a kiöltözött néger állt a küszöbön, szemét forgatta, cilindere kihívóan félrebillent a fején.

- Huh! - kiáltott és majomfogát vicsorgatta - micsoda dolog ez?! Huh, huh! Ellopni színes úriember díját... Díj már övé... Gondolják, megmentik fehér talján gézen-güzt?...

- Csak elhalasztjuk a viadalt - szólt az arisztokrata nyugodtan -, pár perc múlva kimegyek, hogy megmagyarázzam a dolgot.

- Kicsoda maga? - kiabált Nigger Ned toporzékolva.

- Nevem Pooley - válaszolt a másik nagy önuralommal.

- Én vagyok a rendező titkár és ajánlom, hagyja el a szobát.

- És ki ez a fickó? - kérdezte a fekete bajnok, s a papra mutatott.

- Nevem Brown és ajánlom, hagyja el az országot.

A díjbirkózó néhány pillanatig dühösen meresztette a szemét, majd Flambeau és a többiek meglepetésére az ajtónak iramodott és nagy zajjal becsapta maga mögött.

- Nos - kérdezte Brown atya és hátrasimította porlepte haját -, mit tartanak Leonardo da Vinciről? Szép olasz fej...

- Nézze csak - szólt lord Pooley -, én nagy felelősséget

vállaltam az ön szavára. De azt hiszem, kissé többet is mondhatna nekünk erről a dologról.

– Teljesen igaza van, Mylord – válaszolt Brown. – Nem tart soká, míg elmondom. Azt hiszem, tudjuk mindazt, amit ez magába foglal, de megnézheti majd, hogy lássa, igazat mondtam-e. Az a néger, aki az imént lépett ki innen, egyike a világ legveszedelmesebb embereinek, mert egy európai agyveleje egyesül benne a kannibál ösztöneivel. Ami barbár társainál tiszta, ésszerű mészárlás volt, azt ő egy ilyen modern, tudományos, titkos, gyilkos társasággá alakította át. Nem tudja rólam, hogy én ezt tudom, de azt sem, hogy nem tudom bebizonyítani.

Csend volt és a kis ember folytatta:

– Ha valakit meg akarok gyilkolni, igazán az a legjobb módja, hogy egyedül legyek vele?

Lord Pooley szeme visszanyerte fagyos villogását:

– Ha valakit meg akar gyilkolni, mindenesetre csak ezt tanácsolhatnám.

Brown atya úgy rázta fejét, mint valami tapasztalt gyilkos.

– Flambeau is így mondta – felelt sóhajtva –, de gondolkozzanak csak egy kicsit rajta. Minél magányosabbnak érzi magát egy ember, annál kevésbé biztos abban, hogy egyedül van. Ezt úgy értem, hogy körülötte üres a tér és éppen ez teszi őt láthatóvá. Sohasem láttak még fönről, a magaslatról szántó-vető embert, vagy pedig magányos pásztort a völgyből? Sose mentek végig egy tengerparti sziklasor tetején és nem néztek le egy emberre, aki a parti fövényen járt? Láthatták volna, mikor öl meg egy tengeri rákot és éppúgy láthatták volna, ha egy hitelezőjét öli meg... Nem, nem és nem! Intelligens gyilkos, amilyenek mi is lehetnénk, lehetetlenség, hogy olyankor kövesse el tettét, amikor senki sem néz oda.

– De hát hogy lehetne másképp?

– Csak egyféleképp – szólt a pap. – Amikor biztos abban, hogy mindenki *másfelé* néz. Az epsomi nagy tribün tövében

megfojtottak egy embert. Akárki láthatta volna, ha akkor történik, amikor üres a nézőtér, akármelyik arra menő vándorlegény a bokrok mögül, vagy autóvezető a dombok felől. De senki sem láthatta, mikor az egész tribün tömve volt emberekkel és a közönség a favorit győzelmét vagy kudarcát ordította. Egy nyakkendőt megrántani, a holttestet egy ajtó mögé dugni, egy pillanat műve, feltéve, hogy a helyes pillanatban történik. Ugyanígy történt – folytatta Flambeau felé fordulva – azzal a szegény ördöggel is a zenepavilonban. Akkor ejtették le a nyíláson (mely nem véletlen törés volt), amikor a hangverseny éppen tetőpontját érte el. Amikor valami híres hegedűművész vonója, vagy valami nagy énekes hangja szólalt meg. És most, ebben az esetben, bizonyos, hogy amikor a knock out ütés következett volna, nem ez lett volna az egyetlen. Ez az a kis trükk, melyet Nigger Ned az ősi Gongok istenségétől tanult.

– És Malvoli... – kezdte a lord.

– Malvolinak semmi köze az egészhez – szólt a pap. – Elhiszem, hogy van vele néhány olasz, de szóban forgó kedves barátaink nem olaszok. Mindenféle árnyalatú, afrikai félvér akad köztük, de azt hiszem, mi angolok minden külföldit egyformának látunk, mihelyt sötét bőrű és piszkos. És – tette hozzá mosolyogva – attól tartok, hogy az angolok vonakodnak finom megkülönböztetést tenni az én vallásom által kifejlesztett és a Voodoo-ból sarjadzó erkölcsi jellemvonások közt.

*

A tavaszi idény teljes fényben bontakozott ki Seawoodban, a tengerpart megtelt családokkal, fürdőkabinokkal, nomád prédikátorokkal és néger énekesekkel. Ebben az időben vetődött ismét oda két barátunk, de még mielőtt a különös, titkos társulat utáni hajsza megszűnt volna. Titkuk majdnem minden esetben velük pusztult el. A szállodabeli ember holttestét a tengerben találták meg. Úgy hánykoló-

dott a vízben, mint valami hínár, jobb szeme csukva volt, de bal szeme tágra meredt, s fénylett, mint üveg a holdvilágnál. Amikor Nigger Nedet egy-két mérföldnyire onnét utolérték, bal öklével három rendőrt ölt meg. A negyedik, életben maradt rendőr annyira meglepődött, hogy a néger kerekét oldhatott. De ez elegendő volt arra, hogy lángra lobbantsa az egész angol sajtót. Két hónapon keresztül a brit birodalom legfontosabb dolga az volt, hogy megakadályozza a néger gazfickó menekülését valamelyik angol kikötőn át. Azokat, kiknek testalkata csak bármily keveset is emlékeztetett az övére, a legkülönösebb inkvizíciónak vetették alá. Le kellett súrolniuk arcukat, mielőtt hajóra szállhattak, mintha minden arcbőrt zsíros festékekkel vontak volna be. Minden Angliában élő négert külön felügyelet és szabályrendelet alá helyeztek. A kifutó hajók éppoly kevés hajlandóságot mutattak arra, hogy egy négert szállítsanak, mint hogy egy tűzokádó sárkányt vigyenek magukkal. Mert az emberek rájöttek, hogy milyen kiterjedt és szörnyű volt a csendben működő vad, titkos társaság ereje. Mire Flambeau és Brown atya a tengeri sétány korlátjára könyököltek, a fekete ember Angliában már majdnem ugyanazt jelentette, mint amit valaha Skóciában jelentett.

– Egész bizonyos, hogy még mindig Angliában van – jegyezte meg Flambeau. – De ugyancsak jól elbújt. A kikötőkben elfogták volna, ha fehérre festette volna az arcát.

– No látod – szólt Brown atya engesztelően –, ő azonban igazán okos ember. Meggyőződésem, hogy nem fehérítene meg az arcát.

– Jó, jó, de hát akkor mit tenne?

– Azt hiszem – szólt Brown atya –, hogy inkább befeketétené.

Flambeau mozdulatlanul dőlt a korlátnak és nevetett.

– Ugyan, ugyan, barátocskám...

Brown atya szintén mozdulatlanul dőlt a korlátnak, de

aztán egyik ujjával a fövényen éneklő, korommal befekettített arcú négerrek felé mutatott.

BROWN ATYA SALÁTÁJA

Brown atya egy kísértetiesen fehér reggelen éppen miséről sétált hazafelé. Olyan reggel volt ez, amelyen még a világosság is titokzatosnak látszik. Az elszórtan álló fák körvonalai egyre tisztábban bontakoztak ki a párából, mintha előbb krétával, majd színnel rajzolták volna oda őket. A külváros szaggatott körvonalai is egyre tisztábbak lettek, egymástól nagy távolságra házak jelentek meg. Lassanként fölismert néhány olyan házat, melyben barátai laktak és még több olyat, melynek lakóit csak név szerint ismerte. Az ablakok és ajtók azonban még mind zárva voltak. Nem olyan emberek laktak ott, akik ilyen korán már fent lettek volna, még kevésbé olyan járatban, mint ő. De amint egy szép, erkélyes villa előtt haladt el, melyet nagy díszkert vett körül, olyan neszre lett figyelmes, melynek hallatára önkéntelenül megállott. Félreismerhetetlenül pisztoly, karabély vagy más efféle könnyű fegyver durranása volt, s egész sorozat egyéb csattanás követte – hatot számolt meg belőlük. Eleinte visszhangnak tartotta, de az volt a különös, hogy a visszhang cseppet sem hasonlított az eredeti hanghoz. Egyáltalán nem tudta elképzelni, mitől eredhetett. Még leginkább háromféléhez lehetett hasonlítani: a szóadásüveg pukkanásához, valami állati hanghoz, vagy ahhoz, amikor valaki nevetését próbálja elfojtani. De mindennek az adott esetben nem sok értelme lett volna.

Brown atya kétféle emberből állott. Az egyik a tett embere volt, aki szerény volt, mint az egyszerű virág, és pontos, mint az óra. Hiánytalanul elvégezte mindennapi kis teendőit és sohasem álmodozott más munkakörről. Amellett

éppúgy volt a gondolkodás embere is, aki sokkal egyszerűbb és sokkal erősebb volt, akit nem lehetett egykönnyen megállítani, s akinek gondolata, a szó legjobb értelmében, mindig szabad gondolat volt. Még öntudatlanul is. Nem állta meg, hogy minden fölmerülő kérdéssel szembe ne nézzen és azokra, amennyire csak lehetséges, meg ne feleljen. Ez nála úgy ment, mint a lélegzés és a vérkeringés. Öntudatlanul sohasem lépte túl a hivatása által megszabott határt, de ez az eset mindkét énjét próbára tette. Tovább akart baktatni a félhomályban, azzal a meggyőződéssel, hogy az ügghöz semmi köze, de agyveleje ösztönszerűleg kereste a különös hangok eredetét. Húszféle magyarázatot is talált, de egyiket sem tartotta megfelelőnek. Ekkor a láthatár szürke vonala ezüstbe ment át, és a terjedő világosságban észrevette, hogy a ház, amely mellett elhaladt, egy Putnam nevű angol-indiai századosé volt. Máltai, bennszülött szakács szolgált nála, aki az ő hívei közé tartozott. Az is eszébe jutott, hogy a pisztolylövés néha komoly dolog, melynek következménye sokszor az ő hivatalos hatáskörébe tartozik. Visszafordult tehát és bement a kerti kapun, a bejárat felé.

A ház egyik oldalán igen alacsony faalkotmány húzódott meg. Amint később rájött, a szemetet tartották benne. E mögül egy alak jött elő (a reggeli párában árnyéknak látszott), körülnézett és ide-oda hajladozott. Amint közelebb jött aztán, valóságos, tagbaszakadt alakká nőtt meg. Putnam százados kopasz fejű, bikanyakú ember volt, alacsony és igen széles. Vérmes arcának olyan karaktere volt, mely a keleti éghajlat és a nyugati luxus összeegyeztetésének következménye. De arkifejezése jó kedélyre vallott és annak ellenére, hogy kíváncsi és tünődő volt, ártatlanul vigyorgott. Fején hátratolt, nagy pálmalevékalapot viselt, mely arcához egy cseppet sem illő dicsfényre emlékeztetett. Egyébként igen élénk színű, piros és sárga csikos pizsama volt rajta, mely meleg színe ellenére is kissé lenge viselet volt ilyen hűvös reggelen. Nyilván sietve jött ki a házból, és a pap nem

csodálkozott, amikor minden teketória nélkül odakiáltott neki, hogy:

– Hallotta-e azt a zajt?

– Igenis – felelt Brown atya –, és azt gondoltam, jó lesz, ha benézek, hátha valami baj van.

A százados kissé furcsán nézett rá, vidám, bogyóhoz hasonló szemével.

– Mit gondol, mitől származott? – kérdezte.

– Úgy hangzott, mint egy lövés vagy mi – válaszolt a másik némi habozás után –, de elég különös visszhangja volt.

A kapitány még mindig nyugodtan, de kidüllesztett szemmel nézett rá, amikor a ház ajtaja hirtelen kinyílt. Az oszló ködöt lámpafény árasztotta el, és még egy pizsamás alak botorkált le a kertbe. Sokkal magasabb, karcsúbb és izmosabb volt, mint a százados. Fehér, halvány citromsárgával csíkozott pizsamája, bár szintén trópusi, de ízléses volt. Szikár, szép embernek látszott és napbarnítottabbnak, mint a másik. Éles profilja, mélyen beesett szeme, fekete haja és sokkal világosabb bajusza különös összetételt képezett. Mind ezt Brown atya akkor figyelte meg részletesen, amikor jobban ráért. Mert abban a pillanatban az egész emberen csak egyet látott: a revolvert, amit kezében szorongatott.

– Cray! – kiáltott fel a kapitány –, te löttél?

– Igenis, én – felelte hevesen a fekete hajú úriember. – Helyemben te is ugyanezt tetted volna. Ha mindenfelől ördögök kergetnének, és majdnem...

A százados mintha kissé túl gyorsan vágott volna közbe:

– Ez Brown atya, barátom – szólt, majd Brown felé fordulva: – Nem tudom, ismeri-e Cray királyi tüzér ezredest?

– Hallottam róla, természetesen – szólt a pap ártatlanul.

– Eltalált valamit?

– Úgy hiszem – felelt Cray komoly arccal.

– És elesett az illető? – kérdezte Putnam százados letompított hangon. – Kiáltott talán, vagy valami ilyesmi?

Cray ezredes különös figyelemmel szemlélte házigazdáját.

– Egész pontosan megmondom, mit csinált: tüsszentett.

Brown atya kezét hirtelen égnek emelte, olyan mozdulattal, mint mikor valakinek egy elfelejtett név jut eszébe. Most már tudta, mi volt az, ami sem szódásüveg pukkanásához, sem állati hanghoz, sem elfojtott nevetéshez nem hasonlított.

– Nos – bökte ki az ámuló százados –, eddig még sohasem hallottam, hogy egy szolgálati revolvertől tüsszentsen valaki.

– Én sem – szólt Brown atya halkan. – Szerencse, hogy nem egy egész tüzérezredet vezényelt ellene, mert attól erős náthát kaphatott volna.

Majd némi kínos szünet után megkérdezte:

– Betörő volt?

– Menjünk be – szólt Putnam határozottan és a ház felé indult.

A ház belseje azt a paradoxont mutatta, mely gyakori az ilyen kora reggeli órákban: a szobákban világosabb volt, mint a szabad ég alatt. Még akkor is, amikor a százados eloltotta az előszobában a gázlángot. Brown atya meglepetve vette tudomásul, hogy az ebédlőasztal úgy néz ki, mintha csak díszebédhez terítették volna meg. Cifrán összehajtott asztalkendők mellett hatféle, különböző alakú, de egészen felesleges borospohár állt minden terítéknél. Ilyenkor, kora reggel, gyakran találhatók az asztalon egy esti lakoma maradványai. De a korán, frissen felterített asztal kissé szokatlan látvány volt.

Mialatt habozva torpant meg az előcsarnokban, Putnam százados elébe törtetett, és mérges pillantása az asztalra szegeződött. Azután összevissza hadarni kezdett:

– Az egész ezüst oda van! Eltűntek a halkések és villák! Eltűnt a régi ecet- és olajtartó, meg a régi tejszínes kanna is. És most, Brown atya, készséggel felelek meg arra a kérdésére, hogy betörő volt-e vagy sem...

– Ez is egyszerűen csak egy fogás – szólta Cray konokul. – Én jobban tudom, mint te, miért üldözik ezt a házat... Én jobban tudom, miért...

A százados úgy veregette meg a vállát, ahogy beteg gyereket csitítgatnak. És így szólta:

– Betörő volt. Nyilvánvaló, hogy betörő.

– Nagyon náthás betörő volt – jegyezte meg Brown atya –, de ez talán a közelben nyomára vezethetne.

A százados bosszúsán rázta fejét.

– Attól tartok, most már messze jár ahhoz, hogy kinyomozzuk.

Majd, amint az ezredes nyugtalanul ismét a kertajtó felé fordult, lehalkított, bizalmaskodó hangon tette hozzá:

– Nem hiszem, hogy jó volna, ha a rendőrséget hívnánk. Mert barátom, ki tudja, nem bánt-e igen bőkezűen a golyóival és nem kerülne-e összeütközésbe a törvénnyel? Igen félreeső, vad vidékeken élt és őszintén megvallom, azt hiszem, néha képzelődik.

– Úgy emlékszem – szólta Brown –, egyszer mintha ön olyasmit mondott volna nekem, hogy azt hiszi, valami indiai titkos társaság üldözi őt.

Putnam százados bólintott és vállát vonogatta.

– Talán jó lesz, ha most utánamegyünk – szólta. – Nem kívánok egyelőre, mondjuk így: több tüsszentést.

Kiléptek a reggeli napfénybe és látták, hogy Cray ezredes magas alakja mélyen lehajol és tüzetesen vizsgálja a kavicst és a pázsitot. Mialatt a százados óvatosan elébe ment, a pap, mintegy véletlenül, szintén fordult egyet, megkerülte a házat, míg csak a személtáda közelébe nem jutott.

Vagy másfél percig állt ott és nézte a dísztelen faládát. Majd egy nagyot lépett előre, felemelte a láda fedelét és bedugta a fejét. Por és egyéb színtelen anyag szállt fel, amint belenézett, de Brown atya saját külsejére, megjelenésére sohasem fordított valami nagy gondot, bármennyi gondot fordított is egyéb dolgokra. Jó hosszú ideig úgy maradt, mint-

ha valami titokzatos imádságot végezne. Majd hamuval a haján kibújt, és úgy sétált tovább, mintha semmi köze se lenne az egészhez.

Mire ismét a kertajtóhoz jutott, olyasmit látott, ami úgy elűzött minden beteges képzelődést, mint ahogy a napfény elűzte a ködöt. Ez a látvány nem ésszerűen megnyugtató, hanem egyszerűen csak komikus volt, mint egy csoport Dickens-alak. Putnam százados időközben megjárta a házat, rendes inget és nadrágot húzott, vörös *cummerbund*del és rövid zekével. Ilyen hétköznapi ruhában kedélyes, vörös arcáról csak úgy sugárzott a megszokott szívélyesség. Ugyancsak nyomatékosan beszélt szakácsával, Málta sötét bőrű fiával, kinek sovány, sárgás és gondterhelt arca különös ellentétben állt hófehér sapkájával és öltözkéivel. A szakácsnak bőven volt oka rá, hogy gondterhelt legyen, mert a főzés a százados vesszőparipája volt. Putnam ugyanis az olyan műkedvelők közé tartozott, akik mindig többet tudnak a hivatásos szakácsnál. Cray barátja volt az egyetlen élőlény, akinek egy omlett felőli véleményét elismerte. Amint ez Brown atyának eszébe jutott, megfordult, hogy a másik katonatisztet megkeresse. Cray a nappali világításban, józan, rendesen felöltözött emberek jelenlétében meglehetősen megdöbbentő látványt nyújtott. Ugyanis ez a magasabb s elegánsabb úriember még mindig éjjeli öltözetben volt. Borzas, fekete haja lelógott; most négykézláb mászkált a kertben: kereste a betörő nyomát. Eredménytelen kutatása feletti dühében időnként kezével a földre ütött. Amint a pap így négykézláb meglátta a fűben, kissé szomorúan ráncolta össze homlokát. És először támadt az az érzése, hogy a „képzelődés” szépítés is lehet. . .

A szakács- és ínyencsoport harmadik tagját Brown atya szintén ismerte: Audrey Watson volt ez, a százados gyámleánya és házvezetőnője. A jelen pillanatban, köténye, felgyúrt ruhaujja és határozott föllépése után ítélve, inkább házvezetőnőnek látszott, mint gyámleánynak.

– Úgy kell magának – szólalt meg –, mindig mondtam, hogy semmit sem ér az a régimódi ecet-, olaj- és fűszertartó!

– De én szerettem – szólt Putnam nyugodtan –, magam is régimódi vagyok, és jól együtt volt rajta minden.

– És most oda is van, az egész, együtt, amint láthatja – válaszolt a leány. – No, ha maga nem törődik a betörővel, én meg nem törődöm a villásreggelivel. Vasárnap van és nem küldhetünk be a városba ecetért meg minden egyébért. Maguk, indiai urak el sem tudnak képzelni egy étkezést fűszer nélkül. Csak legalább ne kérte volna fel Oliver unokatestvéremet, hogy elkísérjen a zenés istentiszteletre. Csak fél egykor ér véget, és az ezredesnek akkor már indulni kell. Maguk férfiak nem fognak egyedül boldogulni.

– Dehogyanem fogunk, drágám – szólt a százados igen barátságosan. – Marcónál megvannak az összes mártások, és amint már tudhatnád, mi elég gyakran gondoskodtunk magunkról a vadonban. Nem akarom, hogy egész nap házvezetőnősködjél. Tudom, hogy a szép zenét akarod hallgatni.

– A templomba akarok menni – szólt a lány szigorú pillantással.

Azok közé a szép nők közé tartozott, akik mindig szépek maradnak, mert szépségük nem megjelenésükben vagy színükben rejlik, hanem a fej és az arcvonások alkatában. Vörösszőke haja olyan dús és fényes volt, mint egy Tiziano-kép. S bár nem volt több harmincévesnél, szája és szeme körül volt egy vonás, mely arra vallott, hogy valami titkos szomorúság kezdte ki, mint ahogy a szellők is kikezdi egy régi görög templom köveit. Mert hiszen az a kis háztartási kalamitás, melyet olyan komolyan vett, inkább komikus, mint tragikus volt. A beszélgetésből Brown atya kivette, hogy a másik nyencnek, Cray-nek még a villásreggeli rendes ideje előtt kell elindulnia. De Putnam, a házigazda, nem akart elesni a régi bajtárssal elköltendő búcsúlakomától.

Ezért tehát egy alkalmi „déjeuner”*-t készíttetett, melyet a délelőtti folyamán elfogyaszthatnak, míg Audrey és más, komolyabb emberek az istentiszteleten vannak. A lány régi barátja és rokona, dr. Oliver Omar kíséretében készült oda, aki száraz tudóstípus volt, s nagy rajongója a zenének. Még a templomba is elment, hogy jó zenét halljon. Mindennek azonban a legkevesebb köze sem lehetett Miss Watson tragikus arckifejezéséhez. S Brown atya félig öntudatlanul, ösztönét követve, ismét az állítólagos bolond felé fordult, aki még mindig a fűben kotorászott.

Mikor odaért hozzá, a fekete, fésületlen fej hirtelen föl-emelkedett, mintha meglepődött volna azon, hogy még mindig ott van. És valóban, Brown atya, csakis előtte ismert okból, sokkal tovább maradt, mint ahogy az udvariasság megkívánta – sőt rendes viszonyok közt megengedte volna.

– Nos – kiáltott Cray dühös szemekkel –, ön is bolondnak tart, ugye, mint a többiek?

– Gondolkoztam a dolgon – válaszolt a kis páter nyugodtan –, és úgy hiszem, nem az.

– Mit beszél? – förmedt rá Cray.

– Igazi bolondok – magyarázta Brown atya – tetszelegnek saját képzelődéseikben. Sohasem küzdenek ellenük. De ön meg akarja találni a betörő nyomát, még akkor is, ha nincs. Kapálódzik ellene. Olyat akar, amit egy bolond sohasem akar.

– És ez mi?

– Be akarja bizonyítani, hogy téved – szólt Brown.

Az utóbbi szavaknál Cray felugrott és izgatottan tekintett a papra.

– Istenemre, ez aztán igaz! – kiáltotta. – Valamennyien rám támadtak, hogy az a fickó csak az ezüst miatt járt itt. Mintha nem én örülnék a legjobban, ha tényleg úgy volna. Ő is rám támadt – és borzas fejével Audrey felé intett, bár

* Villásreggeli

a másíknak nem is kellett ez az útmutatás. – Összeszídott, hogy milyen kegyetlenség volt tőlem egy szegény, ártalmatlan tolvajra lőni, és hogy ördögi módon üldözöm a szegény, ártalmatlan bennszülötteket. Pedig jószívű ember voltam valaha, akárcsak Putnam.

Kis szünet után folytatta:

– Nézze csak, sose láttam önt azelőtt, de elmondom az egész történetet, hogy aszerint ítélhessen. Putnam és én ugyanabban a tisztkarban szolgáltunk. Jó barátok voltunk, de én előbb kaptam ezredet, mint a többiek, valami afgán határszéli zavargás következtében. Később egészségünk helyreállítására mindkettőnket szabadságra küldtek. Odakünn eljegyeztem Audrey-t, és mindnyájan együtt utaztunk haza. De az úton sok minden történt. Különös dolgok, melyeknek eredménye az lett, hogy Putnam szakítást akart, és még Audrey is húzza-halasztja a dolgot. Tudom, hogy mit gondolnak. Tudom, minek tartanak engem. Ön is tudja.

Nos, a tények ezek: Indiában való tartózkodásunk utolsó napján megkérdeztem Putnamtól, hol kaphatnék trichinopoli szivart. Egy kis helyiséget nevezett meg, szemben a lakásával. Azóta megtudtam, hogy igazat mondott, de veszélyes kifejezés az, hogy „szemben”, mikor egy rendes házzal szemben öt-hat odú áll, és nyilván eltévesztettem az ajtót. Nehezen nyílt az ajtó és sötétségbe léptem. De amint megfordultam, az ajtó bezárult mögöttem, és számtalan retesz csattanása hallatszott. Nem volt mit tennem, tovább botoráltam és a koromsötétben egyik folyosóról a másíkra értem. Végre egy lépcső következett, majd egy kis ajtó a falban, melynek különleges, keleti, kovácsoltvas kilincse volt, s melyet csak tapogatózva tudtam kinyitni. Ismét sötétbe nyitottam, de itt már alulról egy csomó apró lámpás zöldes félfhomályt terjesztett. Csupán az alja látszott valami óriási, üres, különös épületnek. Közvetlen előttem egy hegyszerű tömeg emelkedett. Bevallom, hogy a nagy köpárkányról, melyre kilyukadtam, majdnem leestem, mikor rájöttem,

mi áll előttem. Egy bálvány volt ez, és ami a legrettenetesebb volt, ez a bálvány háttal állt felém.

Úgy rémlett nekem, hogy csak félig emberi alak, a kicsi vaskos fej és még inkább egy farokféle kiálló végtag után ítélve, mely, mint valami ocsmány nagy ujj, a hátulsó, terjedelmes nagy kőlap felírására mutatott. A borongó félhomályban rémülten kezdtem a hieroglifákat kibetűzni, amikor valami még rettenetesebb történt. A mögöttem levő templomfalon nesztelenül megnyílt egy ajtó, és egy fekete kabátos, barna bőrű ember lépett be rajta. Rézszerű arcából kivillogott elefántcsont foga, amint mereven vigyorgott, s a legundokabb az volt rajta, hogy európai ruhát viselt. Elfátyolozott papokra vagy mezítelen fakírokra el lettem volna készülve. De ez a jelenség mintha azt mutatta volna, hogy az egész földre kiterjed ez az ördögösség. Aminthogy be is bizonyult.

– Ha csupán a Majom lábát látta volna meg – szólt minden bevezetés nélkül, állandó mosollyal arcán –, nagyon szelíden bántunk volna el önnel: megkínoztuk volna és meghalt volna. Ha a Majom arcát látta volna meg, még mindig igen elnézők lettünk volna: megkínoztuk, de életben hagytuk volna. De mivel meglátta a Majom farkát, a legszigorúbb ítélet alá esik: szabadjára eresztjük.

Alighogy szavai elhangzottak, a kilincs, mellyel hiába próbálkoztam, automatikusan megnyílt, és hallottam, hogy messze, a sötét folyosókon túl, a nehéz kapu reteszei félreolódnak.

– Hiába könyörögne kegyelemért – szólt a mosolygó ember. – Ezentúl egy hajsza! vágni fogja, mint egy kard, egy lehelet marni fogja, mint egy kígyó, az úrból fegyver repül ön felé és sokféle halállal hal meg. – Ezzel ismét elnyelte a sötét fal és én kimentem az utcára.

Cray elhallgatott, Brown atya pedig minden részvét nélkül leült a gyepre és százszorszépeket kezdett szedni.

A tiszt így folytatta:

– Putnam persze, az ő pompás, józan eszével, semmibe sem vette ijedségemet és azóta kételkedik lelki egyensúlyomban. Nos, most a legrövidebben elmondom a három esetet, mely azóta történt. És ezekből megítélheti majd, melyikünknek van igaza.

Az első egy indiai faluban történt, a dzsungel szélén, de több száz mérföldnyire attól a várostól, templomtól, törzstől és kultusztól, ahol kimondták rám az átkot. Sötét éjjelkor felébredtem és semmi különösre sem gondoltam. Akkor könnyű csiklandozást éreztem a nyakamon, mintha valami fonál vagy hajszál érintette volna. Elhúzódtam útjából és önkéntelenül is eszembe jutottak a templomban hallott szavak. De mikor felkeltem, világot gyújtottam és a tükörbe néztem, láttam, hogy véres vonal húzódik végig a nyakamon.

A második egy Port Said-i tartózkodás alkalmával történt, amikor együtt utaztunk hazafelé. Régiségkereskedés és fogadó keveréke volt, ahol megszálltunk. És ha nem is láttam benne semmit, ami a Majom-kultuszra emlékeztetett, ilyen helyen lehet, hogy akad valami olyasféle bálvány vagy talizmán. Átka mindenesetre ott kísértett. Ismét felébredtem a sötétben. És olyan érzésem volt, melyet nem tudok máshoz hasonlítani, mint egy vipera maró leheletéhez. Ez az érzésem a megsemmisülés agóniájába ment át. Addig vertem fejemet a falba, míg bevertem egy ablakot és inkább leestem, mint ugrottam az alattam levő kertbe. Putnam, szegény fiú, aki az első esetet véletlen horzsolásnak minősítette, kénytelen volt komolyan venni a dolgot, mikor hajnalban félholtan talált meg engem a fűben. De attól tartok, hogy nem az elbeszélésemet vette komolyan, hanem elmebeli állapotomat.

A harmadik Máltában történt. Ott egy erődben laktunk és hálószobáink közvetlenül a tengerre nyíltak. Ablakunk alatt egy védősánc sima, fehér fala húzódott végig, mely éppoly csupasz volt, akárcsak a tenger. Megint felébredtem, de nem volt sötét. Telehold volt, és amint az ablakon kinéz-

tem, még egy madarat is megláttam volna a fal tetején, vagy egy vitorlát a láthatáron. De amit láttam, az inkább fagallyhoz vagy husángthoz hasonlított, mely ön maga körül megfordult és keringett a levegőben. Egyenesen berepült ablakomon és összetörte a lámpát a párnám mellett, melyet éppen azelőtt hagytam ott. Különös alakú bunkó volt, néhány vad törzs használ ilyet. De nem emberi kéz röpítette el.

Brown atya eldobta a virágláncot, melyet fűzőgetett és tűnődő arccal kelt fel.

– Putnam századosnak vannak-e keleti ritkaságai, bálványai, fegyverei, melyekből valami nyomra lehetne következtetni?

– Elég sok ilyen holmija van – felelt Cray –, bár attól tartok, nem sokat segít rajtunk. Mindenesetre jöjjön be a dolgozószobájába.

Amint bementek, találkoztak miss Watsonnal, aki kesztyűjét gombolgatta és a templomba indult. Az alagsorból felhallatszott Putnam hangja, amint felolvasást tartott a szakácsnak a főzés művészetéről. A százados dolgozószobájában, mely ritkaságok barlangja volt, egy harmadik úrra bukkantak, aki cylinderben és utcai öltözékben a dohányzóasztalnál ült. Egy nyitott könyvet böngészett, melyet kissé zavartan ejtett le, amint megfordult. Cray ugyan elég barátságosan dr. Omar néven mutatta be, de arca olyan ellenszenvet árult el, melyből Brown atya kitalálta, hogy a két férfi, talán Audrey tudta nélkül, vetélytárs volt. A pap érthetőnek találta ezt az elfogultságot. Dr. Omar igen jól öltözött úriember volt, jó vonásokkal, bár sötét, ázsiai eredetre valló arcbőrrel. S Brown atya titokban rendreutasította saját magát, hogy szeretettel kell viseltetnünk még olyanok iránt is, akiknek hegyes szakálluk és kis, kesztyűbe bújtatott kezük van, és akik tökéletes hanglejtéssel beszélnek.

Cray-t, úgy látszik, ingerelte az a kis imakönyv, melyet Omar sötét kesztyűs kezében szorongatott.

- Nem tudtam, hogy ez is szokásaihoz tartozik - szólt meglehetősen udvariatlanul.

Omar minden érzékenység nélkül, elnézően nevetett:

- Tudom, hogy ez inkább illik hozzám - szólt, s kezét arra a nagy könyvre tette, melyet leejtett. - Gyógyszerekről és effélékről szól, de kicsit nagy ahhoz, hogy elvigyem a templomba.

Becsukta a nagy könyvet, de mintha túl gyorsan és kissé zavartan tette volna.

- Feltételezem - szólt a pap, aki sietett témát változtatni -, hogy ezek a lándzsák és egyéb holmik Indiából valók?

- Mindenünnen - felelt a doktor. - Putnam öreg katona, Mexikóban és Ausztráliában járt, sőt tölem akár az ember-evő szigeteken is.

- Remélem, nem az emberevő szigeteken tanult meg főzni - szólt Brown, és szemét végigfuttatta a falon lógó főző- és egyéb edényeken.

E percben a beszélgetésük tárgyát képező alak, rákvörös arccal, benézett az ajtón.

- Gyere már, Cray, hozzák a villásreggelidet. És a harangzó hívja azokat, akik templomba készülnek.

Cray felment, hogy átöltözködjék. Omar doktor és miss Watson ünnepélyesen a templom felé indultak, sok más templomba menővel együtt. De Brown atya észrevette, hogy a doktor kétszer is visszanézett a ház felé, sőt az utcasarkon még meg is fordult, visszament és úgy vizsgálgatta a házat.

A pap fejcsóválva nézte.

- Csak nem ő járt a szemétládánál? - motyogta. - Ha igen, semmi esetre sem ebben a ruhában. Vagy talán ma már egyszer, korábban járt itt?

Brown atya másokat illetően olyan érzékeny volt, mint egy barométer. De ma olyan vastag bőrű maradt, akár egy orrszaru. Semmiféle társadalmi szabály sem engedélyezte, hogy tovább is ott lábatlankodjék az angol-indiai tisztok vilásreggelijénél. Mégis ott ragadt, s helyzetét mulatságos, de

teljesen felesleges csevegés áradatával leplezte. Viselkedése annál érthetlenebb volt, mert nem akart részt venni az étkezésben. Mialatt a másik kettő egymás után fogyasztotta a legfinomabb kedgerees*-eket és curryket a hozzá való borokkal, egyre csak azt hajtogatta, hogy éppen böjtös napja van. Csak egy darab kenyérből csipegetett és belekóstolt egy pohár vízbe, de azt is ott hagyta. Közben azonban vidáman csevegett:

- Tudom már - kiáltotta -, mit csinálok most! Keverek egy salátát. Én ugyan nem ehetek belőle, de legalább megkeverem, mint egy angyal. Látom, van itt zöld saláta.

- Sajnos, ez az egyetlen kellék, amely megvan - felelt a jókedvű százasos. - Ne felejtse el, hogy a mustár, ecet, olaj stb. eltűnt az ezüsttel és a betörővel együtt.

- Tudom - felelt Brown atya kicsit bizonytalanul. - Mindig is féltém az ilyesmitől. Ezért hordok állandóan magammal ecet- és olajtartót. Annyira szeretem a salátát.

És a másik kettő csodálkozására mellényzsebéből borshintő dobozt vett elő és letette az asztalra.

- Vajon minek kellett a betörőnek mustár? - folytatta, és mustárosüveget húzott ki a másik zsebéből. - Valószínűleg mustáros tapasznek. És az ecet? - Azzal azt is elővette. - Nem hallottak valamit ecetről és barna csomagolópapírról? Ami pedig az olajat illeti, azt hiszem, hogy a bal zsebembe...

Szóáradata egy pillanatra elakadt, mert az ablak felé nézett és meglátott valamit, amit a másik kettő nem látott. Omar dr. fekete alakja állt kint a napsütötte gyepen és figyelmesen nézett be a szobába. Még mielőtt meglepetéséből magához térhetett volna, Cray szólalt meg:

- Ön igazán csodálatos alak! - szólott és rábámészkodott. - A prédikációira is el fogok menni, ha azok is ugyanilyen

* Indiai fűszeres ételek.

mulatságosak. – Kissé elváltozott a hangja és hátradőlt szé-
kében.

– Ó, egy ecet-olajtartóban is van prédikáció – szólt Brown atya komolyan. – Sohásem hallott még a hitről, mely olyan, mint a mustármag vagy a szeretetről, mely olajjal ken fel? Ami pedig az ecetet illeti, katona léte csak nem felejtheti el azt a magányos katonát, aki, midőn a nap elsötétedett. . .

Cray ezredes kissé előrehajolt és belekapaszkodott az abroszba. Brown atya, aki a salátát keverte, hirtelen kétkanál-nyi mustárt tett a vizespoharába, felállt és megváltozott, erő-
lyes hangon rákiáltott:

– Igya ki ezt!

Ugyanekkor a doktor, aki addig mozdulatlanul állt a kert-
ben, felrántotta az ablakot és bekiáltott:

– Nem kellek? Csak nem mérgezték meg?

– Majdnem – szólt Brown és mosoly suhant át az arcán, mivel a hánytató nagyon hirtelen hatott és Cray zihálva ugyan, de élve dőlt egy fekvőszékbe.

Putnam százados felugrott, arcán vörös foltok gyúltak ki és rekedten felkiáltott:

– Ez merénylet. . . Megyek a rendőrségért!

A pap hallotta, amint lerántotta kalapját a fogasról, ki-
rohant a házból, és azt is hallotta, hogy a kerti ajtó becsa-
pódott. De ő csak állt ott, Cray-t nézte, és rövid hallgatás
után csendesen megszólalt:

– Nem fogok sokat beszélni, de megmondom önnek, amit
tudni akar. Semmiféle átok sem terheli önt. A Majom-temp-
lom véletlen volt, vagy egy része a trükknek, mely *fehér em-
ber* trükkje volt. Csak egy fegyver van, mely pusztá érintésre
is vért fakaszt és az: beretva, egy fehér ember kezében. Csak
egyféleképpen lehet egy közönséges szobát láthatatlan mé-
reggel megtölteni: gázömléssel, ami fehér ember merénylete.
És csak egyfajta bunkó van, melyet ki lehet dobni az abla-
kon, mely magától fordul meg a levegőben és repül be a

másik ablakon: az ausztráliai bumeráng. Láthat néhány ilyet a százados dolgozószobájában.

Ezzel kiment és egy pillanatig az orvossal beszélgetett. Pár perc múlva Audrey Watson szaladt be a házba és Cray székénél térdre rogyott. Brown nem hallhatta, mit mondtak egymásnak, de arcukon nem bánat, hanem csodálat tükröződött. A doktor és a pap lassan a kertajtó felé mentek.

– Valószínűleg a százados is szerelmes volt bele – szólt sóhajtva. És mikor a másik bólintott, megjegyezte: – Doktor, ön igazán nagylelkű! Nagyon szépen viselkedett. De mi keltette fel gyanúját?

– Egy kicsiség – szólt Omar –, de ez a kicsiség annyira nyugtalanított, hogy visszajöttem a templomból és megnéztem, nincs-e baj. Az a könyv az asztalon mérgekről szólt. És annál a lapnál volt nyitva, ahol egy bizonyos indiai méregről az áll, hogy bár halálos és nehezen felismerhető, igen könnyen ellensúlyozható a legközhíresebb hánytatóval. Valószínűleg az utolsó percben olvasta...

– És eszébe jutott, hogy az ecet-olajtartóban ellenszerek vannak – szólt Brown atya. – A személtárába dobta az ecet-olajtartót, ahol a többi ezüsstel együtt megtaláltam. Mindent csak azért dobta bele, hogy betörés látszatát keltse. De ha jól megnézi azt a borshintőt, melyet az asztalra tettem, meglátja a kis lyukat, melyet Cray golyója fűrt bele. S mely felrázta a borsot, amitől a gonosztevő tüsszentett.

Szünet következett. Majd Omar dr. szólalt meg komolyan:

– A százados kissé soká keresi a rendőrséget!

– Vagy a rendőrség a századost... – szólt a pap. – No, Isten vele!

BOULNOIS JOHN KÜLÖNÖS VÉTKE

Mr. Calhoun Kidd igen fiatal ember volt, koravén, lelkesedéstől kiaszott arcát kékesfekete haj és fekete nyakkendő keretezte. Angliában, mint a „Nyugati Nap”, „The Western Sun”, vagy humoros nevén „Felkelő napnyugta”, „Rising Sunset” című hatalmas amerikai napilap kiküldötte szerepelt. A lap gúnyneve arra az újságírói nyilatkozatra vonatkozott, melyet Mr. Kiddnek tulajdonítottak, s mely szerint „...megérjük még, hogy a nap nyugaton fog felkelni, ha az amerikaiak egy kicsit meglökik”. Azok, akik a mérsékelt tradíció szempontjából csúfolják az amerikai sajtót, rendszerint megfélemeznek bizonyos paradoxonról, mely részben jóváteszi ennek a sajtónak a túlzásait. Mert az amerikai újságírás, bár egyrészt vásári durvaságoknak ad helyet, s ebből a szempontból az angolokat messzi fölülmúlja; másrészt élénk érdeklődést tanúsít a legkomolyabb szellemi problémák iránt, ami viszont az angol lapokból hiányzik, mert képtelenek rá. A „Nap” hasábjai tele voltak a legráfásabb hangon tárgyalt, legkomolyabb ügyekkel. Hírneves írók, mint James William szerepeltek ott, fontoskodó nagyságok díjbirkózókkal váltakoztak, s tarkították a lap arcképsorozatát.

Így például az angol újságok oda se hederítettek, amikor egy igen szerény oxfordi tudós, Boulnois John egy nehezen emészthető folyóiratban, a „Természetbölcseleti Szemlé”-ben cikksorozatot írt a Darwin-féle fejlődéstan állítólagos gyenge oldalairól. Boulnois elmélete egy nagyjából mozdulatlan világegyetemről szólt, amelyben időnként nagy megrázkódtatások nagy változásokat idéztek elő. Ez az elmélet Oxfordban bizonyos népszerűségnek örvendett és a „katasztrofizmus” nevet nyerte el. De több amerikai lap rávette magát erre, mint valami nagy eseményre, és a „Nap” Boulnois óriás árnyékát odavetítette hasábjaira. A már em-

lített paradoxon következtében, értékes szellemi színvonalú cikkek olyan címekkel jelentek meg, melyek mintha analfabéta örülttől származtak volna. Például: „Darwin piszkot rág, Boulnois azt mondja, hogy átugrik az összeütközésen.” „Legyünk katasztrofálisak – mondja Boulnois, a gondolkodó.” És Mr. Kiddnek, a „Western Sun” tudósítójának kiadták a parancsot, hogy lepkenyakkendőjével és siralmas ábrázatával állítson be az Oxford melletti kis házba, ahol Boulnois, a „gondolkodó” boldog nyugalomban éledgel.

A leendő hírneves filozófus, némi zavarral ugyan, de beleegyezett, hogy az újságíró fogadja, és aznap kilenc órára kérette. A nyári naplemente utolsó sugarai még ott csillogtak Cumnor és az erdővel borított dombok felett, mikor a romantikus amerikai rájött, hogy nincs tisztában az útiránnyal. Ezért tehát beszólt a „Bajnok Fegyverzeté”-ről nevezett régimódi vendéglőbe, melynek ajtaját nyitva találta.

Az ivóban csöngetett, de kissé várnia kellett, amíg jött valaki. Rajta kívül csak egy szikár, vörös hajú ember volt ott, aki lompos öltözetet viselt, igen rossz whiskyt ivott és igen jó szivart szívott. A whisky persze a „Bajnok Fegyverzeté”-nek legjobb márkája volt, a szivart pedig nyilván Londonból hozta magával. Cinikusan rendetlen öltözeke kiáltó ellentétben állt a fiatal amerikai takaros külsejével. Kidd azonban a nyitott jegyzőkönyvecske, a ceruza és az éber kék szem kifejezése alapján arra következtetett, hogy újságíró kollégával van dolga.

– Nem lenne olyan szíves – szólt Kidd nemzetét jellemző udvariassággal – útbaigazítani engem, merre van a Szürke villa, ahol értesülésem szerint Mr. Boulnois lakik?

– Csak pár lépésnyire van ide, lejjebb az úton – szólt a vörös hajú, s letette szivarját. – Pár perc múlva arrafelé indulok én is, de én a Pendragon-parkba megyek, hogy megnézzem az előadást.

– Mi az a Pendragon-park? – kérdezte Kidd.

– Sir Champion Claude birtoka. Talán emiatt jött ön is?

– kérdezte a másik sajtóbennfentes és felnézett. – Szintén újságíró, ugyebár?

– Azért jöttem, hogy Mr. Boulnois-t látogassam meg – felelt Kidd.

– Én Boulnois-nét szeretném meglátogatni – szólt a másik –, de nem hiszem, hogy otthon találom. – És kellemetlenül nevetett.

– A katasztrofizmus iránt érdeklődik? – kérdezte a csodálkozó jenki.

– Engem katasztrófák érdekelnek, mert itt ilyesmi készül – felelte társa komoran. – Csúnya mesterség a miénk, sohasem állítottam, hogy nem az.

Azzal a földre köpött, de ennek ellenére meglátszott rajta, hogy úriembernek nevelték.

Az amerikai újságíró figyelmesebben kezdte nézni. Sápadt arca kicsapongások és titkolt szenvedélyek nyomát viselte, de okos és érzékeny arc volt. Ruházata durva anyagú és elhanyagolt volt, de egyik hosszú ujján jó pecsétgyűrűt viselt. Amint a beszélgetés folyamán kiderült, Dalroy Jamesnek hívták, s egy tönkrement írlandi földbirtokos fia. Ugyancsak lenézte azt a társaságbeli rózsaszín lapot, az „Úri Társaság”-ot, melynek munkatársa és riportere volt. Egyébként bizonyos kémiszolgálatot is teljesített ugyanott.

Az „Úri Társaság”, sajnos, egyáltalán nem osztotta a „Nap” – becsületére váló – érdeklődését Boulnois és Darwin iránt.

Dalroy, amint kisült, azért jött le, hogy kiszimatoljon egy esetleges botrányt, mely igen könnyen valóperre vezethetett, s mely a Pendragon-park és a Szürke villa közt lebegett.

A „Nyugati Nap” olvasói számára Sir Claude C’ampion éppoly ismerős volt, mint Mr. Boulnois. Vagy mint a pápa, vagy a derby nyertese. De Kiddnek sohasem juthatott volna eszébe, hogy akár az előbbi, akár az utóbbi kettőt összefüggésbe hozza egymással. Sir Champion Claude-ról mint Anglia egyik legragyogóbb és leggazdagabb főuráról hallott

és írt. Ez az arisztokrata közismert volt mint nagy sportember, aki jachtjaival minden versenyen részt vett, mint nagy utazó, aki könyvet írt a Himalájáról, mint politikus, aki megdöbbenő demokráciájával hódította meg a választókerületeket, s mint a legfényesebb műkedvelő a művészet terén, zenében, irodalomban, de leginkább színészetben. Az amerikaiak kivételével Sir Claude-ban valóban mindenki valami nagyszerűt látott. Mindent felölelő műveltsége és fáradhatatlan szereplése egy renaissance korabeli fejedelemre emlékeztetett. Mint dilettáns nemcsak nagy volt, hanem lelkes is. Nem volt benne semmi abból a felületességből, mely a dilettánsokat általában jellemzi.

Az a hibátlan sólyomprofil és olaszos fekete szempár, melyről oly gyakran jelent meg egy-egy pillanatsfelvétel az „Úri Társaság” és a „Nyugati Nap” hasábjain, mindenkire azt a benyomást tette, hogy olyan emberé, akit szinte beteges becsvágy emészt. Kidd sokat tudott Sir Claude-ról, sőt sokkal többet, mint kellett volna. De még álmában sem mert volna arra gondolni, hogy összefüggést lásson az előkelő arisztokrata és a katasztrófizmus megalapítója közt. Még kevésbé jutott volna eszébe, hogy Sir Claude Champion és Boulnois John bizalmas barátok lehessenek. Pedig Dalroy szerint tényleg így volt. Együtt lovagoltak a falkavadászatokon, mikor még iskolás fiúk voltak és később is, egyetemi hallgató korukban. És dacára annak, hogy társadalmi állásuk annyira különbözött (mert Champion nagybirtokos, majdnem milliomos, Boulnois pedig szegény és nemrég még ismeretlen tudós volt), szoros összeköttetést tartottak fenn egymással. Sőt Boulnois villája a Pendragon-park kapuja mellett húzódott meg.

De hogy ez a két ember még továbbra is jó barát maradhatott-e, az most sötét és csúnya kérdéssé vált. Egy-két évvel azelőtt Boulnois egy szép és elég híres színésznőt vett feleségül, akit sajátágosan félénk és félszeg módján imádott. A házaspár és Champion lakóhelyének túlságos közelsége a

híres szépségnek olyan viselkedésre adott alkalmat, mely kínos feltűnést keltett. Sir Claude tökéletesen értette a nyilvánosság előtt való szereplés művészetét. Látszólag eszeveszett örömet lelte abban, hogy egy éppen nem becsületére váló kalanddal szerepeljen a nyilvánosság előtt. A pendragonbeli inasok egyre-másra virágot vittek Boulnois-nénak, kocsik és autók mentek érte a villához, a park álarcosbálok és kerti ünnepélyek színhelye lett, melyeken a báró Boulnois-nét úgy ünnepelte, mint valami lovagjáték „Szépség és Szerelem” királynőjét. Azt az estét, melyet Mr. Kidd a katasztrofizmus tanulmányozására szánt, Sir Champion Claude „Rómeó és Júlia” szabadtéri előadására jelölte ki, melyben ő adta Rómeót egy könnyen kitalálható Júlia mellett.

– Nem hinném, hogy botrány nélkül zajlik le – szolt a vörös hajú fiatalember, miközben felkelt és kinyújtózkodott.

– Az öreg Boulnois-t könnyű rávenni valamire, igazán megértően viselkedik, de ha becsületességében megmakacsolja magát, akkor egészen a maga feje után megy. Nem hinném, hogy a botrány elmarad.

– Nagy szellemi képességű ember – szolt Calhoun Kidd mély hangon.

– Igen – felelt Dalroy –, de még nagy szellemi képességei dacára sem lehet olyan hülye. Már mennie kell? Én is megyek pár perc múlva.

De Kidd, miután elfogyasztott egy teljes szódát, frissen útra kelt a Szürke villa felé, míg cinikus tájékoztatója visszamaradt whiskyje és szivarja társaságában. A napvilág teljesen elenyészett, az ég sötét palaszürke volt. Itt-ott csillag ragyogott fel az égen, és bal felől a kelő hold fénye kezdett világítani. A Szürke villát merev, magas, tüskés sövény négyszöge sáncolta körül. Olyan közel állt a park kerítéséhez és fenyőfáihoz, hogy Kidd eleinte portáslakásnak nézte. A keskeny fakapun azonban megtalálta a lakó nevét, és miután órája a találkozássra megállapított időt jelezte, belépett és kopogtatott az ajtón. A sövény nyílásán át látta, hogy a ház,

bár elég igénytelen, de nagyobb és úribb volt, mint amilyenek először gondolta, és portáslakhoz egyáltalán nem hasonlított. A régi angol élet szimbólumaként nem hiányzott a méhkaptár és a kutyaól. A hold egy viruló körtefaültetvény mögött kelt, a kutya, mely az ólból elébe jött, tisztességtudó volt és nem ugatott. Az egyszerűen öltözött, középkorú inas pedig, aki ajtót nyitott, szűkszavú, de méltóságteljes volt.

– Mr. Boulnois megbízott, hogy kimentsem, uram – szólt.

– Váratlanul el kellett mennie.

– De hát... nézze csak... be voltam jelentve nála – szólt a riporter emelt hangon. – Nem tudja, hová ment?

– A Pendragon-parkba, uram – szólt az inas komoran és be akarta zárni az ajtót.

Kidd kissé meghökkent:

– És... kivel ment a többiekkel? – kérdezte bizonytalanul.

– Nem, uram – szólt az ember kurtán –, hátramaradt és csak később ment, egyedül. – Azzal becsapta az ajtót, mint aki elmulasztotta kötelességét.

Az amerikai, aki a szemtelenség és érzékenység különös keveréke volt, bosszankodott. Ellenállhatatlan vágyat érzett, hogy egy kicsit felrázza és üzleti szokásokra tanítsa ezeket; a megrokkant, vén kutyt, a nehézkes, ősz komornyikot azzal az őskori ingelőjével, és az álmos, vén holdat. De mindenekelőtt azt a hígeszű, vén filozófust, aki nem tudta tartani megállapodásukat.

– Ha így folytatja, megérdemli, hogy elveszítse felesége szerelmét – szólt Kidd. – De talán azért ment oda, hogy lármát csapjon. És ez esetben a „Nyugati Nap” emberének ott a helye.

Azzal befordult a park nyitott kapuján és elindult a hosszú, fekete fenyőfasoron át a Pendragon-park belseje felé.

A fák olyan feketék és szabályosak voltak, mint egy holtaskocsi tollbokrétaí. Felettük néhány csillag pislogott.

Kidd inkább irodalmi, mint természetes gondolattársításra hajló ember volt, és önkéntelenül is a „hollók erdeje” szó jutott eszébe. Részben a sötét fenyves hollókhoz hasonló színe emlékeztette erre, részben az a leírhatatlan valami, ami a levegőben lebegett, s amit Scott nagy tragédiájában megközelítőleg éreztetett. Azt a megmagyarázhatatlan valamit érezte, aminek szaga már tulajdonképpen elenyészett a tizennyolcadik században, nyirkos kertek és törött urnák illatát. Olyan vétkek súlyát, melyeket sohasem tettek jóvá, s azt a valamit, ami nem kevésbé gyógyíthatatlanul szomorú, mint valószerűtlen.

Amint ott haladt a fekete fasorban, mely fölé természetellenesen tragikus hangulat nehezedett, nemegyszer össze-rezzent, s megállt, mintha lépéseket hallott volna. Semmit sem látott maga előtt, csak a két, sötét fenyőfasort és felettük a csillagos ég keskeny sávját. Eleinte azt gondolta, hogy képzelődik, vagy saját lépteinek visszhangja ejti tévedésbe. De amint továbbhaladt, józan eszének maradványával arra a következtetésre jutott, hogy az övén kívül még más lépések is hangzottak arrafelé. Homályosan kísértetekre gondolt, és csodálta, milyen könnyen sikerült egy környezethez illő kísértet képét szeme elé idéznie. Egy Pierrot-arcút, aki képen fekete álarcot viselt. A sötétkék ég háromszögű darabkája egyre világosabb és kékebb lett, de még nem jött rá, hogy ez azért volt, mert közeledett a fényesen kivilágított, nagy házhoz. Csak azt érezte, hogy a légkör még feszültebb, hogy a szomorúságban egyre több erőszak és titokzatosság lappangott, azazhogy... több... – habozva kereste a jelzőt, de aztán hirtelen nevetve bökte ki: katasztrófizmus.

Még több fenyő, még több út siklott el mellette, majd megállt, mintha lába gyökeret vert volna. Nem azt érezte, hogy egy álmokép elevenedett meg előtte, hanem hogy egyszerűen egy könyvbe nyitott be. Mi, szegény halandók megszoktuk a nem helyén való dolgokat. Megszoktuk a diszharmoníák zshivaját és elalszunk mellette. De ha egyszer valami

harmonikus történik, úgy felébreszt bennünket, mint egy tökéletes akkord. Itt pedig olyasvalami történt, ami egy rég elfelejtett mesében történt volna ilyen helyen.

A fekete fenyves fölött, a holdfényben, csillogó, csupasz kard repült el. Keskeny, csillogó vívótőr volt ez, olyan, amilyenel sok titkos párbajt vívhattak valaha a régi parkban. Messze előtte, az ösvényre esett le és ott csillogott, mint egy nagy tű. Nyílsebesen odaszaladt és lehajolt, hogy megnézzze. Közelről meglehetősen cifra volt, a markolatán ékeskedő drágakövek azonban kissé gyanúsak voltak. A pengén viszont másfajta vörös cseppek is látszottak, melyeknek eredetéhez semmi kétség sem férhetett.

Izgatottan körülnézett abban az irányban, ahonnan a fénylő fegyver odarepült. S látta, hogy a sötét fenyőfalat keskeny út keresztezte, mely, mikor odafordult, teljes kilátást nyújtott a hosszú, megvilágított házra, az előtte levő szökőkutakra és tóra. Mindazonáltal nem ezekre nézett, mert érdekesebb látnivalója akadt. A lépcsőzetesen emelkedő kert meredek, zöld lejtőjén a régi tájkertészet egyik festői meglepetése pompázott. Egy kerek kis dombféle volt ez, mint egy óriási vakondtúrás. Három koncentrikus rózsalu-gas koronázta meg, a közepén pedig napóra volt. Kidd látta a napóra mutatóját, mely úgy rajzolódott az égre, mint egy cápa háromszögű uszonya, és látta a hiú holdvilágot, mely a pihenő órához tapadt. De még valamit látott ott, bár mindössze egy pillanatig, amint az óramutatóba kapaszkodott: egy férfi alakját. Ez a férfi idegenszerű és különös jelmezben volt – tetőtől talpig testhezálló, itt-ott aranytól csillogó karmazsinban – és bár Kidd csak egy pillanatig látta, mégis rögtön tudta, ki az. Azt a fehér, tisztára borotvált és mesterségesen fiatalított, égnek meredő arcot, mely római orrával Byronra emlékeztetett, azokat az őszülő, fekete fürtöket – Sir Claude Champion ezer képén látta. A kalandos vörös alak egy pillanatig a napóra felé tántorgott, de aztán rögtön legurult a meredek lejtőn. Ott feküdt az amerikai lábá-

nál, s egyik karját gyengén mozgatta. A karján levő természetellenes aranydíszt Kiddnek önkéntelenül Rómeó és Júliát juttatta eszébe. A báborszín, testhezálló nadrág persze a színjátékhoz kellett. De nem tartozott a színjátékhoz a lejtőn végighúzódnó vörös csík, mely a legurult férfi nyomában támadt. Teste át volt szúrva.

Dr. Kidd Calhoun felkiáltott, aztán újból felkiáltott. Ismét úgy rémlett neki, hogy kísérteties lépteket hall, és megdöbbenve látta, hogy egy alak áll mellette. Ismerte az illetőt, mégis megrémült. Az a korhely fiatalember, aki magát Dalroynak nevezte, lépegetett ott, szörnyű nyugalommal. Amennyire nem tartotta be megbeszélte találkozóit Boulnois, annyira elárulta Dalroy vészjósló arckifejezése, hogy a váratlan találkozások embere.

A holdvilág mindent megfakított, és Dalroy arca vörös haja mellett nem is fehérnek, hanem zöldesnek tűnt.

Bizonyára beteges érzékenysége okozhatta azt, hogy Kidd ész nélkül és durván rákiáltott:

– Maga tette ezt, maga ördög?

Dalroy James kellemetlenül mosolygott, de mielőtt megszólalhatott volna, a földön fekvő alak karja megmozdult, és tétován abba az irányba mutatott, ahova a kard leesett. Majd lassan nyögte:

– Boulnois... tette... Boulnois... mondom. Féltékeny volt rám... féltékeny.

Kidd lehajolt, hogy jobban hallja és sikerült megértenie, mit mond:

– Boulnois... saját kardommal... Ő dobta...

Az elgyengült kéz ismét a kard felé intett, majd mereven lehanyatlott. Kidd lelke mélyén feléledt az a savanyú kedély, mely fájának komolyságát olyan különösen fűszerezi.

– Nézze csak – szólt heves, parancsoló hangon –, orvost kell hívni. Ez az ember halott.

– És papot is, ugye? – szólt Dalroy kifürkészhetetlenül. – Ezek a Championok mind papisták.

Az amerikai letérdelt a test mellé, meghallgatta szívét, megtámasztotta fejét és egy utolsó kísérletet tett felélesztésére. De mielőtt még a másik újságíró visszatért volna az orvos és a pap kíséretében, már megállapíthatta, hogy elkés-tek.

– Ön is későn jött? – kérdezte az orvos, aki köpcös, módos külsejű ember volt, rendes bajusszal és pofaszakállal, és gyanakodó pillantást lövellt Kidd felé.

– Bizonyos értelemben igen – szólt a „Nap” tudósítója lassan. – Ahhoz későn érkeztem, hogy megmentsem ezt az embert, de idejekorán ahhoz, hogy valami fontosat halljak. Hallottam, hogy a halott vádat emelt gyilkosa ellen.

– És ki volt a gyilkos? – kérdezte az orvos, szemöldökét ráncolva.

– Boulnois – szólt Kidd és halkan füttyentett.

Az orvos, aki sötét, komor tekintettel bámult rá, nem mondott ellent. Ekkor a háttérben álló kis termetű pap csendesen megszólalt:

– Úgy értesültem, hogy Mr. Boulnois ma este nem készült ide.

– Erre nézve – szólt a jenki bőszen – ismét szolgálhatok az anyaországnak egy-két ténnyel. Igenis, uram, Boulnois John otthon akart maradni egész este. Találkozást beszélt meg velem, annak rendje és módja szerint. De Boulnois John megváltoztatta szándékát. Boulnois John hirtelen elhagyta otthonát és körülbelül egy órával ezelőtt, egyedül átjött ebbe az átkozott parkba. Ezt komornyikja mondta nekem. Úgy hiszem, ezek után kezünkben van az, amit a bölcs rendőrség a helyzet kulcsának nevez. Egyébként, elküldtek már érte?

– Igen – szólt az orvos –, de különben még senkit sem riasztottunk meg a hírrel.

– Hát Boulnois-né tudja-e? – kérdezte Dalroy James, és Kidd ismét ellenállhatatlan vágyat érzett, hogy mosolygó szájára üssön.

– Nem mondtam meg neki – szólt az orvos mogorván. – De itt a rendőrség.

A kis pap, aki közben átment a főútra, most a leesett karddal tért vissza, mely nevetségesen nagy és színpadias volt tömzsi, papi alakjához képest.

– Mielőtt a rendőrség megérkezne – szólt mentegetőzve –, van-e valakinek valami lámpásféléje?

A jenki újságíró zseblámpát vett ki zsebéből, és a pap közelről megvilágította a penge középső részét, majd pislogva, gondosan megvizsgálta. Aztán anélkül, hogy akár a hegyét, akár a markolatát megnézte volna, átnyújtotta az orvosnak a hosszú fegyvert.

– Attól tartok, semmi szükség sincs itt rám – szólt sóhajtván. – Jó éjszakát kívánok, uraim. – És a sötét fasoron át, hátul összekulcsolt kézzel és lehajtott, gondolkozó fővel, megindult a ház felé.

A csoport többi tagja a kerti kapu felé sietett, ahol egy rendőrfelügyelő és két rendőr állt, akik a kapussal tanakodtak. De a papocska egyre lassabban haladt a borongós fenyők boltozata alatt, végül hirtelen megállt a ház lépcsőjénél. Általában így vette tudomásul, ha valaki közeledett feléje. És tényleg jött is egy olyan gyönyörű, arisztokrata külsejű kísértet, mely még Calhoun Kidd igényeit is kielégítette volna. Ezüstbrokát renaissance korabeli ruhában volt, aranyhaja két hosszú, fényes fonatban csüngött. Arca olyan feltűnően halvány volt, mint egy elefántcsontból és aranyból készült ógörög szoboré. De szeme igen fényes és hangja bár halk, de bizalomteljes volt.

– Brown atya? – kérdezte.

– Boulnois-né? – szólt a pap komolyan. Majd ránézett és azonnal folytatta: – Látom, hogy tudja, mi történt Sir Claude-dal.

– Honnan tudja, hogy tudom? – kérdezte nyugodtan a nő.

A pap nem felelt a kérdésre, hanem egy másikat tett fel:

– Látta-e a férjét?

- A férjem otthon van - mondta az asszony. - Neki semmi köze sincs ehhez.

A pap megint nem felelt, az asszony közelebb lépett hozzá és különös feszültség tükröződött arcán.

- Mit mondjak még magának? - szólt félénk mosollyal.
- Nem hiszem, hogy ő tette volna. És ön sem hiszi. . .

Brown atya hosszan és komolyan nézett az asszonyra és még komolyabban bólintott.

- Brown atya - szólt a hölgy. - Mindent elmondok önnek, amit tudok, de előbb egy szívességre kérem. Mondja meg nekem, miért nem fogta gyanúba szegény Johnt, ahogy a többiek tették. Ne restellje megmondani. . . én mindent tudok arról a pletykáról és arról a látszatról, mely ellene szól.

Brown atya becsületes arca zavart tükrözött, és kezével végigsimította homlokát.

- Két igen fontos kis részlet miatt - szólt. - Az egyik igen jelentéktelen, a másik meg igen határozatlan. De bármilyenek is, nem egyeztethetők össze azzal a feltevéssel, hogy Mr. Boulnois a gyilkos.

A csillagok felé emelte sima, kerek arcát és szórakozottan folytatta:

- Vegyük először a határozatlan ötletet: én sokat adok a határozatlan gondolatokra. Mindaz, ami nem szemmel látható, részemre meggyőző. Egy erkölcsi valószínűtlenség a legvalószínűlenebb valami. Csak futólag ismerem ugyan férjét, de a bűntett, amit róla általánosan föltételeznek, részéről jóformán kizárt dolog. Ne higgye, hogy azt hiszem, Boulnois ne lehetne olyan gonosz. Akárki lehet gonosz, amennyire csak neki tetszik. Erkölcsi akaratunkat irányíthatjuk, de ösztönszerű ízlésünket s viselkedésünket ritkán tudjuk megváltoztatni. Lehetséges, hogy Boulnois elkövessen egy gyilkosságot, de nem ilyen módon. Nem rántaná ki Rómeó kardját romantikus lendülettel, nem végezné ki ellenfelét egy napórán, mint valami oltáron, nem hagyná tetemét a rózsák

közt és nem dobná el a kardot a fenyők közé. Ha Boulnois megölné valakit, csendben és nehézkesen tenné. Ugyanúgy, ahogy valami más, kétes dolgot tenne, például egy tizedik pohár bort inna, vagy egy trágár görög költő verseit olvasná. Nem, ez a regényes keret nem Boulnois-ra vall, hanem inkább Championra.

– Ah – szól az asszony és szeme úgy fénylett, mint a gyémánt.

– És a jelentéktelen részlet pedig az – folytatta Brown –, hogy ujjlenyomatok voltak a kardon. Az ujjlenyomatok, keletkezésük után, még elég hosszú ideig láthatók a fényes felületen, például üvegen vagy acélon. Ezek pedig fényes felületen, a kardpenge közepén voltak. Nem tudjuk, kinek az ujjlenyomata volt, de milyen céllal foghat meg valaki egy kardot a közepén? Hosszú kard volt, de ez inkább akkor előny, ha az ember le akarja szúrni az ellenségét. Legalábbis a legtöbb ellenségét. Kivéve természetesen egyet.

– Kivéve egyet?! – ismételte az asszony.

– Csak egy ellenség van – szól Brown atya –, akit könnyebb törrel megölni, mint karddal.

– Tudom – szól az asszony –, saját magát.

Hosszú hallgatás következett. Majd a pap csendesen, de hirtelen így szólt:

– Tehát igazam van? Sir Claude Champion öngyilkos lett?

– Igen – felelte a nő márvány arccal. – Láttam, mikor elkövette.

– Ön iránti szerelemből tette? – kérdezte Brown atya.

Egész különös kifejezés villant át az asszony arcán, egészen más, mint szánalom, szemérem, bűnbánat vagy akármilyen, amit a pap elvárhatott volna. Hangja is egyszerre erőteljes lett.

– Nem hiszem, hogy egyáltalán szerelmes lett volna belém. Gyűlölte a férjemet.

– Miért? – kérdezte a másik, kerek arcát az égről a hölgy felé fordítva.

– Gyűlölte a férjemet, mert... olyan különös ez a dolog... Nem is tudom, hogy mondjam meg. Mert...

– Igen – szólt Brown türelmesen.

– Mert a férjem nem akarta gyűlölni őt.

Brown atya bólintott és figyelt. Abban a pontban különbözött a legtöbb detektívtől, hogy sohasem tettette magát, hogy nem ért meg valamit, ha egészen jól megértette.

Boulnois-né ugyanazzal a határozottsággal és belső biztonsággal folytatta tovább:

– Férjem – így szólt – nagy ember. Sir Claude Champion nem volt nagy ember, csak ünnepest és szerencsés ember. Férjem azonban sohasem volt ünnepest vagy szerencsés, bár szent igaz, hogy soha nem is álmodozott ilyesmiről. Éppoly kevésbé várja el, hogy filozofálásáért híres legyen, mint mondjuk azért, hogy szivarozik. Ilyen szempontból szinte gyermekesen naiv. Nem felnőtt. Championt éppúgy szerette most is, mint diákkorában; úgy bámulta, mint valami bűvészmutatványt a fehér asztalnál. De semmi sem vehette volna rá, hogy *irigyelje*. Champion pedig *azt akarta, hogy irigyeljék*. Ebbe őrült bele és ezért lett öngyilkos.

– Igen – szólt Brown atya. – Kezdem érteni.

– Hát nem látja tisztán!? – kiáltott fel az asszony. – Az egészet így állította be, az egész helyzetet azért teremtetten. Champion John-t egy kis házban helyezte el, saját küszöbén, mint valami alattvalóját, hogy éreztessen vele anyagi helyzetét. John azonban sohasem érezte. Éppoly keveset törődik ilyesmivel, mint egy szórakozott oroszán. Champion nemegyszer berontott Johnhoz, amikor a legkopottabb ruháját viselte, vagy legegyszerűbb ételét fogyasztotta. Rendszerint valami fényes ajándékkal, tervvel vagy indítvánnyal lepte meg, akárcsak egy Harun-al-Rasid. John pedig vagy nyájasan fogadta, vagy visszautasította ajándékát, mint egy lusta iskolás fiú, aki jóban vagy éppen rosszban van a másikkal.

Öt évig folyt ez és John rá sem hederített. Sir Claude Championnak azonban rögeszméjévé vált.

– „És Ámán beszélni kezdett nekik” – szól Brown atya – „mindarról, amivel őt a király megtisztelte és így szólt: Mindezek pedig nem érnek nekem semmit mindaddig, amíg Mardokeust, a zsidót látom a kapuban ülni.”*

– A krízis akkor következett be – folytatta Boulnois-né –, amikor rávettem John-t, hogy elméleteit papírra vesse és küldje be egy folyóiratnak. A cikk figyelmet keltett, különösen Amerikában, és egy ottani lap meg akarta őt interjúolni. Mikor Champion (akit különben naponta meginterjúvoltak), értesült a siker e kései kis morzsájáról, mely öntudatlan vetélytársának lábához hullott, elpattant az utolsó láncszem, mely ördögi gyűlöletét fékezte. Akkor kezdte meg azt az eszeveszett ostromot szerelmemért és becsületemért, mely már közbeszéd tárgyává lett. Kérdezhetné tőlem, miért engedtem meg ezt a hallatlan udvarlást. Azt válaszolom, hogy nem utasíthattam vissza, csak abban az esetben, ha magyarázatot adok férjemnek. De vannak dolgok, melyekre a lélek képtelen, mint ahogy a test sem repülhet. Senki sem magyarázhatta volna meg ezt férjemnek. Most sem lehetne. Ha azt mondaná neki, egész nyersen: „Champion ellopja a feleségedet!”, kissé ízléstelen tréfának minősítené, de hogy ez tréfánál egyéb is lehetne, ez a fogalom nem fér abba a nagy fejébe. Nos, úgy volt, hogy John ma este átjön a színelőadásunkra. De éppen, mikor indultunk, kijelentette, hogy nem jön – egy érdekes könyv és egy szivar miatt. Ezt megmondtam Sir Claude-nak és ez adta meg a kegyelemdőfést. A rögeszme kétségbeeséssé fajult. Agyonszúrta magát és sántáni módon azt kiabálta, hogy Boulnois ölte meg. Ott fekszik a kertben, mint a saját féltékenységének áldozata. John pedig az ebédlőben ül és olvas.

Kis szünet után megszólalt a pap:

* Eszter 5, 11–13 parafrázisa

- Csak egy gyenge pont van élénk beszámolójában. Éspedig: férje nem ül otthon az ebédlőben, s nem olvas. Az az amerikai tudósító azt mondta nekem, hogy járt a házuknál és komornyikjuk azt mondta neki, hogy Boulnois mégis elment a Pendragon-parkba.

Az asszony fényes szeme tágra nyílt, de inkább a csodálattól, mint a félelemtől vagy zavartól.

- Ugyan! Mit jelentsen ez? - kiáltotta. - Az egész személyzet elment, hogy a színjátékot nézze. És hála Istennek, nem tartunk komornyikot.

Brown atya meghökkent és forogni kezdett, mint egy nekivadult pörgettyű.

- Micsoda?! - kiáltotta hirtelen felvillanyozva. - Mondja csak, észre tudom magam vétetni a férjével, ha elmegyek magukhoz?

- Ó, a cselédek most már ott lesznek - szólt az asszony, még mindig csodálkozó arccal.

- Jó, jó - hajtogatta a pap erélyesen és sietve megindult a park kapujához vezető úton. De még megfordult és visszaszólt: - Igyekezzék, s fogja el azt a jenkit, különben a köztársaság egész területen hatalmas betűk hirdetik majd: „John Boulnois bűntette”-t.

- Talán ön nem érti meg, de ő ezt sem bánná. Azt hiszem, el sem tudja képzelni, hogy Amerika tényleg létezik.

Mikor Brown atya megérkezett a házhoz, a méhkashoz és az álmos kutyához, csinos kis szobalány vezette be az ebédlőbe, ahol Boulnois egy ernyős lámpa fényénél olvasott, úgy, ahogy felesége mondta. Egy palack vörösbor és egy borospohár állt előtte és a pap, amint bejött, észrevette, hogy hosszú szivarja végén meggyűlt a hamu.

„Legalábbis egy félóra óta ül itt” - gondolta Brown atya. - Valóban, úgy ült ott, mintha vacsorája óta fel sem kelt volna az asztal mellől.

- Maradjon csak ülvé, Mr. Boulnois - szólt a pap kedélyesen. - Nem fogom egy pillanatnál tovább feltartani. At-

tól félek, hogy valami tudományos tanulmányában zavarom.

– Nem – szólt Boulnois –, éppen a „Véres hüvelyk”-et olvastam. – Egykedvűen mondta ezt, még el sem mosolyodott, és látogatója megérezte nála azt a mély és férfias elfogult-lanságot, melyet a felesége „nagyság”-nak mondott. Letette a tarka címlapos rémregényt, és oda nem illő voltát még arra sem tartotta érdemesnek, hogy humoros megjegyzés tárgyává tegye. Boulnois John nagy, lassan mozgó, masszív fejű ember volt, félig ősz, félig kopasz, durva, határozott vonásokkal. Kopott, régimódi frakkot viselt, keskeny, háromszögű mellénykivágással; aznap este nyilván azért vette fel, hogy felesége szereplését végignézze.

– Nem akarom sokáig elvonni a „Véres hüvelyk”-től vagy egyéb katasztrofális dolgoktól – szólt Brown atya mosolyogva. – Csak azért jöttem, hogy arról a vétekről beszéljünk, melyet ma este elkövetett.

Boulnois állta a pap tekintetét, de széles homloka elvörösödött, mintha életében először restelkedne.

– Tudom, hogy különös vétek volt – hagyta rá Brown atya halkan. – Az ön szemében talán különösebb, mint egy gyilkosság. A kis vétkeket néha nehezebb bevallani, mint a nagyokat, de éppen azért olyan fontos, hogy bevalljuk őket. Az ön vétkét minden nagyvilági háziasszony egy héten hat-szor is elköveti, de önnek mégis a torkán akad, mint valami szörnyűség.

– Olyan átkozottul hülyének érzem magam miatta – szó-lalt meg a filozófus lassan.

– Tudom – hagyta rá a másik –, de sokszor nem tudja az ember, mit válasszon: bolondnak látszani, vagy annak lenni.

– Nem tudom magamat analizálni – folytatta Boulnois –, de mikor itt ültem ebben a székből azzal a regénnyel, olyan boldog voltam, mint egy diák a szabad délutánján. Olyan jó, biztonságos, örökkévaló érzés volt, nem tudom leírni – a szivarok előtttem, a gyufa kezem ügyében –, a Hüvelyk még

ötször mutatkozott meg... Mindez... nemcsak béke volt, hanem beteljesülés. Aztán megszólalt a csengő. Egy hosszú percre úgy éreztem... azazhogy, sehogy sem akaródzott a székből feltápáskodni. A szó szoros értelmében testem, izmaim nem engedelmeskedtek. Aztán mégiscsak rászántam magam és felemelkedtem, mintha csak a világot kellene emelnem. Mert tudtam, hogy a cselédek mind elmentek. Kinyitottam az előszobaajtót és ott állt egy emberke, beszédre nyíló szájjal és feljegyzéseket váró notesszel. Eszembe jutott a jenki újságró, akiről megfeledkeztem. Haja közepén volt elválasztva és mondom önnek, hogy gyilkosság...

- Értem - szólt Brown atya. - Láttam az illetőt.

- Nem követtem el gyilkosságot - folytatta a katasztrofista szelíden -, csak hamis esküvel vétkeztem. Azt mondtam neki, hogy elmentem a Pendragon-parkba és orra előtt becsaptam az ajtót. Ez az én bűnöm, Brown atya, és nem tudom, milyen penitenciát szab érte.

- Nem szabad ki penitenciát - szólt a pap, s közben otromba esernyője és kalapja után nyúlt, míg arcán belső derűtség tükröződött. - Ellenkezőleg. Azért jöttem, hogy feloldozzam attól a kis penitenciától, mely egyébként kis vétkeket követhette volna.

- És mi az a kis penitencia - kérdezte mosolyogva Boulnois -, melytől olyan szerencsésen megmenekültem?

- Az akasztófa - szólt Brown atya.

BROWN ATYA TÜNDÉRMESÉJE

A festői Heiligwaldenstein nevű városka és állam olyan apró, játékszerhez hasonló fejedelemség volt, melyből számos akadt a régi Németországban. Csak a legújabb korban került porosz fennhatóság alá, körülbelül ötven évvel a szép

nyári nap előtt, melyen Flambeau és Brown atya Heilighwaldenstein egyik kerthelyiségében ültek és a város híres sörét itták. Amint rövidesen kiderült, abban a városban sok-sok háborúskodás és vad vérengzés zajlott már le emberemlékezet óta. De a felületes szemlélőre gyerekjátékhoz hasonló benyomást tett, s ez Németország egyik legkedvesebb oldala. A kicsiny, bábszínházszerű, s patriarkális fejedelemségekben a király olyan házias benyomást keltett, mint egy szakácsnő. A lépten-nyomon őrt álló német katonák olyanok voltak, mint az ólomkatonák. És a napfénytől bearanyozott kastély, éles körvonalával úgy festett, mintha aranyozott mézeskalácsból lett volna. Mert ragyogó szép idő volt. Az ég olyan poroszkék volt, amelyet Potsdam csak kívánhatott, de voltaképpen pompázó és rikító színezetű; gyermekek festenek ilyet olcsó festékeikkel. Még a fák szürke kérge is fiatalosnak látszott; hegyes rügyeik rózsaszínűek voltak. Az erős kék háttérből úgy emelkedtek ki, mint holmi gyermekek által kivágott figurák.

Prózai külseje és általában józan életfelfogása ellenére, Brown atya lelki összetételéből nem hiányzott bizonyos regényes hajlam. De ábrándozásait rendszerint magába zárta, ahogy gyermekek szokták. Egy ilyen nap friss, élénk színei és a város heraldikus kerete azt az érzést keltették benne, hogy valami mesebeli városba érkezett. Mintha csak Flambeau kisöccse volna, olyan gyermekes öröme telt barátja féltelmetes kardbotjában, mellyel járás közben hadonászni szokott és melyet most a hatalmas müncheni söröskancsó mellé fektetett. Sőt még saját, kopott esernyőjének bütykös és esetlen nyele is valami képeskönyvekben látható óriás bungkójára emlékeztette. De mesét vagy regényes elbeszélést még sohasem talált ki, kivéve azt az egyet, ami itt következik:

– Azon tűnődöm – szólt –, hogy vajon kalandokba keveredne-e az ember ilyen helyen, ha alkalmat keresne rá? Ez nagyszerű háttér volna kalandos élményekhez, de úgy érzem,

hogy inkább fakardokkal viaskodnának itt, mint igazi, rettenetes fegyverekkel.

- Tévedsz! - szólt barátja. - Ilyen helyen nem karddal viaskodnak, hanem kard nélkül ölnek. Sőt, még ennél is rettenetesebb dolgok történnek.

- Ugyan, milyen dolgok? - kérdezte Brown atya.

- Hát - válaszolt a másik - azt mondhatnám, hogy ez az egyedüli hely Európában, ahol egy embert fegyver nélkül lőttek agyon.

- Talán bizony íjjal és nyíllal? - kérdezte Brown csodálkozó arccal.

- Dehogy! - felelt Flambeau. - Golyót kapott a fejébe. Nem ismered az itteni, elhalt fejedelem történetét? Körülbelül húsz évvel ezelőtt híres és titokzatos eset volt. De arra bizonyára emlékszel, hogy ezt a várost Bismarck, még egyesítési kísérletei legelején, erőszakkal kényszerítette csatlakozásra; erőszakkal ugyan, de nem egykönnyen. A császárság (mely akkor még keletkezőben volt) Grossenmarki Ottó herceget nevezte ki ide, hogy a császárság szellemében kormányozza a fejedelemséget. Ott a képtárban láttuk arcképét; szép öreg úr lett volna, ha nem hiányzott volna a haja és a szemöldöke, s ha nem lett volna olyan ráncos, mint egy keselyű. De sok gond emésztette, amint rögtön megmagyarázom. Kiváló képességű és nagy szerencsésű katona volt, de ezzel a kis várossal mégis nehezen boldogult. Számos ütközetben megverték a híres Arnhold testvérek. Ez az a három gerillaharcos hazafi, akikről Swinburne egy költeményt is írt.

De egyáltalán nem bizonyos, hogy az okkupáció sikerült volna, ha az egyik testvér alávaló módon, de nagyon határozottan meg nem unta volna azt az állapotot. Elárulta az ellenállás titkait, ami lehetővé tette a vereséget, mire aztán kinevezték őt Ottó herceg kancellárjává. Swinburne hősei közt az egyetlen igazi, Ludwig, karddal kezében, elesett a város bevételénél. Henrik, a harmadik, aki bár nem áruló, de testvéreihez képest bátortalan és félénk volt, visszavonult és va-

lóságos remeteéletet élt. Szigorú pietista lett, s embertársaival csak annyiban érintkezett, hogy mindenét a szegényeknek adta. Azt mondják, hogy még nem is olyan régen, látták néha a környéken. Fekete köpenyt viselt, vadul lobogó fehér haja volt és csodálatosan szelíd arca; két szemével már alig látott valamit.

– Tudom – szólott Brown atya –, én is láttam egyszer.

Barátja csodálkozva nézett rá.

– Nem is tudtam, hogy már jártál itt... Talán ugyanannyit tudsz róla, mint én. Egyszóval, ez az Arnhold testvérek története és ő volt az egyetlen, aki életben maradt közülük. Sőt, mindazok közül, akik ebben a drámában szerepeltek.

– Azt akarod mondani, hogy a herceg is már előbb halt meg?

– Meghalt – ismételte Flambeau –, és körülbelül ez minden, amit tudunk. Értsd meg, hogy élete vége felé rajta is azok az idegességi tünetek mutatkoztak, melyek oly gyakoriak a zsarnokoknál. A kastély rendes nappali és éjjeli őrségét megsokszoroztatta. Végül több őrház volt a városban, mint lakóház; a kétes alakokat minden teketória nélkül agyonlővette. Alig mozdult ki egy kis szobából, mely a többi szoba útvesztőjének kellős közepén volt. Még ebben is külön fülkét csináltatott magának, mely egy hadihajó páncélkamrájához hasonlított. Egyesek szerint még ennek padlózata alatt is volt egy titkos, földbe vájt gödör, melyben éppen csak ő maga fért el. Tehát a sírtól való félelmében élve is kész volt arra, hogy ilyen helyre elbújjon, mely pedig alig volt különb egy sírnál. De még cifrább dolgokat is művelt. A felkelés leverése óta a népet lefegyverezték, és Ottó most azt követelte, amit egy kormány ritkán követel, hogy a lefegyverzést valóban, a szó legszorosabb értelmében hajtsák végre. Megbízottai rendkívüli szigorral és alapossággal teljesítették akaratát. Ottó herceg nyugodt lehetett, hogy amennyire emberi erő és tudás biztos lehet valamiben, senki még egy játék pisztolyt sem hozhatott be Heiligwaldensteinbe.

– Az emberi tudás sohasem lehet biztos ilyesmiben – szölt Brown atya, és még mindig a rügyező fákat nézte feje fölött.
– Már maga a „fegyver” szó definíciója is nehézséget okoz. Mert hát mi is tulajdonképpen a fegyver? A legszelídebb berendezési tárggyal is gyilkoltak már meg embereket, teafőzővel, sőt talán még teáskanna-melegítővel is. Ha egy őskori britnek revolvert mutatna az ember, kétlem, hogy felismerné fegyver voltát, mindaddig, míg el nem sütnék ellene. Meglehet, hogy valaki itt egy olyan fegyvert csempészett be, mely annyira újszerű volt, hogy nem is nézték annak. Talán olyan volt, mint egy gyűszű, az a golyó, vagy valami ilyesmi. De tényleg olyan különös volt a valóságban?

– Tudtommal nem – felelt Flambeau –, de információim igen hiányosak és csak Grimm barátomtól származnak, aki igen ügyes detektív volt a német rendőrség szolgálatában. Engem is megpróbált letartóztatni, de aztán én tartóztattam, le őt és sok, érdekes beszélgetésünk volt. Ő vezette itt a nyomozást Ottó herceg esetében, de a golyóról megfedekeztem és nem is kérdezősködtem felőle. Grimm szerint következőképpen történt a dolog. – Egy pillanatra elhallgatott, egy szuszra felhajtotta söröskancsója tartalmát, majd folytatta:

– A kérdéses estén a hercegnek minden valószínűség szerint meg kellett volna jelennie a külső termék valamelyikében. Ugyanis olyan vendégek érkeztek, akikkel személyesen akart találkozni. Geológusok voltak, akiket azért hozatott, hogy kikutassák azt az aranykészletet, mely állítólag a közeli sziklákban volt. Ennek segítségével tudta ugyanis a törpe fejedelemség oly soká hitelét fenntartani; még a nagy hadseregek ostroma alatt is tárgyalásba bocsátkoztak vele szomszédai. Az aranykészletet azonban mindaddig még nem találták meg, a legalaposabb kutatás ellenére sem, mely...

– Mely még egy játék pisztolyt is megtalált – szölt Brown atya mosolygó arccal. – De hát az áruló testvér? Neki sem volt erről tudomása?

– Mindig azt állította, hogy semmit sem tud az aranyról,

mert ezt a titkot nem közölték vele testvérei. Említésre méltó, hogy állítását megerősítették a nagy Ludwig szavai is, aki haladokolva Henrikre nézett ugyan, de Pálra mutatott és így szólt:

– Nem mondtad meg neki. . . – de nem fejezhette már be a mondatot. Tény, hogy az előkelő berlini és párizsi geológusok és mineralógusok küldöttsége a legünnepibb díszben jelent meg. Nincs talán ember a világon, aki oly szívesen viselné rendjeleit, mint a tudomány emberei. Mindenki tudja ezt, aki valaha részt vett a Royal Society estélyén. Fényes gyülekezet volt és későre járt már az idő. A kamarás – láttad az arcképét: fekete szemöldök, komoly szem, és semmitmondó mosoly –, szóval a kamarás rájött, hogy mindenki ott van, csak a herceg hiányzik. Átkutatta a külső termeket, majd eszébe jutott a herceg bolondos félelme, és a legbelsőbb szobába sietett. Ez is üres volt, s a közepén levő acélkamrát csak nehéz és hosszadalmas munka árán tudta kinyitni. Mikor végre sikerült, kitűnt, hogy ez is üres. Benézett a sötét lyukba, mely – saját bevallása szerint – mélyebb és félelmetesebb volt, mint egy sírgödör. S ekkor a külső termekből és folyosókról nagy kiáltozás és zűrzavar hallatszott.

Eleinte hátborzongató, távoli moraj zúgott a láthatatlan sokaság felől, sőt még a kastélyon túlról is. Majd egyre közelebb hangzott a zúgás, s oly hangos lett, hogy minden szót meg lehetett volna érteni, ha egyik el nem nyelte volna a másikat. Végre félreérthetetlenül szörnyű, s egyértelmű szavak hangzottak mind közelebb és közelebb, míg valaki berontott a szobába, s röviden előadta a történeteket.

– Ottót, Heiligwaldenstein és Grossenmark herceget, a kastély mögötti erdőben, az esti harmatban találták meg, amint széttárt karokkal és a hold felé fordított arccal feküdt. Szétlőtt halántékából és állkapcsából még bugyogott a vér, de már csak ez volt az egyetlen életjel rajta. Teljes díszben, sárga-fehér egyenruhában volt, melyet a vendégek tiszteletére vett fel. Derékszíja azonban le volt oldva derekáról és össze-

gyűrve hevert mellette. Mielőtt még elszállíthatták volna, kiszenvedett. De élve vagy halva, rejtély volt, hogy ő, aki mindig szobájába rejtőzött, most egyszerre egyedül, fegyvertelenül feküdt a nedves erdőben.

– Ki találta meg a holttestet? – kérdezte Brown atya.

– Valami Hedwig von... nem is tudom, milyen nevű leány, aki az udvartartáshoz tartozott – felelte barátja –, s aki az erdőbe ment vadvirágot szedni.

– És már szedett is virágot? – kérdezte a pap, s révedezve bámult a gallyak közé.

– Igen – felelt Flambeau. – Határozottan emlékszem, hogy a kamarás, vagy Grimm, vagy más valaki még külön megjegyezte, hogy amikor kiáltására odaértek, milyen rettenetes látvány volt a virágokat szorongató leány a véres roncs mellett. A lényeg azonban az, hogy még mielőtt segínyt hozhattak volna, a herceg meghalt és a hírt természetesen, közölni kellett a kastélyban is. A megdöbbenés oly nagy volt, hogy túltett még azon a természetes rémületen is, mely egy uralkodó elestét szokta követni. Az idegen vendégek, különösen a bányászati szakértők, óriási izgalomban és bizonytalanságban voltak, úgyszintén sok magas állású, porosz hivatalnok is. Kiderült, hogy a kincskereső tervezet sokkal nagyobb szerepet játszott az ügyben, mint ahogy sejtették. A szakértőknek és hivatalnokoknak nagy tiszteletdíjakat és nemzetközi előnyöket ígérték. És azt rebesgették, hogy a herceg titkos rejtékhelyei és az erős katonai őrizet nem annyira a néptől való félelem miatt volt, hanem valami szigorúan titkos vizsgálat folytatására...

– Hosszú száruk volt a virágoknak? – kérdezte Brown atya.

Flambeau döbbsen nézett barátjára.

– De furcsa ember vagy! Ugyanezt kérdezte az öreg Grimm is. Szerinte az egészben a legcsúnyább, még a vérnél és golyónál is csúnyább, hogy a virágokat szár nélkül tépték, jobban mondva a fejüknél csipkedték le.

– Persze – szólt a pap. – Egy felnőtt leány, aki igazán virágot szed, hosszú szárral szedi. De ha csak úgy szaggatta le, mint a kisgyerekek szokták, akkor az egész úgy fest, mint-ha... – és elhallgatott.

– Nos? – kérdezte a másik.

– Hát úgy fest, mintha csak idegesen tépte volna le őket, hogy miután már ott volt, ürügye legyen az otlásra.

– Tudom, mire célsz – szólt Flambeau sötéten –, de ez a gyanú azon dől meg, hogy nem volt fegyvere. Sok minden-nel meggyilkolhatták volna a herceget, még saját övszalagjával is. De nem azt kell megmagyaráznunk, hogyan ölték meg, hanem hogyan lőtték agyon? És erre nem vagyunk képesek. A lányt ugyancsak átkutatták, mert valóban kissé gyanús volt, annak dacára, hogy unokahúga és gyámleánya volt a gonosz, vén kamarásnak, Arnhold Pálnak. Igen regényes hajlamai voltak, és azzal is gyanúsították, hogy osztotta családjá forradalmi nézeteit. De akármilyen regényes hajlamú is valaki, nem képzelhet oda egy nagy golyót egy ember állkapcsába és agyvelejébe, puska vagy pisztoly segítségével. Ott pedig nem volt pisztoly, noha két pisztolylövés történt. Reád hagyom a megoldást.

– Honnan tudod, hogy két lövés volt? – kérdezte a papocska.

– Csak egy volt a fején, de az övszalagon is látszott egy golyótól származó lyuk.

Brown atya sima homloka egyszerre csupa ránc lett.

– Megtalálták a másik golyót? – kérdezte.

Flambeau kissé meghökkent.

– Úgy emlékszem, nem! – felelte.

– Megállj, megállj, megállj! – kiáltott Brown, s szokatlan kíváncsisággal és feszült figyelemmel egyre összébb húzta szemöldökét. – Ne vedd rossz néven; engedd meg, hogy ezen kissé gondolkozzam.

– Rendben van – szólt Flambeau és nevetett, majd kihörpintette söröskancsóját. Enyhe szellő himbálta a bimbózó

gallyakat és az égen fehér és rózsaszínű felhőcskék szálltak, melyektől az ég még kékebbnek látszott, s az egész színes kép még bájosabbá vált. Angyalkák lehettek volna, melyek az égi gyermekszoba ablakán röpködtek ki és be. A kastély legódonabb tornya, a sárkánytorony, úgy állt ott, mint egy nagy söröskancsó, s ugyanolyan groteszk és kedélyes hatást keltett. Csakhogy a torony mögött ott sötétlett az erdő, melyben a herceget halva találták.

– Mi lett később azzal a Hedwiggel? – szólalt meg végre a pap.

– Schwartz tábornokhoz ment feleségül – szólt Flambeau. – Bizonyára hallottál regényes pályafutásáról. Már sadowai és gravelotte-i hőstettei előtt is kitüntette magát, pedig ami azt illeti, közlegény sorból emelkedett fel, ami nagy ritkaság, még a legkisebb német...

Brown atya hirtelen kiegyenesedett.

– Közlegény sorból emelkedett fel? – kiáltotta és halkán füttyentett. – Ejnye-ejnye, milyen különös történet! Különös módja az emberölésnek, de hát úgy látszik, hogy ez az egyetlen lehető megoldás. Ha csak rá gondolok az ilyen kitartó gyűlöletre...

– Miről beszélsz? – kérdezte a másik. – Hogyan ölték meg azt az embert?

– A selyemövvel ölték meg – szólt Brown atya óvatosan, majd mikor Flambeau ellenvetést tett, hozzátette: – Igen, igen, tudom, hogy golyót találtak. Inkább úgy kellett volna mondanom, hogy a selyemöv okozta halálát. Tudom, hogy ez úgy hangzik, mintha valami betegségre lett volna.

– Feltételezem – szólt Flambeau –, hogy valami magyarázatot motoszkál a fejedben, de ez nem veszi ki ám a golyót a herceg fejéből. Amint már megmagyaráztam, könnyen megfojthatták volna. A valóságban azonban agyonlőtték. De ki tette ezt? És mivel?

– Saját parancsára történt – szólt a pap.

– Öngyilkos lett volna?

- Nem azt mondtam, hogy saját akaratából történt - válaszolt Brown atya -, hanem azt, hogy saját parancsa folytán.

- Nos hát, mi a te elméleted?

Brown atya nevetett:

- Egyszer vagyok szabadságon. Nincs semmi elméletem. De ez a hely tündérmesékre emlékeztet, és ha tetszik, elmondok neked egyet.

A kicsi, rózsaszínű cukorkákhoz hasonló fellegek úgy lebegtek a mézeskalácskastély tornyai fölött, mint valami korona. S a rügyező fák rózsaszínű babaujjai mintha csak utánuk nyúltak volna. A kék ég lassanként felöltötte esti bíborpalástját, amikor Brown atya újból megszólalt:

- Borús este volt, a fákról még csepegett az eső és párák szálltak fel a nedves földből, amikor Grossenmarki Ottó herceg kilépett a kastély egyik oldalkapuján és sietve az erdő felé haladt. A számtalan őr közül az egyik tisztelgett, de ő nem vett róla tudomást. Nem nagyon kívánta, hogy észrevegyék. Örült, mikor a nagy, szürke, esőtől fényes fák, mint valami hínár, elnyelték. Szándékosan ott szökött ki, ahol a legkevesebb forgalom volt, bár még így is többen jártak arra, mint szeretne volna. De legalább nem kellett hivatalos vagy diplomáciai üldözéstől tartania, mert hirtelen határozta el magát erre a lépésre. Az a sok, díszbe öltözött diplomata, akit ott hagyott, már nem érdekelte többé. Hirtelen rájött, hogy nélkülözheti őket.

Nem a haláltól való félelem volt legnagyobb szenvedélye, hanem a sokkal kevésbé nemes: aranyláz. A legendás arany miatt cserélte fel Grossenmarkot Heiligwaldensteinért. Ezért és csakis ezért vásárolta meg az árulót és mérsárolta le a hőst. Ezért árasztotta el keresztkérdésekkel és faggatta vég nélkül a hűtlen kamarást, míg rá nem jött arra, hogy tájékoztatlansága ellenére tényleg igazat mond a renegát. Ezért fizetett és ígért, ha kelleetlenül is, nagy pénzszegeket, hogy elnyerje a kincset. S ezért surrant ki titokban a kastélyból az

esőbe, mint egy tolvaj, mert kieszelte, hogyan érhetné el szíve vágát – mégpedig olcsón.

Messze, a hegyi ösvény vége felé igyekezett. Ott a sziklafalak közt, a hegynek a város felé emelkedő párkányán, volt a remetelak. Nem volt ez más, mint egy tövissel elkerített barlang, melybe a híres testvérek közül az egyik régóta elrejtőzött a külvilágtól. Ottó herceg úgy gondolta, hogy a remetének semmi oka sem lehet az arany kiadásának megtagadására. Már hosszú évek óta tudta, hol az arany, és feléje sem nézett, még abban az időben sem, mikor mostani aszkéta hitvallása még nem tiltotta el a földi javaktól és örömöktől. Igaz, hogy régen ellenség volt, de most már hite tiltotta el minden ellenségeskedéstől. Valószínűnek látszott, hogy ki lehet csikarni belőle a kincsre vonatkozó titkot, ha elveire hivatkozik és némi engedményt tesz ügyében. Ottó nem volt gyáva, katonai elővigyázati rendszabályai ellenére is erősebb volt benne a fősvénység, mint a félelem. De nem is igen volt mitől tartania, miután biztos volt benne, hogy az egész fejedelemségben nincs magánkézben fegyver. S százszorta biztosabb lehetett, hogy még kevésbé akad a kvéker kis remetelakában, aki gyökereken élt, két öreg paraszt szolgálával, ott, ahová nem hatolt más emberi hang. Ottó herceg kegyetlen mosollyal tekintett le a kivilágított város utcalabirintusára. Mert tudta, hogy amerre a szeme ellát, ott őrködnek embeerei, ellenségeinek pedig még egy maréknyi puskapora sincsen. A hegyi ösvény közvetlen közelében puskások sorakoztak, úgyhogy egyetlen kiáltására előrohantak volna a katonák. Még az erdőt és a sziklapárkányzatot is rendszeresen figyelték az őrjáratok, a sötét erdő határán, a távolban eltorpült puskások álltak, úgyszintén a folyón túl is, tehát ellenség onnan sem hatolhatott be a városba. És a palota körül is puskások álltak, a keleti és a nyugati kapunál, az északi és a déli kapunál, mind a négy fronton végig. Biztonságban volt.

Ez a tény még nyilvánvalóbb lett, mikor a herceg felért a magaslatra és látta, milyen csupasz a régi ellenség fészke. Kis

sziklapárkányon állt, mely három oldalon hirtelen meredekben végződött. A fekete barlang hátul volt, zöld, tüskés sövény rejtette el. Nehéz volt elképzelni, hogy az alacsony barlangba egyáltalán beférjen valaki. Messze, lent, a sziklahasadékon túl, látszott a völgy a felhők közt.

A kis sziklaemelvényen régi, bronz pulpitus vagy olvasóállvány állt, s egy nagy, német biblia súlya alatt görnyedezett. A bronz és réz a magaslati hely levegőjében megzöldült, és Ottó azonnal arra gondolt, hogy „ha volt is fegyverük, itt már megrozsdásodott”. A kiálló sziklaszirtek mögé a holdkelte fehér hajnalt varázsolt és az eső elállt.

A pulpitusnál, a völgy felé fordulva, nagyon öreg ember állt. Fekete ruhájának ráncai olyan egyenes redőkben estek végig alakján, mint körülötte a sziklák vonalai. Hangja és fehér haja lebegett a szélben. Nyilván a bibliát olvasta napi ájtatossága közben: „Lovaikban bíznak...”

– Uram – szólt a heiligwaldesteini herceg, nála egészen szokatlan, udvarias hangon –, kérném egy szóra!

– „...és versenykocsijaikban” – folytatta az öreg gyenge hangon –, „de mi a seregek Istene nevében bizakodunk...” – Utolsó szavait nem lehetett hallani, ájtatosan becsukta a könyvet, és miután csaknem vak volt, tapogatódzó mozdulatot tett és belekapaszkodott a pulpitusba. E pillanatban kibújt a barlangból két szolgája és támogatására sietett. Ugyanolyan fénytelen, fekete köntöst viseltek, mint ő, de hajuk nem volt ezüstös és vonásaikból hiányzott a remete kifinomult, fagyos előkelősége. Széles, durva arcú, pislogó szemű horvát vagy magyar parasztok lehettek. A herceg most először érzett némi zavart, de bátorsága és diplomáciai érzéke nem ingott meg.

– Sajnos – szólt – nem találkoztunk a rettenetes ágyútűz óta, melyben szegény bátyja meghalt.

– Minden bátyám meghalt – szólt az öreg és még mindig a völgy felé nézett. Majd egy pillanatra feléje fordította bágyadt, finom arcát és ősz haját, melynek fürtjei jégcsapokhoz

hasnólóan lógtak le szemére. És hozzátette: – Láthatja, én is meghaltam.

– Remélem – szólt a herceg a békülékenyséig mérsékelt hangon –, remélem, megérti, nem azért jöttem ide, hogy önt nyugtalanítsam, mint annak a nagy gyűlöletnek ép kísértetét. Nem akarok arról beszélni, kinek volt igaza, de egy pont mindenestre volt, melyben nem tévedtünk, mert abban mindig önnek volt igaza. Mondhatnak akármit családja politikájáról, de azt soha, senki sem képzelte, hogy az arany ösztö-kélte. Bebizonyította, hogy felette áll annak a gyanúnak...

Az ócska, fekete ruhás öregember ezalatt folyton a herceget nézte vizenyős kék szemével; bölcsességet tükröző arccal. De mikor az aranyról esett szó, a hegyek felé fordult, és kinyújtotta kezét, mintha valamit meg akarna állítani.

– Aranyról beszél – így szólt. – Arról beszél, amit a törvény tilt. Hagyjon föl ezzel a beszéddel.

Ottóban megvolt porosz fajtájának hagyományos gyengéje, mely abból áll, hogy a sikert nem eseménynek tekinti, hanem tulajdonságnak. Faját és saját magát hódítónak tartotta, aki folyton meghódítja a meghódítható fajokat.

Éppen ezért nem ismerte a meglepetés izgalmát és készületlenül találta a következő fordulat, mely megdöbbsentette és megdermesztette. Éppen kinyitotta száját, hogy a remetének válaszoljon, amikor száját hirtelen betömték és hangját elfojtotta egy erős, puha álarcféle, mely hirtelen feje köré csavarodott. Jó negyven másodperc is beletelt, míg félig-meddig megértette, hogy a két szolga tette ezt, mégpedig saját katonai övszalagjával.

Az öregember ismét a nagy bibliához lépett, és szinte félelmetes türelemmel forgatni kezdte a lapokat. Mikor Szent Jakab leveléhez ért, olvasni kezdte: „A nyelv kicsi testrésze, de...”

Volt valami a hanglejtésében, ami arra készítette a herceget, hogy hirtelen megforduljon és visszarohanjon az erdei ösvényen. Csak mikor már feleúton volt a palota kertje felé,

akkor próbálta lerángatni magáról a fojtogató köteléket. Újból meg újból megpróbálta, de sikertelenül. Azok az emberek, akik megkötötték, jól tudták, hogy mire képes az ember, ha feje mögé tett kézzel kell valamit csinálnia. Lába szabad volt, ugorhatott vele, mint egy antilop a hegyekben. Karja is szabad volt, minden mozdulatra, minden intésre képes volt, csak beszélni nem tudott. A némaság ördöge megbénította.

Már egész közel járt a kastélyt körülvevő erdőhöz, mielőtt teljesen felfogta volna, mit jelentett ez a némaság és mit akartak vele. Még egyszer komoran letekintett a kivilágított város utcalabirintusára – és most már nem mosolygott. Vészes iróniával ismételte magában azelőtti megállapításait. Ameddig a szem ellát, barátainak puskái örködnék, melyek közül bármelyik őt is lelőné, ha nem tudna a jelszóval felelni. A közelben felállított puskások rendszeresen járták az erdőt és magaslatokat, épp azért hiába bujkált volna reggelig az erdőben. A messzeségben is puskások állottak, hogy az ellenség be ne lopódzhasson a városba, tehát kerülő utakon is hiábavaló lett volna visszaigyekeznie. Kiáltására ott teremnének a katonák a hegytetőn. De az ő ajkáról már nem hangzik el kiáltás.

A hold egyre erősebb ezüst fényt árasztott és az éjszakai ég sötétkéék sávokban mutatkozott a kastély körül álló fenyők fekete foltjai közt. Széles, tollszerű virágok, melyeket nem ismert, mert ilyesmire sohasem hederített, most a holdvilágban fénylők, de egyúttal halványak voltak. Szinte mese-szerűnek hatottak, amint kúszva csoportosultak a fák gyökerei köré. Meglehet, hogy elméje hirtelen megzavarodott a természetellenes bilincstől, melyet magán hordott. S most az erdőben olyasvalamit érzett, ami jellegzetesen német: a tűndérmesét. Öntudatlanul azt érezte, hogy egy emberevő óriás kastélya felé közeledik. Elfelejtette, hogy ő volt az az emberevő. Eszébe jutott, hogy egyszer odahaza megkérdezte édesanyjától, hogy vannak-e medvék a régi parkban. Lehajolt,

hogyan leszedjen egy virágot, mintha az bűbáj volna ígézet ellen. A szára erősebb volt, mint gondolta, recsegve tört le. Óvatosan nyakkendőjébe akarta tűzni, mikor elhangzott a „Ki megy ott?” kiáltás. Akkor jutott eszébe, hogy övszalagja nincs a szokott helyén.

Kiáltani próbált, de néma volt. Elhangzott másodszor is a felszólítás és azután egy lövés, mely fütyülve süvített, hirtelen talált és elnémult. Grossenmarki Ottó békésen feküdt a tündérliget fái alatt, és nem okozhatott már bajt, se arannyal, se acéllal. Csak a hold ezüst írónja rajzolt itt-ott szövevényes mintát homlokára és egyenruhájára. Isten adjon lelkének örök nyugalmat.

Az őr, aki a szigorú katonai parancshoz híven, leadta a lövést, természetesen odaszaladt, hogy megnézzé az áldozatát. Schwartz közlegény volt ez, aki azóta hírnévre tett szert. Kopasz ember volt, akire ráakadt, egyenruhában, arca úgy be volt kötözve egy saját övszalagjából készült álarcfélébe, hogy csak a nyitott, halott szemek látszottak ki, melyek dermedten fénylettek a holdvilágnál. A golyó az övszalagon át az állkapocsba fúródott, ezért volt a kendőben is lyuk. Ha ellenkezett is a szabályzattal, de természetes volt, hogy az ifjú Schwartz letépte a titokzatos selyemálcot és ledobta a földre. S akkor látta, kit ölt meg.

Az ezt követő fejleményeket nem tudjuk pontosan. De azt hiszem, hogy mégiscsak mese játszódott le abban a kis erdőben, bármily rémes is volt a helyzet. Valószínűleg sohasem fogjuk megtudni, hogy a Hedwig nevű fiatal hölgy már előbb is tudott-e a közlegényről, akit megmentett és akihez később feleségül ment. Mert az is lehet, hogy véletlenül jött a baleset színhelyére és ismeretségük akkor kezdődött. De annyit mégis tudunk, hogy Hedwig hősieken viselkedett, és megérdemelte, hogy olyan ember felesége legyen, akiből hős lett. Merészen és okosan cselekedett. Rávette a strázsát, hogy visszamenjen helyére, ahol semmiféle összefüggésbe nem hozhatták a szerencsétlenséggel. Mert helyén ő is éppen

olyan lojális és rendes őrszem volt, akárcsak a többi ötven. A lány pedig a holttestnél maradt és megadta a vészjelt. De őt sem lehetett a balesettel összeköttetésbe hozni, minthogy nem volt és nem is lehetett nála fegyver.

– Nos – szólt végezetül Brown atya, s vidáman fölkel – remélem, boldogok.

– Hova mész? – kérdezte barátja.

– Megyek és még egyszer megnézem annak a kamarásnak az arcképét. Azét az Arnholdét, aki elárulta testvéreit – válaszolt a pap. – Vajon milyen szerepe volt... vajon kevésbé áruló-e valaki, aki kétszeresen áruló?

Sokáig elmerengett az arckép előtt, mely fehér hajú férfiút ábrázolt, fekete szemöldökkel és rózsás, festett mosollyal, mely látszólag meghazudtolta a szemek sötét fenyegetését.

TARTALOM

Mr. Glass távolléte	5
A rablók paradicsoma	23
Hirsch doktor párbaja	44
Az alak a folyosó végén	62
Agép tévedése	82
Caesar feje	99
A vörös paróka	118
A Pendragon család pusztulása	134
A Gongok istensége	155
Brown atya salátája	173
Boulnois John különös vétke	189
Brown atya tündérmeséje	206

ISBN 963 360 411 7

**A KIADÁSÉRT FELEL: DR. ÁKOS GÉZA IGAZGATÓ
MŰSZAKI SZERKESZTŐ: FONYÓDI OTTÓ**

**SZENT ISTVÁN TÁRSULAT
1053 BUDAPEST, KOSSUTH LAJOS U. 1.**

**SZEDTE ÉS NYOMTA AZ ALFÖLDI NYOMDA
A NYOMDAI MEGRENDELÉS TÖRZSSZÁMA: 3964.66-14-2
KÉSZÜLT DEBRECENBEN, AZ 1988. ÉVBEN**

